

**M. CORNELII
FRONTONIS
OPERA INEDITA
CUM EPISTULIS
ITEM INEDITIS...**

5.4.260

M. CORNELII FRONTONIS
ET ALIORUM ALIQUOT VETERUM
OPERA ET FRAGMENTA
INEDITA

Franto romane eloquentie non secundum
sed plerum decus.

Emenius Panegy. Constantii Cæs. Cap. XIV.

M. CORNELII FRONTONIS

OPERA INEDITA

CUM EPISTULIS ITEM INEDITIS

ANTONINI PH ·M· AURELII ·L· VERI

ET APPIANI

NEC NON ALIORUM VETERUM FRAGMENTIS

INVENIT

ET COMMENTARIO PRÆVIO NOTISQUE ILLUSTRAVIT

ANGELUS MAIUS

BIBLIOTHECÆ AMBROSIANÆ & LINGVÆ ORIENTALIS

PARS PRIOR

MEDIOLANI

REGIIS TYPIS

MDCCCKV

111
IACOBO COMITI MELLERIO

IN REGNO LONGOBARDICO-VENETO

DITIONIS MEDIOLANENSIS

PRO PRÆSIDE

Hi vere omni mihi laude cumu-
lati videntur, qui cum vitæ in-
nocentia et patriæ caritate studia
quoque eruditionis semper con-
iunxerunt: qui favent hominum
ingeniis, commendant eorum la-
borem, conatus iuvant, artes de-
nique liberales ac litteras elatas

florentesque cupiunt. Atque hæc certissima optimatum virorum ornamenta cum in multis huius inclytæ Patriæ civibus, tum in te, Vir eximie **IACOBE MELLERI**, cum singulari animi voluptate mirari soleo. Meum autem esse æquissimum de tua doctrina atque humanitate iudicium, nuper etiam luculenter cognovi, cum Frontonem romanæ eloquentiæ nobilissimum decus ad te ineditum detuli. Neque enim tantum Oratorem mirabundus solum ac lubens aspexisti, sed lux quoque liberalitatis ac sapientiæ tuæ edendo Operi in vulgus statim oborta est. Quippe ego, quoniam ad huius thesauri caput fortuna duce delatus eram, nolebam profecto

committere, ut, eo rursus recondito, in sermonem hominum ac vituperationem venirem. Quomodo enim de litteraria republica bene meritus essem, si tam excellentem Auctorem diutius in tenebris latere voluissem? Sane quum Tullii litteræ iampridem conticuissent, et romanum forum voce satis eloquenti careret, Circa se demum iste Orator extulit, cuius lingua, ceu parente elocutionis, nova est disertorum concio procreata. Porro Frontonianæ facundiæ tanta fuit virtus et eminentia, ut, vel amissis omnibus in quibus ea exsultavit Scriptis, tanti tamen Viri gloria per media sæcula quasi quadrigis ad nos usque volaverit. Nunc quoniam longissimo postliminio

Scripta ipsa Frontonis sese in lucem restituunt, habes, Vir clarissime, munus a me cum per se egregium et magnum, tum ad tuum ingenium doctrinam studiorumque rationem mirifice idoneum. Cirtensem igitur Oratorem maximi Arpinatis Fragmentis, quæ sub tuo item auspicio nuper prodierunt, ita velim adiungas, ut in latina eloquentia, Tullio excepto, nihil Frontone præstabilius existimes.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

PARS I.

DE VITA ET SCRIPTIS

M. FRONTONIS

I. **N**æ ego meis studiis exiguis totique reipublicæ literariæ magnopere gratulor, quod antiquum Scriptorem fama celebrem, doctrina præstantem, votis omnium expetitur a diuturno summoque interitu ad vitam mihi revocare contingit. Scilicet erat optandum maxime ut post repertas et editas Ciceronis reliquias, is deinceps prodiret e tenebris, qui proximos huic occupavit eloquentiæ honores. Id autem desiderium, detectis nuper Frontonis scriptis, cumulatissime nobis expletum est. O præclarum antiquitatis studium, commemorandasque Bibliothecarum divitias! quæ doctorem Cæsarem sapientissimum, oratorem summum, gravem historicum, philosophum perfectum, grammaticum castigatissimum, epistularum ludicrorumque scriptorem politissimum, latinæ græcæque

Quasi interit scriptor, non Frontonis inventio.

litteraturæ auctorem egregium, miserrimo excidio iamdiu ereptum, cælesti nunc munere in lucem reduci.

Tandem depa-
dita Frontonis
scripta non
damus in Am-
brosiano Pau-
limpsesto des-
tegnatur.

II. Frontonis quidem io Veterum libris tantum memoriæ ac famæ supererat, quantum ad eius desiderium ardentissimum excitandum sufficeret; adeo porro eiusdem pæne omnes lucubrationes perierant, ut io deperditorum Auctorum numero prorsus haberetur. Nunc mihi denique totius Auctor io Ambrosiano Palimpsesto deprehensus est: grandis equidem materia et viginti circiter libros implens: multam tamen abesse adhuc seosi, multam oblitteratam indolei. Nam pleræque Palimpsestû paginæ ad spem magnifica specie, ad fructum nullo exitu. Hem male habita summi hominis scripta! hem labores dissoluti atque periti! Quo ego damno etsi vehementissime perturbarer, pars tamen utcumque incolumis adeo me cepit, ut nullam mihi quietem mentis aut operis indulgendam potaverim. Præsertim cum inventa mea non unius Frontonis finibus continerentur. Namque et complures trium Cæsarum clarissimorum ineditas Epistolas in Codice videram: tum Fragmenta, pleraque item inedita, deperditorum Operum Ennii, Planti, Nævii, Levii, Cæciliï, Laberii,

Tandem scri-
pta et Frag-
menta aliorum
Veterum in eo-
dem Palimpse-
sto occurrunt.

Catonis, Sallustii, Svetonii, Theodori rhetoris, Chrysippi, Dionysii Tenuioris, nec non pæne integræ Appiani historici Epistula, Frontonianis Operibus interiecta passim mihi occurrebant.

III. Ac quantam ego molestiam in exscribendo ordinandoque tam operoso palimpsesto devoraverim, quum de simili genere non semel locutus sim, libenter utique silentio premam, atque, ut par est, satietati Lectorum occurram. Illud reticendum non censeo, curam ego videlicet Frontonianorum scriptorum Editionem properandam curaverim. Quum enim in Homérico Codice (cuius publicandi iamdudum fidem obstrinxi, ratamque et mature exsoluiam esse volo) mens mea impense versaretur, revocabam me tamen identidem ad Frontonem, cuius post Tullium edendi non modico studio flagrabam, quum mirificam eius rei commoditatem sentirem. Accessit demum auctoritas Viri eruditissimi atque humanitate incomparabili præditi *Petri Cigheræ* Bibliothecæ Ambrosianæ Præfecti, qui eam facile sententiam præ se tulit, ut, quoniam interim Fronto divino quodam consilio mihi se gratiosissimus detexisset, Mæcenæ autem amplissimus instruendo Operi impensas liberaliter obtulisset,

Cur propo-
sita Frontonis
Editio.

hunc enimvero Scriptorem vel brevi moræ intervallo in latebris iacere ne paterer. Igitur ab eo tempore omne fere curriculum industriæ meæ in Frontone e deletitiis laceris perturbatisque membranis lentissima patientia exsculpendo elaboratum est. Sed hæc hæc tenns. Etsi enim studiorum meorum rationem publice reddere non magnopere intererit, tamen hoc tum adversus optimum Præsidem grati animi argumentum, tum conscientiæ meæ testimonium exstare volui.

*Fronto patriâ
Cirtensis.*

IV. Nunc Frontonis vitam scriptorumque genus, quantum mihi cognoscere licuit, explicabo. Venusissimus Scriptor atque elegantissimus Fronto natione Libys fuit, patria Cirtensis. Neque enim omnes latine lingue flosculi in ipsa Italia nati sunt. Nam, ut alios sileam, Phædrus in Thracia (1) genitus, Terentius CARTHAGINE, romanos ipsos indigenas docilitate ingenii et sermonis latini suavitate superaverunt. Et de Frontonis quidem patriâ satis ante nostram Editionem constabat. Namque in Dialogo apud Minucium Felicem Orationem Cirtensis sui adversus Christianos

(1) Phædrus communiori sententia Thrax. Ceterum vide maximum Phædei interpretem et ampliatorem Cataldum Isnellum in *Dissert. de huius Vita Cap. 1. Phæder* autem non Phædrus videsis in nostra Editione p. 65.

landat Cæcilins (1) cui respondens Octavius (2),
Tuus, inquit, *Fronto non ut affirmator testi-*
monium fecit, sed convicium. ut orator asper-
sit. Quem Minucii locum Interpretes plerique
 omnes ad M. Aurelii Magistrum retulerunt.
 Ceterum, ut sunt hominum ingenia partium
 studiosa, Galli multi Scriptores oratorem Fron-
 tonem Aquitaniz suæ vindicare conati sunt (3).
 Quorum argumenta per se futilia, et in notis
 ad Baylii Lexicon diligentissime confutata (4),
 a Tiraboscho item irrita (5), iam proferre non
 interest, vel diutius in hac quæstione versari,
 cum ipse Fronto in Epistula secunda græca (6)
 Libem se dicat; in Epistula autem sexta al-
 terius Libri ad Amicos Cirtensem adeo se ci-
 vem satis certo significet (7). Etsi autem Cir-
 tensis est Fronto, maternum tamen genus
 ab urbe Boeotiz Charonea traxisse videtur.

(1) Minuc. Felix Edit. Lugd. Batav. 1709. Cap. 9.

(2) Cap. 31.

(3) Savarus ad Sidon. Apollin. Epist. 21. Lib. 4. Nic-
 siaus *Explication d'un ancien Monument trouvé en Gaule*.
 Edit. Paris. 1689. p. 14-15. Longuecampus *Tableaux Hi-*
storiq. etc. Tom. 1. p. 143. Auctores Historiz Literariz
 gallicanæ Tom. 1. p. 283, alique Galli ibidem laudati.

(4) Art. *Fronton*.

(5) *Storia della Letteratura Italiana*. Edit. Milan. 1787.
 Tom. 2. p. 308-309.

(6) Editionis meæ p. 410.

(7) Editionis meæ p. 171.

Perdoctus enim et satis antiquus auctor Ioanne Sarisburiensis ait (1) quosdam existimasse Frontonem, qui Marco imperatori magister prae fuit, Plutarchi fuisse nepotem. Ceterum etiamsi Sarisburiensis vera fortasse narrat de Frontonis nostri materna origine, perperam tamen is ad eundem refert (2) Iuvenalis verba (3):

» Frontonis platani convulsaeque marmora
clamant ».

Iuvenalis enim antiquior est quam ut de Marci imperatoris magistro loqui videatur.

Frontonis
nomen Plures
Item Frontonis
secundum Aldum.

v. Oratoris nostri praenomen fuit *Marcus*, nomen *Cornelius*, cognomen *Fronto*. Nomen quidem *Cornellii* tribuitur ei ab Inscriptione Pisarense (4), Gellio (5), Diono (6), et Capitolino (7). At in nostro Codice constanter dicitur

(1) In Polycratico Lib. 8. Cap. 19. Obiter autem natus, Apuleius quoque Madaurensis, matrem habuisse ex Iulii illius Plutarchi genere oriam, ut ipse de se scribit in Metamorph. Lib. I. sub initio. Tum Sextus philosophus eiusdem Marci imp. magister, Plutarchi item nepos fuit, testibus eodem Apuleio loc. cit. tum Eutropio Lib. 8. et Capitolino in Marco p. 33. C.

(2) Opera nuper laudati Lib. 8. Cap. 13.

(3) Satyr. t. v. 12.

(4) Videtur eam in Editione mea p. 200.

(5) Lib. 19. Capp. 8. 10. 13.

(6) Lib. 69. Cap. 18. et Lib. 71. Cap. 35.

(7) Historia Augusta Edit. Paris. 1603. in Marco p. 33. A. in Vera p. 52. A.

M. Fronta, uti semel a Sidonio (1) et bis a Gellio (2). Reliqui fere Scriptores *Frontonem* nunc nuncupant. Et *Frontonum* quidem nomen multo olim nobilissimum fuit. Nam et nonnullos in fastis *Frontones* consules, et multos in inscriptionibus *Historiaque*, præsertim *Angusta*, videas splendidissimis titulis decoratos. Neque tamen tam claram *Frontonum* sobolem una patria genuisse videtur. Nam præter *Cirtenses*, unde noster ortus est, *Pergameni Frontones* memorantur ab *Aristide* (3), *Emisani* a *Suida* (4), *Aquitani* a *Sidonio* (5) nec non in rescripto quodam *Gordiani* imperatoris (6). Tum inscriptio *Frontonis* il. viri *Eaous* reperta (7) *Dalmatas* quoque *Frontones* existisse innuit. Adde, si coniecturis uti libet, *Frontones* etiam *Phaselitenses*, quoniam *Fronto Phaselidis* Episcopus Concilio *Chalcedonensi* interfuit (8), cuius nimirum Concilii *Actibus* palimpsesto nostro superiectis, *Frontonis*

(1) *Epist.* 10. *Lib.* 8.

(2) *Lib.* 2. *Cap.* 26. *Lib.* 13. *Cap.* 28.

(3) *Geographiae. Apellæ.*

(4) *Vocab. φράσεων.*

(5) *Epist.* 21. *Lib.* 4.

(6) *Cod. Iustinian.* *Lib.* 10. *Tit.* 38. *Leg.* 2.

(7) *Thesaur. Antiquit. et Hist. Sicil. etc.* *Tom.* 14. *Inscript. Dalmatic.* p. 38.

(8) *Collect. Concilior.* durante *Mansio* *Tom.* 6. p. 575.

Cirtensis Scripta miserrime perierunt. Adde postremo Mediolanenses, siquidem sæculo post Ch. N. sexto Frontus seu Frontonus Mediolanensem Pontificatum nullo iure usurpatum undecim annis tenuit (1). Nequid dicam aut de Frontone monacho qui Nitriensi (vel Cappadoci) eremo, Antonino imperante, præfuit (2): aut de Frontone quem Hieronymi Martyrologium in Africa pro Christo cæsum narrat (3): aut de Frontone, quem eadem de causa Cæsario, ^{scilicet} illius illustri morte multatum Prudentius canit (4): aut denique de aliis multis Frontonibus, quorum indicem texere nihil interest.

Ubiam Frontonis eruditus sit, non constat.

VI. Iamvero ubinam gentium puerilis ætas Frontonis nostri litterarum doctrinis impertita sit, nullo probabili argumento definire quea. Hoc unum scio, eum Magistro usum esse Dionysio Tenuiore, de quo quidquid a Veteribus vidi traditum, ad Fragmentum vi. Libri I. *de Orationibus* sedulo collegi (5). Atque Apuleium quidem gentilem Frontonis et æqualem Carthagine, Athenis, et denique Romæ

(1) Vide Saxum *Archiep. Mediol.* Tom. 1. p. 190.

(2) Nitriensis Abbas dicitur hic Fronto apud Bollandum ad diem 14. Aprilis Verum in Cod. Ambrosiano (A. 266. part. inf.) dicitur Cappadox.

(3) V. Bolland. ad diem 14. Martii.

(4) Peristephan. Hymn. 4. v. 154.

(5) Editionis mee p. 240.

doctrinis liberalibus studuisse cognovimus. Neque tamen Cirtæ in ipsa natali urbe non quam optime erudiri Fronto potuit. Cirta enim ampla urbs et dives, Numidarum metropolis, Massinissæ aliorumque deinceps regum nobilissima sedes, studiorum quoque adiumentis abundavit (1). Numidas ipsos reges re litteraria delectatos probe constat. Namque Manastabalem græcis litteris eruditum narrat Livius (2): Micipsam, accersitis Cirtam doctissimis Græcis, mirifice ingenium excoluisse, atque in omni disciplinarum genere, et præsertim philosophia, consenuisse auctor est Diodorus (3). Denique Iubam II. Numidæ regis filium, litteratissimum facile regum omnium accepimus, eundemque plurimis scriptis inclaruisse exploratum est. Numidas æquales suos eloquentissimos Aufidium Victorinum generum, et Servilium Silanum, et Postumium Festum ipse Fronto commemorat (4). Quibus

Numidarum
litteratura.

(1) De Numidarum litteratura bene meritus est Antocius Turrianos Hispalensis, qui edito mediocri volumine Commentario Venetiis 1789. partem hanc creditæ Africæ cepit, ut utar Tullianis verbis, in bono lumine collocare.

(2) Epitom. Lib. 50.

(3) Excerpt. de V. et V. Tom. 2. Lib. 34. p. 607.

(4) Epist. 6. Lib. 2. ad Amicos.

adde, præter iam laudatum Apuleium, Euty-
chium Proculum Sicconsem M. Aurelii in re
grammatica præceptorem (1). Sed enim ita
Fronto latine loquitur, ut, non secus ac
Terentius et Phædrus, in ea urbe educatus
videatur, in qua domicilium latinitatis fuit:
lepos quippe romanæ linguæ natus quodam-
modo, non adscitus, in eo est.

Fronto Had-
riano impe-
rante cotinens
orator.

VII. Verum ubicumque demum studiis suis
Orator noster obsecutus sit, Dio quidem
ait (2), *Cornelium Frontonem* Hadriano impe-
rante eloquentiæ principatum Romæ tenuisse.
Quo loco Dio sine dubio Frontonem nostrum
denotat: nam et ubi M. Aurelii doctores dein-
ceps commemorat, eorum in numero *Corne-
lium Frontonem* diserte recenset (3). Sequitur
ergo, ut Fronto circa extrema Hadriani tem-
pora quadragesimum fere ætatis annum atti-
gisse videatur, quandoquidem tantam facul-
tatem et famam consecutus iam erat. Ergo
idem natus dicendus est vel Domitiano rerum
adhuc potiente, vel certe Nerva ad imperium
evecto: siquidem et bellum Traiani Parthicum
sua memoria gestum ipse Fronto confirmat (4).

(1) Capitolinus in *Marcis* p. 33. A.

(2) Lib. 69. Cap. 18.

(3) Lib. 71. Cap. 35.

(4) *Principia Historiæ* Fragu. 1.

Iam quo tempore forensibus fluctibus se commiserit Fronto, quo item anno amplissimum existimationis suæ fructum tulerit, duobus principibus pueris Marco et Lucio in disciplinam acceptis, qui Romæ ad summam imperii spem adolescebant; id quoque haud satis exploratum est. Ceterum teneris ab annis Marcum instituisse Fronto videtur ex loco quodam Operis *de Orationibus* (1), in quo ita is Marcum alloquitur: » Primi tui sensus et » incunabula studiorum tuorum mihi cognita » sunt. Elucebat in puero iam tunc nobilitas » mentis et dignitas sententiarum, quibus » sola deerant verborum lumina: ea quoque » variis exercitationibus instruebamus. Ibi tu » mihi videre eloquentiæ studium reli- » quisse: ad philosophiam devertisse ». Atqui a Capitolino (2) dicitur Marcus duodecimum annum ingressus habitum philosophi assumpsisse; ergo Fronto ante illam Marci ætatem eiusdem magister fuisse credendus est. Ex tot tamen ad Marcum Epistulis nulla fere est, nisi ad eum iam Cæsarem aut Augustum, excepta fortasse Epistula prima græcarum,

Fronto N.
Anselmo et L.
Varo pueris
magister præ-
fuit.

(1) Lib. 2. Fragm. 3.

(2) In Marco p. 33. B.

quæ et titulo caret, et scripita videtur ad puerum octavo decimo anno minorem, quo Marcus Cæsaris nomen obtinuit. Porro ex clausula Epistolæ L. Veri pueri ad Frontonem (nonæ scilicet Libri I. ad Verum) plane constat, Lucio magistrum præfuisse Frontonem consulem anno, ut mox dicemus, Urbis DCCCLXXXVI. a Lucii ipsius natalibus tertio decimo (1). Sed cunctæ item Frontonis ad L. Verum Epistolæ, et huius vicissim ad Frontonem sub imperio divorum Fratrū conscriptæ sunt, exceptâ quam nuper diximus a Lucio adhuc puero datam ad Frontonem. Ergo instituendis ad eloquentiam latinam regiis adolescentibus adscitus Fronto, hoc in primis publicum testimonium retulit, a Dione etiam confirmatum, neminem tunc in toto orbe romano existisse, qui secum de huiusce facultatis laude contenderet. Tum in magisterio exercendo non sensim atque gradatim ad discipulorum amicitiam adrepsit, sed brevi tempore totos

Fronto regis
discipulis ma-
gistrice carus.

(1) L. Verus natus est anno U. C. 883. aut sequente, quod colligitur ex dicto Capitolio (in *Fero* p. 52. B.) narrantis eum post septimum annum in familiam Aureliam esse traductum, nempe adoptatum: quæ adoptio quom eodem tempore quo Nerei facta sit, nempe anno U. C. 891. aut 892., aequitur ut Lucius, consule Frontone, tertium decimum fere ætatis annum attigerit.

eorum animos possedit. Ei rei sunt indicio, præter Capitolinum qui tam intimæ familiaritatis facit mentionem (1), tot illæ Epistolæ mutæ amore et suavitate plenissimæ: quibus in Epistulis miro quoque titulorum genere ab utroque Principe Fronto appellatur (2).

VIII. His doctrinæ et benevolentis artibus viam sibi Fronto ad honores summos munivit. Namque Antoninus Pius hominis elegantia et dignitate commotus suffectum consulem renunciavit (3). Longi sermonis initium commovisse me sentio, quo tamen quam potero brevissime fungar. Consulem Frontonem fuisse, iam pridem constabat ex marmorum Pissarensium Inscriptione sexagesima nona. Bimestrem autem hunc magistratum gessisse,

Fronto Antonino Pio Imperatore consul

(1) Io Marco p. 33. A. In Vero p. 52. A.

(2) Lobet eos titulos Frontoni perhæcificos hoc loco colligere. Dicitur ergo in his Epistulis Fronto *consul amplissimus, magister benignissimus, homo sanctissimus, varissimus, honestissimus, disertissimus, doctissimus, humanissimus, bonus, optimus, φιλόσοφος, amicissimus, dulcissimus, carissimus, incundissimus, opulenterissimus, desiderantissimus, pulcherrimo animo, gloria, suavitas, caritas, voluptas, maxima res sub celo*. Uterque etiam Princeps dicunt Frontonem *spiritum et animam suam*. Tom. Martius addit, *sufficere sibi talem Magistrum habuisse*.

(3) Vide ad M. Lib. 1. Epist. 1. Lib. 2. Epist. 2. ibidemque notas nostras.

Quo anno
Fronto consul
fecerit.

dixerat Ausonius in *gratiarum Actione* (1). Annus tamen et pars eiusdem anni, in qua consul fuit Fronto, adhuc latebant. Nunc in prima Epistula Libri primi ad Marcum semet consulem Fronto nuncupat quo tempore M. Aurelius duos et viginti annos natus erat. Tum in Epistula secunda et tertia Libri alterius ad Marcum satis aperte significat se eum magistratum eiurasse pridie Kal. Septembris. Ergo Fronto renunciatus fuerat consul Kal. Quintilibus. Constabit autem de cuius anni consulato bimestri loquatur Fronto, si diligenter statuatur cui Urbis conditæ anno Marci annus secundus supra vigesimum respondeat. Capitolinus (2) ait Marcum natum sexto Kal. Maias M. Anno Vero iterum et Augure Coss. nempe anno Urbis *DOUCLXXIV*. Iamvero in ætatis supputatione extremus annus aut ponitur inceptus aut plenus. Si inceptus, Marcus quidem anno Urbis *DOOCLXXXV*. Kal. Quintilibus iam abunde occeperat annum ætatis *XXII*, adeoque Fronto qui eius mensis Kalendis consulatum iniit, potuit esse consul anno Urbis *DOOCLXXXV*. et simul Marci

(1) Edit. Amstelod. 1671. p. 714.

(2) In *Marco* p. 32. C.

xxii. incepto. Verum si annus ponitur plenus (quod fortasse est probabilius), Marcus anno Urbis ~~docclxxxvi~~. Kal. Quintilibus ætatis annum xxii. abunde expleverat, adeoque Fronto patuit ab eo termino. consul esse anno Urbis ~~docclxxxvi~~, et simul xxii. Marci pleno. Mihi quidem, ut dixi ad Epistolam primam Libri primi ad Marcum (1), videtur consularis Frontonis incidisse in annum Urbis ~~docclxxxvi~~. adeoque poni ibi a Frontone annus Marci xxii. plenus. Revera si anno Urbis ~~docclxxxvi~~. scribendus fuisset titulus M. Aurelio, nonne is dictus esset, Kal. quidem Quintilibus, natus annos xxii. menses duos, dies sex? Secus si anno præcedente scribendus fuisset titulus, nonne eisdem Kalendis dictus esset natus annos ~~xxi~~. menses duos, dies sex? Quam ergo Fronto dicat Marcum, se consule, natum annos xxii., sequitur ut eius consulatus in annum Urbis ~~docclxxxvi~~. incidisse videatur. Ignoscent mihi Lectores si hac super re discerni aliquanto minutius; exemplum ceteroqui secutus clarissimorum virorum, qui de anno

(1) Pag. 36. n. 2.

adoptionis eiusdem Marci diu inter se contenderunt. Quam gravis item quaestio, inde orta quod Capitolinus (1) Marcum adoptatum anno aetatis xviii. dixerit, ab eo demum pendet, utrum scilicet is annus xviii. inceptus an plenus ponendus in supputatione sit. Plenum posuisse videtur Capitolinus, qui addit adoptatum Marcum in consulatu secundo Pii (qui consulatus incidit in annum Urbis dccclxxxii.), de quo sane laqueo vix aut ne vix quidem se expediunt Pagius (2), Tillemontius (3) et Silvester (4), a quibus Marcus dicitur adoptatus anno Urbis dccclxxxii. (5).

(1) *In Morte* p. 35. A.

(2) *Dissert. Hypoic. Part. 1. Cap. 3.*

(3) *Histoire des Emper. rom. 2. ad Antonin.*

(4) *Raccolta di Calogheri* Tom. 3. p. 236. et seqq.

(5) Pagius quidem ait, Capitolinum non de initio sed de designato Pii consulatu secundo loqui. Pagio fero adscriptum etiam Dodwellus (*Dissert. Cypr. Append. Cap. 45.*). Sed contradicit, quod ad hoc quidem caput, aperte Silvester, Tillemontius non recedit a Pagio: addit tamen, fieri quoque possit ut Capitolinus vel male vel improprie de ea re scripserit. Silvester locum Capitolini ita interpungendum censet, ut annus secundi consulatus Pii referatur tantum ad Marci quatuordecimum. Ad idempridem Casaubonus locum Capitolini perturbatum notavit. Hoc ego monen, Codicem Ambrosianum (C. 110. part. inf.) ita prorsus habere ut 10 regio Parisiaca

Plenum sine dubio supputant Pauninus (1), Norisius (2), Mediobarbus (3) qui Marcum adoptatum anno Urbis DCCCLXXXII. censent: quam opinionem doctrina etiam nummorum veterum valde confirmat, siquidem M. Cæsaris nummi ante annum Urbis DCCCLXXXII. nulli occurrunt (4). Nos igitur non immerito annum Marci XXII. poni a Frontone plenum putavimus, cum hic eo tempore se consulem dixit: adeoque ejus consulatum intra annum Urbis DCCCLXXXVI. conclusimus. Porro, scriptis Frontonis nondum in lucem prolati, et re non

De sana con-
suetudine Fronto-
nis saltem alio-
rum opinio non.

Casaubonus legit: *Octavo decimo ergo octavo anno adoptatus in secundo consulatu Antonini*. Sequitur autem: *Itaque qui dicebant, Marcum velle finis belli gloriam sibi vindicare etc.* omissa omni commemoratione questuræ atque pluribus. Jam quandoquidem illud membrum in secundo consulatu Antonini nulla eam interpunctione adhibuit in codicibus præcedenti particule scilicet *decimo ergo etc.*, hinc haud scio an satis innascatur, vancam esse eam interpunctionem quam Streveter iniecit. Hæc me accurate notare non piguit. Versantur enim in eodem genere utraque questio de anno XVIII. et de XXII. Marci. Atque ut ab illo pendet epocha adoptionis Marci, ita ab hoc annas certas consulatus Frontonis. Immo utraque questio sana arte inter se connectuntur.

(1) In Fastis.

(2) De Vitis dacæo, Cap. 3. Veda Pagium Dissert. hypat. Part. 1. Cap. 3. § 11.

(3) In nova Occasio Editiane p. 211.

(4) V. Eckhelium Doctr. num. vet. Tom. 7. p. 44.

satis considerata, viri ceteroqni doctissimi Frontonem Marci imperatoris magistrum tertio consulem putaverunt cum Traiano, anno huius imperantis item tertio. Quam quidem sententiam satis ante nos retoderunt Norisius (1) et Oliverius (2). Sed enim Oliverius illorum errores cumulavit, cum diserte affirmavit Frontonem sub Marco imperatore consulatum gessisse. Ceterum nos et de alio ac priore consulatu Frontonis conjecturâ deinceps (3) disquiremus.

Fronte locum
ta provinciam
proconsularem
gubernavit, valetu-
dine ne morbo
obest impedi-
tur.

IX. Exacto de quo hactenus egimus consulari, Fronto proconsulari dignitate ab Antonino Pio insignitus est: quo sane munere is fungi, si per valetudinem licuisset, impense studuit (4). Sed quamnam provinciam sortitus fuerit, merito quærendum. In Epistula octava Libri ad Pium ait Fronto, mentem sibi fuisse quærendi continendique provinciarum suarum latrones, atque Alexandriam ad familiares suos scripsisse ut Athenas festinarent ibique se opperirentur. Iamvero Mauros nomades sub Pio repressos notant Pausanias (5) et

(1) Epistol. Consul.

(2) Marm. Pisaur. Inscript. 69. p. 157-158.

(3) In hoc Commentario, ubi de militari Scriptis Frontonis.

(4) Epist. 8. ad P.

(5) *Arcadic. Cap.* 43.

Capitolinus (1). Sed eos non fuisse latrones a Frontone memoratos vel ex eo patet, quod Fronto ex Mauretania Iulium Senem ad continendos latrones evocavit (2), qui si fuissent Mauri, Iulium Senem in Mauretania potius detinuisset. Rebelliones item sub Pio in Ægypto repressas narrat Capitolinus (3); sed quoniam Fronto gerendæ provinciæ causâ familiares suos Alexandria Athenas vocavit, nihil futurum erat Frontoni cum Ægypti motibus. Adde quod si in Africanam provinciam eundem Frontoni fuisset, hand sane Roma discedens, ubi nuper consulatu defunctus erat, Athenas contendisset. Frontoni igitur provincia aliqua Græciæ vel Asiæ obtigisse videtur. Et quidem Pium per præsides ac legatos repressisse ludæos Achæosque rebellantes scribit idem Capitolinus (4), hosque fortasse latrones appellat Fronto. Ceterum adversa valetudine impeditus nullam provinciam rexit noster Orator (5), seque Pio excusare impetravit (6). Alios multos honores consecutum esse Frontonem luculenter constat

Alii honores
in Frontonem
collati.

(1) In Pio p. 27. A.

(2) Epist. 8. ad P.

(3) In Pio p. 27. B.

(4) Ibidem.

(5) Epist. 8. ad P. et Epist. item 8. Lib. 1. ad M.

(6) Epist. 11. ad P. in fine.

ex loco, quem laudat Charisius (1), latentis adhuc eiusdem Epistolæ ad Marcum imperatorem: *Mihi satis abundeque honorum est, quos mihi cotidiano tribuis*. Tum statuam Frontoni positam satis comprobat Capitolinus, cum sit (2), huic illam a Marco in senatu petitam.

Frontonis
uxor, liberi, ge-
ner et fratres.

x. Iam ut domesticam quoque Frontonis vitam persequamur; uxor quidem ei fuit nomine, ut videtur, *Gratia*, quod indicat is locus (3), ubi de ea scribit, *Gratiam meam misi* etc. tum addit, *Neque est Gratia mea, ut causidicorum uxores feruntur, multi cibi*. Quibus verbis et frugalitatem uxoris suæ singularem commendat. Hanc videlicet toto eo, quo in coniugio vixit, spatioso tempore carissimam habuit, eiusque obitum ægerrime tulit (4). Quinque infantes liberos amisit Fronto (5); ceterum nulla virilis sexus proles illi nata videtur (6). Filiam superstitem nomine item, ut videtur, *Gratiam* (7) Aufidio

(1) In *Putrelis* p. 177. v. 34.

(2) In *Marco* p. 33 A.

(3) *Epist.* 3. Lib. 2. ad M. Vide et *Epist.* 3. græc.

(4) *Epist.* 7. et 8. Lib. 1. ad V.

(5) *Epist.* 2. de Nepote amisso.

(6) *Epist.* 6. Lib. 1. ad Amicos.

(7) *Epist.* 5. Lib. 2. ad M. Cofer etiam notam nostram 2. p. 208.

Victorino Cirtensi, discipulo olim suo (1), eloquentia et probis moribus prædito, nuptam dedit (2). Et suos quidem Fronto singulari benevolentia complexus est, siquidem de uno Nepote trimulo (3) amisso prolixam adeo et plenam lacrimis gemitibusque Epistolam scripsit (4). Fratrem, cum quo concordissime vixit, item commemorat (5) eundemque summos honores ab Antonino Pio consecutum, apud divos autem Fratres imperatores gratia florentem gaudens testatur (6). Et Claudius quidem Fronto Asiarcha legitur in nummis Pii Augusti et Marci Cæsaris, quæ tempora mirifice cum iis congruunt, quibus Fratrem suum ad honores evectum Fronto narrat. Hac super re ad secundam Epistolam *de Nepote amisso* (7) quædam notavimus, quo loco etiam innuimus, incertum plane videri, utrum ii nummi ad Frontonis nostri Fratrem referendi sint. Illud

Claudius
Fronto Asiarcha.

(1) Epist. 1. Lib. 1. ad M. p. 39-40.

(2) Epist. 6. Lib. 2. ad A. et Epist. 2. de Nep. A.

(3) Epist. 7. Lib. 1. ad V.

(4) Epist. 2. de Nep. A.

(5) Epist. 2. Lib. 2. ad M. Epist. 5. Lib. 1. ad V.
et Epist. 2. de Nep. A.

(6) Epist. 2. de Nep. A.

(7) Pag. 210-211.

quoque obstat, quod Oratori nomen est *Cornelius*; at Asiarchæ *Claudius*: quare et gente inter se differant. Quamquam id quidem etiam Fratribus propter adoptionem aliquam accidere potuit. Sed utrumque se ista habent; nunc ut binos Claudii Frontonis nummos non sine aliquo fructu heic excudendos curemus, impellit nos clarissimi ac doctissimi viri *Caletani Cattanei* admonitio et beneficium. Is enim regii cæsarei Mediolanensis Musci, re nummaria optima refertissimi, Parens primus et Custos plura nobis ex intima doctrina numismatum protulit, quæ illustrandis Veterum scriptis percommoda erant, nosque sæpe, ut suis cimeliis uteremur, sane amice et humaniter hortatus est. En autem priorem nummum.

ΚΑΙΣΑΡ ΤΙΤΟΣ ΑΙΑΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΑΝΤΟ-
ΝΕΙΝΟΣ ΕΥΣΕΒΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡ.

Caput Antonini Pii laureatum.

ΙΓ ΠΟΛΕΩΝ ΚΟΙΝΟΝ ΠΡΟΔΙ.ΟΝ
ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΛΕΣΙΑΡΧΟΥ
ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

Raptus Proserpinæ.

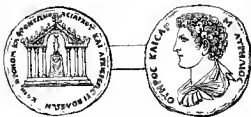
Ceterum in hoc Musei Mediolanensis nummo inscriptio quidem partis posticæ prorsus evanuit, eamque nos supplevimus ex edito a Vaillantio (1). Quod autem attinet ad vocabulum ΠΡΟΔΙ.ΟΝ (2), tum id varie admodum a rei nummarie Scriptoribus exhibetur, tum multo laboriosius atque inconcinnius explicatur. Qui nuperus eorum sententias collegit Eckhelius (3), et novum etiam tentamen Vindobonensi nummo adhibuit, diserte fatetur, » nummos huius argumenti omnes hactenus » editos epigraphem vitiatam offerre, neque » adeo certi quid statui posse ». Sed miro eventu nummus alter Mediolanensis medelam

(1) Num. Græc. p. 47. et 59.

(2) Ita ΠΡΟΔΙ.ΟΝ divisum exhibet Vaillantius.

(3) Doctr. num. vet. Tom. 2. p. 507-508.

huic incommodo facere videtur. Ita vero se habet nummus.

Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΟΥΨΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡ.

Caput nudum M. Aurelii Caesaris.

ΓΙ ΠΟΛΕΩΝ ΚΟΙΝΟΥ ΠΡΟΝΟΜΟΥ ΚΛΑΥ-
ΔΙΟΥ ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ
ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

Iuno Pronuba in templo sex columnarum.

Quæ postrema inscriptio explicanda videtur:
*Tredecim Urbium Communis decreto, Claudio
Frontone Asiarcha et Pontifice (1).*

(1) Sane vocabulum ΠΡΟΝΟΜ. extat integerrimum in nummo. Suidas autem vocem προνομία interpretatur διουρίων, δικαιοσύνην. Liceret etiam legere ΠΡΟΝΟΜΙΑ, ut est in glossario Cyrilli, Suida et Hesychio, privilegia, prerogativa. Minus placeat ΚΟΙΝΟΥ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥ, quod vix assim interpretari, *Tredecim Urbium Communis priusium, Claudio Frontone Asiarcha et Pontifice.*

. XI. Nunc ut ad propositum, a quo paulisper recessimus, revertamur; corpore quidem noster Orator infirmo admodum fuit: articulorum enim, humeri, dorsi, pedumque dolores, vigilias, tussim, longissimas valetudines, ut vitæ interdum pigeret tenderetque, toto pene ætatis suæ cursu perpessus est (1). Nam pedibus quidem laboravit Fronto Favorino philosopho adhuc vivente (2), qui tamen ultra Hadriani imperium produxisse vitam non videtur (3). Quo magis in Frontone vim animi miror, qua morborum molestiis pro virtute sua tolerantis (4), tantam morum retinuit suavitatem, ut cum familiares unice amarent, eiusque consuetudinem studiosissime

Frontonis
valerendæ
habituæ.

Præterea sibi multas in Asiæ Urbes vindiceras; verum hæc non de Urbe sed de Urbium Communi agitur. Quæ a prima explanatione vix recedendum censeo, quam tamen ipsam sapientiarum iudicia libenter subleto. Notandum etiam in nummo inversus numerus TI pro IT.

(1) Ad P. Epist. 5. 8. 13. Ad M. Lib. 1. Epist. 7. 8. 9. Ad V. Lib. 1. Epist. 1. 5. 6. 7. Ad A. Lib. 1. Epist. 7. 12. 21. Lib. 2. Epist. 1. 2. 3. De Feriis A. Epist. 4. De Nep. A. Epist. 1. 2. De Bello Parth. 10. Soc. Adde Arsemidorum Lib. 4. Cap. 24. Cellium Lib. 2. Cap. 26. Lib. 19. Cap. 10.

(2) Cellius Lib. 2. Cap. 26.

(3) Vide infra in hoc Commentario, ubi de Scripto militari Frontonis.

(4) Ad M. Lib. 1. Epist. 7.

sequerentur (1). Immo cum paulisper morborum dolores remiserant, non deerat in causis; et in foro periculisque amicorum propulsandis diligentem operam collocabat(2). Ceterum et Circum cupide admodum frequentavit (3), et rure cum amicis suaviter et facete versatus est (4). Mæcenatianos hortos se possedisse innuit Fronto in Epistula ad Marcum(5); iam si urbanos intelligit, satis inde constaret, Frontonem Romæ habitasse in Exquilis. Sed quoniam in Epistula ad Verum(6) ait idem Fronto se Romam rediisse ex hortis, fortasse intelligendi sunt horti villæ Mæcenatianæ, cuius adhuc ingentis rudera Tibare supersunt Denique et villam suam suburba-

(1) Gellius Lib. 2. Cap. 26. et Lib. 19. Cap. 10.

(2) Ad P. Epist. 8. *propa suam*.

(3) Ad A. Lib. 2. Epist. 3.

(4) Ad P. Epist. 12.

(5) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. Ceterum quis in ea Epistula loquitur voster Fronto de Horatio poeta, hoc etiam notandum censo, Frontonem scilicet illum, cuius meminit Iuvenalis Satyr. 1 v. 12. (eundem fustasse ac eum de quo scribit Nasennius Lib. 1. Epigr. 56) quique haud scio an uox fuesit e Majoribus Ostoria Cirtensis, habitasse Romæ Hosatiana domum. Eius rei testis est Seholastes vetus, qui ad versum Iuvenalis

» Frontonis platani, convulsaque maxime element »
ita commentatur: » In Hosatiana domo, id que poetæ » recitabant ».

(6) Ad V. Lib. 1. Epist. 4.

nam memorat Fronto in Epistula ad Cassium (1).

XII. Porro Fronto non duorum tantummodo Principum stodia magisterio rexit, sed alios plurimos adolescentes ad latinam eloquentiam instituit, quos et contubernales secum habuit (2). Et quoniam is peculiari dicendi genere utebatur, et fama præter ceteros rhetores multo nobilissima celebrabatur, novam eloquentiæ sectam auspicari visus est (3): eiusque discipuli sut assecle post Magistri etiam *fatam Frontoniani* vocitati sunt (4). Nonnullorum eius Discipulorum nomina ex eiusdem Operibus eruo. Sunt autem, præter Marcum et Lucium deinde Angustos, Anfidius Victorinus (5), Sardii Saturoioi liberi (6), Filius Gallicani, nomine, ut videtur, Callistus (7), Volumnius Quadratus (8). Videntur etiam Æmilius Pius (9), Faustinianus (10), Valerianus (11),

Eiusdem discipuli et famulantes.

(1) Ad A. Lib. 1. Epist. 7.

(2) Ad A. Lib. 1. Epist. 10 et 25.

(3) Macrob. Saturæ. Lib. 5. Cap. 1.

(4) Sædon. Lib. 1. Epist. 1.

(5) Ad M. Lib. 1. Epist. 1.

(6) Ad A. Lib. 1. Epist. 10.

(7) Ad A. Lib. 1. Epist. 25.

(8) Ad A. Lib. 2. Epist. 1. 2. 3.

(9) Ad A. Lib. 1. Epist. 9.

(10) Ad A. Lib. 1. Epist. 6.

(11) Ad A. Lib. 1. Epist. 5.

Arrius Antoninus (1). Gellius quoque et Celsus Iulianus Numida, si non discipuli, certe auditores Frontonis fuerunt (2). Amicorum et Familiarium Frontonis caterva ex Iudicibus utriusque Libri Epistularum ad Amicos cognoscitur. Quibus addendi sunt Niger Censorius (3), Cayus Maximus (4), Iulius Senex (5), Sextius Calpurnius et Appianus historicus (6), Demonstratus et Herodes Atticus (7), Gavius Clarus (8), Tranquillus ut videtur Suetonius (9), Cornelianus Sulpicius (10), Montanus Licinius (11), Iulius Aquilinus (12), Statirius (13), Castricius (14), Fabianus (15), Volumnus (16),

(1) Oratio pro Volumus. Ser. et Ep. pro Baburiana.

(2) Gellius Lib. 2. Cap. 26. Lib. 13. Cap. 28. Lib. 19. Cap. 8. et 10.

(3) Ad P. Epist. 3.

(4) Ad P. Epist. 7.

(5) Ad P. Epist. 8.

(6) Ad P. Epist. 11. et Græc. 6. 7.

(7) Ad M. Lib. 1. Epist. 4.

(8) Ad V. Lib. 1. Epist. 5.

(9) Ad V. Lib. 1. Epist. ultim.

(10) Ad A. Lib. 1. Epist. 1. et Græc. 5.

(11) Ad A. Lib. 1. Epist. 2.

(12) Ad A. Lib. 1. Epist. 4.

(13) Ad A. Lib. 1. Epist. 6.

(14) Ad A. Lib. 2. Epist. 2.

(15) Ad A. Lib. 2. Epist. 4.

(16) Ad A. Lib. 2. Epist. 5.

Sidius (1), Apollonides (2), (præter alios qui anonymi in Epistulis commemorantur): cum denique, ut Gellius notat (3), Favorinus, Fesina Postumius et Apollinaris Sulpicius, multique doctrina aut genere aut fortuna nobiles viri, qui Frontone familiariter uti sunt (4).

XIII. Iam egregios Frontonis mores vitæque eius inculpatam rationem quis dignis coloribus exprimat? Ex eius scriptis illud primum apparet, eum fuisse natura et consuetudine et disciplina lenissimum: nullas inimicitias suscepisse: immo siquos necessario causarum officio læserat, tanta moderatione usum esse, ut ipsos adversarios sibi conciliaverit, quod accidit in Causa Demonstrati adversus Herodem (5). Unum excipias Polemonem rhetorem, hominem ceteroqui superbissimum, quem nos oblique a Frontone derisum suspicamur (6). Et in philosophos quidem sui temporis vehementer invectus est Fronto (7), qui videlicet

Frontonis
mores agendi

(1) Ad A. Lib. 2. Epist. 6.

(2) Epist. Græc. 5.

(3) Lib. 2. Cap. 26. Lib. 19. Cap. 13.

(4) Idem Gellius Lib. 19. Cap. 10.

(5) Ad M. Lib. 1. Epist. 4.

(6) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. Consule p. 38. notam 3. tum Lib. 1. ad V. Epist. 9. ibique notam nostram 1. p. 102.

(7) In Libris de Orationibus passim.

M. Arelum a recto eloquentiæ tramite detorquebant (1); quam tamen neminem nominaverit, nemo ei inre irasci potuit, nisi qui ante de se voluerit confiteri. Quia ad Pium scribens, dum Amicum suum honestate et probitate alii cuidam præstare ait, diligenter cavet ne eum, qui virtute inferior sit, nominationem appellet (2). Amicitias olim contractas, nunquam dimisit (3), ne si Amicus quidem a gratia Principis excidisset (4). Familiarium negotia, incolumitatem, fortunas, non secus ac suas, cordi habuit: eosque hospitio, consiliis, maximeque gratia, qua apud Imperatores valebat, iuvit (5). Quid eius pudicitiam memorem morum atque sermonis? Illam quidem concordia docet et pietas iusti coniugii (6), hauc tot libri ab omni obscenitate purgati. Atqui ille etiam Plinius Cæcilius morum elegantia et probitate celebris, quum suos ad Amicum petulantiores hendecasyllabos mitteret, scribere non erubuit, vitæ non

(1) Vide de *Oratoribus* præterea Lib. 2. Fraga. 2.

(2) Ad P. Epist. 11.

(3) Ad A. Lib. 1. Epist. 30.

(4) Ad P. Epist. 3.

(5) Vide plures Frontonis Epistolæ commendatitias, cum nominatione ad A. Lib. 1. Epist. 5.

(6) Ad V. Lib. 1. Epist. 7. 8.

earumque puritatis esse satagendum (1). Fronto contra meliore mente præditus, in alia plane sententia fuisse videtur, nempe ut probe pudicus homo quantum a rerum turpitudine abest, tantum se a verborum libertate seiungat. Porro quod attinet ad Epistolam primam græcam, eâ quidem Fronto adolescentem Alumnum suum ab obscenorum amorum illecebris magnopere avertit(2). Neque apertioribus fere vocabulis utitur, quam ipsi sanctissimi Christianorum Patres uti consueverunt, quum in concionibus publicis disfluente sæculi mores castigarent. Quod si puriorem iam usurpamus loquelam, gratulemur sane nobis meliora tempora; sed eorum qui sub aliis institutis et moribus vitam traduxerunt, ne facile sermones miremur. Atque ad hanc uerborum græcam quoque Epistula quarta (quemcumque ea demum auctorem habet) exigenda est (3). Sed enim in vitam suam actam gloriose et insigni cum laude Fronto ipse decurrit in secunda Epistula *de Nepote amisso*: quo præterea in

(1) Plin. Lib. 4. Epist. 14.

(2) Consule Monitum quod ei Epistula nos præposuimus.

(3) Vide item ad eam Epistolam Monitum nostrum prævium.

scripto, postquam dolori paulisper indulsit, de immortalitate animorum, Dei providentia, et futuræ vitæ præmiis præclare sentit: suamque innocentiam, liberalitatem, fidem, fortitudinem, constantiam, pietatem, modestiam, animi curam, doctrinæ studium, pecuniæ contemptum, parsimoniam, sinceritatem, mentis excelsitatem, iniuriarum oblivionem, patientiam libere quidem sed non iactanter commendat. Locum insignem de acta vitæ (sua ut arbitror) inseruerat Fronto etiam Orationi *Bithynæ* (1), quem locum amissum cum eiusdem plurimis aliis scriptis merito dolemus. Illud vehementer mirandum, quod duorum orbis terræ Imperatorum, plurimique etiam nobilissimorum hominum iusurator, quibus carissimus semper fuit, tum sui sæculi eloquentiæ princeps (2), immo, excepto Tullio, oratorum facile latinorum nobilissimus (3), modico tamen cenâ vitam exegisse videtur: cuius rei cum ipse Fronto in binis

(1) Vide Epistolam ad Ausidium Victorinum post Orationem *de Herediano Matidia* p. 293-294. ubique consulte notam nostram 1. p. 294.

(2) Dio Lib. 69. Cap. 18.

(3) Eumenius Panegy. Constantii Cap. 14. Eutropius Lib. 8.

Epistulis ad Marcum et Verum (1) verbo testis est, tum opere fidem fecit, cum ne immodice ditior fieret, ut ipse aiebat, duorum mancipiorum donum respuit sibi ab Appiano missorum (2). Iam qui duo mancipia vehementer ut grave donum extollit negatque se recepturum, eum nec amplo censu præditum nec quæstui deditum existimem. Atque hoc loco præclare mihi incidit Frontonis comparatio cum romani Principis item magistro Seneca philosopho. Hic enim cum divitias et luxum tam clamose verbis contempserit, innumeram nihilominus pecuniæ vim brevi tempore coercervavit (3), immane etiam fenus exercuit (4), tantamque luxus invidiam contraxit, ut scripto integro opere semet purgare coactus sit (5). Quin et turpes amores illi obicit Dio, nec feminarum solum, sed exoletorum: quodque horribilius est, Neronem ipsum alumnum ab eo iisdem implicitum narrat (6).

Frontonis
comparatio
cum Seneca
philosopho.

(1) De Nep. A. Epist. 2. Ad V. Lib. 1. Epist. 5.

(2) Epist. 7. græc.

(3) Tacitus Annal. Lib. 13. Cap. 42. Lib. 14. Cap. 53. Dio Lib. 61. Cap. 10.

(4) Dio Lib. 61. Cap. 2.

(5) Libro videlicet de Vita beata.

(6) Lib. 67. Cap. 10.

Ut plane Seneca de eorum numero fuerit
Qui Curios simulant et bacchanalia vivunt (1),
 Contra Fronto sine philosophico supercilio,
 immo philosophici nominis apertus osor, vera
 tamen philosophia non caruit, temperantem-
 que et simplicissimam vitam transegit: suum-
 que discipulum, quem in primis dilexit, Mar-
 cum ad morum sanctimoniam mirabiliter ef-
 finxit. Ut mihi videatur non minus vitæ in-
 stituto, quam mentis sententia et orationis
 genere Fronto a Seneca dissensisse (2). Hoc
 denique Frontoni in præconio vel maximo
 ponendum est, quod vir tot naturæ et erudi-
 tionis ornamentis florens, de suo ingenio

(1) Iovenal. Satyr. 8. v. 3.

(2) Vide diets iroicas in Epist. 2. Aleicon. p. 177-178.
 tum serm. Senecæ insensatissimæ Lib. 2. Fragm. 1. de
Oratoribus. At cuius In. Sarisburiensis (Polyer. Lib. 8.
 Cap. 13.) ait Frontonem Senecæ moralia præcepta ve-
 hementer commendasse. Et quidem Sarisburiensis Fron-
 tonem revera nostrum citat, quod constat ex compa-
 ratione locorum Polycraici, quos infra afferimus inter
 Verum de Frontone testimonia. Id tamen nihil impedit,
 quoniam Fronto a Senecæ elocutione et moribus abhor-
 ruit. Nam hos vitæ præcepta etiam a pravo homine et
 inepti oratore tradi possunt. Quia ipse Seneca postquam
 virtutem in Libro de Vita beata aure extulit, conclu-
 dum censuit his verbis: « Hæc non pro me loquor; ego
 » enim in alio vitiis omnium sum. De virtute, non
 » de me loquor ».

tamen atque eloquentia demissa admodum sensit (1). Præclaram enimvero modestiam atque admirabilem! Nam cum omnis fere virtus facultatisque arrogantia comes est, tum illa ingenii atque doctrinæ multo frequentissima.

xiv. Age vero ad ipsas litterarias Frontonis laudes accedamus. Illud autem in primis observo, fuisse in Frontone singulare ingenium, et ad elocutionem veram a fucata et falsa discernendum peracre. Rursus ita docile, ut quidquid commentaretur sive grave sive ludicrum, sive siccum sive amœnum, id excellenter adornaret. Constans idem, eique rei, cui se impenderet, mirifice deditum (2): peracutum ad excogitandum, sollers ad instruendum, tum, quod proprium Afrarum mentium est, inventionis ubertate præpollens. Et quod quidem attinet ad inventionis argutias, duo etiam gentiles eius Apuleius et Martianus Capella satis claruerunt. Sed Frontonoster ab omni laude felicior. Namque Apuleius cum verbis insolentior est, tum gravem flagitiorum infamiam scriptis inussit; Martianus autem non solum a latina puritate

Frontonis
ingenium.

(1) Ad P. Epist. 10. p. 23-24. Epist. ad Victorin. p. 294. Epist. 2. græc.

(2) Vide Epist. 2. græc.

recedit, sed ita se latebris abdit, ita salebris et asperitatibus horret, ut universam barbariem Punicam Latio infusam existimes. At Frontonis inventa cum ab omni labe defæcata sunt, tum singulari quadam ingenii vi ac perspicuitate explicantur.

Ingenii exercitatio.

xv. Atqui Frontoni non tantum lumina ingenii fuerunt, sed eiusdem assidua usus et vehemens subactio, quodque valde ad eloquentiam confert, invicta scribendi perseverantia. In tam longa vita nullus temere dies effluxisse videtur, quo non aliquid Fronto scriptitaverit: quum vel ad regios discipulos litteras eruditæ daret (1), vel eorum lucubrationibus responderet (2), vel virtuti planderet (3), vel carmina, edicta, et orationes præceptoris censura notaret (4), vel de acceptis beneficiis gratias ageret (5). Quin Fronto ex quotidianis rerum eventibus exercendi stili occasionem studiose captare solitus fuit. Clade Romanorum a Parthis edita, Scriptum gravissimum *de Bello Parthico*

(1) Eiusmodi sunt Epistolæ *de Orationibus* et prima *græcarum*.

(2) Ad M. Lib. 1. Epist. 3.

(3) Ad V. Lib. 2. Epist. 4.

(4) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. Ad A. Lib. 2. Epist. 1. 2. 3. Adde *Fragm.* 4. 5. 6. Lib. 2. *de Orationibus*.

(5) Ad P. Epist. 10.

instruxit. Fortunâ ad Romanos conversâ, victoriam duplici Opere, nempe *Principiis Historiæ* et *Historia* ipsa eius belli celebravit. Ad Marcum rusticantem elegantissimas dedit Litteras *de Feriis Alsiensibus*. Calvillam Marci matrem, tum in eius natali tum sui purgandi causa, scriptis ingeniosis argutis oblectavit (1). Appiano, qui de recensitis donis questus erat (2), philosophicam dissertationem opposuit (3). Tum in discipulorum gratiam grammatica opera adornavit *de Differentiis vocabulorum*, atque, ut videtur, etiam *Exempla elocutionum* (4): Auctores denique antiquos emendavit distinxit atque adnotavit (5): nec non fabellas festivas ac narratinnulas nexuit (6). Itaque facultatem orationis nulla desidia exarescere passus est: immo naturæ felicis acumen arte eximia limavit, omnesque rhetoricæ partes excoluit, fuitque scriptor industrinis diligens atque omnibus numeris absolutus.

(1) Epist. 2. et 3. græc.

(2) Epist. 6. græc.

(3) Epist. 7. græc.

(4) De Opusculo *Exempla elocutionum* vide quæ nos disputavimus in Mœnio, quod ei in nostra Editione præfiximus.

(5) Ad A. Lib. 2. Epist. 2.

(6) Fabulam Polemonis (Epist. 1. Lib. 1. ad M.) tum Arlocem.

Genus Frontonianæ eloquentiæ grave et siccum.

XVI. Iam de ipso genere Frontonianæ eloquentiæ non tam meum quam Veterum iudicium audiendum est. Quippe D. Hieronymus (1), Sidonius Apollinaris (2), et Macrobius (3) quibus locis recensent dissimilia dicendi genera, Frontonis eloquentiam dicunt, priores duo quidem *gravem*, tertius *siccam*. Et ad primam laudem quod attinet, reapse Frontonis scripta plena sunt verbis et rebus illustribus, incorrupta latini sermonis severitas, reconditæ sapientesque sententiæ, exquisita morum et civilitatis præcepta. Quid gravius illa Epistula ad Verum imperatorem (4), qua Fronto eius militaria facinora ipsamque eloquentiam collaudat? Posterior Epistula *de Nepote amisso* nulli philosophorum disputationi altissimæ cedit. Epistula qua Marci in se benevolentiam Fronto celebrat (5), mirabili sensuum granditate referta est. Fragmenta denique Historiæ, si vel cum principe eius facultatis Sallustio conferas, comparationis quidem, me iudice, vix te pudet. Iam quod Macrobius Frontonianum genus *siccum* dixit; primum cavendum

(1) Epist. ad Rusticum Monach. Cap. 12.

(2) Epist. 3. Lib. 4.

(3) Saturn. Lib. 5. Cap. 1.

(4) Ad V. Lib. 2. Epist. 4.

(5) Ad M. Lib. 1. Epist. 8.

est, *ne siccitatem* in vitio potius quam in laude orationis ponamus. Nam *siccum* genus his saltem commendat Cicero. Semel quidem cum Cottam oratorem his verbis laudat *in Bruto* (1): » Nihil erat in eius oratione nisi sincerum, » nihil nisi *siccum* atque sanum ». Iterum cum in eodem Opere scribit (2): » Siu autem acutum prudens et idem sincerum et solidum » et *exsiccatum* genus orationis probant, nec » illo graviore ornatu oratorio utuntur, et » hoc proprium esse Atticorum volunt; recte » laudant ». Atqui Atticum et quidem philosophicum stilum se diligenter sectari Fronto ipse præ se tulit (3). Reapse nihil est pura et perspicua brevitate Frontonis dulcius: iuffata turgida redundantia vocabula in his quidem operibus nulla reperies. Quin potius gracilitates quasdam consecratur noster orator, ita tamen ut omnia mirificis leporibus condiat, mentemque Lectoris gratissima suavitate demulceat. Verum quum duo sint veluti saporcs sermonis, alter recens et musteus, alter vetusculus et confirmator; Fronto quidem antiquitate potius delectatur, et utitur verbis

(1) Cap. 55.

(2) Cap. 84. Confer etiam Cap. 82.

(3) Ad M. Lib. 1. Epist. 1.

magis priscis Catonis Plauti Sallustii, quam eorum, qui etsi excellentes, propius tamen sua tempora floruerunt. Quiniliani vero et Plinii Cæcili, quos invenis Fronto audire potuit, nullam, quod inre mireris, Scriptis suis (quæ quidem invenimus) commemorationem inseruit.

*De Frontonis
Epistulis.*

XVII. Cæterum præcipua pars Operum Frontonis, quæ nobis oblata est, Epistalis constat: itaque insigne in hoc elocutionis genere æermoni latino additamentum afficimus. Ante nostram Editionem quatuor in primis celebrabantur latini Epistularum auctores Cicero videlicet, Seneca, Plinius et Symmachus. Iam inter hos secundum prorsus a Cicerone Frontonem colloco. Neque enim is sum, qui vel comparare cum Tullio Frontonem velim, vel eundem præferre reliquis dubitem. Novi equidem Sidonium Apollinarem epistulari Ciceronis stilo oblique maledixisse, ut eius certe locum Petrarcha, Politianus et Barthius interpretati sunt (1). Novi quæ idem Barthius ex sententia Sidonii libere disputat. Video ab ipso Frontone partem hanc Tullianorum scriptorum

(1) Vide ad Epist. 1. Lib. 1. ad Marcum p. 37 notam notam.

veluti remissiorem subobscure taxari. Sed nã ille scopuloso difficilique in loco versatur, qui de Ciceronis gloria detrahere nititur! Igitur per me quidem incolami Ciceronis fastigio, nihil porro est cur in perpendendis Senecæ, Plinii et Symmachi Epistulis orationem meam dilatem, quum eæ manibus Eruditorum terantur. Atque ut de Frontone unice loquar, hoc eius Epistularum non modicum corpus, quod, Deo favente, nunc in lucem protrahitur, eiusmodi est, ut si perfectum in suo genere dicam, crimen audaciæ vix pertimescam. Sane Epistulas, quibus sua vel amicorum negotia aguntur, severe adeo et graviter et studiose conscribit Fronto, ut omnino antiquæ sedulitatis, officii, fidei, amicitie exemplum se præbeat. Aliæ sunt eiusdem Epistulæ nitidæ oppido et lætæ, quas præsertim ad Marcum Cæsarem inflammandi amoris causa missitavit. Atque in his, cum adfectiones suas eximiis sensibus exprimit, tum sublata præceptoris severitate humanissime cum suo Alumno locatur: neque ipsa auctoritas verborum, et litterarum tendiculas, et iugum acmina negligit, humo plaue urbanus et commodus et festivus et blandus atque ad capiendos exhilarandosque animos mirabiliter aptus. Tertium

Frontonis Epistularum est genus, exornandi gratia delectandique susceptum: in quo demum eloquentio præter morem inflectitur, numerisque veluti ac modulis comprehenditur. Atque hæc est pulcherrima Frontonianæ, ut ita dicam, ditionis regio, ubi, quacumque aciem oculorum converteris, lucidissimi et novi flores undique tibi nascuntur: ubi Fronto videtur deliciis diffuere, olere unguenta, Græcorum arculas compilare, et compositus atque delibutus per Charitum hortos volitare.

De Frontonis
Orationibus.

XVIII. Illud doleundum maxime, quod Orationem eiusdem, quibus adeo olim claruit (1), paucas admodum reliquias e membranis nostris eruere datum fuerit. Quod si quis clamores et animorum motus et vehementes figuras in his ipsis desiderat; is consideret, oro, primum quidem, in lacero et ægro corpore inique admodum vigorem summum requiri: deinde suam cuique oratori naturam inesse: Frontonem autem cum vita tum etiam oratione videri fuisse tranquillum. Pleraque in Orationibus Cicero ad ornatum et copiam sonitumque grandiloquum revocavit; Fronto contra in sedato pressoque eloquentiæ genere se continuit:

(1) Sidonius Epist. 10. Lib. 8. *M. Fronto cum Orationibus emineret.*

videnturque eius Orationes plus disputationis habere quam dimicationis. Quamquam et ista dicendi ratio vires interdum exerit valentissimas, et enim mentes iudicum luculenter illustrat, tum se eorundem voluntatibus vehementissime admovet. Denique fatendum est, clamoram illam et fervidam eloquentiam cum ipsis liberæ Reip. motibus deferbnisse.

xix. Romanæ eloquentiæ vices cum antiqui-
Latina eloquentia post Ciceronem in prorsus inclinatio.
 tum recentes etiam Scriptores diligenti opera persecuti sunt (1). Ut rem paucissimis expedi-
 diamus; ea ita in Tullio pervenit ad summum, ut nihil ante eum non rudius fuerit, nihil postea non fere infirmius evaserit. Ex quo enim Arpinas palladium, si fas ita loqui, Capitolina arce avulsum est,

Ex illo fluere ac retro sublapsa referri

Suada fori, fractæ vires, aversa Deæ mens (2).
 Miram pæne videatur, ipsum Ciceronem latinæ eloquentiæ fata certo vaticinio cecinisse. Is enim in secunda Tuseulanarum Quæstionum (3) sic ait: » Atque Oratorum

(1) Auctor Dislogi de Causis corruptæ eloquentiæ. Andronico, dell'Origine ecc. d'ogni Letteratura. Edit. Venet. 1790. Tom. 7. p. 47. et seqq. Tiraboschus, Storia della Letteratura Italiana. Edit. Mutin. 1787. Tom. 1. p. 251. et seqq.

(2) Virgil. Æneid. Lib. 2. v. 169-170.

(3) Cap. 2.

» quidem (latinorum) laus ita ducta ab hu-
» mili venit ad summum, ut iam, quod na-
» tura fert in omnibus fere rebus, senescat,
» brevique tempore ad nihilum ventura vi-
» deatur ». Ut mittam eam Oratorum copiam,
quorum nomina tantum ad nos venerunt, ii
certe qui supersunt usque ad Frontonem,
quam fuerit Tullii dictum sapiens, vitiositate
sua comprobarunt. Seneca uterque et Calpur-
nius Flaccus quot vitiis scateant, seu certe
quot oratoriis virtutibus careant, nemo non
novit. Fabius Quintilianus est ille quidem
perbonis præceptis abundans, sed cum ora-
tione durior, tum in Rhetorum potius ordine
cohibendus, quam Oratoribus accensendus
est. Sequitur Plinius Cæcilius; cuius Panegy-
ricus Traiano dictus ingentem celebritatem
obtinuit. Verum et huius disertī viri oratio
dissolutior est, et abruptis crebrisque sen-
tentiis ad satietatem referta: mira, turgida,
exquisita, omnia denique præter rerum com-
munem naturam semper sectatur: contrapo-
sito, exaggeratione, argutiis, et cuiuscemodi
deliciis universum sermonis contextum in-
fercit. Saniores sunt eius Epistolæ, quæ ta-
men ipsæ ad Tullianam facilitatem et ele-
gantiam non pertingunt.

xx. Verum aliquando cum melioribus romanæ Reip. moderatoribus, meliores etiam litterariæ opes emerſerunt. Neque enim hoc affirmare non ausim, ſicut Reſp. magnis diu inactata motibus et calamitatibus in Antoninorum pietate conquievit, ita eloquentiam multorum rhetorum ac declamatorum vitiis prope perditam, in Frontonis denique elegantia eſſe recreatam. Atque equidem vereretur, ne meis inventis uimium ſaverem, uisi et ſummis laudibus elatum apud Veteres Frontonem viderem (1), et nulla reprehensione notatum. Verum, ut dixi, violentum illud eloquentiæ genus ne ſub Frontone quidem caput extulit. Floruit in iudiciis Fronto extremis Hadriani temporibus, tum diu ſub Antonino Pio diſvisque Fratribus. Etsi autem Antonini Principes Reip. optime administrarent, tamen is adhuc erat rerum ſtatus, ut omnia ad unius fere autum regerentur: cuiusmodi autem iudiciorum mos, ut e quæſtionis potius diligenti cognitione et nuda teſtium interrogatione cauſæ definiri ſolereut. Tum ipſe Orator vel coram Principis maiestate sæpe dicebat, vel ad eundem ſcriptam lucubrationem ceu libellum mittebat. Quibus viuculis eloquentiam

Fronto post
Ciceronem op-
timum, sed im-
menſo in ſe ge-
nere.

(1) Conſule Veterum teſtimonia de Frontone.

implicitam, quis non videt debuisse vim suam vel necessario vel sponte remittere? An Fronto cum cœnatns repente audivisset, ut ait Dio (1), Principem intempesta iam nocte ante cœbandum ius reddere, Causam clientis sui tragica persona, tristissimis verbis, voce maxima declamasset? Quod si fecisset, num disertus visus esset, an a mente potius consilioque deductus? Quid? cum ad Marcum Imperatorem Orationem de *Hereditate Matidia*, vel ad Arrium Antoninum Causidicationem pro *Volumnio Sereno* epistulari pæne forma scribebat, num arderent oculi, æstuarent animi, lacrimas, miserationes, querelas adhibere potuisset? Ipse Cicero, quum apud Cæsarem, iam dictatorem et dominum, Deiotari regis causam privatis in ædibus esset acturus, de eius rei incommodo his verbis questus est (2): » Moveor etiam loci ipsius insolentia, quod tantam causam. . . . dico » intra domesticos parietes, dico extra conventum et eam frequentiam, in qua Orationum studia niti solent: in tuis oculis, » in tuo ore vultuque acquiesco quæ » mihi ad motum animi et ad omnem impetum

(1) Lib. 69. Cap. 18.

(2) Pro Deiotaro Cap. 2.

» dicendi contentionemque leviora sunt ». Sed omnino habita temporum auditorumque ratione, quibus semper oratio attemperata est, nihil vetat quominus optimus et perfectus orator Fronto habeatur, quem cum ad eloquentiam excellens armavit ingenium; tum plane disertissimum usus acerrimus et disciplina perfecterunt: quam quidem eius laudem et sæculorum testimonium comprobavit, et Scripta demum eiusdem, quæ nunc prodeunt, luculenter confirmant. Namque, ut verissime scripsit Cicero (1): » In Oratoribus » illud est animadvertendum, posse esse sum- » mos qui inter se sint dissimiles ».

XXI. Denique quod in Tullio plurimum admiramur, eum scilicet non solum artem oratoriam plurimis orationibus excoluisse, verum etiam optimis institutionibus ad eandem ceteros informasse; id noster quoque Fronto cumulatissime præstitit. Scripsit enim *de Orationibus* componendis duos saltem Epistularum Libros: quos utinam integros in lucem emittere potuissem! Nunc in iis paucis reliquiis, quas incredibili studio et labore e laceris et oblitteratis membranis collegi,

Frontonis
præcepta de
Orationibus.

(1) In *Bruto* Cap. 56.

quanta gravitas, sanitas, et sapientia præceptorum elucet! Plane dicam, fontem ipsum eloquentiæ iis contineri. Quod si nihil aliud Frontonianum deprehendissem, satis abundeque Cirtensis nostri nomen in his exuviis iactare se posset.

Genes Frontonis
litteraturæ.

xxii. Græcas item litteras attigit Fronto, lectione primum, ex qua satis profecit, tum etiam scriptione. Nam et græcos Auctores haud raro commemorat, et Platonem atque Xenophontem feliciter æmulatus est (1). Hoc autem græcitatæ studium ad fructum suum et oblectationem sine dubio retulit Fronto. Uterque enim alumnus Marcus et Lucius græcis magistris ad eam linguam nisi sunt (2). Ac quantum in eo genere Fronto excellat, Lectorum esto indicium: nam ipse quidem mirifice se contemnit (3). Mihi equidem græcæ Frontonis lucubrationes nec diligentia carere nec suavitate videntur, ita tamen ut illum nativum colorem atque orationis spontaneam copiam et volubilitatem abesse ab iis arbitrer. Neque ipsam possum neglexit Fronto. Certe

(1) Epist. 1. græc.

(2) Vide Capitolinum in *Marto* pag. 33. A. in *Vero* p. 52. A.

(3) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. in fine, et Epist. 2. græc.

Homerus familiaris ei fuit: tum M. Aurelius græcos elegos apud Magistrum (Frontonem) legisse se memoriæ prodidit (1). Impensius autem latinis Musis litasse Frontonem iudico, ad quem videlicet regii Discipuli suos hexametros et hendecasyllabos (latinos ut arbitror) legendos corrigendosque miserunt (2).

XXIII. Denique quo definite anno vitam Fronto cum morte commutaverit, nulla, Quo tempore Fronto obiisse videatur. quod sciam, historia docet. Hieronymus quidem (3) et Anastasius Bibliothecarius (4) Frontonis nostri meminerunt ad annum Christi CLXV, nempe Urbis DCCCXVIII, belli Parthici quarto: at Syncellus (5) priore anno, Marci nempe imperantis quarto, belli Parthici tertio. Frontonis tamen Opera aperte indicant eum ultra confectas res Parthicas vitam produxisse, quarum scilicet historiam pertexuit. At Marcomannici belli, quod anno Urbis DCCCXXX susceptum est, nulla apud Frontonem expressa mentio. Nisi forte putandum

(1) Ad M. Lib. 1. Epist. 2. quo loco vide et notam nostram 3. p. 45.

(2) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. Lib. 2. Epist. 9. Ad V. Lib. 1. Epist. 9.

(3) In Chronico Euseb.

(4) Hist. Eccles.

(5) In Chronographia.

est, Nepotem, quem Fronto luxit, amissum esse quum in hoc bello Victorinus pater versaretur (1), adeoque Frontonem his adhuc temporibus capularem ætatem sustentasse (2). Orationem pro Demonstrato scripsisse Frontonem, causamque Demonstrati, sive hanc sive aliam, Marcomannico bello vigente ætam max dicemus: ex quo iterum fortasse conicias, Frontonem usque ad id temporis superfuisset. Illud exploratum videtur, Frontonem e vivis excessisse, antequam L. Verus imperator anno Urbis DCCCXXXII letali apud Alrinum apoplexi corripereetur: quandoquidem nec extincti Veri ulla in Magistri litteris mentio est, et idem senio extremo confectus præmori plane debuit (3).

Reconvenit
Opere Frontonis
ad hunc lo-
tentis.

XXIII. Superest ut Frontonis Operum adhuc latentium (præter ea quæ nos primum nunc edimus, et illa paucissima quæ ante nostram Editionem exstabant) accuratum catalogum attexamus. Hæc autem fere sunt, quæ nobis scrutantibus cognoscere licuit.

(1) Consule dicta a nobis ad Epist. 2. de Nep. A. p. 213-214. in nota.

(2) Vide Epist. 2. de Nep. A. p. 209.

(3) Recole superius Cap. 7. dicta a nobis de tempore quo Fronto natus videtur.

Panegyricus I. Antonino Pio dictus, quo *Panegyrici.*
 eidem Fronto victoriam Britannicam gratulatus
 est. Eumenius sane meminit (1) Frontoniani
 Panegyrici, quo noster Orator belli in Britan-
 nia confecti laudem Antonino Principi dedit,
 quamvis hic in Urbe residens gerendi eius
 mandasset auspiciū. Reapse Tillemontius exi-
 stimat (2), hoc Panegyrico, quem Eumenius
 commemorat, celebratum fuisse Antoninum
 Pium, qui Britannos per Lollium Urbicam
 vicit (3). At Patarolus (4) et Torrianus (5), ne-
 scio quibus momentis impulsī, M. Antoninum
 laudatum automant, qui adversus Britannos
 Calphurnium Agricola misit (6). Ego omnino
 censeo cum Tillemontio, celebratam a Fron-
 tone Britannicam victoriam Pii, 1.º quia huius
 victoriæ sub Pio manifesti testes sunt num-
 mi (7); at exitum belli Britannici sub Divis
 Fratribus, duce Agricola, historia silet (8).

(1) Panegyric. Constantii Cap. 14.

(2) Hist. des Emp. in Antonin. Art. 7. p. 311.

(3) Pausan. in Arcadic. Cap. 43. Capitol. in Pio p. 27. A.

(4) Ad Eumenium loco citato.

(5) Letteratura dei Numidi. Cap. 8. Art. 1. p. 53.

(6) Capitol. in Marcus p. 37. B.

(7) Apud Eckhelium Doctr. num. vet. Tom. 7. p. 14.

(8) Murator. Annali d'Italia ad annum Ch. 162.

2.º quia Antoninus Pius in quadam Epistula (1) loquitur de Panegyrico sibi a Frontone recitato, quo hic honorem etiam Faustinae suae tutatus fuerat, quam defensionem sibi gratissimam fuisse ait, quia mallet cum Faustina Gyris, quam sine illa in Palatio vivere. Atqui Faustina maior extincta est tertio Pii imperantis anno (2), victoria autem Brianica anno vel hoc vel priore patrata videtur, quoniam Pius anno etiam priore Imperatoris illi titulo insignitur (3); ergo tempora satis congruunt. Illa autem Epistula omnino videtur Antonini Pii, non Marci Caesaris, quia ibi neque in titulo (quantum vidi), neque in clausula dicitur Fronto *Magister*, quod secus esset, si Marcus eam Epistolam scripsisset.

Panegyricus II. eidem Pio dictus. Hunc recitavit Fronto in senatu, designato et inito consulatu, laudes etiam complexus M. Caesaris, ut ipse Fronto narrat in VI. Epistula Libri I. ad Marcum. Ea res patet etiam ex Epistula I. græca, in qua ait Fronto se illum Panegyricum per eos dies scripsisse: scripsetat autem in consulatu, quoniam illam græcam

(1) Ad P. Epist. 2.

(2) Capitol. in Pio p. 17. C.

(3) V. Eckhelium loco super citato.

Epistolam implicuit Fronto primæ Libri prioris ad Marcum, quam consul sine dubio scripsit (1). Patet autem, hunc Panegyricum omnino alium esse a superiore. Namque in hoc posteriore, quem consul Fronto dixit, non potuit celebrare Faustina maiorem superstitem, quod tamen fecerat in priorc. Faustina enim, ut diximus, decessit anno Pii imperantis tertio, Fronto autem consul fuit Pii imperantis sexto. Quod si quis malit cum Patarolo et Turriano, Frontonem eo Panegyrico, quem Eumenius commemorat, laudavisse victoriam Britannicam M. Antonini; is duos Panegyricos Frontonianos lucidius adhuc distinguet. Nam qui Panegyricus dictus est a Frontone in consulatu, idem esse nequit, quo res Britannicas sub Marco multis post annis gestas exornavit. Porro huius Panegyrici a Frontone consule dicti duos locos superesse puto in Epistula Frontonis ad Marcum (2), ex qua etiam cognoscimus, ingenti plausu Oratori esse subclamatum. Denique monco me hic quidem hos Frontonis Panegyricos accurate distinxisse, verum in notis rem interdum perturbasse, quæstione nondum satis considerata.

(1) Vide titulum et clausulam Epistolæ 1. Libri 1. ad M.

(2) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. p. 33-34.

Oratioes for-
pennas.

Oratio pro Demonstrato Petiliano. Huius meminit ipse Fronto in Epistola quarta Libri prioris ad Marcum et septima Libri item prioris ad Verum: quo in utroque loco innuit præterea Fronto se ea Oratione offendisse Herodem, qui tamen sibi postea reconciliatus sit. Iamvero controversiam gravissimam inter Demonstratum et Herodem Atticum narrat Philostratus in *Herodis vita* (1), immo et Orationem ibidem commemorat ab eodem Demonstrato adversus Herodem dictam in castris Pannonicis, quum ibi Imperatores ambo Marcus et Verus belli Marcomannici gratia versarentur. De ea porro Oratione Demonstrati duo pronunciat Philostratus (2). Primum quidem eam visam esse admirabilem: ὁ λόγος, ὃν δι᾿ ἧλθε πρὸς τὸν Ἡρόδην ὁ Δημόστρατος, ἐν Σαυμασίῳις δοκεῖ. Alterum vero, eam continenter ab initio ad extremum fuisse gravem: τὸ ἐμβριδὲς ἐκ προοιμίων εἰς τέλος διήκων τοῦ λόγου. Iamvero Orationem suam pro Demonstrato singulari præstantia præditam ipse Fronto iudicasse videtur, quandoquidem duas tantum rogatus a Vero Orationes, tertiam

(1) Cupp. 8. 12. 13.

(2) Csp. 13.

ultra adiunxit *pro Demonstrato* (1). Quod autem ad gravitatem attinet, ea scilicet est peculiaris ac propria dos Frontonianæ eloquentiæ, ut D. Hieronymus et Sidonius diserte aiunt (2). Quod vero in *Theodoti vita* ait Philostratus a Theodoto nempe adiutum esse Demonstratum ad Orationes concinnandas in Herodem; id non vetat, quominus scriptam a Frontone putemus eam admirabilem et gravem Orationem *pro Demonstrato in Herodem*, de qua loquitur Philostratus. Vel enim hic fallitur Theodotum supponens Frontoni, vel quoniam ibidem plures Orationes a Demonstrato in Herodem adornatas narrat, nihil abhorrere a veritate aio, Demonstratum tum a Frontone tum etiam a Theodoto accepisse Orationes quas in Herodem recitaret: Romanos enim pluribus oratoribus ad eandem causam sæpe nos exploratum est. Denique, quoniam cognomen Demonstrati fuit *Petilianus*, hoc etiam noto, illum Petilianum, adversus quem D. Augustinus scripsit, præsolem Cirtensem fuisse. Quare suspicari licet, Demonstratum quoque Petilianum patria Cirtensem fuisse, adeoque Frontoni nostro popularem.

(1) Recole ad M. Lib. 1. Epist. 4. Ad V. Lib. 1. Epist. 7.

(2) Recole huius Commentarii Cap. 16.

Oratio Bithyna, seu pro Bithynia. Hanc a se olim dictam, retractasse deinceps et correxisse ait Fronto (1): in qua quidem Oratione satis diligenter conjecturam, quæ in crimine mandatae cædis verteretur, diviserat argumentis ac refutaverat: quin et nova multa addiderat cum exornatione, locum in primis de acta vita cum Tulliano Orationis *pro Sylla* conferendum (2). Quamvis hanc causam mature egerit Fronto (3), aliæ tamen ab hac videntur esse causæ Bithynæ, quarum meminit Plinius in Epistulis. Quæ super re alibi nos disputavimus (4).

Oratio pro Ptolomæensibus (seu Ptolemæensibus). Ea laudatur a Charisio (5). Utrum autem hæc Oratio vel Bithyna incidere videantur in Orationem quam nos inscripsimus *de Testamentis transmarinis*, vide sis ad Fragmenta eius Orationis notam nostram 2. p. 278.

Invectiva.

Invectiva in Pelopem, quæ fuit Frontonianarum omnium nobilissima Oratio. De hac enim Sidonius ait (6): » M. Fronto cum

(1) Ad A. Lib. 1. Epist. 12.

(2) Epist. ad Victorinum post *Orat. de Hered. Matidia*.

(3) Ad A. Lib. 1. Epist. 12.

(4) Ad eandem Epistolam p. 149-151.

(5) In Putschio p. 111. v. 43.

(6) Sidon. Epist. 10. Lib. 8.

» reliquis Orationibus cmineret, in *Pelopem*
» se sibi prætulit ».

Invectiva in Christianos. Huius his meminit Minucius Felix (1). Quid autem adversus sanctissimam Religionem commentatus sit Fronto, et eodem Minucio satis cognoscitur, qui ait obiectum ab Oratore Christianis incestum convivium, quod hi nefariæ libidinis causa usurparent. Est autem in ecclesiastica historia notissimum, eam calumniam christiano nomini olim inhæsisse, Gnosticorum (2) visio, quorum mores turpissimi ab Ethnicis, ut fit, sive incaute sive de industria universæ genti christianæ impertiebantur. Quare et Ecclesiæ Patres vehementer laborarunt in ea infamia a vero Christi instituto secernenda (3). Hinc Frontonem, vulgari opinioni deditum, in Christianos invectum mirum non est. Nam et ipse M. Aurelius, re non perpensa, adversus christianum nomen alienato animo fuit (4). Tum et ille Octavius qui adeo copiose

(1) Capp. 9. et 31.

(2) De Gnosticorum teterrima seeta agit Epiphanius tota Hæresi 26.

(3) Vide, si placet, locos Irenæi, Iuliani, Tertulliani Eusebiique apud Natalem Alexandrum Hist. Eccl. Sac. 2. Synops. Cap. 3. Art. 3.

(4) De rebus suis Lib. 11. §. 3.

christiana sacra tutatus est, in eadem olim præiudicata opinione fuit » Quam ini-
 » quum sit, inquit (1), in incognitis et
 » inexploratis iudicare, nobis ipsis pœnitent-
 » tibus credite ». Denique idem Octavius
 censet (2), Frontonem hac Invectiva non rei
 testimonium fecisse, sed convicium more ora-
 torio aspersisse. Ceterum Historiæ gallicanæ
 litterariæ Scriptores temere aiunt (3), proli-
 xum locum huius Frontonianæ Orationis apud
 Minucium exstare. Plane enim incertum est,
 utrum ipsa Frontonis verba Minucius recitet,
 an ex eiusdem mente tantum loquatur (4).

Octavius
 inserit argu-
 mentum.

Sunt et ἀνεπιγράφοι Frontonis Orationes
 quas item recensere non piget.

Causa coram Hadriano imp. perorata, uti
 Dio testis est (5).

(1) Apud Minucium Felicem Cap. 28.

(2) Cap. 34.

(3) Tom. 1. Part. 1. p. 286.

(4) Minucium tamen in Frontonis lectionis totis versan-
 tum ego ipse miratus sum. Nam Capite 7. de Romanorum
cladibus, exprimit locum Frontonis de bello Parthico p.
 320. Tom Capite 11. de cadaverum sepulturis, respexit
 videtur ad Frontonis locutiones de Testamentis transma-
 rinis p. 281. Denique Capite 18. de regnum auspiciis,
 imitatur Minucius ea quæ dicuntur in quarta Epistula
 Libri affectus ad Verum p. 121.

(5) Lib. 69. Cap. 18.

Causæ duæ amicorum non minimi laboris, quas se tutatum apud Pium Fronto ipse narrat (1).

Causæ Cilicum, quorum negotia publice privatimque apud eundem Pium semper defendit Fronto (2). Utrum autem aliqua ex his eadem fuerit ac *Oratio de Testamentis transmarinis*, id plane incertum est (3).

Duæ Orationes, quas præter *Orationem pro Demonstrato*, se misisse L. Vero petenti idem Fronto testis est (4). Ceterum fieri potest ut hæc Orationes eadem fuerint ac aliquot e nuper descriptis.

Præter Orationes, alia Scripta Frontonis in deperditorum numero sunt. Nimirum

Epistula de Somno, quam, præter dicta Epistola de Somno in tertia Alsiensi, a Frontone adornatam constat (5).

Epistula græcæ de Amore (6). Tertia quidem harum ea est quam nos fecimus primam Libri græcarum. Verum e duabus prioribus

(1) Ad P. Epist. 8.

(2) Eodem Epist.

(3) Vide dicta ad *Orat. de Testam. transmar.* p. 378. n. 2.

(4) Ad M. Lib. 1. Epist. 4. Ad V. Lib. 1. Epist. 7.

(5) Vide nos ad *Epistolam 3 Alsiensem* p. 193. n. 1.

(6) V. Epist. 1. græc. in principio.

una saltem perit: immo, ut videtur, utraque. Nam quarta græcarum *de Amore* existimanda est potius M. Aurelii. Qua de re disputavimus in utroque Monito ad primam et quartam eius Libri.

Epistulæ multæ ad Amicos, quas intercidisse constat evidenter ex Indicibus utrique ad Amicos Libro præfixis. Munus tamen scribendarum Epistularum iam inde ab ineunte ætate se infrequens habuisse Fronto testatur (1).

Libri ad Antoninum.

Libri aliquot ad Antoninum. Charisius (2) laudat quintum Frontonis Librum ad Antoninum. Est autem incertum, ntrum Charisius designet Antoninum Pium, an Marcum Antoninum. Si illum designat, quatuor Libri desiderantur; si hunc, tres tantum amissi sunt: immo ne hi quidem fortasse, quoniam præter duos Libros Epistularum, plures sunt alii Libri seu Opuscula ad Marcum in nostra Editione. Et quidem mihi videtur potius Charisius denotare M. Antoninum. Nam et alio in loco (3) sic habet: » Fronto ad Antoninum imp. Libro II.

(1) Ad A. Lib. I. Epist. 5. in fine.

(2) In Putschio p. 198. v. 6.

(3) In Putschio p. 184. v. 35.

» *Male me, Marce, praeferitæ vitæ meæ poenitet* ». Porro neminem movent, quod Liber ad Pium in nostra Editione inscriptus sit *unicus*: id enim studiose nos fecimus quia unicum in Codiceprehendimus. Ceterum quod ait Tillemontius (1) Epistolam Frontonis servari apud Charisium, is male scilicet legit Casanboni notam ad Capitolinum (2), qui locum tantum Frontonianæ Epistolæ a Charisio laudatum refert. Certe nulla Frontonis integra Epistula, immo ne Fragmentum quidem epistulare prolixius ante nostram Editionem exstabat.

Historia Parthici belli a L. Vero confecti.

*Historia belli
Parthici.*

Hanc Fronto se scripturum recepit simul ac Verus rerum gestarum Commentarium misisset (3). Utrum promissa fecerit, diserte non constat. Quum tamen Verus materiam conficiendæ historiæ respice ad Frontonem miserit (4), Opus quoque compositum prorsus iudico: præsertim cum et ambo Imperatores id impense Frontonem rogaverint (5), et ipse Fronto ex summis voluntatis opibus rem se adgressurum adfirmaverit (6).

(1) Hist. des Emp. in Antonin. Ara ultim. p. 332.

(2) Edita Paris. an. 1620. in notis Casaub. p. 57. 2. F.

(3) Ad V. Lib. 1. Epist. 7. Princip. Hist. Fragm. 7.

(4) Ad V. Lib. 2. Epist. 2.

(5) Ad V. Lib. 1. Epist. 7. Lib. 2. Epist. 2.

(6) Ad V. Lib. 1. Epist. 7.

Commentari-
um in Ciceronem.

Adnotationes ad Ciceronianos Libros. Hos sane Libros emendatos distinctos et adnotatos a se misit Fronto ad Castriciam (1). Quare et inter Ciceronis Interpretes collocandus est. Etsi autem anonymus in Ciceronem Commentarius, quem ego ipse nuper eundi, exscriptus est a me ex eodem Codice ac Fronto, tamen opportuno in loco dixi (2), eum is potius Asconii quam Frontonis mihi visus sit. Cuncta autem ex uno, ut nunc est, volumine prodidisse, nihil interest. Namque palimpsestus Concilii Chalcedonensis pluribus e codicibus consarcinatus est, quorum scriptura ætas et opera non modice differunt. Et quantum intersit inter Operum Frontonis et Interpretis Tulliani scripturas, ea specimina, quæ excudimus, docent.

Opera Iulii-
cei.

Fabula Polemonis, quam oppido facetam concinnasse se dicit Fronto (3). Utrum tamen eam inseruerit Operi alicui, veluti illas Somni (4), Vitæ et Illicis (5), Originis eloquentiæ (6),

(1) Ad A. Lib. 2. Epist. 2.

(2) Ad nuper citatam Epistolam. p. 164. n. 3.

(3) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. p. 38-39.

(4) Epist. 3. Alsen.

(5) De Orat. Lib. 1. Fragm. 6.

(6) De Orat. Lib. 2. Fragm. 3.

Heliotropii (1), Frandis (2), an distinctam Incubrationem fecerit, uti natratinnculam de Arione, non constat.

Quæstiones convivales, seu de Scommati-
bus in convivio dicendis scripsisse Frontonem,
adfirmaverat Macrobinus (3). Etsi enim a Macro-
bii loco, ut nunc sunt Editiones, nomen Fronto-
nis excidit, Ioannes tamen Sarisburiensis, qui
eundem accurate olim exscripsit (4), discrete
habet: » Quod genus Veteres ita ludicrum non
» putarunt, ut et Aristoteles de ipsis aliqua
» scripserit, et Plutarchus, et Apuleius cum
» Frontone ». Quo loco sine dubio Macrobinus
dicit Frontonem nostrum, quandoquidem eum
coniungit cum Apuleio gentili eiusdem et
æquali. Iam Frontonem nostrum lepido fuisse
ingenio indicant Epistula duodecima libri ad
Pium, tertia Alsiensis, et illa nugalis *laudes*
Fumi et Pulveris et landes Neglegentior.

De Re rustica recitantur Frontonis Ex-
cerpta quatuor in Geoponicis, nempe Lib.
vii. Cap. 12. *De vino incolumi conservando.*
Cap. 22. *De ratione vini limpidi faciendi.* Lib.

Scriptum de
Re rustica.

(1) Epist. 1. græc. in fine.

(2) Epist. 3. græc. in fine.

(3) Saturn. Lib. 7. Cap. 3. in fine.

(4) In Polycratico Lib. 2. Cap. 10.

xii. Cap. 10. *Quid commodè iuxta olera serantur.* Lib. xix. Cap. 2. *De canibus.* Utrum tamen Oratoris Cirtensis, an potius alius Frontonis Geponicum illud Opus dicendum sit, diserte quidem definire non audeo. Sane Needhamus (in Prolegomenis ad Geoponica) de aliis Frontonibus cogitat: neque vehementer ab eo dissentio quod attinet ad Frontones laudatos in Hippiatricis. Ceterum Niclas plane incertam Needhami opinionem dicit. Ego in Frontonianis quæ detexi Operibus nullum fere indicium notare me memini, ex quo non temere conicerem, Frontonem Cirtensem rei quoque rusticæ fuisse scriptorem. Illud tamen observo, duos nempe Numidas in Geoponicis laudari, Iubam et Apuleium (nam et ego indico Apuleium potius Madaurensē, quam alium quemvis ad eam Collectionem esse adhibitum). Tertius igitur adiungatur, nisi id plane Eruditis displiceat, geoponica scriptoribus Numida Fronto.

Carmina græca et fortasse etiam *latina* scripsisse Frontonem facile suspicaberis, si eos locos nostræ Editionis considerabis, ex quibus constat eum ab utriusque linguæ poeticis studiis non abhorruisse (1).

(1) Ad M. Lib. 1, Epist. 1. et 2. Item Lib. 2. Epist. 9. tum ad Verum Lib. 1. Epist. 9.

De acie Homericæ, sive de instruenda Scriptum de
Re militari.
acie iuxta Homeri præscriptum. Hoc Opus Frontonis ab Eliano laudatur (1). Quod autem quidam in eo loco Frontoni supponunt Frontinum, vehementer errant. Namque Elianus aperte distinguit utrumque Scriptorem inter se. In proximo enim ad Hadrianum Augustum ait, se olim, Nerva imperante, collocutum Formiis cum Frontino consulari viro, militaris disciplinæ perito: Ἐπὶ δὲ τῷ Δεῖφ πατρὶ σου Νέρουα, συμβαλὼν παρὰ Φρόντινῳ τῶν ἐπισήμων ὑπατικῶν ἐν Φορμῖαις ἡμέρας τινὰς διέτριψα, δόξαν ἐπινευχαμένῳ περὶ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἐμπειρίαν: Subdivo autem patre (avo) tuo Nerva, congressus dies aliquot Phormiis cum Frontino consulari spectatissimo viro, et rei militaris peritua claro. Mox Operis Capite primo de Frontone ait: Καὶ περὶ τῆς καδ' Ὅμηρον τακτικῆς ἐνετύχομεν συγγραφεῖσι Στρατοκλεῖ τε Ἑρμείῳ καὶ Φρόντονι τῷ καδ' ἡμᾶς ὑπατικῷ ἀνδρὶ: Ac sane de instruendis copiis iuxta Homeri præscriptum scriptores habemus Stratoclem, Hermiam, et Frontonem, qui nostra ætate vivit, virum consularem. Jamvero Frontinus sub

(1) De instruendis copiis Cap. 1.

Traiano pridem extinctus erat, ut in illius vita ostendit Polenus ⁽¹⁾ ex eo quod ei successit, favente Traiano, Plinius in auguram, quam fuit dignitas perpetua. Ergo Frontinus non fuit vir *consularis* sub Hadriano. Adde quod Codex Eliani Ambrosianus (I. 198. part. inf. qui est unicus apud nos) aperte habet tum in textu *Φρόντωνι*, tum in notulis marginis *Φρόντων*.

Polenus com-
sularis imper-
antis Hadriano.

xxv. Superest videndum, num Fronto noster fuerit vir *consularis* sub Hadriano, quoniam nos eius consulatum ad annum Pii imperantis sextum superius retulimus ⁽²⁾. Dieimus igitur, a Frontone nostro, præter consulatum ei ab Antonino Pio collatum, priorem alium sub Hadriano esse gestum videri. Nemo sane dubitat, Cornelium Frontonem, quem Gellius sæpe memorat, quemque Dio sub extremis certe Hadriani temporibus ⁽³⁾ primas in eloquentia tulisse scribit, eundem esse ac nostrum Oratorem Cirtensem: namque ea res patet apud Gellium ex Frontonis ipsius disputationibus et pedum ægritudine ⁽⁴⁾; Dionem

(1) Cap. I. §. 42.

(2) Huius Commentarii Capite 8.

(3) Vides Dionem Reimari Lib. 69. Cap. 18.

(4) Lib. 2. Cap. 16. Lib. 19. Cap. 10. quos loca conferas cum Frontonianis ad M. Lib. 1. Epist. 7. 8. Ad V. Lib. 1. Epist. 6.

autem de nostro loqui statimur evidenter superius ⁽¹⁾ ex collatione alterius loci eiusdem Dionis. Iamvero Cellius ⁽²⁾ diserte ait, Favorinum philosophum, se quoque socio adsumpto, invisisse M. Frontonem *consularem* pedibus ægrum (quem deinceps Lib. 19. Cap. 10. dicit Frontonem Cornelium pedes graviter ægrum). Atqui Suidas auctor est, hunc Favorinum, qui sub Traiano floruit, produxisse vitam usque ad Hadriani tempora, *γεγονὸς ἐπὶ Τραϊανοῦ τοῦ Καίσαρος καὶ παρατείνας μέχρι τῶν Ἀδριανοῦ χρόνων τοῦ βασιλείας*. Ergo Favorinus sub Hadriano e vita discessit. Si igitur Favorinus invisit M. Frontonem *consularem*, sequitur ut M. Fronto fuerit *consularis* vivente Hadriano. Et quidem creditu pronum est, summum Oratorem ab Hadriano qui litteras impense coluit non vulgares honores retulisse. Præsertim quum sub eo Principe sine dubio Fronto Marco instituendo iam esset præfectus ⁽³⁾: qui quidem Marcus, ut de eo scribit Capitolinus ⁽⁴⁾, » educatus est in Hadriani » gremio, qui illum *Verissimum* nominabat,

(1) Huius Commentarii Capite 7.

(2) Lib. 2. Cap. 26.

(3) Recole huius Commentarii Caput 7.

(4) In *Marc* p. 34.

» et qui ei honorem etiam publice sexenni
 » detulit: octavo ætatis anno in Saliorum
 » collegium retulit, tum quinto decimo L.
 » Ceionii Commodi filiam eidem despondit:
 » et denique post obitum L. Cæsaris quum
 » successor imperii quæreretur, nec idoneus,
 » utpote decem et octo annos agens, Marcus
 » haberetur, Antoninum Pium Hadrianus ea
 » lege in adoptionem legit, ut sibi Marcum
 » Pius adoptaret ». Igitur mirum non est,
 Marci magistrum ab Hadriano dignitate con-
 sulari esse donatum. Id autem si vera con-
 iectura freti nos dicimus, falso utique et Tille-
 montius (1) et Auctores gallicanæ Historiæ
 litterariæ (2) autumaverunt, Favorinum vixisse
 usque ad Pii imperantis tempora, ex eo
 quod is invisit Frontonem *consularem*. Nam
 quum Suidas vitam Favorini intra Hadriani
 tempora satis definite cohibere videatur,
 locus quidem Gellii eos potius admonere de-
 buisset de consulatu Frontonis sub Hadriano,
 quoniam Favorinus invisit Frontonem *consu-
 larem*. Falso item Norisius in Epistula con-
 sulari (3) unicum dixit Frontonis consulatum.

(1) Hist. des Emp. in Hadr. Art. 19. p. 270.

(2) Tom. 1. Part. 1. p. 270.

(3) Edit. Veron. Tom. 2. p. 920.

Quod si *Inscriptio Pisarenensis* (1) narrat Frontonem simpliciter consulem, eademque Victorinum bis; si item Ausonius (2) de uno loquitur consulatu Frontonis; quid dicam? Frontonis tamen sub Hadriano principe consulatus prior ex *Eliano* comparato cum Dione, et præsertim ex *Gellio* cum *Suida* non minus pæne certo erui videtur, quam ille duplex Victorini ex lapide Pisarense. Nam quod ad Ausonium attinet, is quidem paulo indiligentius rem narrat. Dicit enim Frontonem Augusti magistrum ornatum consulatu ab Antonino. Qua in assertionem alternitrum peccare videtur Ausonius. Si enim intelligit Antoninum Pium, Fronto non erat tunc Augusti sed *Cæsaris Marci* Magister. Sin *Marcum Antoninum* intelligit consulatus largitorem, profecto fallitur, namque sub Pio non sub Marco consul iterum Fronto fuit. Denique nemo putet opinionem nostram de priore consulatu Frontonis incidere vel in eorum sententiam qui consulem dixerunt *Marci Magistrum* anno *Traiani* imperantis tertio; id enim cum ætate nostri Oratoris congruere nequit: vel in

(1) Vide eam in mea Editione p. 200.

(2) In *Græciar. Act.*

sententiam Oliverii⁽¹⁾ qui eundem Marco imperante consulem iudicavit; neuter enim consulatus Frontonis ad Marci imperium pertinet.

Atque hæc brevis disputatio de prioris consulatu Frontonis cum per se videbatur digna tractari, tum ad asserendum probabiliter Frontoni Opus *de acie Homerica* fuit necessaria. Ceterum si coniecturis quoque ad hanc rem uti licet, Fronto sane frequenter Homeri seu rerum Homericarum meminit⁽²⁾, fuitque discipulus Dionysii qui agnomen *Tenuioris* seu *Ascalaphi* ab Homeri versu, quem semper in ore habebat, accepisse creditus est⁽³⁾. Is autem versus

Οἱ δ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον καὶ Ἰάλμενον ἠδὲ
Ὀρέσσην

totidem verbis non exstat in Homeri editionibus, ut nunc sunt. Sed Libro quidem secundo Iliadis in Boeotia v. 512. legitur

(1) Recente huius Commentarii Caput 8. in fine.

(2) Ad P. Episc. 10. Ad M. Lib. 1. Episc. 3. Ad Am. Lib. 2. Episc. 5. de Orat. Lib. 1. Fragm. 2. et 5. Lib. 2. Fragm. 1. Princip. Hist. Fragm. 7. Laud. Fumi et Pulv. Laud. Neglegentiae. Episc. græc. 2. 3. 7.

(3) Vide ad Fragm. 6. Libri 1. de Oracionibus p. 240. in nota.

Τῶν πρὸς Ἀσκάλαφον καὶ Ἰάλμενον, οὔτις
ἄρῃος.

Tum Libro nouo v. 82.

Ἦδ' ἀμφ' Ἀσκάλαφον καὶ Ἰάλμενον οὔτις
ἄρῃος.

Porro Dionysius eam versûs illius cantitandi consuetudinem ideo contraxisse videtur, quod Homero in primis delectaretur, eumque auditoribus in schola prælegeret. Haud ægre igitur mihi persuadeo, Frontonem a pueris in Homero, et fortasse in huius Boeotia seu acie Homerica præcipue exercitatum, Opus deinde adornasse de acie ex Homeri præceptis instruenda.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

PARS II.

DE SCRIPTIS TRIUM CÆSARUM

ANTONINI PII, M. AURELII, L. VERI:

DEQUE FRAGMENTIS ALIORUM VETERUM
 QUE OBITER APUD FRONTONEM OCCURRUNT.
 ADDUNTUR OBSERVATIONES ALIQUOT
 QUE HUIUS EDITIONI PERMITTENDÆ VIDERANTUR.

De Antonino
 Pio ceterisque
 scriptis.

1. **D**ICENDUM est aliquid et de ineditis aliorum Scriptorum Epistulis aut Fragmentis, quæ in Operibus Frontonianis se mihi obtulerunt. Atque ut a tribus Cæsaribus ordiar, de eorum quidem vita non hic mihi locus ad dicendum est constitutus, quorum res gestæ videlicet memoriæ hominum ac litteris satis præditæ sunt. Cur enim de Antonino Pio prolixius disseram, quum nulla ora tam sit remota, quò non illius virtutis fama pervaserit? qui pulcherrima anima præditus, summa mentis nobilitate, eximia etiam oris venustate universo orbi, dum vixit, unus in amore ac deliciis fuit: moriens autem tantam reliquit

sue pietatis existimationem, ut eius nominis
 servitas in auribus animisque omnium adhuc
 versetur. Huius Orationes memorat Capitolinus
 (1) xianæ suæ superstites, quas etsi plerique
 alienas esse dicerent, Marius tamen Maximus
 (qui plurimum Cæsarum vitas scripsit) Anto-
 nino Pio vindicabat. His amissis, exstant in
 Inre multa Pii Rescripta, tum apud Euse-
 bium (2) insignis Epistula ad Commune Asiæ
pro Christianis, quam docti homines Pii esse
 contendunt (3). Eiusdem generis Pii Litteras
 ad Larissæos, ad Thessalonicenses, ad Athe-
 nienses, ad universos denique Græcos laudat
 Melito apud eundem Eusebium (4). Nihil dico
 de Itinerario quod sub Antonini Augusti no-
 mine circumfertur, de cuius Operis incerto
 Auctore videnda quæ disputat Wesselingius
 in præfatione ad suam optimam eius Itinerarii
 Editionem. Nunc mihi demum benigno for-
 tunæ respectu tanti Viri germana scripta
 effodere obtigit, Libri nempe Frontonis ad
 Pium Epistulas secundam et sextam, atque,

(1) In Pio p. 30. D.

(2) Hist. Eccl. Lib. 4. Cap. 13.

(3) Vide ad D. Iustinum Martyrem in Editione Mauricia
 Præfat. Part. 3. Cap. 5. ff. 3.

(4) Hist. Eccl. Lib. 4. Cap. 26.

ut arbitror, etiam duodecimam. Fuit autem Pius, teste Capitolino ⁽¹⁾, *ingenio clarus, singularis eloquentiæ, nitidæ litteraturæ*. Neque ipse honorum artium studiis exemplo magis profuit, quam ea, quæ Principem orbis terræ decebat, gratia et liberalitate. Grammaticos enim, rhetores, philosophos, medicos immunitatibus otiosos fecit, honoribus auxit, stipendiis remuneratus est; nullamque fere romanæ ditionis civitatem his adiumentis artium atque scientiarum carere passus est ⁽²⁾. Iam in his litteris, quas nos proferimus, simplicitas, modestia, gravitas etiam imperatoria elucet. Tum in secunda (Libri nuper laudati) mirus amor et facilitas in Faustianam uxorem exprimitur. Duodecima denique festivissimis iocis condita est, Piique prorsus indolem prodit, qui, ut prisci Scriptores aiunt ⁽³⁾, familiarissime cum amicis, rure præsertim, vitam agitavit.

De M. Aurelio eiusque scripitis.

II. Venio nunc ad sanctissimum Principem maximæque sapientiæ omnium Romanorum M. Aurelium Antoninum, quem quidem orbis

(1) In Pio p. 25. A.

(2) M. Aurelius *de rebus suis* Lib. I ff. 16. Modestinus Digest. Lib. 27. Tit. 1. Leg. 6. Capitolinus in Pio p. 30. D.

(3) M. Aurelius et Capitolinus locis nuper citatis.

terrarum non sicut Pii sapientia adoptatum, sed de cælo delapsum intuitus est. Quippe is ad apicem principatûs evectus statim omnes Romanorum veterum virtutes exemplis suis renovavit. Morum in eo fuit spectatissima integritas, philosophiæ non solum studium sed aperta professio, fortitudo in periculis bellicis, civilitas in pacis artibus, in omni re summa virtus imperatoria. Atque hic tantus vir, qui, ut ait Capitolinus (1), in omni vita sua philosophatus est, plurima scriptis commendavit. Libri XII. *de rebus ipsius* græce exstant. Paucæ etiam latine eiusdem Epistolæ ex Historia Augusta decerpæ græco Operi in aliquot Editionibus attextuntur (2). Insignem autem iam inde a pueritia prudentiæ iuris condiscendæ dedit operam Marcus (3). Igitur in imperium

(1) *Io Marco* *io principio*.

(2) Vide Editionem Lipsientem anni 1739. Ceterum Marci et Faustine iunctæ literæ de Cassii rebellionē epuræ Tillemontio videatur (*Hist. des Emp. ad M. Aurel. Not. 19.*). Spuria item est Marci Epistula (ea quidem quæ nunc exstat) ad Senatum de titi extiocta et victoria impetrata per christianorum militum preces in Germania (V. Pagium ad Baroo. *anon. Ch. 176.*). Nihil denique moror Guevuræ Hispani Opus sub specioso titulo editum M. AURELIi seu HOROLOGIi PRINCIPUM, quod fœlitium omnes sciunt.

(3) *Ad M. Lib. 2. Epist. 9.*

adsumptus, sive cum Vero fratre sive deinceps
 huic superstes, tot edidit constitutiones et
 leges, ut eas xx. voluminibus Papyrinus iustna
 comprehendisse putetur (1). Nunc iis pæne
 cunctis deperditis, manent tamen in iure
 reliquæ ingentes, quæ in prudentium re-
 sponsis passim laudantur. Multas etiam Ora-
 tiones ad exercitum, ad populum, et in
 senatu Marcus habuerat. Namque ei adhuc
 Cæsari ius quintæ relationis ab Antonino Pio
 additum fuerat (2). Iam em Orationes, præ-
 sertim in senatu dictæ, legam sæpe vice et
 publici iuris functæ sunt. Quin et versibus
 Marcus viridi in ævo pangendis curam impen-
 dit (3). Tot eius scriptis amissis, nunc feliciter
 produnt Epistolæ latinæ xviii. in adolescentia
 pleræque conscriptæ. Quibus addas et quar-
 tam Libri græcarum, quæ Marci potius quam
 Frontonis videtur (4). Iam vero in his sive
 iocos spectes, sive in Frontonem magistrum
 . miros amores, sive studiorum descriptionem,
 expletur animus (ut eum Tullio loquar)

(1) Vide Io. Bertrandum *de Iuriaperitis in Papyrio Iusto*.

(2) Capitol. in *Marcæ* p. 35. D.

(3) Ad M. Lib. 1. Epist. 1. Lib. 2. Epist. 9.

(4) Vide Monitum ei Epistolæ a nobis præpositum.

iucundissimæ lectionis voluptate. Habet hoc præterea virorum excellentium existimatio et gloria, ut eorum initia et quasi virtutis pueritiam singulari quadam curiositate scrutari gestiamus. Immo Marci lucubrationes, quod quidem ad stilum addinet, omnium optimas nos deprehendimus, quas nimirum adolescens sub Frontone magistro scriptitavit: quo deinceps relicto, ad tristius quoddam et incultum orationis genus deflexisse videtur (1).

III. Tertius est Cæsar L. Verus, cuius item sex ineditæ Epistolæ cum Frontonianis Operibus nunc typis mandantur. De L. Veri vita si mihi dicendum foret, hac uterer moderatione dicendi, ut neque eius vitia laudare, nec virtutes silere viderer. Namque is ab Elío Verò Cæsare naturali patre hoc habuit hereditariam, ut voluptatum illecebris liberius indulgeret: neque eo robore animi fuit, ut æque ac Marcus, nihil expetendum putaret, nisi quod esset cum severitate et dignitate coniunctum. Naturam tamen suam versare ad tempus et regere calluit. Etsi enim blandimentis ætatis Lucii sæpe virtus sopita conuiveret, tempora tamen oblectationis

De L. Veri
ludels, gustus
militariibus, et
enims detulit.

(1) Vide Lib. 2. de Oracionibus Fragm. 3.

occupationisque dispertit, seque impeuse re-
vocavit aliquando tum ad litterarum studia,
tum ad curam rei militaris. Itaque, Marco ipso
iudice, fuit idoneus qui et imperii socius,
nullo adhuc exemplo, adscisceretur, et ad bel-
lum maximum Parthicum mitteretur. Ac dif-
ficile quidem fuit in Syria regnisque voluptate
diffluentibus ita versari iuvenem Imperatorem,
ut nihil aliud quam de officio et de armis
cogitaret: ceterum idem ducibus optimis usus,
primum quidem hostes inflammatos victoria
continuit, tum denique Vologesum ac Os-
roem ingenti clade profligatos ultra Euphra-
tem ac Tigrim in fugam compulit (1). L. Veri
effigiem et Parthicam expeditionem graphice
pingit græcus Auctor Chronici, quod ab orbe
condito ad imperium Zenonis senioris in
codice Ambrosiano (2) pertingere vidi. Neque
locum piget exscribere. *Μάρκος ἀπίστευτε*
Λεύκιον τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ἵνα πολεμήσῃ
μετὰ τῶν Πάρθων, ὃν ἦν ἀρχηγός ὁ Βολό-
γαισος. Ἦν τὸν (3) δὲ ὁ Λεύκιος καλὸς καὶ

(1) Lucianus quomodo scribenda sit Historia Cap. 19.
Iamblichus apud Photium Cod. 94.

(2) L. 46. part. sup.

(3) Chronici Auctor utitur iudicia græcitate.

εὖμορφος καὶ εἰς τὸ κορυμνίου του καὶ εἰς γνόμην μακρὸς, ξανθὸς, ῥοδοπρόσωπος, γλυκὺς, εὐόψθαλμος, καὶ ὁλος ἦν τὸν ὠραιούμενος. Ὡς γοῦν ἀπῆγε καὶ συνεκλάπη μετὰ τῶν ἐπηρμένων καὶ ἀγρίων Πάρθων, ἀκείρου ὄντος πλήθους, καὶ ἐγκαυχόμενον εἰς τὸ δοξάζειν τέλος ἐνίκησε καὶ κατεδίκασεν αὐτούς: *Genetum suum Lucium misit Marcus ad bellum contra Parthos, quibus Vologæsus præerat, administrandum. Fuit autem Lucius, pulcher decens corpore et mente: procerus, flava cæsarie, vultu roseo, blandus, grato intuitu, et omnino venustus. Hic cum in Parthos duxisset sane animis elatos ac ferocientes, atque cum innumeralibili multitudine sagittandi peritia exultante conflixisset; ad extremam eos vicit ac pro merito ultus est. Res a Vero in Asia gestas Fronto, vir ab adulandi consuetudine alienus, cum in Epistulis laudavit (1), tum etiam adeo suspexit, ut Opus singulare adorna-verit, quo Veram suam cum Traiano ipso contendere non dubitavit (2). Duabus tamen virtutibus Veras maxime effulsit, sinceritate scilicet et caritate in suos: quam utramque*

(1) Ad V. Lib. 1. Epist. 1. Lib. 2. Epist. 4.

(2) Vide Princip. Hist. Fragm. 1. et 7.

ipse quidem Verus Frontoni magistro acceptam retulit (1); Marcus autem Aurelius (quod merito miremur) ab ipso Vero se didicisse cum aliis multis animi dotibus confessus est (2).

De L. Vero
eloquentia.

IV. Sed iam me L. Veri eloquentio miris allecebris, ut de se dicam, invitat. Scio, homines interdum ut aut contemnunt aut admirentur scriptum aliquod, cæca potius opinione, quam aliqua certa ratione commoveri. Ut nihilominus de me confitear, ego quidem quoties sex illas, quas deprehendi, L. Veri Epistulas perlego, facere non possum, quin huius Cæsaris stilum ac sensus longe Pii Marciq[ue] eloquentiæ præferam. Atqui adversarius mihi gravis in hac opinione constitutus est Capitolinus, qui de L. Vero, postquam eius Magistros recensuit, sic ait (3): » Nec tamen » ingeniosus ad litteras. Amavit autem in » pueritia versus facere, post orationes: et » melior quidem orator fuisse dicitur, quam

(1) Ad V. Lib. 2. Epist. 1.

(2) De rebus suis Lib. 1. B. 14. Quo loco etsi pro Vero legitur Severus, error ismen, qui reperit etiam in Galeni, Epiphania et Theophili (adde Cassiodori et Glycæ) scriptis satis evidenter emendatur a Gatakerò abiaque apud eundem Ciceronem.

(3) In Vero p. 52. A.

» poeta: immo (ut verius dicam) peior poeta
 » quam rhetor. Nec desunt qui dicam eum
 » fuisse adiutum ingenio amicorum, atque
 » ab aliis ei illa quatuordecimque sum, scripta.
 » Siquidem multos disertos et eruditos sem-
 » per secum habuisse dicitur ». Hanc Capi-
 tolini sententiam plerique omnes, qui de Vero
 deinceps scripserunt, secuti, de studiis eius
 et literatura non sine contemptu quodam lo-
 cuti sunt: quorum tamen auctoritares causam
 Veri nihilo peiorem efficiunt, quandoqui-
 dem Capitolini dictum omnes exscripserunt.

v. Porro ego ut in primis eam calumniam
 disticiam, ingenio scilicet amicorum adiutum
 Verum fuisse; quis, aio, vel iudicium illud
 de Polemone rhetore a Vero pane duodecim (1)
 ad Frontonem magistrum scriptum, non illius
 ingenii fructum existimet? Quis eam elegan-
 tem Epistulam, qua Frontonem, qui se in-
 salutato e Palatio discesserat, amice statim
 Verus Augustus corripuit (2), scriptam alia
 quam eiusdem Veri manu arbiiretur? Consi-
 derent porro Eruditi illam etiam Epistulam

Scripta, qua
 verius dicuntur
 summa L. Veri
 pro se fecerit
 illa, revera L.
 Verum Aucto-
 rem habere.

(1) Vide superiores huius Commentarii Part. 1. Caput 7.

(2) Ad V. Lib. 1. Epist. 3.

ex Parthica, ut videtur, expeditione missam, quam se Verus Frontoni de Litterarum intercapedine purgavit (1). Quam mirifici sensus, quam ingenui, quam demissi, quam ex iustimo amore ac reverentia deprompti! Quis cruditus librarius Imperatori Vero tam uatibus sensus commodavisset? Age vero proximam Epistolam, qua Frontonem orat Verus, ut Parthicum bellum scribere adgrediatur (cui rei et copiosam materiam suppeditat) quis, rogo rursus, si paulo attentius legat, alia mente manuve quam Veri ipsius elaboratam suspicetur? Præsertim cum et rem optatissimam auxilii petat, et modum, qui sibi placeat, scribendi indicet, et suam gloriam augendam cupide admodum, etsi non impudenter, Frontoni committat. An Cicero (si licet exemplo uti) etiamsi forte occupationibus maximis premeretur, famigeratam illam Epistolam ad Luceium (2), quæ in genere pari versatur, alia mente manuve quam sua scribi passus esset? Quod si Veri sunt hæ Epistolæ, iam cius in scribendo præstantia satis abundeque

(1) Ad V. Lib. 2. Epist. 1.

(2) Ad Famil. Lib. 5. Epist. 12.

asserta est. Nam de horum scriptorum singulari bonitate, qui aliquantulum in his rebus intelligat, nemo dubitabit. Huc accedit iogens auctoritas Frontonis ipsius, qui Veri eloquentiam magno præconio celebravit (1): eiusque Litteras ad senatum, disertissimis illis, quæ apud Thucydidem atque Sallustium leguntur, Litteris æquiparasse videtur. Præterea, si Verus infans fuisset, num aperte de suo magisterio Fronto apud eum gloriaretur? num illius eloquentiam suo ductu auspicioque natam diceret? num ex ea triumpharet? num se posse adfirmaret iam de vita læto animo excedere, magno operæ suæ pretio percepto, magnoque monumento ad æternam gloriam relicto? Atque hoc loco revocandus in memoriam est Frontonius mos, quæ vera sibi viderentur, semper dicendi (2). Marcum certe, qui lusa magistri spe ab eloquentia nonnihil deflexerat, ut se in philosophiæ castra totum coniecisset, quam gravi quam crebra quam libera reprehensione castigat in *Libris de Orationibus*?

(1) Ad V. Lib. 2. Epist. 4. p. 116-117. et in Supplemento eius Epistolæ, quod nos exhibemus post Reliquias Orationum Frontonis.

(2) De Nep. A. Epist. 2. p. 212.

Putamus igitur, si Verus alienam eloquentiam sibi induisset, aut id omnino Magistrum latuisse, aut hunc rei conscium, assentatione teterrima usum esse? Alioqui Fronto iniquissimus habendus esset, si Marcum ab eloquentia declinantem severe corripuisset; Verum ea plane carentem summis laudibus extulisset. Quod igitur attinet ad Veri eloquentiam, quoniam eius Scripta contemplari iam possumus, oculis potius nostris, quam Capitolini dictis obtemperemus. Tum si auctoritati alienæ fidendum est, testimonio quidem Frontonis nihil sit antiquius. Quare et obsolescat ista calumnia re ipsa multo magis quam argumentis refutata: et Verus imperator inter disertos venustioresque latinæ linguæ Scriptores iure optimo collocetur.

L. Veri vita
scripta non
invenitur, utque
numis illas
statuitur.

VI. Et quoniam ego peculiari quodam erga L. Veri eloquentiam studio et admiratione feror, lubet et aliquot capita vitæ eiusdem attingere, quorum in duobus ad eum Libris mentio fit: eaque numismatibus Mediolanensis Musei apte et breviter declarare. Magnam quippe esse sensi huius Musei ad litterarios labores utilitatem: quod quidem, adnitante in primis præclaro eius Custode *Cattaneo*, in tantam brevi tempore copiam

dignitatemque subvectum est, ut non in Italia solum, sed exteris quoque gentibus iam eniteat.

1. Epistula igitur Frontonis tertia Libri alterius ad Verum tota est de huius valetudine, quam ipsemet intemperantia conviviorum offenderat. Id autem contigit, ut ibidem in nota monui, quum Verus in Asiam contendens, per Campaniam Apulianaque iter faceret, Et Capitolinus quidem ait (1): » Quum Marcus con-
» guovisset Verum apud Canusium ægrotare,
» ad eum videndum contendit, susceptis in
» senatu votis: quæ posteaquam Romam re-
» diit, audita Veri transmissione, statim reddi-
» dit ». Iamvero nummus, quem heic subiici-
mus, eiusus est anno primo belli Parthici,
uti colligitur e tribunitia Marci potestate
xvi. Habet autem imaginem et inscriptionem
Marci, quia vota pro L. Veri salute a
Marco, ut diximus, suscepta et reddita sunt:
qui Fratre bellum in Asia gerente, ita Ro-
mæ substitit, ut tamen omnia, quæ ad eam
expeditionem facerent, ipse diligenti consi-
lio disposeret atque ordinaret (2).

(1) In Marco p. 37. G.

(2) Capitolinus ibidem D.

IMPERATOR CAESAR M. AVRELIVS ANTONI-
NVS AVGVSTVS Pontifex Maximus.

Caput laureatum.

SALVTI AVGVSTORVM TRIBVNTIA POTES-
tate XVI. CONSUL III. *addito Senatus Consulto.*

*Mulier stans serpentem ab ara adsurgentem
ex patera pascit, sinistra sceptrum gerens.*

2. Adlocutiones suas ad exercitum com-
memorat ipse L. Verus in Epistula ad Fronto-
nem⁽¹⁾. De nummo id pariter testante locutus
sum ad eum locum. Neque enim, cum in
eas Epistulas commentabar, adhuc certo con-
stitueram ipsos nummos in hac mea Editione
exhibere. Quare et rei nummariae Scriptores,
apud quos ii extant, citavi, et inscriptiones
nummorum meis notis interdum inserui:
quæ iam in iis locis minus necessario facta
videbantur, quum ad hunc Commentarium

(1) Ad V. Lib. 2. Epist. 2.

respicere Lectores possint. Nunc ut ad nummum veniam, hic cusus est belli Parthici anno secundo, quæ res constat e tribunitia Veri potestate tertia, ut ibidem in notis dictam est.

IMPerator CAESar L. AVRElius VERus AV-
Gustus. TRIBunitia Potestate III. CONsul II.

Caput laureatum.

ADLOCVTIO.

*Imperator paludatus stans in suggestu exer-
citus adloquitur.*

3. Locum præterea in Supplemento quartæ
Epistolæ Libri alterius ad Veram (1) declarandæ
historiæ aptissimum nobilissimumque notavi,
ad quem priusquam venio, pauca præfabor.

Locus insignis
Epistolæ Fron-
tonis ad L. Ve-
rum, quo con-
firmatur histo-
ria Schæferi Ar-
meniae regis.

(1) Extat hoc Supplementum, ut paulo ante dixi,
post Reliquias Orationum Frontonis.

Vologases III. rex Parthus quum Armeniam invasisset, regem eius Romanorum tutela fidentem expulerat, iam inter ceteros Romanorum de Parthis victoriae fructus Armenia quoque recepta fuit: quare et Vero imperatori additus est titulus *Armeniaci*. Verus igitur Armeniam recuperatam priori regi reddidit. Sed rem indefinite admodum Capitolinus expressit his verbis (1): » Confecto bello regna » regibus, provincias vero comitibus suis » regendas dedit (Verus) ». Porro quis fuerit rex Armeniae restitutus a Vero, narrat Iamblichus apud Photium (2). Se quippe Iamblichus Babylonium ait floruisse temporibus Sohæmi Achæmenidis filii, Arsacis nepotis: qui (Sohæmus) ex regibus ortus fuit, creatus tamen et Romæ senator et consul (nimirum eo fortasse intervallo quo pulsus Vologasi armis exulavit a regno): deinde iterum Armeniae maiori rex datus est: idque Imperatore M. Antonino, qui Verum fratrem et generum suum ad bellum adversus Vologasum bellandum misit. Rem breviter

(1) In *Vero* p. 55. B.

(2) *Cod.* 94.

attingit etiam Saldas in *Μάρτιος Βῆρος*, Martium nempe Verum (unam e ducibus in hoc bello (1)) misisse Thucydidem qui Sohæmum in Armeniam reduceret. Ad quos Iamblichus et Suidæ locos Eckhelius sic queritur (2): » Hæc! quam tenues rivulos eos- » que fere lutulentos inhemur consecrari, » cum tam illustris imperii Historiam scri- » bere aggredimur! Nunc autem ex testimo- » nio Frontonis non aequalis solum sed et ma- » gistri Divorum Fratrum, ad quem eius belli » commentarios Verus ipse imperator mittebat, » luculenter patet, regem Armeniæ a Vero » datum (seu restitutum) cuius fidem facie- » bant nummi, fuisse reapse Sohæmum: adeo- » que hic Historiæ locus in dubia obscurorum » Auctorum fide diutius non natabit. Diserte » enim in Supplemento quartæ Epistolæ Libri » alterius ad Verum hæc leguntur Frontonis » verba: » Quod Sohæmo potius, quam Vologæso » regem Armeniæ deditset ». Et Armenia » quidem anno belli Parthici secundo recepta » est. Titulus enim *Armeniæ* occurrit in » Veri nummis cum huius tribunitia potestate

(1) Vide ad V. Lib. 2. Epist. 2.

(2) Doctr. num. vet. Tom. 7. p. 91.

tertia (1). Nummus tamen, in quo Sohamici regni nova auspicia exhibentur, anno illius belli tertio cusus est.

L. AVRELius VERVVS AVGVstus ARMENIA-CVS.

Caput laureatum.

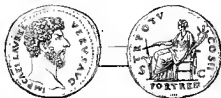
TRIBVnitia Potestate IIII. IMPerator II. CON-Sul II. S. C. REX ARMENIis DATus.

Imperator in suggestu sedens, adstantibus tribus figuris, diadema adstanti infra regi circumdat.

4. In Epistula prima Libri prioris ad Verum innuit Fronto eiusdem Veri reditum a Parthica, ut videtur, expeditione. Porro pro Veri felici redita plures cusi sunt nummi, uti ibi item in

(1) V. super laudatum Eckhelium Tom. 7. p. 90.

nota dixi. Quem heic exhibemus, is pertinet ad annum quartum belli Parthici, ut ex Veri tribuniua potestate quinta colligitur (1).

IMPerator CAESar L. AVRELIus VERVS AV-
Gustus.

Caput nudum.

TRibunitia POTestate V. CONsul II. FOR-
Tuna REDux. S. C.

Mulier sedens cum temone et cornucopia.

(1) Fronta in Epistula quarta Libri prioris ad Verum (conferenda cum tertia) loqui item videtur de Veri reditu: sed quum ibi addat (p. 88.) se *quarta post mensis visurum* esse Verum Augustum, alius omnino ibi reditus, quam ille ab Oriente, intelligendus est. Nisi forte, quod tamen pæne temere suspicamur, erravis amanuensis scribens *mensis* pro *anno*. Quare ad eum locum fortasse cogitandum est de illo isto reditu L. Veri a prima Marcomanica expeditione

5. Parthicae victoriae, quam Verus scriptis ad senatum laureatis litteris (1) nuntiavit, sermo multus est in Frontonis Operibus, praesertim vero in Epistula quarta Libri alterius ad Verum, et in Opere *Principia Historiae*. Immo Fronto quum ad M. Antoninum illam longam Epistolam *de Bello Parthico* scriberet, vaticinio quodam eam victoriam iampridem praedixerat his verbis: *sed victoriam brevi spera* (2). Porro de triumpho post illud bellum Romae celebrato sic loquitur Capitolinus (3):

» Posteaquam a Syria victor Frater (L. Verus)
 » rediit, patris patriae nomen ambobus (Impe-
 » ratoribus) decretum est. Corona civica pra-
 » erea oblata est ambobus, petiitque Lucius
 » ut secum Marcus triumpharet. Petiit pra-
 » terea Lucius ut filii Marci Caesares appel-
 » larentur. In triumpho autem liberos Marci
 » utriusque sexus secum vexerunt, ita tamen
 » ut et puellas virgines veherent. Ludos etiam
 » ob triumphum decretos spectaverunt habitu

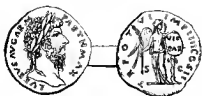
calamitosissimo anno Urbis 920. Qua super re videbis Tillemontium *Histoir. des Emp. M. Aurel. et L. Ver. Art. 10.* in fine, et Eckhelium *Opere* super citato Tom. 7. p. 57.

(1) Ad A. Lib. 1. Epist. 7. Ad V. Lib. 2. Epist. 4.

(2) In Editione mea p. 327.

(3) In *Marco* p. 40. B - C.

» triumphali ». Parthicam victoriam repræsentat et nummus eo ipso anno casus quo uterque Imperator speciosissimum triumphum egerunt.

L. VERVS AVGVSTVS ARMeniacus PARTHICVS MAXImus.

Caput laureatum.

TRibunitia Potestate VI. IMPerator IIII.
CONsul II. S. C.

Victoria stans dextra palmam, sinistra clypeum palmæ appensum contingit, cui clypeo inscriptum: VICTORIA PARTHICA.

6. In prima Libri prioris Epistula hæc verba Fronto scribit ad Verum: *Socrum et*

liberos vestros saluta. Socrum quidem Veri constat fuisse Faustinam iuniorem: liberi autem eiusdem Veri ii nimirum intelligendi sunt, quos de Lucilla uxore suscepit. Quae res nondum satis liquido a Scriptoribus tradita (uti ad eam partem Epistolae in nota monui) iam ex hoc loco Frontonis maiorem accipit firmitatem, siquidem verba *liberos vestros* ad Veri quoque ipsius genituras referenda videntur. Ceterum in ea ipsa Epistula loquitur Fronto, ut paulo superius dixi, de L. Veri reditu a Parthica, ut videtur expeditione. Atqui eo tempore L. Vero ex Lucilla nonnisi fere noica et parvula proles esse potuit; Lucilla enim desponsata ei quidem fuit in imperii primordiis (1), hoc est anno Urbis decocxiv.; sed nupsisse non videtur ante tertium belli Parthici annum, id est Urbis decocxviii. quo ad eum in Asiam a Marco sponsa missa est (2). Ergo nonnisi blanditia quadam infantulum L. Veri salutatum Fronto voluit cum Socrus ipsius liberis. Est autem nummus eiusmodi:

(1) V. Capitol. in *Marco* p. 36. G.

(2) V. Capitol. rursus in *Marco* p. 38 A. et Eckhelium Opere saepe laudato Tom. 7. p. 50.

LVCILLA AVGVSTA.

Caput muliebre.

FECVNDITAS. S. C.

*Mulier sedens infantem lactat duobus alius
adstantibus.*

VII. Addam postremo inscriptionem L. Vero olim positam, quam Cl. Andreas Mustoxidus Ioniarum Insularum Historiographus, et de Isocrate, ut omnes norunt insigniter meritis, missam sibi Patris ex Urbe Achaiae nuper accepit, mihiq; si vellem, publicandam benigne obtulit. Detecta autem dicitur in ea

*Inscriptio
L. Vero nuper
detecta.*

vicinia Kalendis Septembris anno post Ch. N.
MDCCCLXIV.

ΑΙΛΙΟΝ . ΑΥΡΗΑΙΟΝ
ΟΥΡΩΝ . ΚΑΙΣΑΡΑ
ΟΙ . ΕΛΛΗΝΕΣ . ΕΥΧΑΡΙ
ΣΤΟΥΝΤΕΣ . ΤΟΙΣ . ΘΕΟΙΣ
ΚΑΙ . ΑΙΤΟΥΜΕΝΟΙ . ΤΑ . ΑΓΑΘΑ
ΤΩΙ . ΟΙΚΩΙ . ΕΙΣΗΓΗΣΑΜΕΝΟΥ ⁽¹⁾
ΚΑΙ . ΑΝΑΛΩΜΑΤΑ . ΠΑΡΑΣΧΟΝ
ΤΟΣ ⁽²⁾ . ΤΙΒ . ΚΑ . [ΣΑΙΘΙΔΑΚΑΙΝΑ
ΝΟΥ ⁽³⁾] ΤΟΥ . ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ . ΑΥ
ΤΩΝ ⁽⁴⁾ . ΔΙΑ . ΒΙΟΥ . ΚΑΙ . ΕΛΛΑΔΑΡ
ΧΟΥ . ΑΠΟ . ΤΟΥ ⁽⁵⁾ . ΚΟΙΝΟΥ . ΤΩΝ
ΑΧΑΙΩΝ . ΑΝΕΣΤΗΣΑΝ

*Ælium Aurelium Verum Cæsarem Græci gra-
tias Diis agentes et bene precantes domui
imperatoris, suadente et impensas præbente
Tiberio Claudio . . . Pontifice ipsorum per-
petuo et Helladarcha, ex ~~ærore~~ Communis
Achæorum, dedicaverunt.*

Iamvero ex hac Inscriptione patet 1.º Com-
mune Achæorum statuam L. Vero Cæsari

(1) Apographum ΕΙΣΗΓΗΣΑΜΕΝΟΙ.

(2) Apographum ΠΑΡΑΣΧΟΝΤΟΣ.

(3) Locum corruptus, ut videtur, in Lapide vel Apo-
grapho.

(4) Apographum ΑΥΤΩΝ.

(5) Apographum ΤΩΝ.

dedicasse, prorsus ut cives Absatz ex decreto eorundem Achaeorum Hadriano eam statuam cum inscriptione dedicaverunt, quam in Monumentis Peloponnesiis Paciaudius copiosissime illustrat (1). Patet 2.º id factum antequam Verus bellum Parthicum confecisset: desunt enim agnomina *Armeniacy*, *Parthicy*, *Medicy*. 3.º Quum Verus Imperator unicum iter in Græciam et Orientem suscepit, sequitur ut hæc inscriptio eum statua ei posita fuerit Græciæ urbes præternaviganti, adeoque belli Parthici anno primo. Verus enim ad id bellum contendens » apud Corinthum » et Athenas inter symphonias et cantus » ea navigabat » ut ait Capitolinus (2). 4.º Cum positis est hic titulus, Pontifex erat perpetuus et Helladarcha Tiberius Claudius quidam, cuius cognomen fortasse latet in corrupto vel lapidis vel apographi loco. Fuit autem *Helladarcha* totius Helladis, seu Græciæ propriæ, sacer magistratus, uti apud alias gentes *Asiarcha*, *Bithyniarcha*, *Galatarcha* etc. 5.º Pro vocabulo ἀριστῆς adhibetur ἀγαθιστής in Inscriptione nuper laudata Hadriani, tum in pluribus monumentis, de quibus perdocto

(1) Vol. 2. p. 77. et seqq.

(2) In *Vero* p. 54. D.

agit Eckhelius in Tractatu de nummis inscriptis ἀντίστυχε (1).

De aliorum
Auctorum
Fragmentis.

VIII. Nunc ut aliorum etiam Auctorum reliquias ineditas, quæ fortuito cum Frontone emergunt, brevissime indicemus, ordinem quidem merito duci græca Appiani historici pæne integra Epistula (2), nullo sane eleganti, et perbonis sententiis referta, quæ copiosiorcm Frontonianam in simili genere provocavit. Aliorum loci breves hi sunt: Ennii duo (3), Levii unus (4), Nevii unus (5), Cæcilius unus (6), Laberii tres (7), Catonis duo (8), Plauti versus integri tres (9) ex Colace comœdia eiusdem deperdita, Sallustii tres (10), Svetonii unus (11), Theodori rhetoris

(1) Doctr. num. vet. Tom. 4. p. 368. et seqq.

(2) Lib. Græc. Epist. 6. p. 426-431.

(3) Editionis nostræ p. 79. 267.

(4) P. 48. Porro apud Gellium non solum Lib. 2. Cap. 24. quod dicit ibi in nota, sed etiam Lib. 12. Cap. 10. Lib. 19. Cap. 7. supersunt Levii Fragmenta.

(5) P. 80.

(6) P. p. 69.

(7) P. 24. 67. 245.

(8) P. 69. 175.

(9) P. 80. Nam alter locus papiræ 179. pertinet ad Pomponium 3. n. 25. cum varietate lectionis.

(10) P. 266. 271. Vide etiam p. 317. n. 3.

(11) P. 32.

unus (1), Chrysippi unus (2), Dionysii Tenuioris pars nobilis Fabulæ (3), denique locus etiam, ut videtur, Callicani declamatoris (4). Et nos quidem pro temporis angustiis et occupationibus non plane sœcundi cura scrutati sumus, num hæc item minutiora Fragmenta reapse essent inedita. Ceterum etiamsi nobis ea in impressis libris non occurrerint, fieri tamen potest ut otiosiores alii et oculatiores aliqua certe ex his iampridem vulgata typis notent.

IX. Novis præterea vocabulis Lexica ditamus. Ac primum revocandum in memoriam est, quam doctus quam diligens quam scrupulosus Grammaticus Fronto fuerit, quod ex Gellio, ex eius Opusculo iampridem publico *de Differentiis vocabulorum*, et ex nostra modo Editione luculenter constat. Quare haud dubium, quin hæc vocabula, saltem latina, purissimo de fonte manent. Hæc autem fere sunt quæ nos in Frontone observavimus nova vocabula: nisi forte aliquando vel festinatione vel mentis evagatione labimur, quod paulo ante in simili re monuimus.

Nova vocabula latina et genera.

(1) P. 264-265.

(2) P. 220.

(3) P. 241-242.

(4) P. 266.

- Adalgidus, p. 69.
 Admonecurari, *deponenti*
formâ, p. 34.
 Agorica, p. 44. *qued reti-*
mandum videtur secus ut
divi in oota.
 Aoucella, p. 153.
 Apopsis, p. 180.
 Buonus, p. 243. *nisi forte*
ut meodum pro bonus.
 Catachanna, p. 77. et 244.
 Cnusicidatio, p. 298.
 Chamectoetus, a, um, p. 254.
 Cola, m, p. 228. *pro calon.*
 Cordat, *adjectivâ formâ*, p. 246.
 Deliberamentum, ex *Lebatio*,
 p. 24. *Centrum Laberius*
hæcitur vocabula fluxit. V.
Gellium xvi. 7.
 Diastolaciam, *ex eodem*,
 p. 245.
 Eductor, p. 32.
 Eoromiographus, p. 68.
 Eximao, satis, *nisi lotus*
mendatus est, p. 69. n. 3.
 Exredictus, ex *Plauto pro*
eradiatus, p. 245.
 Fidicularius, a, om, p. 218.
de quatuor a fidicula, ærum.
 Fonema, p. 259.
 Iatendius, *pro iatrobus*,
 p. 181.
 Invio, *adverbium, ut videtur*,
 p. 232.
 Laboratio, p. 359. *Hoc vo-*
cabulum dicitur exstare
apud D. Hieronymum.
 Naplea, æ, p. 175.
 Opisthodomus, p. 281.
 Peervianicum, p. 300.
 Philostorgus, p. 132.
 Poetonium vel portunius,
 p. 23.
 Peimer, p. 246.
 Pseudoemio, p. 48.
 Pruuxlea, p. 244.
 Rapiatio, p. 77.
 Revimentum, p. 363.
 Sarbeus, p. 195.
 Solifundum, *duobus voca-*
kulum, p. 359.
 Solicatim, p. 238.
 Subsentator, p. 80. *ex Plau-*
to.
 Voluptativus, a, um, *strip-*
tum vniopstibus ð pro v,
 p. 316.
 Ἡρροστικῶ, *convenio*, p. 265.
nisi satis tertium vocabu-
lum.
 Σιδηρός, ð, *de ferrus*,
 p. 434.
 Τίχναοις *structura*, p. 406.
nisi forte ibi legendum est
τίχναοις.
 Ὑποδίδωμι *redo, vel trado*,
 p. 426. *Fide dicta ebdem*
in oota.

x. In declaranda Frontoniani Codicis palæographia nihil est cur diutius morer, quam copiosum et fidelissimum specimen ære excuderim, cuius litteras qui considerabit, eas magnitudine ferme pares, forma autem elegantiores deprehendet litteris Tulliani antiquissimi Interpretis, quem ego ipse superiore anno typis vulgandum curavi (1). Quare quæ in Dissertatione illi Operi prævia de orthographia, calligraphia, atque ætate eius scripturæ disputavi (2), ea potiore iure de Frontonianis his membranis dicta patentur. Igitur Frontonis scriptio haud serius quarto post Cb. N. sæculo elaborata mihi videtur. Ab illa tamen, quam superius commemoravi, in eo Frontoniana latina differt, quod etsi hæc vocabulis continuis æque scribitur, tamen membra orationis distinguuntur, non quidem spatio, sed puncto quodam crasso recurvo, superiori vocabuli patri adscripto, ut in specimine videre est. Consonat autem Diomedis dictum qui ait (3): *Distinctionis nota est punctum supra versum ad caput literæ positum*. Ceterum Diomedea subdistinctio et mora nulla

Scriptura
Frontoniana
antiquissima, pal-
liographa et-
que distinctio.

(1) Mediolani typis Ioannis Piroæ 1814.

(2) Cap. 14.

(3) In Putschio p. 432.

in Codice apparet. Et distinctionem quidem seu interpunctionem raro Veteres scripturis adhibuerunt. Antiquissimi enim Codices hæc notis plerique carent. Neque tamen distinguendi nullus usus fuit, ut Inscriptiones, quarum quæque vox puncto secernitur, satis ostendunt. Tum ipse Cicero rem non obscure innuit (1): *Clausulas atque interpuncta verborum animæ interclusio atque angustia spiritus attulerunt*. Nicanor Alexandrinus grammaticus sub Hadriano de interpunctione scripsit, teste Suida (2). Denique Fronto libros Ciceronis se manu sua distinxisse testis est (3). Verum in Frontonis græca scriptura nullam plane distinctionem deprehendi, ita ut mihi veniret in mentem illud Senecæ (4): *In Græcis hanc licentiam tuleris; nos (Latini) etiam cum scribimus interpungere consuevimus*.

Manuscriptes
Menque Scho-
hautes Codicis
Frontoniani.

xi. Etsi autem distinctio in nostro Codice ipsi scripturæ est prorsus contraria, quod et genus atramenti et ipsa notarum positio satis

(1) *De Oratore* Lib. 3. Cap. 46. Vide, si lubet, alios eiusmodi Tullii locos apud Lipsium (*Epist.* 39. ad Aude-
sianum Cent. 3. Miscell.) qui de Veterum interpunctione
padoese disserit.

(2) Voc. *Nuñcip*.

(3) *Ad A.* Lib. 2. *Epist.* 2.

(4) *Epist.* 40.

indicant; Codici tamen multis post annis Emendator non defuit, qui quidem et nomen suum in principio Codicis adscripserat, ut constat ex pluribus locis, ubi is scribit *Legi emendavi qui supra* (1); verum amissis prioribus foliis, hominis perdocti notitia sempiterno exitio sublata est. Quia ad Epistulam decimam Libri ad Pium (2) plane dicit Emendator, se non nno Frontonis exemplari usum. Idem sententias Frontoniani textus insigniores sæpe in margine scripsit: scholia insuper identidem aspersit, quæ nos, licet exigua, diligenter edenda curavimus. Huius autem Emendatoris ætas ab eiusdem autographa scriptura fere indicatur. Atque eam ego scripturam ad æquiora plane sæcula detransissem: est enim satis barbara, ut specimen eusum docet. Verum quum ea subsit scripturæ Concilii Chalcedonensis, quæ non infra sæculum VII. aut VIII. post Ch. N. pertrahenda est (3), omnino ille Emendatoris labor intra sæculum VI. continendus videtur.

(1) Vide ad Epist. 25. Lib. 1. ad Amicos p. 160. ibique meam notam.

(2) Pag. 23.

(3) Vide Dissertationem meam Interpreti Tulliano præviam Cap. 14. p. 30.

Haec Editio
Hensis rotis.

xii. Reliquum est, ut quid in molecula principe hac Frontonis Editione sit præstitum, paucis Lectores admoneam. Ego sane Palimpsestum tam crebro tamque diu manu versavi, quamdiu spes aliqua non contemnedi fructus affulsit. In qua quidem proluxa et gravissima occupatione neque temporis neque oculis parcendum censi, nedum aliquid meæ incertiæ largiendum. Plaque enim apud me statueram, nihil esse tam abditum quod non reserari, nihil tam munitum quod non expugnari diligentia et labore posset. Ceterum nec membranarum hiantia vulnera, nec plurimorum foliorum æternam iacturam, neque scripturæ partem eam quæ in litura omnino demersa est, neque denique quidquid ablatione aut rasura corruptum fuit, revocare in integrum potui. Nam manus eius, qui secundam scripturam duxit, tamquam quædam calamitas Frontonianas opes pervasit: sic denique Codex affectus fuit, ut ex terræ solent, in quibus grando maxima et diuturna bacchatur. Itaque, etsi incredibili patientiæ usus sum, in magna tamen Palimpsesti parte omnes mihi sensi aditus intelligentiæ præclusos. Deinde iugens, quam collegi, Frontonis materia ad rectum ordinem redigenda fuit. Tum

in græcis Episinis interpretis quoque vice functus sum: nullam denique Operis partem prætermisi, quam non ea luce, cuius indiga videbatur, impertirem. Quare et perpetuus commentarius Frontonianis scriptis accessit. Iamvero is, cuius beneficio auspicioque hæc præclara Opera Incem aspiciunt, Vir ad optima quæque natus atque omni virtutum genere affluentiissimus, nihil in Libro desiderari pensus est, quod ad utilitatem aut oblectationem Lectorum pertinere videretur. Itaque præter plures historicos nummos, imagines etiam trium Cæsarum c veteribus monumentis præclaro artificio exprimendas curavit: nequid dicam de accuratissimo, cuius superius meminimus, Palimpsesti specimine, in quo scilicet litteræ de membranæ in æs translatae perfectam exhibent descriptionem atque imaginem Codicis: universa denique Editio largo sumptu, indefessa sollertia, splendido opere adornata est.

xiii. Sed enim ut prævium hunc Commentarium tandem aliquando perorem; meus quidem, inquam, labor veniâ Lectorum sublevandus est. Verum enimvero Frontonem propter eloquentiam omni honorificentia et lætitia ab Eruditis excipiendus videtur;

Commentarii
prævii
cicero-
næ.

tum vel eo maxime nomine, quod M. Aurelium suis præceptis imbutum orbi dedit, dignus profecto est qui æterna in laude versetur. Quemcumque demum vitio carens philosophia delectat, is in primis gaudebit, acscripta Frontonis et M. etiam Aurelii sibi ad exemplum philosophandi recte proponi. En quippe philosophi Cæsaris Oratorem magistrum, en philosophum Cæsarem, quo rerum potente, ipsa philosophia, seu potius virtus, orbis terræ imperium obtinuit.

TESTIMONIA VETERUM
DE FRONTONE

M. Aurelius De rebus suis Lib. I. ff. 11.

ΠΑΡΑ Φρόντωνος, τὸ ἐκιοτήσῃ, οἷα ἡ τυραννικὴ βασιτεία καὶ ὑπέρκρισις καὶ οἱ ὡς ἐπὶ πάντας οἱ καλοῦμενοι οὗτοι παρ' ἡμῶν ὑπατριῖδας, ἀποτεργόμενοι πῶς εἰσὶν Ἀ Frontone didici, quæ invidentiā, et simulatio Iugurthidem consequatur: quodque, ut plurimum qui patricii nobis nuncupantur a vero affectu alieni sunt.

Dio Cassius Lib. 69. Cap. 18.

Κορνήλιος Φρόντων, ὁ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φιρόμιμος, ἐσπόμενος ποτὶ βασιλείας ἀπὸ διέκτου οἰκᾶς ἐπανιών, καὶ μαζὶ παρὰ τινος, ἡ συνεργήσιν ἐπίσχετο, διακίσει αὐτῶν, ἵν τι τῇ στολῇ τῇ δικαιοσύνῃ, ὡς περ εἶχεν, ἐς τὸ δικαστήριον αὐτοῦ ἐσέλθῃ, καὶ ἐσπόμενος, ὅτι γι τῇ ἰωδινῇ προσέρχεται, τῷ Χάρτι, ἀλλὰ τῇ ἐσπρινῷ, τῷ Ὑγίαντι, χρησάμενος: Cornelium Fronto, qui causis agendis inter eius ætatis Romanos primus ferebat, quum aliquando vespere profundo a cæna domum rediret, ac intellexisset a quodam, cui patrociniū promiserat, illum (Hadrianum imp.) ius dicere; habitu cænatorio, quo tunc utebatur, ad tribunal eius accessit, eumque salutavit, non matutina voce Salve, sed vespertina Vale, unus.

Idem Lib. 71. Cap. 35.

Πάμπαντα ἐπὶ παιδείας ὠφελήθη, ἵν τι τοῖς ῥητορικοῖς, ἵν τι τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθεῖς τὸν μέν γὰρ τῶν τι Φρόντωντα τὸν Κορνήλιον καὶ τὸν Ἡρώδη

τὸν Κλαύδιον διδασκάλους εἶχε· τὸν δὲ κ. τ. λ. *Magnum adimentum Marco attulit doctrina: nam rhetorici et philosophici praeceptis exerritus fuit, habuitque illorum Cornelium Frontonem et Claudium Herodem magistros: horum autem etc.*

Artemidorus De Somniis Lib. IV. Cap. 24.

Ὡς καὶ Φρόντων ὁ ἀρθριτικῆς διαρρηξίας αἰτίσας, ἔδοξεν ἐν τοῖς προστάσισι περιπατεῖν, καὶ κυρτολήσει χρησάμενος, παραγομένη ἰκανῶς ὡς ἴσον εἶναι τὸ χροῖον περιπατεῖν· *Quemadmodum Fronto arthriticus curatione a Diti petita, vivus est tibi in subuectis deambulare, et ignis admotione uris, multum recreatus est: tamquam compar cet esset medicamento et curationi.*

Ælianus De instruendis copiis Cap. 1.

Περὶ τῆς καλῆς Ὀμπρον τακτικῆς ἐπιτέχειας συγγραφίης Στρατοκλαί τι Ἑρμίου καὶ Φρόντωνι τῷ καλῷ ἑτατικῷ ἀδελφῇ (1)· *De instruendis copiis iuxta Homeri praeceptum scriptores habemus Stratoclem, Hermiam, et Frontonem, qui nostra aetate vivit, virum consulare.*

Capitolinus in Marco Antonino

Edit. Paris. 1603. p. 33. A.

Oratoribus usus est (Marcus) græcis Annio Mæco, Cæcilio Celeræ, et Herode Antico: latine Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit, cui et status in senatu petiit.

Idem in L. Vero p. 52. A.

Audivimus (Vetus) rhetores græcos Apollonium, Celerem Caninium, Herodem Atticum: latinum

(1) De hoc Æliano bene recens doctissimus Comm. præf. Part. I. Cap. 24. in fine et Cap. 25. Negat enim eum prorsus indubitanter idcirco ad Frontonem tantum pertinere, sed et Gellius Lib. II. 23. fortasse προληπτικῶς consilium dedit Frontoni.

Cornelium Frontonem. Hos omnes amavit unice, atque ab his invicem dilectus est.

Minucius Felix in Octavio Cap. 9.

Et de convirio notum est, passim omnes loquuntur. Id etiam Cirtensis nostri testatur oratio.

Idem Cap. 31.

Sic de isto (convirio) et tunc Fronto non ut affirmator testimonium fecit, sed convicium ut orator aspersit.

Eumenius in Panegyrico Constantii Cap. 14.

Itaque Fronto romano eloquentiae non secundum sed alterum decem, cum belli in Britannia confecti laudem Antonino principi daret, quamvis ille in ipso Urbis Palatio residens gerendi eios mandasset auspicium, valuti longae navis gubernaculis praesidentem totius validitudo et curvae gloriam meruisse testatus est.

Anonius in Cratiarum Actione.

Edit. Amstel. 1671. p. 714-715.

Unica mihi amplexanda est Frontonis imitatio: quem tamen Augusti magistrum ac consulatus ornavit, ut praefectura non cingeret. Sed consulatus ille cuiusmodi? ordinario suffectus, bimestri spatio interpositus, in sexta anni parte consumptus: quemadmodum ut reliqueris totus orator, quibus consulibus gesserit consulatum. Ecce aliud quod aliquis opponat: In tanti te ergo oratoris fastidium gloriosus attollis? cui talia requirenti respondebo breviter: Non ego me contendo Frontoni, sed Antonino praefero Gratianum.

Macrobius Saturnalium Lib. 5. Cap. 1.

Quatuor sunt genera dicendi: copiosum, in quo Cicero dominatur; breve, in quo Sallustius regnat; siccum, quod Frontoni adscribitur; pingue et floridum, in quo Plinius Secundus quondam, et ante nullo Veterum minor noster Symmachus luxuriatur.

Sidonius Apollinaris Epist. 1. Lib. 1.

De M. Tullio silere me in stylo epistolari melius puto; quem nec Iulius Titianus totum sub nominibus illustrum feminarum digna similitudine expressit. Propter quod illum cæteri quique Frontonianorum, utpote consecretaneum æmulati, cur veterisum dicendi genus imitaretur, oratorum simiam nuncupaverant.

Idem Epist. 3. Lib. 4.

Nec Frontonianæ gravitatis aut ponderis Apuleiani flumen æquiparem.

Idem Epist. 10. Lib. 8.

M. Fronto cum reliquis Orationibus amineret, in *Pelopem* se sibi prætulit.

Eutropius Libro 8.

Latinas Marcum litteras Fronto orator nobilissimus docuit.

Martianus Capella de Nuptiis Philologiarum

Lib. 5. Edit. Grotianæ p. 138.

Post hos in diversis agminibus oratores emeriti, ne præ se ferentes insignem culmen meritaque linguarum, *Æschinem*, *Isocratem*, *Lysiamque* cunspiceret. Tum in togatis agminibus *Sossantion*, *Græchos*, *Regalum*, *Plinium*, *Frontonemque*.

D. Hieronymus in Epist. ad Rusticum
Monschum Cap. 12.

Ad quam (mentem) edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, ut post Quintilianæ acumina, Ciceronis fluvis, gravitatemque Frotoois, et levitatem Plinii, alphabetum discerem et stridentia anhelantiaque verba meditarer.

Idem Libro de Viris illustribus in Melitone.

Melico Asiæ, Sardensis Episcopus, librum Imperatori M. Antonino Vero, qui Frontonis oratoris discipulus fuit, pro christiano dogmate dedit.

Eusebius in Chronico ad annum Chr. 165.

Φρόντων ὁ ῥήτωρ (ῥητορικὸς). Ad quem locum Hieronymus Fronto Orator insignis habetur, qui M. Antoninum Verum latinis litteris erudit. Consonat Anastasius Biblioth. in Historiæ Eccl.

Cassiodorus in Chronico ad annum Chr. 164.

Maerino et Celso Coss. (Christi 164.) Fronto Orator insignis habetur qui M. Antoninum latinis litteris erudit. Consonat Syncellus in Chronographia.

Iosannes Sarisburiensis in Polycratice

Lib. 8. Cap. 10.

Verum quis lætitiæ in convivii frequenter insidetur ira, nō huiusmodi dictis temperandum est, et quæstiones convivales in omnes proponendæ sunt aut solvendæ. Quod genus Veteres ita ludicrum non putarunt, ut et Aristoteles de ipsis aliqua scripserit, et Plutarchus, et Apuleius cum Frontone (1).

(1) Quod attinet ad hunc locum, quam plenioram ex Macrobio asteripit Sarisburiensis, seculo Communi. pervenit Post. I. Cap. 24. p. 63.

Idem Cap. 13.

Tantus utique (Seneca), ut eum Fronto, secundum quendam nepos Plutarchi, cuius meminit in primo Iuvenalis sic,

" Frontonis platani, convulsæque marmore
clamant (1) »:

semper enim, inquam, sic asserat universos exterminare errores, ut aurea videntur sæcula reformare, et Deos ab humano genere exulantes, eius opera revocatos, hominibus contracta societate miscere.

Idem Cap. 19.

Latinæ litteræ Marcum Frontonem nobilissimus orator docuit, et pro quorundam opinione Plutarchi nepos.

Hæc de Frontone testimoniis adduntur in Auctorum locis, quos hæc Editio complexi sumus (2), nimirum Celsi, Charisii, P. Consecutii, Servii, Isidori, tum etiam, si placet, eius qui Geoponica collegit (3). tum denique nobilissima Inscriptio Pissurensis (4). Quibus accensendum non puto Plinium in Epistulis (5) Inquentem de Frontone oratorem, qui nihil nimirum et antiquior quam noster Curtensis prorsus existimandus est. Præterea denique nihil Veterum de Frontonibus testimonia, quæ ad nostrum referenda non videntur.

(1) Male hunc locum Iuvenalis ad Frontonem nostrum trahi dual in Commentario prælo Part. I. Cap. 4.

(2) Pag. 456 - 465.

(3) In Commentario prælo Part. 1. Cap. 34. p. 65 - 64.

(4) En existis in hac Editione p. 200.

(5) Locum Plinii egi. hactenus in mea hac Editione p. 149-151.

·M· FRONTONIS

EPISTULARUM AD ANTONINUM PIUM

INDEX (1)

- I. Ut meministi, Cæsar, cum tibi.
- II. Quanta
- III. Si evenire posset.
- * IV. Niger Censorius.
- V. Carius vitæ meæ parte.
- VI. Cum bene perspectas.
- VII. Cum gravitatem.
- VIII. Omnem operam me.

(1) In Codice inveni hunc Indicem ex initiis Epistularum confectum, qui quidem plenus esset, nisi in eo prætermitterentur IV. et XI. Epistolæ. quas tamen exhibet deinceps Codex in hoc Libro ad Antoninum Pium. Postremæ autem tres sunt quidem in hoc Libro, sed eadem existant etiam in Libro II. ad Amicos eiusque Indice. Quare quum revera illæ pertinesunt, nos quoque ad illam librum eas emendamus. In loco duodecimæ et decimæ tertie duas alias nos ponemus Epistulas, quæ, licet in Indice omittantur, tamen ad hunc librum nobis pertinere videbuntur.

- IX. Ho(c nego magisve nego) (1).
X. Accepi Cæsar.
* XI.
XII. Castricius noster.
XIII. Legam, Fili, libenter.
XIV. Fecisti, Frater Contucci.
-

(1) Dubiæ lectionis vocabola parenthesi includimus.

M. FRONTONIS
EPISTULARUM AD ANTONINUM PIUM

LIBER UNICUS

I. IMPERATORI ANTONINO PIO
AUGUSTO FRONTO

UT meministi, Cæsar, cum tibi in
senatu gratias agerem, desiderio quo-
dam quæ distuler nam litteras
quæ die recitabantur tes librum . . .
dominus . . . Bene vale (c).

(c) Epistula in oblitterata pagina magnam par-
tem legi nequit. Apparet tamen Frontonem scribere
hic de sua Oratione panegyrica, qua Antonino Pio
gratias egerat: de qua Oratione respondet ei Pius
in sequenti Epistula, de qua eadem inquitur Fronto
in Epist. I. et VI. Lib. I. ad Marcum, et in Epist. II.
græca: et denique Eumenius in Panegyr. Constantii.

II. M. FRONTONI ANTONINUS CESAR

QUANTA . . . me tuo . . . hercule . . .
 optimo . . . in tam trita et assidua tibi
 materia invenire et posse. Sed videlicet
 valde potens est, quod summe efficere
 possis, etiam velle. Nihil istis sensibus
 validius: nihil elocutione, salva sanitate,
 civilius. Neque enim hoc committam (1),
 ut te iustissima laude fraudem, dum
 metuo ne insolenter laudes meas lau-
 dem. Bene igitur accepisti et rectissimo
 opere, cui plane, seposita materia, omnis
 honor debetur. Ceterum ad ostentan-
 dum (2) mihi animum tuum non multum
 egit (3). Nam esse te benignissimum
 omnium factorum et dictorum meorum
 conciliatorem bene noveram. Vale mi
 Fronto carissime mihi.

(1) Codex omittam

(2) Cod. ostentandum.

(3) Nempe ea Oratio.

Illā pars Orationis tuæ circa Faustinae meæ (1) honorem gratissime a te adsumpta, verior mihi quam disertior visa est. Nam ita se res habet. Mallem mercurule Gyaris (2) cum illa, quam sine illa in Palatio vivere.

III. ANTONINO PIO FRONTO

SI evenire posset, Imperator, ut amici ac familiares nostri nostris moribus cuncta agerent, maxime vellem tum si

(1) Annia Faustina maior Antonini Pii uxor fuit. Porro Iulius Capitolinus in *Antonino Pio* (Historiarum augustarum edit. Paris anni MDCLII. qua nos semper utimur pag. 26. A.) scribit: « De huius uxore » multa dicta sunt ob nimiam libertatem et vivendi » facilitatem, quæ iste cum animi dolore com- » pressit ».

(2) Gyarus vel Gyarus una ex Sporadibus, in quam relegabatur eoman. Tacitus *Annal.* III. 63. » Aqua atque igni Silano interdicens, ipsumque » in insulam Gyarem relegandum ». *Iuvencalis Satyr.* I. 73.

» Adeo aliquid brevibus Gyaris et caetero dig- » num ».

non moribus, at saltem ut consiliis ubique nostris uterentur. Sed quoniam suum cuiusque ingenium vitam gubernat, fateor ægre ferre me, quod Amicus meus Niger Censorius ⁽¹⁾ testamento suo quo me heredem instituit, parum verbis temperarit. Id ego factum eius improbus sim si defendendo purgare postulem; immemor amicitiae, nisi saltem deprecando sublevem. Fuit sine dubio Niger Censorius verborum auctor inpos et minus consideratus, sed idem multarum rerum frugi vir et fortis et innocens. Tuæ clementiæ est, Imperator, unicam hominis verborum culpam cum ceteris eius recte factis ponderare. Ego quidem ad amicitiam eius accessi *qui multorum amorem* ⁽²⁾. . . . strenua opera domi bellicque

(1) Forte ita appellatus ob gestam censuram. Consul Niger occurrit annis urbis DCCCLXX et DCCCLXI. In quæ tempora incidit ætas huius Nigri Censorii, qui sub Pio obiit.

(2) Moneo, verba exenæ maioriore caractere mea esse supplementa.

meruerat. Ut ceteros eius amicos omit-
tam, Turboni Marcio ⁽¹⁾, et Erucio
Claro ⁽²⁾ erat familiarissimus: qui duo
egregii viri alter equestris, alter senatorii
ordinis primarii fuerunt. Postea vero ex
tuis etiam iudiciis ei plurimum et hono-
ris et auctoritatis accesserat. Talis ego
viri amicitiam appetivi. Haud sciam an
qui ⁽³⁾ dicat debuisse me amicitiam cum
eo desinere, postquam cognoveram gra-
tiam eius apud animum tuum immutatam.
Numquam ita animatus fui, Imperator,
ut coeptas in rebus prosperis amicitias,
siquid adversi increpuisset, desererem.
Et omnino. Cur enim non sententiam

(1) Turbonem Marcium, Iudæis compressis, ad
deprimendum tumultum Mauritanie Hadrianus Imp.
destinavit; eundemque post Mauritanie præfectura-
ram infulta eructum, Pennoniæ Daricæque ad tem-
pus præfecit. V. Spartianum in *Hadriano* p. 4. C.
et p. 5. B.

(2) Erucio Claro hic consule natus est Severus
Imp. qui et illum occidit. V. Spartianum in *Severo*
p. 94. B. et 101. C.

(3) Qui pro quis aut aliquis.

animi mei expromam? Ego eum * qui te non amabit, hostis numero habebō: quem vero tu minus amabis, miserum potius quam hostem iudicabo. De . . . Permultum refert inprobes aliquid an oderis . . . *Amicorum officiis et consiliis indigebat.* Atque utinam Niger, sicut in plerisque mihi post paruit, ita consilium *meum* in testamento (conficiendo) rogasset! Hand umquam tantam maculam memoriæ suæ inussisset verbis immoderatis ipsum potius quam alios lædentibus. Nec . . . intervallum intercessisset, quo . . . virum illo ipso tempore quo offeudit: sed amando ita offendit, ut pleraque animalia, quibus abest ars et sedulitas educandi, ova atque catulos suos unguibus aut dentibus male contrectant: nec odio, sed impetritia nutricandi opterunt. Ego certe Deos

* *In margine: Panegyricus (1).*

(1) Nempe Nigri, verum totus hic locus oblitus est.

superos inferosque, et fidem arcanam humanæ amicitiae testor, me semper auctorem fuisse, cuius . . . hominem . . . eum incidisse magis doleas, sed fideliter quem . . . in eodem velle, in quo . . . tibi autem . . . res autem istas, quas nec tacere volumus, nec negare credimus. Et si Di æqui sunt, veras et congruentes simplicitati nostræ amicitiae semper adsequamur.

IV. DOMINO MEO CÆSARI (1)

NIGER Censorius diem suum obiit. Quincuncem bonorum suorum (2), nobis reliquit testamento cetera honesto, quod

(1) Nimirum M. Aurelio, qui, vivente Pio, Cæsar erat. Capitolinus in *Marco* p. 35. C. « Quæstorem » et consulem ætatem Pius Marcum designavit, et « Cæsaris appellations donavit ».

(2) *Heres ex quincunce* dicitur qui obtinet quinque partes hereditatis divise in duodecim. Hæc autem locutio pandit ab illa *heres ex asse*: hinc *heres ex semisse*, ex triente etc. Heredem ex quincunce dicit ætiam Plinius Lib. vii. Epist. xi.

ad verba vero adtinet inconsiderato: in quo iræ magis, quam decori suo consuluit. Inclementius enim progressus est in Caviū Maximum (1) clarissimum et nobis observandissimum virum. Ob eam rem necessariū visum scribere me Domino uestro Patri tuo (2), et ipsi Caviō Maximo difficillimæ quidem rationis Epistulas: in quibus et factum Nigri mei, quod inprobabam, non repræhendere (3) nequibam, et tamen amici atque heredis officium, ut par erat, retinere cupiebam. Hæc ego te, ut mea cetera omnia, scire volui, conatus melihercules ad te quoque de eadem re prolixiores litteras scribere: sed recordanti cuncta mihi melius visum est non obtundere te, neque a potioribus avocare.

(1) Cavius Maximus vir severissimus præfectus prætorii fuit XX. annos sub Antonino Pio. V. Capitol. p. 89. A. in Pii Vita.

(2) Antonino Pio.

(3) Verbum *reprahendo* semper fere vidi cum diphthongo in antiquis mss.

V. ANTONINO PIO AUGUSTO FRONTO

CARIUS ⁽¹⁾ vitæ meæ parte adipisci ⁽²⁾ cupio, ut te complecterer felicissimo et optatissimo initi imperii die, quem ego diem natalem salutis, dignitatis, securitatis meæ existimo. Sed dolor umeri ⁽³⁾ gravis, cervicis vero multo gravissimus ita me adflixit, ut adhuc usque vix inclinæ me vel erigere, vel convertere possim: ita immobili cervice

(1) Supplevi *carius* ex Indice.

(2) Cod. *adpicisci*, sed putavi emendandum *adipisci*, præsertim cum ita scribat Fronto inferius in Epist. XI. hujus Libri.

(3) Sic Cod. *umeri* sine aspiratione, etiam infra in Epistula III. Alsicensi. De H Quintilianus Inst. I. 5. "Apud nos potest queri, an in scripto sit vitium, " si H littera est, nun nota; cujus quidem ratio " mutata cum temporibus est sæpius. Parcissime " ea Veteres nisi etiam in vocalibus, cum *ardos* " *urcosque* dicebant. Revera ego in antiquis codicibus sæpe vidi em, eu, erus, erilis, ircus, aspium, ortu pro hortus etc.

utor ⁽¹⁾. Sed apud Lares Penates Deosque familiares meos et reddidi et suscepi vota, et precatus ⁽²⁾ sum, uti anno insequenti his te complecterer ista die, bis pectus tuum et manūs exoscularer, præteriti simul et præsentis anni vicem persequens.

VI. AB AUGUSTO R. ⁽³⁾

CUM bene perspectas habeam sincerissimas in me adfectiones ⁽⁴⁾ tuas, tum et ex animo meo non difficile iam *mihi persuasi*, mi Fronto karissime, vel præcipue hunc diem, quo me suscipere

(1) Sæpe Fronto suam corporis infirmitatem commemorat, ut infra patebit. Eum quidem Gellius II. 26. et XIX. 10. pedibus laborantem; Artemidorus IV. 24. arthriticam dicunt.

(2) Cod. *precatus*, quod vidi quidem etiam in aliis antiquis Codd., sed neodum semper indicavi.

(3) Nempe *Rescriptum*, quo vocabulo et autor ipse Fronto Lib. II. Epist. II. ad Amicos, et in iure responsa Principum significantur.

(4) Cod. *adfectiones*.

hanc stationem (1) placuit, a te potissimum vere religioseque celebrari. Et ego quidem et vota tua, et te mente, ut par erat, repræsentavi

VII. » CAVIO MAXIMO FRONTO » (2)

CUM gravitatem (3) Dolor iracundiæ coniunctus mentem hominis perturbavit Virtutibus ceteris

(1) Nempe imperium.

(2) Censeo hanc Epistolam Frontonis ad Cavium Maximum de testamento Nigri Censorii, quam Fronto reversa in Epistola IV. huius Libri aut ea scripsisse. Supplevi ergo titulum ex coniectura. Et quidem hoc Fragmentum non potest esse pars Epistolæ III. huius Libri: nam ea Epistola in Indice occupat tertium locum; hoc autem Fragmentum desinit in eadem pagina Codicis, in qua incipit Epistola VIII. Ergo occupare debet septimum locum; adeoque est clausula Epistolæ VII. quæ in Indice incipit Cum gravitatem. Iam vero Cavius Maximus dicitur a Capitolino in Pio p. 29. A. vir reverissimus; igitur puto Frontonem axtoriam esse has ad eum litteras: Cum gravitatem tuam considero.

(3) Hæc verba, ut iam dixi, supplavi ex Indice.

iracundia venenum ac pernicies fuit
Sed nemo meum erga Nigrum amorem vituperet, qui non tuum ante repræhenderit. Postremo neque ego Nigrum propter te amare cæperam, ut propter te eundem amare desinerem. Neque tu me a Nigro tibi traditum amare cæpisti. Quamobrem tecum, quæso, nequid obsit amicitia nobis, quæ nihil profuit. Iam si dicendum est, Deos testor me sæpe vidisse Nigrum Censorium ubertim flentem desiderio tui, atque huius discidii dolore. Sed erit fortasse tempus aliud, quo ego memoriæ eius placem te ac mitigem. Interim nequid loci malignis hominibus adversus me apud aures tuas pateat, qui *meam tibi dubiam* perperam faciunt fidem: quam quom firmam et sinceram cum Censorio servaverim, multo magis profecto tecum perpetuam atque incorruptam retinere conitar.

VIII. ANTONINO PIO AUGUSTO FRONTO

OMNIBUS operam me dedisse, sanctissime Imperator, et inpenso studio cupisse fungi proconsulari munere (1), res ipsa testis est. Nam et de iure sortiendi

(1) Cave putes ob hanc Epistolam, Frontonem sub Antonino Pio proconsulari munere functum esse. Nam provinciam ullam se administrasse negat omnino ipse Fronto in Epist. viii. Lib. I. ad Marcum: *Quid iste Fronto tantum boni fecit? Provinciam aliquam fideliter administravit? exercitum duxit? Nihil horum.* Sed neque sub Marco Proconsul fuit Fronto, ut per exclusionem colligitur ex Capitolino in Marco p. 33 A. « *Unus est Marcus* » (præter alios plures) *Grammatico latine, Euty-* « *chio Proculo Siccensi Oratore, Cornelio Fron-* » *tone.* Sed multum ex his Frontoni contulit, cui » *et statim in senatu petiit: Proculum vero usque* » *ad Proconsulatum provexit.* ». Ergo nequaquam Frontonem. Patet igitur potius ex hac Epistola, Frontonem designatum quidem fuisse ad regendam proconsulari imperio aliquam provinciam Græciæ vel Asiæ; verum id munus exequi per valetudinem non potuisse, ut in extrema parte mutilæ Epistolæ indicatur.

quoad incertum fuit disceptavi, et postquam iure liberorum ⁽¹⁾ prior alius apparuit, eam quæ mihi remansit splendidissimam provinciam pro electa habui. Post, illa quæ(cumque) ad instruendam provinciam adtinerent, quo facilius a me tanta negotia per amicorum copias obirentur, sedulo præparavi. Propinquos et amicos meos, quorum fidem et integritatem cognoveram, domo ⁽²⁾ accivi. Alexandriam ad familiares meos scripsi ut Athenas festinarent, ibique me opperirentur,

(1) Ius liberorum apud Romanos constitutum est legibus præsertim Julia et Papia Poppæa. lo re notissima sufficiat hic exscribere Pithæi verba. „Ius liberorum a Græcis derivatum, ad Romanos „ita transiit, ut præturas, quæsturas, omnesque „magistratus, et honores ad numerum liberorum „parentibus distribuerent . . . et ideo fascibus su- „meo die priores erant, qui liberos plures ha- „berent“. Fronto autem demortuæ sibi liberos iofantes testatur in Epist. II. de Nepote amisso.

(2) Nempe ex urbe Cirta, quæ Frontonis patria fuit, ut constat ex Epist. ipsius VI. Lib. II. ad Amicos, et ex Minucio Felice Edit. Lugd. Batav. 1709. p. 99. comparata cum p. 352.

iisque græcarum epistularum curam doctissimis viris detuli. Ex Cilicia etiam splendidos viros, quod magna mihi in ea provincia amicorum copia est, cum publice privatimque semper negotia Cilicum apud te defenderim, ut venirent hortatus sum. Ex Mauretania quoque virum amantissimum mihiq̃ue innotuo carum Iulium Senem ad me vocavi, cuius non modo fide et diligentia, sed etiam militari industria circa quærendos et continendos latrones adiuvarer. Hæc omnia feci spe fretus, posse me victu tenni et aqua potanda malam valetudinem, qua impediior, si non omnino sedare, (certe ad (maius) intervallum et (tempus) eius impetus mitigare. Ita evenit ut solito diu plus valerem, et fortis vigerem: adeo ut etiam duas amicorum causas non minimi laboris apud te tutatus sim. Ingruit deinde tanta vis

valetudinis (1), quæ mihi ostenderet
omnem spem illam

IX. » M. AURELIUS CÆSAR

MAGISTRO SUO » (2)

(Hoc nego) . . . magisve nego in-
pudens, qui umquam quicquam meorum
scriptorum tanto ingenio tanto iudicio
legendum committo (divi)num locum
ex Oratione tua, quem me voluerat e-

(1) Nempe *adversæ*, quæ Frontonem, quominus
proconsulare munus obiret, impedivit.

(2) Ut hinc collocem hanc Epistolam adducor tum
initio, quod mihi videor legere sic: *Hoc nego*
etc. ut in Indice n.º IX., tum quia in hoc Frag-
mento agitur et de Oratione recitata (de qua in
seq. Epist. I.) et de hereditate quadam, quæ for-
tasse est Nigri Censorii (nisi minus cogitare de he-
reditate Matidiz, de qua inferius vide Fragmentum
Orationis Frontonianæ). Quare etiamsi hæc Epi-
stula collocetur in Codice inter Epistulas Libri I.
ad Marcum, ea tamen huc pertinere videtur.

legere (1) . . . ὑπέμενα μὴν (2). Commode plane illa suam auctorem sibi dari flagitabant. Denique mihi vix succlamatam est . . . τοῦ πατρῶς. Sed quod tu merito omnibus praeoptas, non diu differas. Ita adfectus est auditione eorum Dominus mens (3) ut pæne moleste ferret, quod alio modo ad negotium . . . quasi . . . Orationem habiturns intra veram sensuum facultatem, elocutionis variam virtutem, inventionis aliquam novitatem, orationis doctam dispositionem ratus est. Post quæris quid meus animus . . . In his rebus et causis quid ni rivalis iudicibus . . . causarum. De funere autem hæc mandamus. Sciat familia quemadmodum lugeat. Aliter plangit servus*.

(1) Cod. *ligere*.

(2) Græca in Codice verba carent omni proreue orthographiæ nota. Censui tamen adscribendæ in Editione mea spiritus et accentus, nec non spæopes signum. Nam et latino textui interpunctionem addidi, quamvis hæc quoque a Codice absit.

(3) Antoninus Pius, coram quo Marcus recitaverat Orationis Frontonianæ Excerpta, ut patet ex Epist. seq.

manumissus, aliter cliens laudat vocatus (1) aliter amicus legat (2) honoratus. Quid inferias (3) et suspensas exequias agis? omnium animarum statim post mortem hereditas cernatur . . . Veste . . . pinnæ . . . ole . . . hominum facere duas . . . post . . . de . . . fertur . . . prædonis . . . post plangitur. Puto totum descripsi . . . Quid ergo facerent, quom totum ac mire . . . totum amarem . . . hominem bonum. Vale disertissime, doctissime, mihi carissime, dulcissime, Magister optatissime, Amice desiderandissime.

Horatius cum Polione (4) mihi emortuus est. Id Herodes (5) non æquo fert

(1) Cod. *lauduncatus*.

(2) Ita Cod. *legat*, sed forte emendandum *laet*.

(3) Cod. *incerias*.

(4) De duobus his viris Horatio et Polione vide et Epist. II. Lib. II. ad Marcum. Et Polione quidem usum esse Grammatico latino M. Aurelium scribit Capitolinus in hujus Vita p. 33. A.

(5) Herodes Atticus Marcum instituit græca eloquentie. V. Capitolinum loco nuper laudato.

animo. Volo ut illi aliquid quod ad hanc rem attineat paucorum verborum scribas. Semper vale.

X

DOMINO MEO (1)

ACCÉPI, Cæsar, litteras tuas, quibus quantopere lætatus sim, facile æstimabis, si reputaveris singula. Primum caput est omnis mei gaudii cum te bene valere cognovi: tum quod ita amantem mei sensi, finem ut amor nullum, neque modum statuas, quin cottidie aliquid reperias, quod circa me iucundius atque amicius facias. Ego denique olim iam me puto satis amari; tibi autem nondum etiam quantum me diligas satis est: ut non mare ipsum tam sit profundum,

(1) Hæc Epistula est quidem ad Marcum, sed pertinet ad hunc Librum, ut ex Indice apparet. Hoc autem in Libro ideo olim collocata est, quis agitur in ea de Orationis Frontonianæ particulis coram Pio recitatis.

quam tuus adversus me amor. Sane ut illud queri possim, cur me nondum ames tantum, quantum plurimum potest. Namque in dies plus amando efficis, ne quod ante diem amaveris, plurimum fuerit. Consulatum (1) mihi putas tanto gaudio fuisse, quanto tua tot in una re amoris indicia? Orationis meæ particulas, quas excerpseram, recitasti Patri tuo ipse, studiumque ad pronuntiandum adhibuisti. Qua in re et oculos mihi tuos utendos, et vocem ipsam et gestum, et in primis animum accommodasti. Nec video quis veterum Scriptorum quisquam (2) me beatior fuerit, quorum scripta *Æsopus* ad populum pronuntiavit et *Roscius* (3). Meæ vero Orationi *M. Cæsar* actor contigit et pronuntiator: tuaque ego opera et voce audientibus

(1) De Frontonis consulatu vide Epist. 1. Lib. 1. ad Marcum.

(2) Ita Codex *quisquam*.

(3) *Roscina* et *Æsopus* histriones celeberrimi aeo Ciceronis vixerunt, eidemque familiares fuerunt.

dignitate exornata. Nam pleraque propria venustate carentia, gratiam sibi et alienam extrinsecus mutuantur. Quod evenit etiam in plebeis istis edulibus. Nullum adeo vile aut volgatum est holus aut pulpamentum, quin elegantius (1) videatur vasis aureis adpositum. Ita evenit floribus et coronis: alia dignitate sunt quom a coronariis veneunt, alia quom a sacerdotibus porriguntur *. Tantoque ego fortunatior quam fuit Hercules atque Achilles, quorum arma et tela gestata sunt a Patricole et Philocteta (2) multo viris virtute inferioribus. Mea contra oratio mediocris,

* *In Margine:* In alio sic habet: alia dignitate sunt in Portunio (3) cum a coronariis veneunt, alia cum a Sacerdote in templo porriguntur.

(1) Cod. qui negligentius.

(2) Ita Cod. Patricole et Philocteta.

(3) Nota vocabulum Portunio.

ne dicam ignobilis, a doctissimo et facundissimo omnium Cæsare illustrata est. Nec ulla umquam scæna (1) tantum habuit dignitatis, M. Cæsar actor, Titus (2) imperator! Quid amplius cuiquam contingere potest? nisi unum quod in cælo fieri poetæ ferunt, quo, Iove patre audiente, Musæ cantant (3). Enimvero quibus ego gaudium meum verbis exprimere possim, quod Orationem istam meam tua manu descriptam misisti mihi? Verum est profecto quod ait noster Laberius (4): AD AMOREM INCIENDUM DELENIMENTA ESSE DELIBERAMENTA (5), BENEFICIA AUTEM BENEFICIA (6). Neque poculo aut veneno

(1) Ita Cod. scæna pro scena, uti etiam p. 345.

(2) Nempe Titus Antoninus Pius.

(3) Iliad. α. in fine.

(4) Laberius mimorum scriptor floruit sub C. Iulio Cæsare.

(5) Nota vocabulum *deliberamenta*.

(6) *Beneficia* hoc secundo loco pro *beneficia*, uti etiam apud Croterum Ioer. 5. p. DCLXXVII. Digest. Lib. 39. Tit. 2. Leg. 40. Cod. Lib. 3. Tit. 28. Leg. 27. De harum litterarum expe ioter ee cōmutatarum recto uen Opus ecripsit Martyrius antiquos Grammaticos, cuius Prologum a Casiodoro, qui eius Excerpta

quisquam tantum flammæ ad amatorem incussisset, præ(ut dulci ...) *me* facto hoc stupidum et attonitum ardente amore tuo reddidisti. Quot (1) litteræ istæ sunt, totidem consulatus mihi, totidem laureas, triumphos, togas pictas (2) arbitror. Contigisse quid tale M. Porcio aut Quinto Ennio aut C. Graccho (3) aut Titio poetæ(4)?

edidit, prætermissem nos Frontonianis de re grammatica scriptis adiciemus.

(1) Cod. quod.

(2) Togæ pictæ eodem ac triumphales. V. Harduinum ad Plinium Lib. viii. Sect. lxxiv.

(3) Cod. Gracch.

(4) Duo fuerunt Titii poetæ: natus antiquior, qui C. Marii fere æqualis fuit, de quo Cicero in *Bruto* xlv. « Eiusdem fere temporis fuit eques romanus » C. Titius... Argutias in tragediis satis quidem « ille acuta, sed parum tragice transtulit ».

Alterius Titii poetæ sui temporis meminit Horatius *Epist. vii. Lib. I.*

« Quid Titius romæ brevi venturus in ora,

« Pindarici fontis qui non expalluit haustus?

Ad quem Horatii locus sic vetus Interpres: « Titius Septimius lyricæ carmina et tragedias scripsit » Augusti tempore; sed libri eius, nulli extant Huius autem insignis monumentum est infra Arctiam ». Prior ergo est Cuius, aliarum *Septimius Titus Q. Titus* cum capite Bæchi et Pegaso exstant numismata apud Begerum *Thesaur. Brandenburg. Tom. ii. p. 589.*

Quid Scipioni (1), aut Numidico (2)? Quid M. Tullio tale usuvenit? quorum libri pretiosiores habentur, et summam gloriam retinent, si sunt *descripti* a Lampadione, aut Staberio vi, aut (Tyrone), aut Ælio (3) . . . aut Atico aut Nepote (4). Mea Oratio extabit M. Cæsaris manu scripta. Nam pleraque propria venustate carentia (5), gratiam sibi

(1) Scipionie Orationes exstabant Cicerone vivente. V. in *Bruto* xxi.

(2) Metellum Numidicum disertum virum dicit Gellius I. 6., immo et duos locos proferre ex eae Oratione *de ducendis uxoribus*.

(3) Codicem Eonii antiquum emendatum a Lampadione memorat Gellius xviii. 5. A Lampadione item Punicum Nævii bellum in libros divisa narrat Suetonius *de illustr. Gramm.* Cap. 2. Staberii grammatici, qui Brutum et Cæsium docuit, meminit idem Suetonius in eodem opere Cap. 13. Tum Cap. 3. L. Ælii item grammatici qui orationes nobilissimo cuique scribere solebat. Recole etiam, si placet, de scriptoribus seu emendatoribus Operum Ciceronis *Tyrone*, *Læcaniano*, *Dom.*, *Statilio Maximo* notam antiquissimam a nobis editam in libro *Fragmentorum Ciceronis cum Commentario* p. 140.

(4) De Nepote Gellius xv. 28. cit. « Cornelius Nepos M. Ciceronis, ut qui maxime, amicus familiaris fuit ».

(5) Fronto vel nuenusensis repetit dicta p. 23.

alienam mutuant. Qui Orationem spreverit, litteras concupiscet: qui scripta contempserit, Scribtozem reverebitur. Ut si simiam aut volpem appelles.... bestiæ... pretium adderet, aut quod M. Cato de ...

XI. » ANTONINO PIO AUGUSTO

FRONTO » (1)

.... Amicorum meorum fecit modestia nequid inprobe peterem.... Equitis romani unius contubernalis mei Sextii Calpurnii (2) dignitatem rogatu meo exornasti duabus iam procurationibus datis (3).

(1) Hæc quoque patet Frontonis Epistolam ad Antoninum Pium, quæ in quæ pagina hæc desinit, in eadem incipit Epistola ad Quadratum Cassicius noster etc. Ergo hæc Epistola dicenda est undecima Libri ad Antoninum Pium, si Indicem consulas.

(2) Calpurnius seu Celphurnius quidem nominetur in Epistola Faustinae minoris ad Marcum Imp. apud Vulentium in *Ardio Cassio* p. 64 B. Calpurnius etiam in Epistola VIII. Lib. I. ad Verum.

(3) Principis procurator in provinciis cognoscebat inter fiscum et privatum, redditusque colligebat, eum etiam fundos principis patrimoniales curebat.

Ea ego duarum procurationum beneficia quater numero: his cum dedisti procurationes, itemque his cum excusationes recepisti. Supplicavi tibi iam per biennium pro Appiano ⁽¹⁾ amico meo, cum quo mihi et vetus consuetudo et studiorum usus prope cotidianus intercedit. Quin ipsum quoque certum habeo et

(1) Appianus historicus Alexandrinus in eslea præfationis Operis sui hæc de se narrat: Τίς δὲ ὢν τὰντα συνέγραψα, πολλὰ μὲν ἰσῆσαι, καὶ αὐτὸς προΐφθαι, σαφίστηρον δ' εἶπαι, Ἄλκιμαθρὸς ἐς τὸ πρῶτον ἦκεν ἐν τῇ πατρίδι, καὶ δίκαις ἐν Ῥώμῃ συναγορεύσας ἐπὶ τῶν Βασιλείων, μέχρι μὲ σφὼν ἐπιτροπείων ἐξέλυσεν: Quis vero hæc scitabat, multi norant, et ipse ante docuit: ut autem apertius dicam, Alexandrinus sum honestissimo loco habitus in patria, versatusque Romæ in agendis causis apud Augustorum tribunalia, donec me inter suos Procuratores optaverunt. Atqui ex his patet, de Appiano historico agi in hac Frontonis Epistula; siquidem dicitur Appianus Procuracionem impetrasse (et quidem iam patet intercedente Frontone) qua obtenta causidicorum acatebris exoritura erat idem petentium, ergo Appianus erat de classe causidicorum. Porro exploratum est, Appianum historicum æqualem fuisse Frontonis: eiusdem vero et amicum fuisse constat etiam ex mutis horum Epistulis, quas in Libro græcarum exhibemus.

adfirmare ausim, eadem modestia usurum, qua Calpurnius Iulianus meus usus est. Dignitatis enim suæ in senectute ornandæ causa, non ambitione aut procuratoris stipendii (1) cupiditate optat adipisci hunc honorem. Cum primum pro Appiano petivi, ita benigne admisisti preces meas, ut sperare deberem. Proximo superiore anno petenti mihi propitius multa respondisti: illud vero etiam comiter, futurum ut cum Appiano, me rogante, procurationem dedisses, causidicorum scatebra exoreretur idem petentium. Meministi etiam quem de Græcia propitius et ridens nominaveris. Sed multa (dis)tant: ætas, orbitas, cui leniendæ, solaciis opus est. Ausim dicere honestatem quoque et probitatem inter duos bonos viros nonnihil tamen distare. Quod propterea facilius dico, quoniam illum, cui Amicum meum antepono, non nominavi. Postremo dicam quomodo

(1) Cod. *stipendius*.

simplicitas mea, et veritas me dicere hortantur, et fiducia amoris erga te mei. Profecio æquius esse illum quoque propter me impetrare. Memento etiam, Domine Imperator, cum ille meo exemplo petet, me biennio hoc petisse. Igitur illi quoque, si videbitur, post biennium dato. Fecerit exemplo nostro, si ipse quoque se tibi impetraverit excusare.

XII. » ANTONINUS IMPERATOR
MARCO CÆSARI » (1)

... meremur et mihi filiam et tibi uxorem: ut recte proveniat, faveamus: et familiam nostram liberis ac nepotibus augebunt: et eos qui ex te geniti sunt, eruntque, tui similes præstabunt. Cum

(1) Hæc Epistola, cuius supplevi inscriptionem, dicenda est, ut puto, Antonini Pii ad M. Aurelium. r.^o quia Filia Antonini Faustina fuit uxor M. Aurelii. 2.º quia hic mentio fit vindemiæ, quæ Pius privati modo cum amicis agere solebat, ut narrat Capitolinus in eius vita p. 30 D. 3.º quia senex Pius potuit revera hanc Epistolam de Frontone scribere ad M. Aurelium, non vero hic v. gr. ad Pompeianum generum: nam vivente Frontone M. Aurelius non erat senex.

isto quidem sive Victorino (1) nostro sive Frontone cotidianæ mihi lites et iurgia intercedunt. Quam tu nullam unquam mercedem ullius rei agendæ dicendæve a quoquam postularis, Fronto iste nullum verbum prius neque frequentius congarrit, quam hoc DA. Ego contra quod possum aut chartulas ei aut tabellas porrigo, quarum rerum petitorum eum esse cupio. Nonnulla tamen et aviui ingenii signa ostendit. Uvarum avidissimus est. Primum denique hunc cibum deglutivit, nec cessavit per totos pæne dies aut lingua lambere ubam (2), aut labris saviari (3), aut gingivis lacessere aut ludicrari. Avicularum etiam cupidissimus, pullis gallinarum, columbarum, passerum oblectatur. Quo studio

(1) Arbitrur dici hic Cornelium Victorinum, qui fuit præfectus prætorii sub Aetolino Pio, ut refert Capitolinus in Pii ipsius vita p. 29. A. Sed tamen et alius existit Aufidius Victorius M. Aurelij amicus et condiscipulus de quo vide Epistolam I. Libri I. ad Mæcæum, ibique nostram de eo notam 1. p. 40.

(2) Ita Cod. *ubam* (at superius *uvarum*). Recole p. 24. *beneficia*.

(3) Ita Cod. *saviari*.

me a prima infantia devinctum fuisse sæpe audiui ex his qui mihi eductores ⁽¹⁾ aut magistri fuerunt. Senex etiam quanto perdicum studio tenear, nemo est, qui me leviter noverit, qui nesciat. Nullum est enim factum meum dictumve, quod clam ceteris esse velim: quin cui rei mihi met ipse conscius sim, ceteros quoque omnes iuxta mecum scire velim ...

XIII. FRONTO . . . OR . . . ⁽²⁾

AM...nullus dolor ... aut..in.. teris aut internati oriebantur inter nativum, Græci IERON OSTON, Svetonius ⁽³⁾ Tranquillus SPINAM SACRAM appellat. Ego me neque græcum neque latinum vocabulum ullius membri nosse mallet, dum istius doloris expers vitam degerem ...

(1) Nota vocabulum *eductores* pro *educatores*.

(2) Hoc quoque Fragmentum videbatur collocandum in Libro Epiatularum ad Antonium Pium, quia exstat in eodem Codicis folio, atque superius Fragmentum.

(3) Cod. *Svetonius*. Porro Svetonii auctoritas in re grammatica aut philologica latina sæpe laudatur a Servio, Isidoro, aliisque

M. AVRELIVS CAESAR

EX SAMISMAE MAN. MODVL.

MUSEI CAES. REG. MEDIOI.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD MARCUM CÆSAREM

LIBER I.

I. CÆSARI AURELIO DOMINO MEO
CONSUL TUUS FRONTO

QUE sint aures hominum hoc tempore, quanta in spectandis orationibus elegantia, ex Aufidio (1) nostro π . . . πάντα ἡμῖν εὐλόγα καὶ τοῦτον μακρῶς δεύτερα (2), scire poteris: et quantos in Oratione mea clamores concitarit, quantoque concentu laudantium sit exceptum: OMNIBUS TUNC IMAGO PATRICIIS PINGEBATUR INSIGNIS (3). At ubi genus nobile

(1) Nempe ex Aufidio Victorino, de quo inferius in hac Epistula.

(2) Vide hunc locum in fine Epistolæ græcæ iv.

(3) Hic et inferior locus sunt ex Oratione quadam Frontonis.

ignobili comparans dixi: UT SIQUIS
IGNEM DE ROGO ET ARA ACCEN-
SUM SIMILEM PUTET, QUONIAM
ÆQUE LUCEAT; ad hoc pauca admur-
murati sunt. Quorsum hoc retuli? uti te,
Domine, ita compares, ubi quid in cœ-
tu hominum recitabis, ut scias auribus
serviendum: plane non ubique et omni
modo, attamen nonnumquam et aliquan-
do. Quod ubi facies, simile facere te re-
putato, atque illud facitis, ubi eos qui
bestias strenue interfecerint, populo po-
stulante ornatis aut manumittitis, nocentes
etiam homines aut scelere damnatos, sed
populo postulante conceditis. Ubique igi-
tur populus dominatur et præpollet. Igi-
tur ut populo gratum erit, ita facies atque
ita dices. Illic summa illa virtus Oratoris
atque ardua est, ut non magno detri-
mento recta eloquentia auditores oblectet:
eaque delinimenta quæ mulcendis volgi
auribus comparat, ne cum multo ac magno
dedecore fucata sint. Ut in compositionis

instructurâ æque molliiia sit delictum, quam in sententia inpudenti. Vestem quoque, lanarum molliiia delicatam potius, quam colore muliebri, filo tenui aut serico: purpuream ipsam, non luteam nec crocatam *præoptamus* (1). Vobis præterea, quibus purpura et cocco uti necessarium est, eodem cultu nonnumquam oratio quoque amicienda est. Facies istud et temperabis et moderaberis optimo modo ac temperamento. Sic enim auguror quidquid egregie umquam in eloquentia factum sit, te id perfecturum. Tanto ingenio es præditus, tantoque te studio exeres et labore (2)! quom in aliis vel sine ingenio studium, vel sine studio solum ingenium egregiam gloriam pepererit. Certum habeo te, Domine, aliquantum temporis etiam prosæ orationi

(1) Videbatur supplendum hoc verbum.

(2) Confirmat Capitolinus in eius vita p. 33. D.

« Tantum operis et laboris studiis impendit (Mareus),
 « ut corpus afficeret, atque in hoc solo pueritia
 « eius reprehenderetur ».

scribendæ (1) inpendere. Nam (etsi) æque pernicitas equorum exercetur sive quadripedo currant atque exerceantur, sive totum; atamen ea, quæ magis necessaria, frequentius sunt experiunda. Iam enim non ita tecum ago, ut te duos et viginti annos natum (2) cogitem. Quæ ætate ego vix dum quicquam veterum lectionum addidiceram (3), Deorum et tua virtute profectum tantum in eloquentia

(1) Cod. *prope orationis inchoibendæ.*

(2) M. Aurelius natus est, ut narrat Capitolinus, M. Anio Vero avo suo iterum et Augure Cons. Ergo annis XIII. Marci inedit in annum Urbis DCCCXCVI. Coe, ordinariæ T. Bellicio Torquato et T. Claudio Attico Herode, Pii imperantis ann. VI. Iam vero hoc anno ee dicit eoneulem Fronto, ut patet ex huius Epistolæ epigraphæ; ergo hoc ipso anno eoneul soffectus est. Hinc duo eane utilis colligimus 1.º annum coeulatus Frontonis, qui adhuc latebat. 2.º quo definite anno scriptæ sint eæ omnes Epistolæ, in quibus Fronto dicitur eoneul. Quam autem, ut diximus, hoc anno eoneul fuerit ordinarius Anticus Herodæ, equitur ut duo Marci Magni Fronto et Herodes eodem tempore amplissimum apud romanos honorem adepti sint.

(3) Cod. *adeceram.*

adsecutus es, quantum senioribus ad gloriam sufficiat, et, quod est difficillimum, in omni genere dicendi. Epistolæ tuæ, quas assiduas scripsisti, mihi satis ostendum, quid etiam in istis remissioribus et Tullianis (1) facere possis. Pro Polemone

(1) Quanti fecerit Fronto Ciceronis Orationes patet ex suis Epistula ad Amfidium Victorium quæ incipit *Ad manus tempus*. Verum hoc loco, ut fallor, genus Epistularum Tullianarum caput Fronto ut remissum. Quam meam sententiam confirmat fortasse Sidonius Apollinaris Epist. I. Lib. I. ubi ait: „ Nam de M. Tullio silere me in stilo epistulari melius puto, quam nec Iulius Titianus totum sub „ uonibus illustrium seminarum digna similitudine expressit. Propter quod illum ceteri quique „ Frontonianorum, utpote connectensum amulati, „ eum veteris dicendi genus imitaretur, oratorum simism nuncupaverunt (Titianum) „ Quo loco reprehendi a Sidonio epistularum stilum Ciceronis Petrarca (Præf. ad suas Epist.) Politianus (Epist. I. Lib. I.) censuerunt, a quibus tamen Savarus et Sirmondus aperte dissentiant. Sidonii obscurum locum satis erudite post hoc illustrat Barthius (Adversar. Lib. XLVII. Cap. 9) atque in Petrarca et Politiani sententiam omnino concedit. Meam ego opinionem totos inter viros vix interponere ausim. Ceterum Frontonianum genus scribendi plane dissimulat Tullius: namque hoc copiosum, illud siccum pronunciat Macrobius (Saturn. V. I.) Fortè igitur

rhetore (1), quem mihi tu in Epistula tua proxime exhibuisti Tullianum; ego in Oratione, quam in senatu recitavi (2), philosophum reddidi, nisi me opinio fallit, peratticum. An quid? Tu dicas, Marce, quemadmodum tibi videtur fabula Polemonis a te descripta (3). Plane multum

hoc loco Fronto dicit Tullianum remissum id ipsum quod Macrobio copiosius est: eum autem *philosophum peratticum*, quod Macrobio siccatum est. Iuvat hic adscribere locum Auctoris Dialogi de causis corruptae eloquentiae (Cap. XVIII.) « Satis constat » nec Cicero quidem obtractatores defuisse, qui-
 « bus ... parum atticus videretur. ... Ciceronem » a Celso quidem male audivisse, tamquam sol-
 « tum et enervem; a Bruto autem, ut ipsius verbis » uter, tamquam fractum atque elumbem. Si me » interroges, (inquit Afer), omnes mihi videntur » verum dixisse ». Sed vide Epist. IV. Lib. II. ad Verum prope finem.

(1) De Polemone rhetore vide Epist. IX. Lib. I. ad Verum.

(2) Recole Epist. I. Libri ad Antoninum Pium.

(3) Cod. *ad descripta*. Constat autem ex Epist. X. Libri ad Antoninum Pium p. 24., M. Aurelium sua manu descripsisse eam Orationem Frontonis, in quem hic inseruerat, ut hoc loco dicit, fabulam Polemonis illius antiqui, ut videtur, de quo recitavit Horatius. Idque ideo fortasse fecerat Fronto, ut Polemonem alterum oblique sugillaret.

mihi facietiarum contulit istic Oratius Flaccus memorabilis poeta, mibique propter Mecenatem et Mecenatianos hortos meos⁽¹⁾ non alienus. Is namque Oratius Sermonum libro secundo ⁽²⁾ fabulam istam Polemonis inseruit, si recte memini, hisce versibus:

Mutatus Polemon ponas ⁽³⁾ insignia morbi
Fasciolas cubital focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas
Postquam est inpransi correptus ⁽⁴⁾ voce
magistri.

Versus, quos mihi miseras remisi tibi per Victorinum nostrum, atque ita remisi: chartam diligenter lino transui et ita linum obsignavi, ne musculus iste aliquid aliquâ rimari possit. Nam mihi ipse de tuis hexametris numquam quicquam impertivit. Ita est malus ac malitiosus. Sed ait, te de industria cito et

(1) Mæcenas habitavit in Exquiliis. Quoniam vero Fronto possedit eius hortos, hinc fortasse colligas ubinam Romæ habitaverit Fronto.

(2) Satyr. III. v. 254-257.

(3) Cod. *pomas*.

(4) Cod. *corruptus*.

cursim hexametros tuos recitare: eo se memoriæ mandare non posse (1). Remuneratus est igitur a me mutuo. (Paria) habet ne ullum hinc versum audiret. Memini etiam te frequenter, ne cuiquam versus tuos ostenderem, admonuisse.

Quid est, Domine? Certe hilaris es, certe bene vales, omnium rerum certe sanus es. Male dum similiter ne unquam nos perturbes, ut natali tuo perturbasti (2), cetera minus laboro. *ἐπὶ σοὶ κακὸν εἰς πύρρην* (3) *λεφάλην*. Vale meum gaudium, mea securitas, hilaritas, gloria. Vale et me, obsecro, omnimode ames qua ioco qua serio.

Epistulam Matri tuæ scripsi, quæ mea inpudentia est, græce (4), eamque Epistolæ ad te scribtæ implicui. Tu prior lege, et

(1) Hinc confirmatur quod sit Capitolinus in *Marco* p. 33-34. Victorinum fuisse condiscipulum et familiarem Marci.

(2) Recole notem a. p. 35.

(3) Ita plane videtur in Codice *πύρρην*. Fuit autem apud Græcos imprecationis generis *εἰς λεφάλην σοι*.

(4) Hinc lege in Epistulis græcis secundem.

siquis insit barbarismus, tu qui a græcis litteris recentior es, corrige, atque ita Matri redde. Nolo enim me Mater tua ut opicum contemnat. Vale, Domine, et Matri ssvium da, cum Epistolam dabis, quo libentius legat.

II. M. CÆSAR FRONTONI
MAGISTRO SUO SALUTEM

ACCIPERE nunc (perpaucu)la contra Somnum *ad tua* (1) pro Somno. Quamquam, puto, prævaricor (2), qui adsidue diei ac noctis Somno adsum, neque eum desero, neque (ille me) deserat: adeo sumus familiares. Sed cupio hac sua accusatione offensus paulisper a me abscedat, et lucubratinnculæ aliquam tandem

(1) Somni laudes non solum in Epistula Alsiensi III. sed etiam in illis ad Marcum Balis dagentem scripserat Fronto. Videsis p. 193, notam nostram 1. Frontonis Balisæ, ut ita dicam, Epistolæ responderet nunc Marcus.

(2) *Prævaricari* verbum foranse, quod neurpatnr da accusatore, qui dum fingit, se accusare, id agit potius, ut reus absolvatur.

facultatem tribuat. Igitur ἐπι(χειρή)ματα
(ποιή)λα. Et quidem illo primo utar epi-
chiremate, quod si tu dicas faciliorem
mē materiam mihi ads(umps)isse ac-
cusandi Somni, quam te qui laudaveris
Somnum; quis enim, inquis, non facile
Somnum accusaverit? Igit(ur cui)us fa-
cilis accusatio (est, indeque) difficilis
laudatio, eius non utilis usurpatio. Sed
hoc transeo. Nunc quando apud Baias
agimus, in h(oc) di(utur)no Ulixi (1) la-
byrintho, ab Ulixē mihi paucula, quæ
ad hanc rem attinent, sumam. Non enim
ille profecto εἰκοστῷ demum ἔτει venisset
Odyss.
γ. 117. εἰς πατρίδα γαῖαν, neque in isto lacu
tamdiu oberrasset, neque alia omnia quæ
Ὀδυσσεῖαν faciunt, perpessus esset, nisi

(1) Pro *Ulixis*. Quintilianus I. 5. « Genitivus
« Achilli et Ulixi fecit, sic alia plurima. Nunc
« recentiores instituerunt græcis nominibus græcas
« terminationes potius dære Mihi autem placeat
« istam rationem sequi, quousque patitur de-
« cor ». Constat autem ex his Operibus Frontonem
et Marcum antiquorum verborum modorumque
fuisse studiosissimos.

κ. 31. Γλυκὺς ὕπνος ἐπήλυθε κεκμαῶτα.

Quamquam

κ. 29. Τῇ δ' ἴδῃ δεκάτῃ ἀνεφαίνετο πατρίς ἄρουρα.

Sed quid Somnus fecit?

κ. 46. Βουλὴ δὲ κακὴ νίκησεν (1) ἐταίρων.

47. Ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἀνεμοὶ δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.

48. Τοὺς δ' αἰψ' ἀρπάξασα φέρεν πόντονδε θύελλα

49. Κλαίοντας γαίης ἄπο πατρίδος.

Quid rursus apud insulam Trinacriam?

α. 338. Οἱ δ' ἂν ἐμοὶ γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ βλέφαροισιν
ἔχουσιν.

Εὐρύλοχος δ' ἐτάροισι κακῆς ἐξήρχετο βουλῆς.

Postea ubi

λ. 107. Ἥλιος βόας καὶ ἴφια μῆλα

μ. 357. Ἑσφαξαν καὶ ἔδειραν,

364. Καὶ μῆρ' ἐκάη καὶ σπλάγχ' ἐπάσαντο.

Quid tum expertus Ulixes?

370. Οἰμῶξας δὲ θεοῖσι μετ' (2) ἀθανάταισιν ἐγώνουν (3)

372. Ἢ με μάλ' εἰς ἄτην κοιμήσατε νηλεῖ' ὕπνω.

(1) Cod. νίκησεν.

(2) Cod. μετὰ.

(3) Ita prima scriptura, quæ tamen corrigitur in ipso Codice ἐγώνουν. Sed in Editis est ἀθανάτοις γιγόντων.

Odys.

Somnus autem Ulixen ne Patriam quidem suam diu agnasceret (1) sivit, cuius

a. 58.

Καὶ καπνὸν ἀποθρύσκοντα νοῆσαι

59.

Ἴης γαίης θανέειν εἰμείρετο.

Nunc a Laertio ad Atridam transeo. Nam illud *πασεύγη* (2), quod eum decepit, cuius causa tot legiones funduntur, fugantur, ex Somno et ex Somnio profecto oritur.

Quid quom ὁ Παιτὴς Agamemnonem laudat, quid ait?

Iliad.

δ. 223.

Ἐνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἰδοῖς Ἀγαμέμνονα δῖον.

Quid quom reprehendit?

β. 24.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὐδεῖν βουλευφόρον ἄνδρα.

Quos quidem versus Orator egregius mire quondam evertit.

(1) Ita Cod. agnasceret, sed videtur emendandum agnosceret.

(2) Ita perspicuus Codex *πασεύγη*. Ceterum videtur scribendum *πανσυδῆς* vel *πασσυνδῆς*, quod vocabulum pronuntiatum a Iove (Iliad. β. 12.) nunciatur a Somnio (29) et repetitur ab Agamemnone (66). Huius autem ambigui vocabuli varias explanationes videsis apud Eustathium, nec non apud Scholiastas antiquos in Editione Iliadis veneta Villoisoni.

Transeo nunc ad Q. Ennium nostrum, quem tu ais ex Somno et Somnio initium sibi fecisse (1). Sed profecto nisi ex Somno suscitatus esset, numquam Somnium suum narrasset. Hinc ad Hesiodum pastorem, quem dormientem poetam ais esse factum (2). At enim ego memini olim apud Magistrum (3) me legere:

Ποιμένη μῆλα νέμοντι παρ' ἵχθυον ὀξέας ἵππου
Ἡσίοδω μουσέων ἑσμὸς ὅτ' ἦντίασεν.

Tò ὅτ' ἦντίασεν vides quale sit: scilicet ambulanti obviam venisse Musas (4). Quid autem tu de eo existimas, quem qui pulcherrime laudat, quid ait?

Odyss.
v. 80.

Νήδυμος ἠδυστος θανάτῳ ἄγχιστα ἐκικώς.

Hæc satis tui amore potius, quam mei fiducia (5) inserim. Nunc bene accusato Somno dormitum eo. Nam vespera hæc

(1) Notemus quodnam fuerit exordium Q. Ennii Annalium, Somnium nempe, cuius revera supersunt vestigia in Fragmentis Libri I.

(2) V. Synesium de Insomniis Edit. Petaviani p. 136. ibidemque Niephorum p. 371.

(3) Dicit Frontonem. V. Epistolam sequentem p. 48.

(4) V. Hesiodi Theogon. 23. sq.

(5) Cod. mea fiducia.

ad te detexui. Orioue (1) mihi Somnus gratiam referat.

III. M. CESARI DOMINO SUO FRONTO

DOMUM reverso mihi Epistula tua reddita est, quam tu videlicet Romam mihi scripseras, et erat lata Romam: deinde hodie relata, et paulo ante mihi est reddita. In qua pauca, quæ ego pro Somno dixeram, tu multis et elegantibus argumentis refutasti ita scite ita subtiliter et apte, ut si vigilia tibi hoc acuminis et leporis (2) adfert, ego prorsus vigilare te malletm. Sed enim vespera scripsisse te ais, cum paulo post dormiturus esses. Igitur adpropinquans et imminens tibi

(1) Haud scio an hoc intelligendum de hyberna nocte, quo tempore apparet Orion, et somnos gravior nos opprimit. Certe Epistulam v. huius libri videtur scripsisse Marcus hyberno tempore.

(2) Eandem laudem tribuit Marco Fronto apud Charisium in Posthio p. 177. v. 34. "Adest etiam " usquequaque tibi naturâ situs lepos et venustus ".

Somnus tam elegantem hanc Epistolam fecit. Namque ut crocus, ita Somnus, priusquam prope adsit, longe præolet longeque delectat. Ut a principio igitur Epistolæ tuæ incipiam, elegantissime prævaricari te ais, quod *verbum adeo proprium* est, ut, eo sublato, aliud subdiciusdem usus et ponderis non possit. Illud vero dictum elegans Baiæ, Lucrinus, et Avernus, et alia omnia quæ *Ὀδυσσεΐαν* faciunt. Enimvero omnia ista inter græcos versus latina ita scite alternata sunt a te et interposita, ut est ille in pyrricha ⁽¹⁾ versicolorum discursus *, quom amicti cocco alii, alii luteo et ostro et purpura, alii alique coherentes ⁽²⁾ concurrant. Iam a Laertio ad Atridam eleganter transisti. Ecce autem circa Eunium

* *In margine* : In oratione, ut in pyrricha, versicolorus debet fieri discursus.

(1) *Pyrricha* armata saltatio, de qua vide Dionysium Halicarnassensem Lib. VII. p. 476.

(2) Ita Cod. sine diphthongo.

aliam malitiosam peltam dedisti, cum
 ais: » nisi ex Somno exsuscitatus esset,
 » numquam Somnium suum narrasset ». *Excogitet* Marcus meus Cæsar, si pote,
 aliquid argutius. Præstigiæ nullæ tam
 versutæ, NULLA, ut ait *Levius* (1), DE-
 CIPULA TAM INSIDIOSA. Qui(d si)
 ego id postulo ne expergiscare? Quia
 postul(o ut) tu dormias. Aliud scurra-
 rum proverbium (2): EN CUM QUO IN
 TENEBRIS MICES. Sed sum ne ego
 beatus, qui hæc intellego et perspicio,
 et insuper Magister appellor? Quo pacto
 ego Magister? qui unum hoc quod te
 docere cupio ut dormias, non inpetro?
 Perge ut libet, dummodo Dii te mili,
 sive prodormias, sive pervigiles . . . (prot)
 egant . . . Vale meum gaudium. Vale.

(1) *Levii* poetæ Fragmenta supersunt apud *Gellium* II. 24, Festum voc *Petrarum* et *Rediviam*, atque *Apulcium* (Edit. Paris. 1637. p. 455.). Locus tamen *Gellii* certior est: nam in reliquis legitur, etsi ex mendo, *Levius* et *Livius*.

(2) *Cicero de Officiis* III. 19. dicit hoc rusticorum proverbium.

IV.

DOMINO MEO

PRO cetera erga me benivolentia tua fecisti, quod Orationum, quas Frater tuus Dominus noster (1) desideraverat, mittendarum me gratiam inire voluisti. Adiunxi ultro ego tertiam Orationem pro Demonstrato Petiliano (2) de qua illi scripsi (3): adiunxi, inquam, Orationem pro Demonstrato, quam cum primum Fratri tuo optuli, didici ex eo Asclepiodotum, qui Oratione ista compelletur (4), a te non improbari. Quod ego ubi comperi, curavi equidem abolere Orationem. Sed iam pervaserat in manus plurium, quam ut aboleri posset. Quid igitur? quid inquam? *Nisi* Asclepiodotum, cum a te

(1) Lucius Verus.

(2) De Oratione Frontonis pro Demonstrato Petiliano locuti sumus in Commentario prævio Part. I. Cap. 24 p. 54 - 55.

(3) Confer Epistolam vii. Lib. I. ad Verum: omnia enim quæ hic sequuntur, ex ea repetuntur.

(4) Ita in utroque Codicis loco: est autem a verbo *compello*, at, nempe accito vel *reprehendo*.

probetur, mihi quoque fieri amicissimum;
tam hercule quam est Herodes summus
nunc meus, quamquam extet Oraño.
Vale Domine dulcissime.

V. » M. CÆSAR FRONTONI
MAGISTRO SUO (1) »

.....lio paululum et ex Ciceronis Ora-
tione, sed quasi furtim, certe quidem
raptim, tantum instat aliud ex alio (2)
curarum! quom interim requies una li-
brum in manus sumere. Nam Parvolæ
nostræ (3) nunc apud Matidiam (4) in
oppido hospitantur. Igitur vespera ad

(1) Acephala est Epistula, sed inscriptio certo
eruitur ex sequente.

(2) Cod. ex alia.

(3) Filia Marci memorat Capitolinus in *Marco*
p. 40. B. Nos quoque eas recensebimus ad Epistulam
L. Albiensem p. 173. n. 3.

(4) Matidia Iunior, Antonini Pii matertera fuit.
De illius hereditate vide infra Fragmentum Ora-
tionis Frontonianæ.

me ventitare non possant propter auræ rigorem. Vale mi Domine Magister. Domius meus frater et Filia cum sua Matre, cuius præ per avia ex animo (tibi) salutem dicunt.

Mitte mihi aliquid, quod tibi disertissimum videatur, quod legam, vel tuam, vel Catonis, vel Ciceronis, aut Sallustii aut Gracchi, aut poetæ alicuius. *χρήζω γὰρ ἀναπαύλης*, et maxime hoc genus. Quæ me lectio extollat et diffundat *ἐκ τῶν κατεληφθειῶν φροντίδων*. Etiam si qua Lucretii, aut Enni excerpta habes *εὐφωνα καὶ φρα*, et sicubi *ἥθους ἐμφάσεις*. Vale mi Magister dulcissime. Ne potem saluta.

VI. DOMINO MEO ANTONINO
AUGUSTO FRONTO

NE ego post homines natos et locutos omnium facundissimus habear, cum tu, M. Aureli, mea scripta lectitas et

probas, et lucrativa tua in tantis negotiis tempora meis quoque Orationibus legendis occupare non inutile tibi arbitraris nec infructuosum. Quod sive amore inductus etiam ingenio meo delectaris, beatissimus equidem sum, quod tibi tam sum carus, ut esse videar etiam disertus. Sive ita censes, atque ita iudicio tuo et animi sententia decernis, mihi quoque iam disertus iure videbor, quoniam videar tibi. Quod vero Patris tui laudes a me in Senatu, designato et inito consulatu, dictas (1) legisti libenter, minime miror. Namque tu Parthos etiam et Hiberos sua lingua Patrem tuum laudantes, pro summis oratoribus audias. Nec meam Orationem, sed Patris tui virtutem miratus es: nec laudatoris verba, sed laudati facta laudasti. De tuis etiam laudibus, quas in Senatu eadem illa die protuli, ita sentias velim: tunc in te

(1) De hac Oratore vide Epist. I. et II. Libri ad Primum, et Epist. II. Græcam.

eximiam indolem fuisse, nunc summam virtutem: frugem tunc in segete florentem, nunc messem perfectam et horreo conditam: sperabam tunc, habeo nunc: spes in rem convertit. Quod autem mitti a me tibi postulasti, acceptis Atticis propinque thymum serpyllumque hymmetium ruminantibus viris . . . Vel graves ex orationibus Veterum sententias arriperetis, vel dulces ex poematis, vel ex historia splendoras, vel comes ex comœdiis (1), vel urbanas ex togatis, vel ex atellanis lepidas et facetas . . . Mittam igitur tibi quantum pote librum hunc descriptum. Vale, Cæsar, et ride, et omnem vitam lætare, et parentibus optimis et eximio ingenio tuo frui.

VIL ·M· CÆSAR IMPERATOR
FRONTONI MAGISTRO SUO

QUID ego ista mea fortuna satis dixerim, vel quomodo istam necessitatem

(1) Cod. *comedis*.

meam durissimam condigne incusavero, quæ me istic ita animo anxio tantaque sollicitudine præpedito alligatum attinet? Neque me sinit ad meum Frontonem, ad meam pulcherrimam animam confestim percurrere, præsertim in huiusmodi eius valetudine prope accedere, manus tenere, ipsum denique illum pedem ⁽¹⁾, quantum sine incommodo fieri posset, adrectare sensim, in balneo fovere, ingredienti manum subicere. Et tu me amicum vocas, qui non abruptis domibus cursu m(ox)... pervolo? Ego vero magis sum claudus quam ista mea verecundia immo pigritia. (O) me! quid dicam? Metuo quicquam dicere, quod tu audire nolis. Nam tu quidem me omnimodo conisus es iocularibus istis tuis ac lepidissimis verbis a cura amovere, atque te omnia ista æquo animo perpeti posse ostendere. At ego ubi animus meus sit, nescio. Nisi hoc scio, illò nescio quò

(1) De Frontonis valetudine recole dicta ad Epist. v. Libri ad Pium p. 12. n. 1.

ad te profectum eum esse. Cura, miserere, omni temperantia apstinentia omnem istam tibi pro tua virtute tolerandam, mihi vero asperrimam nequissimamque valetudinem depellere. Et si ad aquas proficisceris, et quando, et nunc ut commode agas cito, oro, perscribe mihi, et mentem meam in pectus meum repone. Ego interim vel tales tuas litteras mecum gestabo. Vale mi Fronto iucundissime. Quamquam ita me dispositum dicere oportet, nam tu quidem aves. O qui ubique estis Di boni, valeat, oro, meus Fronto iucundissimus atque carissimus mihi, valeat semper integro inlibato incolumi corpore, valeat et mecum esse possit. Homo sanctissime vale.

VIII. CÆSARI SUO FRONTO

Tu, Cæsar, Frontonem istum tuum sine fine amas, vix ut tibi homini facundissimo verba sufficiant ad exprimendum

amorem tuum et benivolentiam declarandam. Quid, oro te, fortunatius, quid me uno beatius esse potest, ad quem tu tam fraglantes ⁽¹⁾ litteras minis? Quin etiam, quod est amanuorum proprium, currere ad me vis et volare. Solet mea Domina Parens tua interdum ioco dicere, se mihi, quod a te tanto opere diligar invidere. Quid ⁽²⁾ si istas litteras tuas, quibus pedem etiam pro salute mea votis advocas et precaris? O me beatum! ort... commendatum. Putas ne ullus dolor penetrare sciat corpus aut animum meum tanto gaudio (præoccupatum)? Babæ ⁽³⁾ nec doleo iam. Quamquam... æ Cæsar, vigeo, valeo, exulio, quo vis veniam, quo vis curram. Crede istud mihi, tanta me lætitia perfusum, ut rescribere tibi ilico non potuerim. Sed eas quidem litteras, quas ad priorem

(1) *Pro flagrantēs*. Sic in Epist. IX. Lib. II. ad Marcum *fragis* pro *flagro*.

(2) Cod. *quod*.

(3) Cod. *Babæ*.

Epistolam tuam iam rescripseram, dimisi ad te: sequentem autem tabellarium retinui, quo ex gaudio resipiscerem. Ecce nox præterit, dies hic est . . . (nem)pe exactus est. Nescio quid aut quemadmodum rescribam tibi. Quid enim ego possum iucundius, quid blandius, quid amantius *quam quod tu* scribsisti mihi (rescribere)? Et gaudeo quod ingratum me, et referundæ gratiæ imparem facias: quoniam, ut res est, ita me diligis, ut ego te magis amare vix possim. Igitur ut argumentum aliquod prolixiori Epistolæ reperiam, quod, oro te, ob meritum sic me amas? Quid iste Fronto tantum boni fecit, ut cum tanto opere tu diligas? Caput suum pro te aut parentibus tuis devovit? Succidaneum se pro vestris periculis subdidit? Provinciam aliquam fideliter administravit (1)? Exercitum duxit? Nihil eorum (2). Ne cotidianis

(1) Vide quæ diximus in Nota 1. ad Epist. viii. Libri ad Pium.

(2) Sic Cod. pro horum, quod grammatici concedant.

quidem istis officiis circa te præter ceteros fungitur: et immo vel is satis infrequens. Nam nec domum vestram diluculo ventitat, neque cotidie salutat, neque ubique comitatur, nec semper spectat. Vide igitur, ut siquis interroget, cur Frontonem ames, habeas in promptu quod facile respondeas. At ego nihil quidem malo, quam amoris erga me tui nullam extra (*) rationem: nec omnino mihi amor videtur qui ratione oritur, et iustis certis de causis copulatur. Amorem ego illum intellego fortuitum et liberum et nullis servientem, inpetu potius quam ratione conceptum: qui non officiis, uti ignis, sed sponte ortus vaporibus caleat. Baiarum ego calidos specus magis quam istas fornaculas balnearum *optem*, in quibus ignis cum sumptu atque fumo accenditur brevique restinguitur. At illi ingenui

(*) Videtur emendandum *extare*.

vapores puri perpetuique sunt, grati pariter et gratuiti. Ad eundem prorsus modum amicitiae istae officiis calentes fumum interdum et lacrimas habent, et ubi primum cessaveris, extinguuntur⁽¹⁾. Amor autem fortuitus, et iugis est et iucundus. Quid quod neque adolescit proinde neque corroboratur amicitia meritis parta, ut ille amor subito ac repentinus? Ut non æque adolescent in pomariis hortulisque arbusculæ manu cultæ rigatæque, ut illa in montibus æsculus et abies et alnus et cedrus et piceæ, quæ sponte natæ, sine ratione ac sine ordine sitæ, nullis cultorum laboribus neque officiis, sed ventis atque imbribus educantur. Tuus igitur iste amor incultus et sine ratione exortus, spero cum cedris porro adolescit⁽²⁾ et æsculis: qui si officiorum ratione coleretur, non ultra myrtos laurusque procrederet, quibus satis odoris, parum roboris. Et omnino quantum

(1) Sic Cod. pro *extinguuntur*.

(2) Ita Cod. *adolescit*, nisi magis dicere *adolescat*.

fortuna rationi, tantum amor fortuitus officioso amoris antistat. Quis autem ignorat, rationem humani consilii vocabulum esse, fortunam autem Deam, Dearumque præcipuam? templa fana delubra passim fortunæ dicata; rationi nec simulacrum nec aram usquam consecratam. Non fallor itaque qui (1) malim amorem erga me tuum fortuna potius quam ratione genitum. Neque vero umquam ratio fortunam æquiperat neque maiestate neque usu neque dignitate. Nam neque aggeres manu ac ratione constructos montibus comparabis, neque aquæductus amnibus, neque receptacula fontibus. Tum ratio consiliorum prudentia appellatur, vatnm impetus divinationis nuncupatur. Nec quisquam prudentissimæ feminæ consiliis potius accederet, quam vaticinationibus Sibyllæ (2). Quæ omnia quorsum tendunt? Ut ego recte malim impetu et forte potius, quam ratione ac merito meo diligi. Quamobrem etiam

(1) Cod. *quid*.

(2) Cod. *Sibyllæ*.

siqua iusta ratio est amoris erga me tui, quæso Cæsar, sedulo demus operam ut ignoretur et lateat. Sine homines ambigant, disserant, disputent, coniectent, requirant, ut Nili caput, ita nostri amoris originem. Sed iam hora decima tangit, et tabellarius tuus mussat. Finis igitur sit Epistolæ. Valeo multo quam opinabar commodius. De aquis vilul dum cogito. Te Dominum meum, decus morum, solacium (maximum) multum amo. Dices: num amplius quam ego te? Non sum tam ingratus, ut hoc au(deam) dicere. Vale Cæsar cum tuis parentibus, et ingenium tuum excole.

IX. HAVE MI DOMINE MAGISTER

Siquid somni redit post vigilias de quibus questus es, oro te, scribe mihi: et illud oro te primum, valetudini operam da. Tum securim Tenediam (1) quam

(1) Nempe *severum propositum*: est enim proverbium.

minaris abde aliquò ac reconde. Nec tu consilium causarum agendarum demiseris (1), aut tum simul omnia ora taceant. Græce nescio quid ais te compegisse (2) quod, ut æque pauca a te scripta, placeat tibi. Tu ne es qui me nuper coucastigabas, quorsum græce scriberem? Mihi vero quid potissimum græce scribendum est. Quam ob rem rogas? Volo periculum facere an id quod non didici, facilius obsecundet mihi, quoniam quidem illud, quod didici, deserit. Sed, si me amas, misisses mi istud novicium, quod placere ais. Ego vero te vel invitum istic lego, et quidem hac re nna ægre (3) sum. Materiam *quantam* misisti mihi! Nec legi

(1) Ita Cod. pro *dimiseris*.

(2) In Codice post X. Epistolam huius Libri latinam, sequitur Epistula græca, quam nos fecimus primum Libri græcarum. Eam igitur græcam Epistolam puto dixisse Frotonem sibi affectum placere. Revera est magnifica quedam dissertatio de vitando poerorum amore.

(3) Cod. *egre*.

Cœlium excerptum⁽¹⁾ quod misisti, nec legam, priusquam sensus ipse venatus fuero. Sed me Cæsaris Oratio⁽²⁾ uncis unguibus adtinet. Nunc denique sentio quantum operis sit ternos vel quinos versus in die ornare, et aliquid diu scribere. Vale spiritus meus.

Ego non ardeam tuo amore, qui mihi huc scribseris? Quid faciam? non possum insistere. At mihi anno priore datum fuit hoc eodem loco eodemque tempore Matris desiderio peruri. Id desiderium hoc anno tu mihi accendis. Salutat te Domina *Faustina* mea.

(1) Non satis dispicio utrum Marcus intelligat Cœlium antiquiorem historicum, cuius Epitomen Brutus fecerat (V. Cic. ad Attic. xxi. 8), quique in delictis Imperatori Hadriano fuit (V. Spartianum in huius vita p. 11. C.); an Cœlium oratorem Ciceronis auditorem. De usu excerpandi nobiles Auctorum partes vide quæ dicimus infra ad Excerpta Sallustiana p. 315. n. 3.

(2) Videtur mihi intelligendus alteruter e Panegyricis Frontoniano in Præm. de quibus locuti sumus in Comm. præv. Part. I. Cap. 24. p. 51-53. Sed enim videbitur fortasse aliis Iulii Cæsaris Oratio aliqua heic designari.

X. HAVE MI MAGISTER OPTUME

AGE perge quantum libet, comminare et argumentorum globis criminere: numquam tu tamen Erasten tuum, me dico, depuleris (1). Nec ego minus amare me Frontonem prædicabo, minusve amabo, quo tu tam variis tamque vehementibus sententiis (2) adprobaris, minus amantibus magis opitulandum ac largiendum esse. Ego hercule te ita amo atque depereo. Neque debere reor isto tuo dogmate, ac si magis eris alicis non amantibus et promptus eo tamen (tuosque) amabo. Ceterum quod ad sensuum

(1) In prima Epistula græca p. 380. ait Frosto an tres Epistulas de Amore scripserat ad Marcum. Et eorum quidem primam scripserat ex Lysiae sententia, quæ cuiusmodi fuerit videsis in nostro Monito p. 378-379. Præter tamen Lysiae Orationem de Amore, cuiusæo in loco nos meminimus, Epistulas quoque eius generis a Lysia conscriptas narrat Soidas in *Λυσίας* et innuit in *φαιδρον*.

(2) Ita Cod. pro *sententiis*.

densitatem, quod ad inventionis (1) argu-
 tiarum, quod ad æmulationis tuæ felici-
 tatem, nolo quicquam dicere, nisi te
 multo placentis illos sibi et provocantis
 Atticos (2) antevenisse. Ac tamen nequeo
 quin dicam, amo enim, et hoc denique
 amantibus vere tribuendum esse censeo,
 quod victoriis (3) τῶν ἐρωμένων. Magis gau-
 de(re di)cimus igitur, (dici)mus, inquam.
 Num . . . praestabilis . . . ubique eam sub
 . . . tram pæ . . . tram promsi . . . utra re
 magis caveret. Quid de re ista (oro) tu-
 lerit an quo(d) Magister meus de Platone.
 Illud equidem non temere adiuravero,
 siquis iste revera Phæder (4) fuit, si

(1) Pro inventiones, sic infra placentis et provocantis.

(2) Innuit Marcus Platonem, cuius Phædrus est
 de Amore, ut græca Epimula Frontonis.

(3) Cod. videtur habere victoris τῶν ἐρωμένων. Sed
 locus omnimode obscurus.

(4) Ita Cod. non Phædrus sed Phæder, de qua ter-
 minatione vide Burmannum in præfatione ad Phæ-
 drum p. 9. Iam Phædrum fuisse æqualem nedum
 amicum Socratis negat Athenæus lib. XI. p. 505. ubi
 plures eiusmodi anachronismos Platonis recenset.

umquam is a Socrate afuit (1), non magis Socratem Phædri desiderio, quam me perisse (sines)... duo menses (2)... arsisse... amet, nisi confestim tuo amore corripitur. Vale mihi maxima res sub cælo, gloria mea. Sufficit talem magistrum habuisse. Domina mea Mater te salutât (3).

(1) Ita Cod. *afuit* pro *abfuit*.

(2) Hinc eruas, has Epistulas amatorias scriptas esse quum Marcus, nunc Baiis degens nunc Neapoli, abesset a Frontone in huius consulatione bimestri. Confer Epist. IX. Lib. II. ad M. p. 82. cum nota 3.

(3) Quoniam sequitur in Codice ea Epistola græca, quam Fronto quidam p. 380. dicit tertiam, nos autem, amissis duabus prioribus, fecimus primam Libri græcarum, hinc iterum confirmari videtur, Marcum hac latina Epistola respondisse Epistolæ græcæ primæ de Amore (quæ nempe Fronto Lysiam imitatus fuerat), quod superius diximus p. 64. n. 1.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD MARCUM CÆSAREM

LIBER II.

I. M. AURELIUS CÆSAR

CONSULI SUO LT MAGISTRO SALUTEM

POSTQUAM ad te proxime scripsi, postea nihil operæ pretium (1) quod ad te scriberetur, aut quod monitum ad aliquem modum iuvaret. Nam διὰ τῶν αὐτῶν fere dies tramisimus. Idem theatrum, idem otium, idem desiderium tuum. Quid dico idem? Immo id cotidie novatur et gliscit. Et quod ait Laberius de amore suo, modo καὶ ἐπὶ ἰδίᾳ μολύσῃ, AMOR TUUS TAM CITO CRESCIT QUAM PORRUS, TAM FIRME QUAM PALMA. Hoc igitur ego ad desiderium

(1) Cod. præterea, idque cum diphthongo simplicissime vidi in antiquis Codicibus, quod iam monui ad Orat. Ciceronis pro Tullio Editionis meæ p. 27. n. 3.

verto, quod ille de amore ait. Volo ad te plura scribere, sed nihil suppetit. Ecce quod in animum venit. Encomiographos istos audimus, græcos scilicet, sed miros mortales: ut ego qui a græca litteratura tantum absum, quantum a terra Cræcia mons Cœlius meus ⁽¹⁾ abest, tamen me sperem illis comparatum, et iam Theopompum æquiparare posse: nam hunc audio apud græcos disertissimum ⁽²⁾ natum esse. Igitur pæne me opicum animantem a græca scriptura perpulerunt homines, ut Cæcilius ⁽³⁾ ait,

(1) M. Aurelius natus est in Cœlio monte, ut narret Capitolinus in ejus vita p. 3a. C. Ideo dicitur.

(2) Hoc præcipue intelligendum est de vehementi et incitata genere dicendi Theopompino. Talem eam nobis describunt Theopompum Cicero Att. II. 6. et Dionys. Halic. Epist. ad Pomp. eub. finem. Cicero propterea in Bruto XVII. ait, ipsius Thucydidis consensu sententiis Theopompum officiasse *clanone atque altitudine orationis suæ*. Hinc Isocrates magister, ut narrat idem Cicero in Bruto LVI. *acerrimo ejus ingenio frenas se adhibere dicebat*.

(3) Cæcilius Mediolanensis, Ennii æqualis, Comædiarum scriptor præstantissimus.

INCOLUMI INSCIENTIA. Cælum Neapolitanum⁽¹⁾ plane* commodum, sed vehementer varium. In singulis scripulis horarum frigidius aut tepidius aut horridius fit. Iam primum media nox tepida, Laurentina. Tum autem gallicinium frigidulum, Lanuinum. Iam conticinnum⁽²⁾ atque matutinum atque diluculum usque ad solis ortum, gelidum adalgidum maxime. Exin ante meridiem⁽³⁾, apricum Tusculanum. Tum meridies fervida, Puteolana. At enim ubi sol latum ad oceanum profectus, fit demum cælum modestius, quod genus Tiburtinum. Id vespera et concubia nocte, DUM SE INTEMPESTA NOX, ut ait M. Porcius, PRÆCIPITAT, eodem

* *In margine*: Alibi, sane.

(1) Marcus Neapoli degebat dum hæc scriberet, quod patet etiam ex Epist. 101. huius Libri.

(2) Ita Cod. *conticinnum*. Macrobius quidem Saturn. I. 3. habet *conticium*, quem locum cum hoc conferre proderit.

(3) Cod. *adalgidum*. Maxime eximante meridio

modo perseverat. Sed quid ego, me qui paucula scripturum promisi, deleramenta (1) Masuriana (2) congero? Igitur vale Magister benignissime, Consul amplissime, et me quantum amas, tantum desidera.

(1) Cod. ita pro *deleramenta*. Si a alibi constanter *neglego, negligentia, intelligo, delerimenta*.

(2) Masurius Sabinus celeberrimus iuriconsultus fuit Tiburcio imperante. Masurius δ πρίτα ἄριστος καὶ σοφὸς καὶ νόμους ἐξηγητὴς αἰδεδωὶς δέξιπρος disputat apud Atheœnum Lib. XIV. p. 623. De eodem sic Pomponius Digest. I. Tit. 11. « Masurius Sabinus Auzio » Capitonis successit: in equestri ordine is fuit, » et publice primus scripsit ». Huius Masurii meminere passim Flicius, Gellius, Arriens, Macrobinus, Servius, Nonius, alii quæ. *Masuriana deleramenta* dicit Marcus, huius Scriptoris prolixa volumina fortasse augillans, quæ plurima esse cœdula. Omnes tamen moneo, sicut hec Marcus dicitur *Masurium* vocat, ita ab Horatio Serm. I. Satyr. 11. 86. dicit insanum *Labeonem*, qui fuit item celeberrimus iuriconsultus. *Masurium* cum duplici corrupte a plerisque scribi iam notavit Vossius de Hist. lat. 1. 1. 1. Nam nunc a scribendum esse, probatur invictè ex Persi Satyr. v. 90.

« Excepto eiquid Masuri rubrica vetavit ». Id eum confirmat Marcus scribens *Masuriana*, non *Masuriana*.

II. CÆSARI SUO CONSUL

MEUM Fratrem ⁽¹⁾ beatum qui vos in isto biduo viderit! At ego Romæ be-
reo ⁽²⁾ conpedibus aureis vinctus ⁽³⁾. Nec
aliter Kal. Sept. ⁽⁴⁾ expecto, quam super-
stitiosi, stellam, qua visa ieiunium pol-
luant ⁽⁵⁾. Vale, Cæsar, decus Patriæ et
romani nominis. Vale.

(1) Sui Fratris, cum quo concordissime vixit, meminit Fronto etiam Epist. v. Lib. I. ad Verum, et Epist. II. de Nepote amisso.

(2) Sic Cod. sine diphthongo.

(3) Vinctus nimirum consulatu, de quo in se-
quente Epistula.

(4) Ex hoc loco et ex sequente Epistula apparet Frontonem abuisse consulatu Kalendis Septembris. Quam vero enim dicat Ausonius (in Grat. Aet. Edit. Amstel. 1671. p. 714.) gessisse consulatum bime-
stre, sequitur creatum esse consulam Kal. Iulii, nempe quarto mudiuo.

(5) Ieiunia etiam apud Ethnicos usurpata sunt. V. certe Livium XXXVI. 37. ubi de ieiunio Cereræ instituto. Morem autem polloendi seu solvendi illud vespere, exorto sidere, testatur etiam Athe-
neus Lib. IV. p. 156. ὡς περ νηστείας ἡγνίας, καὶ

II.

DOMINO MEO

GRATIAM meam (1) misi ad diem natalem Matris tuæ celebrandum, eique præcepi ut istic (2) subsisteret, quoad ego venirem. Eodem autem momento, quo consulatum eiuravero (3), vehiculum conscendam, et ad vos pervolabo. Interim Gratiæ meæ nullum a fame periculum

παρμίνοντας τὸ ἀνατιλλόν ὄστρον, οὐ φασί μὲ φασσιν
 τες οἱ τὴν χρηστὴν ταύτην φιλοσοφίαν εἰρόντας, εὐνο-
 ρον εἶναι μεθιδὸς γέσθαι: « apud vos qui religiose
 « ieiunant, expectantes dum exoriatur sidus Nam
 « qui optatam istam philosophiam excogitarant,
 « quidquam gostare nefas esse credunt, priusquam
 « id appareat ». Neque in eo loco Atheismi intel-
 ligeodum esse ieiunium Iudæorum aut Christiano-
 rum cesset omnino Spanhemius ad Callim. Hymn.
 in Cerer. v. 6.

(1) Puto Uxorem Frontonis.

(2) Neapoli.

(3) Morem eiurandi magistratum apud romanos
 satis aperte narrat Herodianus Lib. iv. 3. Εἰς τὴν
 ἀρχαίαν ἀγορὰν πρωτίστως, ὅθου οἱ Ῥωμαῖοι ἀρχιερεῖς
 ἀντίθεσται: « Deferunt (imaginem Imperatoris) in ve-
 « tus forum, ubi romani entrare magistratum solent »

fore fide mea spopondi. Mater enim tua particulas a te sibi missas cum Clienta communicabit: neque est Gratia mea, ut causidicorum uxores feruntur, multi cibi. Sed enim quid me fiet? Ne osculum quidem ullum est Romæ residuum. Omnes meæ fortunæ et mea omnia gaudia Neapoli sunt. Oro te, quis iste mos est pridie magistratus eiurandi? Quid quod paratus sum, dum ante plures dies eiurem, per plures Deos (1) iurare? Quid est autem quod iuraturus sum me consulatu abire? Ego vero etiam illud iuravero, me olim consulatu abire cupere, ut M. Aurelium complectar.

IV. CONSULI ET MAGISTRO
MEO OPTIMO

HOC saue supererat, ut super cetera, quæ insigniter erga nos facis, etiam Gratiâ mitteres huc

(1) Codex *dies*, cum emendatur *Deos* eadem manu.

V.

MAGISTRO MEO

GRATIA minor effecit (1) quod Gratia maior fecit, et (2) sollicitudinem nostram vel interim minuat, vel iam omnino detergeat. Ego tibi de patrono meo M. Porcio (3) gratias ago, quod eum crebro lectitas. Tu mihi de C. Crispo (4) timeo, ut unquam gratias agere possis: nam uni M. Porcio me dedicavi atque respondi atque delegavi. Hoc etiam ipsum ATQUE unde putas? ex ipso furor (5). Perendinus dies meus festus erit, si certe tu venis. Vale amicissime et rarissime homo.

(1) Cod. *efecit*, neque tamen putavi mihi legendum *minore fecit*. Concreo hic indicari Uxorem et Filiam Frontonis. Et de Filia quidem, quam Fronto nuptum dedit Aufidio Victorino, videsis Epistulam 11 de Nepote amisso.

(2) Forte emendandum ut.

(3) Catone.

(4) Sallustio.

(5) Cod. *furore*, sed lege *furor*, nempe *aufero*. Et quidem in ipso Codice fortasse deleta est *e*.

De Senatus huius *consulto* (1) magis hic futuri, quam illuc venturi videmur. Sed utrumque in ambiguo est. Tu modo perendie veni, et fiat quod volt semper. Mi vale animus meus. Mater mea te tuosque salutat.

VI. MACISTRO SUO

TU cum sine me es Catonem legis: at ego quom sine te sum causidicos in undecimam horam audio (2). Equidem velim istam noctem quam brevissimam esse. Tanti est minus lucubrare, ut te maturius videam. Vale mi Magister dulcissime. Mater mea te salutat. Spiritum vix habeo, ita sum defessus.

(1) Deest in Codice *consulto*, quod mihi tamen addendum videbatur. Dicit autem fortasse Fronto Senatam Neapolitanum.

(2) Hoc de Marco confirmat Capitolinus in eius vita p. 33. D. = Frequentavit et declamatorum scholas publicas u.

VII. AMPLISSIMO CONSULI
MAGISTRO SUO M. CESAR SALUTEM

ANNO abhinc tertio me commemini cum Patre meo ⁽¹⁾ a vindemia redeunte, in agrum Pompei Falconis ⁽²⁾ devertere. Ibi me videre arborem multorum ramorum, quam ille suum nomen ⁽³⁾

(1) Cum Antooio Pio, de quo (ut iam mox ad Epist. XII. Lib. ad Pium) Capitolinus in eius vita p. 30. D. ait. « Vindemias privati modo cum ami-
» eis agebat ».

(2) Ad Pompeium Falconem exstant plures Plinii Epistolæ. Ad hoc quoque Falconem tradit Ulpianus Hadrianum Imp. scripsisse Epistolam de canibus infecti testamenti.

(3) Nova sunt exempla syntaxeos latinæ apud Gallium XV. 29. « Quia Tarquinium nomen emet,
» Mihi nomen est Iulium ». Tum Livii l. 1. « Cui
» Ascanium parentes dixere nomen ». Haud scio quam bene torqueat hæc duo posteriora exempla Vossius de Gram. III. 34. dicens, *Iulium* et *Ascanium* esse adiectiva recti casus. Servius quidem ad *Æneid.* l. 1. 267. scribit: « Dicimus et, mihi nomen est Ciceronem ». Licet exemplum, quod tibi addit, rem vana non probet. Hoc tamen M. Aurelii exemplum comparandum est cum Livii tantum loco. Videtur autem mihi idiotismus pro: cuius ille nomen *cathannum* vocitabat. Porro recurrit hæc nomen arboris in Fragmento I. Lib. II. de Oracionibus.

catachannam * nominabat. Sed illa arbor
mira et nova visa est mihi in uno trunco
omnia omnium ferme germina

et meus me alipta (1) faucibus urgebat.
Sed quae, inquis, fabula? Ut Pater meus
a vineis domum se recepit, ego solito
more equom inscendi, et in viam pro-
fectus sum, et paululum provectus. De-
inde ibi in via sic oves conglobatae ad-
stabant, ut locus solitarius, et canes
quattuor, et duo pastores: sed nihil prae-
terea. Tum pastor unus ad alterum pa-
storem, postquam plusculos equites vidit;
vide tibi istos equites, inquit, nam illi
solent maximas rapinationes (2) facere.

* *In margine:* Arbor catachanna.

(1) *Alipta servus balnearius*, et vide finem *Epi-
stulae*.

(2) *Rapinatores pro raptores* legitur apud Nonium
ex Varrone et Lucilio. Hakes iam ex M. Aurelio
rapinationes.

Ubi id audiui calcar equo (1) subringo, ecum (2) in ovis inigo: oves consternatæ dispergnuntur, aliæ alibi palantes balau-tesque oberrant. Pastor furcam intorquet; furca in equitem, qui me sectabatur, cadit. Nos aufugimus. Eo pacto qui metuebat ne oves amitteret, furcam perdidit. Fabulam existimas? res vera est. At etiam plura erant quæ de ea re scriberem, nisi iam me nuntius in balneum arcesseret. Vale mi Magister dulcissime, homo honestissime et rarissime, suavitas et caritas et voluptas mea.

(1) Ita prorsus in Codice.

(2) *Ecum* pro *equum*. Sic alibi *cotidie*, *cotidianus*, *obsecuntur*. Recole Notam 3. ad Supplem. Oratoris Tullij pro Flacco p. 33.

VIII. MAGISTRO SUO

PROFECTO ista tua benignitate magnum mihi negotium peperisti. Nam illa tua cotidie in Lorium ⁽¹⁾ ventio, illa in serum expectatio

IX. » AMPLISSIMO CONSULI

» MAGISTRO SUO M. CESAR SALUTEM » ⁽²⁾

. adfinitate sociatum, neque tutelæ subditum: præterea in ea fortuna constitutum, in qua ut Q. Ennius ait: OMNES DANT CONSILIUM VANUM. Item quod Plautus egregie in COLACE ⁽³⁾ super eadem re ait:

(1) Lorium villa, in qua Antoninus Pius e vita excessit. V. Capitol. in eius vita p. 31. C. Sua fuit ad duodecimum ab Urbe lapidem, ut videre est in Antonini Itinerario p. 290, et in Eutropii Breviario Lib. VIII. ubi de Pii morte.

(2) Supplevi inscriptionem ex Epistula VII. huius Libri.

(3) Comœdia Plauti deperdita.

QUI DATA FIDE FIRMATA FIDEN-
TEM FEFELLERINT,
SUBDOLI SUBSENTATORES REGI
QUI SUNT PROXIMI,
QUI ALITER REGI DICTIS DICUNT,
ALTER IN ANIMO HABENT.

Hæc enim olim incommoda regibus solis fieri solebant. At nunc adfatim sunt qui et regum filiis, ut Nevius ait: FAVEANT ATQUE ADNUTENT ET SUBSERVIANT. Merito ego, mi Magister, fraglo (1), merito unum meum *κατὰ* mihi constitui, merito unum hominem cogito, quom stilus in manus venit. Hexametros meos iucundissime petis, quos ego quoque confestim misissem, si illos mecum haberem. Nam librarius meus, quem tu nosti, Anicetum dico, cum proficiscerer, nihil meorum scriptorum mecum misit. Scit enim morbum meum, et timuit, ut

(1) Nempe amore Frontonia, et vide Epistulas VII. VIII. X. Lib. I. ad Marcum.

si venissent in potestatem, quod soleo facerem, et in furnum dimitterem. Sane istis hexametris prope nullum periculum erat. Ut enim verum fatear meo Magistro, amo illos. Ego istis noctibus studeo, nam interdiu in theatro consumitur (1). Itaque minus ago vespere fatigatus, luce dormitans (2). Feci tamen mihi per hos dies Excerpta ex libris sexaginta in quinque tomis. Sed cum leges sexaginta inibi sint et Novianæ (3) et Atellaniolæ et Scipionis orationunculæ (4) ne tu numerum nimis expavescas. Polemonis tui

(1) Capitolinus in *Marc* p. 34. C. ait: "Fuit autem (Marcus) ea vite indulgentis, ut cogitur nunquam vel in theatrum descendere, vel spectaculis interesse".

(2) Hæc verba *vespere fatigatus, luce dormitans* citat solum Glarissus ex Aursilio Casare ad Frontonem II. V. in Putschio p. 198. v. 4.

(3) Novius dicitur a Macrobio *Saturat.* I. 10. probatissimus Atellanarum scriptor. Sed Marcus distinguit hic aperte Novianos ab Atellanis. Floruit autem Novius prope Sullanæ tempora.

(4) Recole dicta ad *Epist.* I. Libri ad Pium p. 36. n. 1.

quoniam (1) meministi, rogo ne Horatii
memineris, qui mihi cum Polione est
emortuus (2). Vale mi amiceissime, vale
mi amanissime, Consul amplissime, Ma-
gister dulcissime, quem ego biennio iam
non vidi. Nam quod aiunt quidam duos
menses (3) interfuisse tantam, dies nu-
merant (4). Erit ne quom te videbo?

(1) Cod. *quem*.

(2) De Horatio et Polione recole dicta ad Epist.
IX. Libri ad Pium p. 20. n. 4.

(3) Fronsio fuit consul suffectus bimestris, ut
iam diximus. Eo tempore is abfuit a M. Aurelio
qui Neapoli versabatur. Recole Epist. XI. et XII.
huius Libri.

(4) Sententia complebitur si addas: » Ego autem
» annum censeo novumquemque mensem quo a te
» absens ». *f.*

L. VERUS IMP

IX MARBONE MUSÉE D'ARTS ET D'HISTOIRE

·M· FRONTONIS
EPISTULARUM
AD VERUM IMPERATOREM
AURELIUM CÆSAREM

LIBER I.

I. DOMINO MEO VERO AUGUSTO

QUAMQUAM me diu cum ista valetudine vivere iampridem pigeat tædeatque, tamen ubi te tanta gloria per virtutem parta reducem (1) videro, neque incassum vixero, neque invitus quantum

(1) Ad L. Verum e Parthica expeditione redeuntem scriptam apparet hanc Epistolam a Frontone: nam et in Codice ea consequitur L. Veri Epistolam ex Asia, ut videtur scriptam, quam nos fecimus secundam Libri alterius ad Verum. Ad L. Veri reditam pertinent nummi plures L. VERI AUGUSTI ARMENIACI PARTHICI MAXIMI cum FORTUNA REDUCE. V., Eckhelium, *Catalog. Musei Cæsar. Vindob.* Part. II. p. 243-245. et nostrum *Commeatarium prævium* Part. II, Cap. vi. p. XCI.

vitæ dabitur vivam; Vale Domine desiderantissime (1). Socrum (2) et liberos vestros (3) saluta.

II.

MAGISTRO MEO (4)

QUID ni ego gaudium tuum mihi repræsentaverim, mi Magister carissime? Equidem videre me et arte (5) complecti et multum exoculari cotidie videor mihi toto

(1) Sic *desiderantissime* etiam in Epist. IX. huius Libri, et IX. Libri ad Pium, ubi incaute in aliquot exemplaribus excusum est *desiderantissime*. V. ad hoc vocabulum Forcellinum.

(2) Dicit Faustina minorem Marci uxorem, cuius filiam Lucillam Verus habebat in matrimonio.

(3) Liberos de Lucilla susceptas Verum nondum aperte Scriptores prodiderant. Id tantum ex nummis Lucillæ inscriptis *FECUNDITAS* et *IUNONI LUCILLÆ* (apud Eckhelium Opere superius citato p. 246. itemque apud nostrum Comment. præv. p. XCV.) coniciebatur. Veri tamen et Lucillæ filiam incerti nominis profert Eckhelius (Doctr. Num. Vet. Tom. VII. p. 98-99.) de qua vide Dionem LXXIII. 4.

(4) Etiam L. Veri magister fuit Fronto, ut patet ex Capitolino in *Vero* p. 52. A. et ex Inscriptione, quam nos exhibemus ad Epist. I. de Nepote amiazo p. 200.

(5) Ita Cod. pro *arte*. Sic *artior* et *artius* alibi, quæ est scriptura sollemnis in antiquis codicibus.

III. MAGISTRO MEO

EST quod tecum graviter conquerar, mi Magister, et quidem uti querellam⁽¹⁾ dolor superet, quod ego te tanto post intervallo nec complexus neque adfatus sim; cum et in Palatium veneris, et postquam a Domino meo Fratrem vixdum discesseram. Equidem multum Fratrem meum obiurgavi, cur me non revocavit. Neque culpam abnuere ausus est. Quantum, oro te, fuit ante mihi significare te ad Fratrem meum *adesse*, velle me quoque visere, postremo redire me iubere, uti confabularemur? Quid enim? si me hodie domum arcessas, nonne omnibus omissis lubens curram? Qui quidem ægerrime tulerim, quod non

(1) Ita Cod. *querellam*, et vide dicta a nobis ad Orat. pro Scuro p. 5. n. 4.

cotidie (1) ad te commeem. Quin gravissimum stationis nostræ id esse arbitrer, quod veniendi ad te adeo... solus... ad te currissem (2). Nunc oro saltem dum mi... conte... quom... tument quin te... exter... lis expectem. Vale, mi Magister, Vero tuo carissime et humanissime.

IV. DOMINO MEO VERO AUGUSTO

QUOD heri cum in Palatium vestri visendi causa venissem, non (te vise) rim, non mea culpa evenisse ostendam

(1) Ne miretur Lector in nostro Libro modo *cotidie* exconum modo *cotidie*: ita enim Codex habet, idque de multis eiusmodi dictum esto.

(2) Ita Cod. pro *cucurrissem*. Et quidem præteritum *curristi* habet Tertollinus (de Fuga in persecut. cap. XII.) in Editionibus, quas vidl. Parisiæ aao. MDLXX. MDXCVIII. MDCLVI. MDCLXIV. et Franckeriana MDCLVII. Quamvis in Parisiæ MDCLXIV. et Venetæ MDCCXIV. substitutum sit *cucurri*. Ceterum *currissem* addi iam potest auctoritati Tertulliani in Forcellio Lexico.

paulo post. Quod si libens et scienti animo hoc officium non persolvissem, tamen haudquaquam me pæniteret. Fuit (enim) fuit (hæc) causa quamobrem tu tam familiaribus litteris mecum expostulares. Neque tanto opere gauderem, si cum ad te venissem, summo cum honore ad te appellatus essem, quam nunc gaudeo tanto me iurgio desideratum. Namque tu pro tua singulari humanitate omnes nostri ordinis viros, ubi præsto adsunt, honorifice adfariis, non omnes magno opere requiris absentes. Hæc denique (cau)sa est, in qua malim te mihi graviter irasci, quam libenter ignoscere. Irasceris enim quanto desiderantius consideras: iniuriam autem condonabis, si amare desieris. Enimvero cum tu tuusque Frater in tantis opibus locati, tanta multitudine omnium generum omniumque ordinum, in quos amorem vestrum dispergitis circumfusum, mihi quoque partem amoris vestri impertiatis; quid me

facere oportet, cuius spes opesque omnes in vobis sunt solis sitæ? Non ei tum pectus meum quid aut ubi præstare possim, quam ut vos illis anteponam. Sic enim profecto merebor, ut vos quoque illos mihi anteponatis. Sed ne diutius defensionem meam differam, nulla, ut dixi, mea culpa accidit, ut te non convenirem. Nam ex hortis ego redii Romam ante diem quintum kal. Aprilis diluculo, ut si possem te longo post tempore convenirem. Sed eo (rem) est ne in tanta pergerem ut facerem? satin salve ut percontarer? an ut amplecterer? an ut exoscularer? an ut confabularer? An ego quarto post mense lacrimas vestras (1) spectatum venire?

(1) Quam calamitatem Augustorum innuat hoc loco Fronto, definire certo non licet. Ceterum suspicor hanc Epistolam scriptam eo tempore, quo fames, lues, et Marcomannici belli terror romanum Imperium simul vexabant, de quibus videndus Capitolinus in *Marco* p. 40. C. D.

Quid igitur postero die feci? Non sum ausus neque Fratri tuo neque tibi scribere me ad vos esse venturum; sed ad libertum vestrum Charilam perscripsi his, si recte memini, verbis: *εἰ ἡμέρον εἰ καιρόν ἐστιν ἀφικέσθαι με πρὸς αὐτοὺς, σύ μοι δῆλωσον, ὥς ἂν εἴ ἔμψρων. καμὸι ὤμοσεν, καὶ ὦ* ni ego in palatium . . .

V. VERO AUGUSTO DOMINO MEO

QUANTA et quam vetus familiaritas mihi intercedat cum Gavio Claro, meminisse te, Domine, arbitror. Ita sæpe de eo apud (1) te ex animi mei sententia sum fabulatus. Nec ab re esse puto, memorem te tamen admonere. A prima ætate sua me curavit Gavius Clarus familiariter, non modo iis officiis, quibus senator ætate et loco minor maiorem gradu atque natu senatorem probe colit ac promeretur; sed paulatim amicitia

(1) In Codice modo *apud* scribitur, modo *opret*. Nos constantur expressimus *apud*.

nostra eo processit, ut neque illum pigeret, neque me puderet. ea illum obœdire (1) mihi, quæ clientes quæ liberti fideles ac laboriosi obsecuntur: nulla hoc aut mea insolentia aut illius adulatione; sed mutua caritas nostra et amor verus ademit utrique nostrum in officiis moderandis omnem detrectationem *. Quid ego memorem negotia in foro nostra minina maximaque ab eo curata aut domi? Quod si uspiam recte clausum aut opsignatum aut curatum aut confectum quid vellem, me uni huic mandasse et concredidisse. Sed quod alumnus meus ægre toleraret, valetudini meæ curaudæ ita semper studuit, tantam

* *In margine*: Mutua caritas nostra et amor verus ademit utrique nostrum in officiis moderandis insolentiam et adulationem.

(1) Ita Cod. *obœdire*, quod etiam in Mss. Plautiis Pers. 2. 4. 2. et 3. 1. 50. observavit Pareus. Et quidem hoc verbum cum accusativo vide apud Apuleium Metam. Lib. 1.

omni tempore etiam operam dedit, ut excubaret etiam ægro mihi. Et ubi meis ego uti manibus per valetudinem non possem (1), manu sua cibos ad os meum adferret. Postremo, siquid humanitas absente Victorino (2) et Domino Fratre meo (3), mihi accidisset, huic iusta corpori meo curanda mandavi. Præsentibus etiam illis, ab hoc potissimum corpus meum contrectari volui, quo minus doloris ad Fratrem et Generum meum ex contactu corporis mei perveniret. Hæc mihi cum Gavio Claro iura sunt. Iam ego, si res familiaris mihi largior esset, nequid ad senatoris munia facile toleranda deesset, omni ope subvenirem. Neque . . . ego huius negotii causa eum trans mare proficisci paterer. Nunc et nostræ res hand copiosæ, et huius

(1) Ad Epist. v. Libri ad Pium p. 18. n. 1 Frontonem arthriticum diximus ex Artemidoro.

(2) Nempe Genero, ut statim infra.

(3) Recole Epist. 11. Lib. 11. ad Marcum p. 1.

paupertas artior me compulerunt ut eum invitum expellerem in Suriam ⁽¹⁾ ad legata, quæ ei in testamento hominis amicissimi obvenerunt persequenda. Quæ paupertas Claro meo nulla ipsius culpa optigit. Sed neque paterna ulla, neque materna bona fructu percipit: eaque sine heres patri fuit, ut creditoribus paternis ægre satisfaceret. Ceterum parsimonia et officiis et frugalitate onera quæstoria, ædificia et prætoria perfunctus est. Et ⁽²⁾ quidem per absentiam eius Divus Pater vester sumptum præturæ de fisco vestro cum expendisset ⁽³⁾; ubi primum in Urbem Clarus reconciliata sibi valetudine venit, omne fisco vestro

(1) Hinc colligas, hanc Epistolam scriptam esse a Frontone quum L. Verus expeditionis Parthicæ causâ versaretur in Syria.

(2) Codex pro et videtur habere cum.

(3) Mos is fuit Antonini Pii, uti testatur Capitolinus in eius vita p. 29. A. " Ita ut et magistratus adjuvaret, et senatores Urbis ad functiones suas "

persolvit. Nihil isto homine officiosius est, nihil modestius, nihil verecundius. Liberalis etiam, siquid mihi credis, et in tanta tenuitate, quantum res patitur, largus. Simplicitas, castitas, veritas, fides romana plane: φιλοστοργία vero nescio an romana; quippe qui nihil minus in tota mea vita Romæ reperi, quam hominem sincere φιλόστοργον. Ut putem, quia reapse nemo sit Romæ φιλόστοργος, ne nomen quidem huic virtuti esse romanum (1). Hunc tibi, Domine, quantis possum precibus commendo. Si umquam me amasti, sive amaturus umquam es, hunc a me fidei tuæ atque opi traditum tuearis. Quæres fortasse quid pro eo . . .

VI. DOMINO MEO VERO AUGUSTO

IAM iam, Imperator, esto erga me ut voles, utque tuus animus feret. Vel tu me negligito, vel etiam spernito: nihil denique honoris inperdito, in postremis, si videbitur habeto. Nihil est ita durum aut ita

(1) Confer Eplæt. 11. Lib. I. ad Amicees.

iniurium, quod...facere adversum... vestrae pro re nata *occupationes*...desideretur is honor. Quo pariter quisque expetit, siquid honoris aliis impertitum videat. Probasti me, laudastique consilium: neque tamen triduo amplius vel quattriduo id a te optinere potuisti, ut mihi verbo salutem responderes, sed ita excogitasti. Primum me intromitti in cubiculum iubebas, ita sine cuiusquam invidia osculum dabas. Credo ita cum animo reputans: mihi, cui curam cultumque tradidisses oris atque orationis tuæ, ius (quo)que osculi habendum: omnisque eloquenti(æ) magistros sui (lege) fructum cap(ere saltem) in vocis aditu locatum⁽¹⁾. Morem denique saviandi arbitror honori eloquentiæ datum. Nam cur os potius salutantes ori admovemus, quam oculos oculis, aut frontes frontibus, aut, quibus plurimum valemus, manus manibus? nisi quod honorem orationi impertimus. Muta denique animalia

(1) Cod. locato.

oratione carentia, etiam oculis carent. Hunc ego honorem mihi a te habitum (reor) maximo et gravissimo pondere. Plurima præterea tua summo cum meo honore et dicta et facta sensi. Quotiens tu me manibus tuis sustinuisti, adlevasti ægre adsurgentem, aut difficile progredientem per valetudinem corporis pæne portasti? Quam hilari vultu semper et placatissimo nos adfatus es? quam libenter consevisi sermonem? quam invitus terminasti? quæ ego pro maximis duco. Sicut in extis diffusa plerumque minima et tenuissima maximas significant prosperitates. Ut formicularum et apicularum ostentis res maximæ portenduntur; ita vel minimis et levissimis ab uno et Vero (1) principe habitis officii et bonæ

(1) Capitolinus in *Vero* p. 5a. A. postquam huius Principis Magistros, quos inter Frontonem, enumeravit, hæc addit: „Hos omnes suaviter (Verus) unice, atque ab his invicem dilectus est“.

(2) Quum scribat ad Verum, videtur hoc loco Fronto uti duplici sensu huius vocabuli *Vero*.

volentiae, (1) signis significari arbitror ea, quæ amplissima inter homines et optatissima sunt, amor honorque. Igitur quæcumque a Domino (meo) tuo Fratre petenda fuerunt, per te petita atque impetrata omnia malui.

VII. DOMINO MEO VERO AUGUSTO

FATIGATUM me valetudine diutina et præter solitum gravi, ac gravissimis etiam luctibus pæne continnis adfectum; nam in paucissimis mensibus et Uxorem carissimam (2) et Nepotem (3) trimulum amisi; ex hisce me malis recreatum tamen aliquantum fateor, quod te meminisse nostri, et quædam nostra desiderasse cognovi. Misi igitur quæ Dominus

(1) In margine, ubi hæc repetuntur, scribitur *benivolentia*.

(2) *Gratiam*, de qua vide Epist. tit. Lib. II. ad Marcum.

(3) De hoc vide Librum Frontonis de Nepote amisso.

meus Frater tuus litteris tuis admonitus mittenda censuit. Adiunxi præterea Orationem pro Demonstrato ⁽¹⁾, quam cum Fratri tuo primum optuli, didici ex eo Asclepiodotum, qui Oratione ista compelletur a te non improbari. Quod ego ubi comperi, curavi equidem abolere Orationem: sed iam pervaserat in manus plurium, quam ut aboleri posset. Quid igitur? quid inquam? *Nisi* Asclepiodotum, cum a te probeatur, mihi quoque fieri amicissimum tam hercule, quam est Herodes summus nunc meus, quamquam extet Oratio. Egit præterea mecum Frater tuus impense, quod ego multo impensius adgredi cupio, et ubi primum commentarium ⁽²⁾ miseris, adgrediar ex summis voluntatis opibus: nam de facultate tute videbis, qui me idoneum censuisti.

(1) Recole Epist. iv. Lib. I. ad Marcum.

(2) Dicit commentarium de rebus Parthicis a L. Vero gestis. De hoc commentario loquitur ipse L. Vero (Epist. ii. Lib. ii. ad V.). Ex eo scilicet Fronto instructurus erat Historiam belli Parthici, quod ipse aperte confirmat in Fragm. vii. Operis *Principia Hist.* p. 359.

VIII.

MAGISTRO MEO

CERTUM esse te, mi Magister carissime, etiamsi reticeam, nihil dubito, quantæ mihi acerbitatis sit tua omnis vel minima tristitia. Enimvero cum et Uxorem per tot annos caram et Nepotem dulcissimum pæne simul amiseris maxi... Magistrum doctis dictis consolari audeam... tuam enim... tum... delibera... Nunc ad reliqua litterarum tuarum convertar. Delectatus... veri. Quid (or)as mi Magister? ... nisi qui a me munus, aut no... mus defendisset, qua si deficiis... quid... aliud ego doctior quidquam aut expeto, aut somnio... nostro, Calpurnium dico, contentio est: quem ego facile et omnibus spectantibus, et te, si spectaveris, teste revincam, Pyladem (1) magistro suo istum tanto

(1) Plures hoc nomine celeberrimi fuerunt histriones. Theocriti Augg. Lib. *Pyladis* Pantomimi exstat inscriptio Mediolani in ædibus Bibliothecæ Ambrosianæ cum figuris, quæ paulo immutatas edidit Gruterus. De *Pylade* sub Octaviano vide Sveton. Cæp. 45. De altero, quem Traianus amavit,

meliozem esse, quanto sit Apolausto (1)

vide Dionem LIVIII, 10. Denique de tertio sub Divis Fratribus fortasse agitur in Inscriptione apud Græterum CCCXXXI 1.

P. ÆLIUS. AUG. LIB. PYLADES PANTOMIMUS
HIERONICA. INSTITUIT. L. AURELIUS. AUGG.
LIB. PYLADES. HIERONICA. DISCIPULUS. CON-
SUMMAVIT.

Revera loquitur Verus in hac Epistula de *Pylade* eiusque magistro. Sed vide et lapidem mediolanensem apud Græterum MXXIV, 5. et Salmasium ad Vopisci Carinum p. 499. Immo *Pylades* fuit cognomen plurimorum histriarum de *Pyladis* schola. Quare Seneca Quæst. Natur. Lib. VII, 32, ait: « Stat » per successores *Pyladis* et Bathylli domus; harum » artium multi discipuli sunt, multique doctores ». Consula et Balengerum *de theatro* Lib. I, Cap. 51.

(1) Capitolinus in *Vero* ait: « Habuit (Verus) et Agrippam histriarum, cui cognomen erat *Memphi*, » quem et ipsum e Syria reInti trophæum Parthienum » adduxerat, quem Apolaustum nominavit » Hic sub Commodò imp. occisus est. Athenæus etiam Lib I, p. 20, ait, sua memoria existisse *Memphium saltatorem*; qui sine dubio est Apolaustus L. Veri Immo de hoc loquitur Inscripção apud Græterum CCCXXXI, 8.

L. AURELIO. APOLAUSTO. MEMPHIO

AUGG. LIB. HIERONICÆ. CONOMATO etc.

quæ Inscripção in loco citato Græteri ad alium hominem (nescio quo iure) detorquetur, secus ne censuit Casaubonus. Et notemus, L. Aurelium Verum Imperatorem sua ipsius nomina indidisse tam Apolausto, tum, ut vidimus in alia

similior. Sed quod sine ioco (1) dicatur, iube Valerium istum Antonium dare mihi libellum, uti rescriptione quoque nostrâ gratia sententiæ nostræ fiat. Epistolam tuam summa cum voluptate, et solita cum admiratione legi. Vale, mi Magister, Vero tuo dulcissime et carissime.

IX. » VERUS FRONTONI » (2)

..... deatur. Polemona (3) ante hoc triduum declamantem audivimus, *in* 71

Inscriptione paulo superius allata, etiam Pyladi. Nimirum Verus hoc hominum genere mirifice delectabatur. Quare ait Capitolinus in eius vita p. 56. B. „ Adduxerat secum (Romam Verus) et fiduciosos „ et tibicines et histrioceas, scurrasque mimarios „ et prestigiatores, et omnia macipiorum genera, „ quorum Syria et Alexandria pascitur voluptate, „ prorsus ut videretur bellum non Parthicum sed „ histriolicum conficiens „.

(1) Cod. loco.

(2) Supplevi inscriptionem, quoniam ait acephala in Codice hæc Epistula. Patet tamen ex clausula scriptam a Vero ad Frontonem, et quidem eo anno quo Fronto consulatum gerebat, quo tempore nondum Verus adeptus imperium fuerat.

(3) Polemon e Laodicea Caria celeberrimus fuit rhetor sub Imp. Hadriano et Pio. Polemonis vita

καὶ περὶ ἀνθρώπων λαλήσωμεν. Si quæris quid visus sit mihi, accipe*. Videtur mihi agricola strenuus summa sollertia præditus latum fundum in sola segete frumenti et vitibus occupasse, ubi sane et fructus pulcherrimus et redditus uberrimus. Sed enim nusquam in eo rure ficus pompeiana, vel holus aricinum, vel rosa tarentina, vel nemus amœnum, vel densus lucus, vel

* *In margine*: Laus eloquentiæ solidæ cui desunt flores, ubi latus fundus in sola segete frumenti et vitibus occupatur.

exstat apud Philostratum de Vit. Sophist. Lib. I. 25., quam qui leges, probe cognoscat, quam graphice recteque cum hoc loco Verus depingat. Herodes Atticus interrogatus a M. Aetelio qualis ei videretur Polemon, respondit:

ἄκρον μὲν ἀκουόμενος ἀμφὲς κτύπος εὐατα βάλλας (Hied. π. 535.)

Aures sonipedum strepitus mihi tundit equorum. Genere quippe dicendi atebatur Polemon vehementissimo et grandi: quod ideo mirabilis erat, quia sæpe dicebat ex tempore. Ex tot Polemonis sermonibus duo tantum supersunt ab H. Stephano primum editi: in quibus ego quidem et argumentorum acumen, et figurarum splendorem, et affectuum vehementiam magnopere suspicio.

platanus umbrosa. Omnia ad usum magis quam ad voluptatem, quæque magis laudare oporteat, amare non libeat. Satis ne ego audaci consilio et iudicio temerario videar, cum de tantæ gloriæ Viro existimo (1)? Sed quom me recordor tibi scribere, minus me audere, quam tu velis, arbitror (2). Nos istic vehementer æstuamus. Habes et hendecasyllabum (3) ingenuum. Igitur priusquam poetare incipio, pausam tecum facio. Vale desiderantissime (4) homo, et

(1) Cum L. Vero, qui Polemonem comparat agricolæ strenno consenti fere Dionysius Milesius sophista qui apud Philostratum (in huius vita Cap. 4.) comparat eundem Polemonem athletæ robur naturale habenti, sed non a palestra.

(2) Videtur Verus innuere Frontonis æmulationem quamdam aut etiam acerbitatem adversus Polemonem, quæ respat ex Epistula I. Libri I. ad Murrum non ambigue apparet. Geris Polemon, vir superbus et acer, cum Favorino philosopho et sophista Frontonis familiari (V. Gell. II. 26.) graves exercebat similes, ita ut femoris etiam orationibus se mutuo prosciderint, ut noceret Philostratus in Favorino Cap. 3.

(3) Poeticarum Veri studiorum meminit Capitolinus in huius vita p. 52. A. « Amavit autem (Verus) in pueritia versus facere ».

(4) Recole Epist. I. huius Libri p. 24. n. 1.

tno Vero carissime, Consul amplissime,
Magister dulcissime. Vale mi semper
anima dulcissima.

X. » VERO FRONTO » (1)

... percontatum an videre me posset; postquam respondi posse, succidaneum sibi Tranquillam (2) nostrum paravit, quem etiam cænæ (3) succidaneum paraverat. Mea parum refert, quis me de caris tibi amicis diligit, nisi quod prior (Pom)peius, qui minus est nostri fastidiosus. Ego... dem... ver... cerem (nimisque). Sed hic ex tempore eum vidi. Invenit autem me Tranquillus cum frigeret. Etiam uuuc..... vetantem, sed

(1) Supplevi inscriptionem ex coniectura.

(2) Fortasse dicit Fronto Tranquillum Svetonium. Svetonius quidem floruit in aula Hadriani qui patrem L. Veri Ælium Verum adoptavit. Itaque mirum non est Frontonem scribere ad L. Verum de Tranquillo Svetoleo.

(3) Ita cænæ cum æ priore, non aine aliis antiquis exemplis.

minus . . . ago quanta Tranquilli industriæ: qui nisi sciret quanto opere me diligeres, voluntarium hoc negotium sibi numquam expetisset (*).

(*) Post hanc Epistolam scribitur in media Codicis pagina: AD VERUM. Tum sequitur statim: M. FRONTONIS AD VERUM IMP. AURELIUM CESAREM. Ergo in eadem pagina desinit Liber I. et incipit II. ad Verum. Sed notæ Librorum vix aut ne vix quidem in obliuata pagina apparent. Sæpe tamen in hoc Codice inscriptiones tum desinentis Libri tum alterius incipientis coniunctim scribuntur.

M. FRONTONIS
EPISTULARUM
AD VERUM IMPERATOREM
AURELIUM CÆSAREM

LIBER I L

I. » VERUS CÆSAR FRONTONI » (1)

..... *necessario* correctæ, vel in tempore provisæ, vel celeriter curatæ, vel sedulo instructæ, prædicare ipsa apud te supersedi. Da verecundiæ veniam, si urgentibus curis præpeditus negotia inanibus (2) præversus sum: speque tuæ

(1) Supplevi inscriptionem. Scripta est hæc Epistula ad Frontonem a Vero absente in Parthica, ut puto, expeditione. Videtur autem responsio ad Epistolam Frontonis sextam Libri I. quæ hic Verum compellisset, quod sibi antea non scripsisset.

(2) Cod. *negotia in manibus*, cuius emendatio expeditissima est *negotia manibus*. Id si cui videntur minus officiose scribi a Vero ad Magistrum, licebit paulo liberius emendare *negotia immanibus*, sensu loci nonnihil immutato.

erga me benignissimæ facilitatis interim in scribendo cessavi. Fiduciæ amoris ignoscito, si piguit consilia me singularum rerum forsitan in dies mutanda sub incerto adhuc exitu dubia existimatione perscribere. Causam quæso tam iustæ cunctationis accipias. Cur igitur aliis quam tibi sæpius? Ut breviter absolvam; quoniam quidem, nisi ita facerem, illi irascerentur, tu ignosceres: illi tacerent, tu flagitares: illis officium officio repensabam, tibi amorem pro amore debeam ⁽¹⁾. An velles ad te quoque me literas invitum querentem festinantem, quia necesse erat, potius quam quia libebat, darem? Cur autem, inquires, non libebat? Quia neque dum quicquam eiusmodi effectum erat, ut te luberet ad gaudii societatem vocare. Curarum vero, quæ me dies noctesque miserrimum habuere, et prope desperationem summæ

(1) Ita Cod. debeam, et bene.

rei perduxere (1), facere participem hominem carissimum et quem semper lætum esse cuperem, fateor non lubebat. Nec enim illud lubebat aliud dolere aliud loqui. Simulare Lucium quicquam adversum Frontonem, a quo ego prius multo simplicitatem (2), verumque amorem, quam

(1) Beae, ut per est, de se loquitur Verus, neque culpam cæsi a Parthis romani exercitus in se confert. Octarum Capitolinus gravios de Vero imperatore fert iudicium in eius vita p. 54. D. « Multa in eius vita ignava et sordida, etiam belli » tempore, deteguntur. Nam quum interfecto legato, « cæsis legionibus, Syria defectionem cogitantibus, » Oriens vastaretur, ille in Apulia venabatur; et « apud Corinthum et Athenas inter symphonias, » et cantica navigabat; et per singulas maritimas « civitates Asiam, Pamphyliam Ciliciamque clariora, » voluptatibus immorabatur. Antiochiam postea « quam vult, ipsa quidem se luxuriam dedit ».

(2) Veri candidam simplicitatem testatur etiam Capitolinus in eius vita p. 51. C. « Erat (Verus) » morum simplicium, et qui adumbrare nihil posset ». Tum p. 52. D. « Amavit Antonius Pius (in » Vero) simplicitatem ingenii, puritatemque virtutis ». Et in Marci vita p. 50. C. dicitur: « Marcum » datum vitium quod et fictus fuisset, nec tam simplex quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuisset ». Notat tamen idem Capitolinus p. 42.

loquendi polite disciplinam didicisse me prædico? Equidem pacto quoque, quod inter nos iampridem intercessit, satis me ad veniam impetrandam paratum esse arbitror. Denique quamquam mihi, laceratus a me sæpius, numquam rescripsisses, dolebam hercules, sed pacti (1) memoria non succensebam (2). Postremo quid plura? Ne potius defendere me, quam orare te videar; peccavi, fateor; adversus quem minime decuit, id quoque fateor; sed tu melior esto. Satis pœnarum lui, primum in eo ipso, quod peccasse me sentio: mox quod tantis terris disiunctus qui te in vestigio exorare potuissem, tot interea mensibus,

C. « Verum ingenito vitio laborasse simulandæ calidæ severitatis » Quid ille severissimi Marci gravitatem imitandi causa facisse videtur: hinc et barbam alabat prope barbarica demissam, et fronte in supercilis adductiore fiebat vauersabilis (V. Capit. in Vero p. 57. C.) Quare a D. Iosiano Martyre in exordio Apolog. I. etiam Lucius vocatur philosophus.

(1) Cod. *facti*, sed emendandum fuit *pacti* ex superioribus.

(2) Ita Cod. pro *succensebam*.

dum meas litteras accipis, dum ego tuas recipio, cura discrucior. Adhibeo tibi deprecatores humanitatem ipsam: nam et delinquere humanum est, et hominis maxime proprium ignoscere

II. » VERUS IMPERATOR FRONTONI » (1)

. illi suis litteris subdiderunt. Ea vero quæ post meam profectionem gesta sunt, ex litteris a me scriptis, a negotio cuique præpositis Ducibus cognoscēs. Earum exemplaria Sallustius noster nunc Fulvianus (2) dabit. Ego vero ut et consiliorum meorum rationes commemorare possis, meas quoque litteras, quibus quidquid gerendum esset demonstratur,

(1) Supplevi inscriptionem. Verus in hac Epistula agit eum Frontone de Historia belli Parthici quam hic scribendam susceperat. Sub finem Epistolæ VII. Libri I. ad Verum ait Fronto, Marcum secum agisse ut illud Opus adgraderetur, quod se aggressurum spoodet ubi Verus Commentarium miserit. Rapse nunc Verus et materiam scribendæ suppeditat, et modum etiam modeste demonstrat, quo sibi placeret sam Historiam continuari.

(2) Ad Fulvianum scripta est Epistula XX. Libri I. ad Amicos.

mittam tibi. Quod si picturas quoque quasdam desideraveris, poteris a Fulviano accipere. Equidem quo magis te quasi in rem præsentem inducerem, mandavi Cassio Avidio, Martioque Vero (1) commentarios quosdam mihi facerent, quos tibi mittam, ex quibus mores hominum et censum eorum cognosces. Quod si me quoque voles aliquem commentarium facere, designa mihi qualem velis faciam, et ut iubes faciam. Quidvis enim subire paratus sum, dum a te res nostræ inlustrentur (2). Plane non contempseris

(1) De his scribit Capitolinus in *Vero* p. 55. A. « Bellum Parthicum duces confecerunt Sestius Priscus et Avidius Cassius, et Marcus Verus quadriennium, ita ut Babylonem et Mediam pervenerunt, et Armeniam vendicarent; partumque est » *Ipsi (Vero) nomen Armeniaci Parthici Medici* ».

(2) Omnino Verus hæc Epistula imitatus videtur Ciceronis Epistolam ad Lucecium (Lib. v. ad Fam. 12.). Sic enim et ille præstantem Historicum rogat, ut de rebus suis in consulatu gestis quamprimum scribat: « Ardeo cupiditate incredibili nomen ut nostrum scriptis illustretur et celebretur tuis. . . » Si suscipis eas, conficiam commentarios rerum omnium.

et orationes ad senatum (1), et adlocutiones nostras ad exercitum (2). Mittam tibi et sermones meos cum barbaris habitos (3). Multum hæc tibi conferent. Unam rem volo non quidem demonstrare discipulus Magistro, sed existimandam dare. Circa

(1) L. Veri orationes commemorat Capitolinus in eius vita p. 56. A. quo loci etiam duplici eodemdem columnis, ut oobie quidem videtur, oucrat. Nam neque bonum oratorem fuisse censet, et ex ipso, qualiacumque suot, quæ scripsit, Amicorum potius, a quibus adiuvabatur, ingenio tribuenda esse suspicatur. Nos autem in Commentario prævio Part. II. Cap. VI. p. LXXX-LXXXIV. pluribus argumentis L. Verum ab utroque crimine purgate conuinsi sumus.

(2) Veri adlocutiones ad exercitum testatur etiam nummus editus in Catalog. Mus. Cæsar. Vindob. P. II. n. p. 246. IMP. CÆS. L. AUREL. AUG. TR. P. III. COS. II. Caput laureatum. ADLOCUTIO. Eundem nummum vidi ipse in regio Mœcio Mediolanensi. Recole Commentarium nostrum prævium p. LXXVII. Porro Tribunitia potestatis III. Veri incidit in annum belli Parthici secundum (V. Eckhelium Doctr. Numvet. Tom. VII. p. 90.). Ergo se Nummus exprimit adlocutionem militarem Veri in ipsa Parthica expeditione; ergo aliquam ex his, quarum memioit Verus in hæc Epistula.

(3) Præter sermones, litteræ etiam L. Veri ad barbaros commemorantur in Fragmento IV. Operis *Principia Historiæ* p. 347. Utrique autem loco mirifica

causas et initia belli diu commoraberis, et etiam ea quæ nobis absentibus inale gesta sunt. Tarde ad nostra venies. Porro necessarium puto, quanto aui meum adventum superiores Parthi fuerint dilucere, ut quantum nos egerimus appareat. An igitur debeas quomodo ΠΕΥΤΗΚΟΥΤΑΕΤΙΑΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ exposuit (1), illa omnia corripere, an vero paulo alius dicere, nec tamen ita ut mox nostra

lancem affundit Nazarius in Paneg. Constantini Cyp. ap. " Antoninus (nempe L. Verus qui et Antoninus) " imperator, in toga præstans at non iners nec festilis " bello, cum a. vetum Parthos armis experiretur, " visis cataphractis adeo totus in matum venit, ut " alio ad Regem conciliatrices pacis literas daret " quas eam Rex immodicus animi respiciat, inso- " lantia Barbari debellata est ". Ad quem locum Nazarii ita notavit Liviceius: *Non recorder id in Historias legere. Itaque fides sit penes auctorem.* Nunc autem in Operibus Frontonis res bellissima patet.

(1) ΠΕΥΤΗΚΟΥΤΑΙΑ in Thucydide est spatium quinquaginta annorum, quod excurrit a Xerxe fugato ad initium belli Peloponnesiaci. Ea describitur a Thucydide Lib. 1. a n.º 89. ad Libri finem. Res eo tempora gestæ, quam extra propositum Thucydidis sint, summam ab eo recensentur.

dispendere (1), ipse dispicies. In summa
meæ res gestæ tantæ sunt, quantæ sunt
scilicet, cuiquomodi sunt: tantæ autem
videbuntur, quantas tu eas videri voles (2).

II. » VERO AUGUSTO FRONTO » (3)

..... animi mei perturbatione non
possem. Sed acceptis litteris, tuis ea re
iam primum bona spes mihi ostentata
est, quod tua manu scripseras: deinde

(1) Ita Cod., Subintelligitur autem *debeas*.

(2) Permittit quidem Verus Frontoni ut res Par-
thicas pro libito amplificet; sed tamen verecundius
id dicit, quam cum Cicerò Luceio gesta sua scri-
benda commendat his verbis: « Itaque te plane etiam
» atque etiam rogo, ut et ornas ea vehementius
» etiam, quam fortasse sentis, et io eo leges hi-
» storiam negligas . . . amorique nostro pluseulum
» etiam, quam concedet veritas, largiare ».

(3) Scripta est hæc Epistula a Frontone quum
Verus ægrotaret. Ex Epistola autem colligitur ea
tunc infirmitate laborasse Verum, quum narrat
Capitolinos in eius vita p. 54 C. » Profectum
» (Verum) ad Parthicum bellum, Marcus Ca-
» pum prosequutus est. Quumque inde per om-
» nium villas se iogurgitaret, morbo impleitus,
» apud Caousium ægrotabat, quo ad eum vi-
» sendum Frater contendit ». Et Mareum quidem

quod post abstinentiam tridui, et sanguinem satis strenue et prompte demissum, liberatum esse te periculo independentis valetudinis nuntiabas. Respiravi (1) igitur et revalui, et apud omnes foculos, aras, lucos sacros, arbores sacratas, nam rure agebam, supplicavi. Et nunc expecto cognoscere ex tuis litteris quantum medici isti dies promoverint ad vires reficiendas. Enimvero nunc maiore multo cura diligentiaque opus est, ut paulatim temet compleas, nec properes ad detrimenta virium resarcienda. Nam id quidem omnium opinione compertum et traditum est, sanguinem, ubi abundet, incursim detrahendum, postea pedetemptim esse reparandum. Fac, oro te

adfuisset Fratri ægrotanti, patet etiam ex clausula huius Epistolæ. Neque hic agitur de extremo Veri morbo apud Altinum. Nam postquam ibi apoplexi est correptus, mutus triduo superfuit: dicit autem hoc loco Fronto, se ab eo iam recreato litteras autographas accepisse.

(1) Cod. *respirabi*. Sic in Epist. sequente adiuvant pro adjuvant, et in Epist. XII. Libri ad Pium ubam pro usam.

et obsecro Domine, quod tuo egregio ingenio decet, temperes et reparcas et modifieris desideriis omnibus ⁽¹⁾, quæ nunc acriora solito et procaciora existere necesse est post abstinentiam, qua necessario in tempore usus es. Fratrem Dominum saluta, quem salvum habebis, si tu salvus eris. Vale Domine dulcissime.

IV. » VERO AUGUSTO FRONTO » ⁽²⁾

..... si maxime velis possis, quin ego ex te gaudiis amplissimis abundem. Virtutes tuas bellicas, et militaria facinora tua atque consulta me nunc laudare tu forsitan putes, ut est ⁽³⁾. Quibus ego

(1) Modestissime Verum Fronto ad temperantiam hortatur. Ceterum effusam Veri luxuriam in convivio sæpe commemorat in eius vita Capitolinus.

(2) Supplevi inscriptionem: est enim sine dubio Epistula Frontonis ad Verum.

(3) Intelligit Fronto victoriam Parthicam, qua denique, post adversos romanorum cæsus, potitus est Verus seu potius Duces sub eo militantes. Apertum tamen rei militari Verum dicit Dio Lib. LXXI. 1. Ὁ Λούκιος ἰβήνῳ τε καὶ νιῶτερῳ ἦν, τοῖς στρατιωτικοῖς τε ἔργοις καταλλεστότερος Lucius et robustus erat. et iunior (Marco), tum etiam ad rem militarem aptior.

rebus, tametsi sunt pulcherrimæ in rempublicam imperiumque populi romani optimæ amplissimæ, tam (1) iis ego rebus lætandis virilem cum ceteris portionem voluptatis capio. Ex eloquentia autem tua, quam scriptis ad senatum litteris (2) declarasti, ego iam hic triumpho. Recepti recepi habeoque, teneoque omnem abs te cumulatam parem gratiam: possum iam de vita læto animo excedere magno opere meæ pretio percepto, magnoque monumento ad æternam gloriam relicto. Magistrum me tuum fuisse aut sciunt omnes homines, aut opinantur, aut vobis credunt. Quod equidem parcius mihimet adrogarem, nisi vos ultro prædicaretis. (Id) quoniam (vos prædicatis), ego nequeo negare. Bellicæ igitur tuæ laudis et

(1) Ita Cod. tam pro tamen, qui est archaismus. V. Festum.

(2) Intelligit litteras laureas, quas attulit Romanum Iulium Maximus tribunus, ut in Epist. VII. Lib. I. ad Amicos videre est. Has litteras memorat etiam Lucianus in Opere Quomodo Historia sit conscribenda. Cap. 20.

adoriæ (1) multos habes administros, multaque armatorum milia (2) undique gentium accita victoriam tibi adnuntur et adiuvant (3): eloquentia (vero), ausim dicere, meo ductu, Cæsar, meoque auspicio nata est frustra sed ad . . . us fidei commemoratæ. Ceteros ars ac . . . das re . . . ac me . . . opes . . . quo . . . binos egenum . . . meminisse . . . Illis te consiliis, Imperator, a prima pueritia tua non circus profecto nec lorica, sed libri et litterarum disciplinæ inbuebant. Cum multa huiusmodi consiliosa exempla in historiis et in orationibus lectitares, ad rem militarem magistra eloquentia usus es. Exercitus tibi traditus erat incuria et lascivia et otio diutino corruptus (4). Milites Antiochiæ adsidue plaudere

(1) Ita Cod. *adoriæ* pro *adoreæ*. Et quidam *adoria* cum *i* est etiam apud Servium ad *Æn.* I. 677.

(2) *Milia* cum unâ *l*, ut sæpi in antiquis monumentis.

(3) Cod. *adiubant*.

(4) Exercitus Syriaci perditos mores narrat etiam Marcus imperator in Epistula quadam ad præfectum

histrionibus consueti: sæpius in nemore
vicinæ ganæ (1), quam sub signis habiti.
Equi incuria horridi, equites volsi (2):
raro brachium aut crus milium hersu-
tum. Ad hoc, vestiti melius quam ar-
mati, adeo ut vir gravis et veteris disci-
plinæ Lælianus Pontius (3) loricas partim

suum, quam Vulturius in vita Avidii Cassii profert
p. 60. D. — 61. A. » Avidio Cassio legiones Syriacas
» dedi, diffuantes luxuria, et Daphnicia moribus
» agentes, quas totas excaudantes se reperias Cam-
» sonis Vectulianus scripsit u. Ibidem autem in
responsione præfecti ad Marci Epistolam additur:
» Illa (Cassius) sacos omnes excaudationes, omnes
» flores de capite collo et sinu militi excutiet ».

(1) Nempe in silva Daphne celeberrima prope
Antiochiam Et quidem de L. Vero Capitolinus ait
p. 55. A. » Egit autem per quadriennium Vero
» hyemem Laodicæ, æstatem apud Daphnen, re-
» liquam partem Antiochiam ».

(2) Nempe volsi seu molles. Ita inferius hersutum
pro hirsutum.

(3) Ex hoc loco Frontonis eruitur veram cognom-
en M. Pontii Lælii paulo sollicitum in in-
scriptione reperta in foro Traiani, quam exhibet
Græterus p. CCCCLVII. a quo in loco vide et adiectas
notulas. Iam ex eo lapide apparet M. Pontium
Lælium fuisse sodalem Antoninianum Verianum,
legatum Aug., pro præmore Syriæ, comitem divi
Veri, donatum donis militaribus bello Armeniaco

eorum digitis primoribus scinderet, equos pulvillis instratos animadverteret.
C. Iulium Cæsarem locutum facundissime omnium imperatorum fuisse: Augustum vero sæculi residui eleganter, et latinæ linguæ etiam tum integro lepore potius, quam dicendi ubertate præditum puto. Post Augustum nonnihil reliquiarum iam et vietarum et tabescentium Tiberio illi superfuisse. Imperatores autem deinceps ad Vespasianum usque eiusmodi omnes, ut non minus verborum pueret, quam pigeret morum et misereret facinorum. Quod si quis dicat, non enim didicerant; cur ergo imperabant? aut imperarent gestu censeo, ut histriones: aut nutu, ut muti: aut per interpretem, ut barbari. Quis eorum oratione sua populum aut senatum adfari? quis edictum, quis

et Parthien ab Imp. Antonino et divo Vero, aliisque præterea muneribus amplissimis functum; huic denique Senatui, auctore M. Aurelio, statum poni habitu civili in foro Traiani pecunia publica censuisse.

epistolam suismet verbis componere potuit? Quasi phrenetis morbus quibus implicitus est, aliena eloquentes imperitabant: ut tibiæ sine ore alieno mutæ erant. Imperium autem non potestatis tantummodo vocabulum, sed etiam orationis est *. Quippe vis imperandi iubendo vetandoque exercetur. Nisi benefacta laudet, nisi perperam gesta reprehendat (1), nisi hortetur ad virtutem, nisi a vitiis deterreat; nomen suum deserat, et Imperator frustra appelletur.... parum suaderent imperium. Falsa pugna deferre militare flagitium. Testimonium... capitali..... Plerisque etiam indignis paternus locus imperium per manus dedit: haud secus quam pullis avibus, quibus omnia generis insignia insita sunt, cristæ plumæ cantus et vigiliæ. Regum

* *In margine: Veteris eloquentiæ colorem adumbratum ostendit.*

(1) Ita Cod. sine diphthongo, et sane rectius quam alibi.

pueris in utero matris summa iam potestas destinata est: opstetricis manu imperium adipiscuntur Inter Remum et Romulum diversis montibus augurantes de rerum summa iudicaverunt aves (1). Regnum Persarum equorum non cursu, sed hinnitu priore (2) Insidiis sæpe . . . coniurationi . . . aliis imperium. Iam Cato Hispaniam recuperabat (3) iam Gracchus locabat Asiam et Carthaginem viritum dividebat (4) M. Tullius summum supremumque os romanæ linguæ fuit (5) vellet. Cicero autem modulatus vos virtusque me viam . . . Extant Epistolæ (variæ) partim . . . partim . . . historiarum vel

(1) V. Interpretem nuper a nobis editum ad Tullii Orat. in Vatini. p. 122.

(2) V. Herodotum in Thalia 85-88.

(3) V. Nepotem in Catone, et Appianum in Iberia.

(4) V. Plutarchum in Gracchiis.

(5) Nota quanti Ciceronem fecerit Fronto, et confer hæc cum illa quæ diximus ad Epiat. I. Lib. I. ad Marcum p. 37. n. 1.

compositæ, ut illa Thucycidi (1) nobilissima Nicæ ducis Epistula ex Sicilia missa (2). Item apud C. Sallustium (3) ad Arsacem regem Mithridatis auxilium inplorantis litteræ crimosæ. Et Cn. Pompei ad senatum de stipendio litteræ graves (4). Et Aderbalis apud Cirtam obsessi invidiosæ litteræ, quibus omnes (patres) postulabat (5). Breves nec ullam rerum gestarum expeditionem continentes in longa extant Catuli litteræ (6) ad senatum laborum suorum sunt . . . Tuæ litteræ (7) si re

(1) Ita Cod. *Thucydidi. Sic Ulixi* in Epist. 11. Lib. I. ad Marcum, et *Alcibiadi* in Epistola III. Asiensi.

(2) Legitur Nicæ Epistula apud Thucydidem Lib. VII. 11-16.

(3) In *Fragm. Histor. Lib. IV.*

(4) In *iisdem Fragm. Histor. Lib. III.*

(5) In *Bell. Jugurth.*

(6) Sallustius rex populi romani M. Lepido, Q. Catulo Coss. ac deinde militum et domi gestas usque ad Catilinæ coniurationem conscripserat. Ei Operi, quod pene totum amisimus, ut Mithridatis et Pompeii, ita Catuli litteras iusseruat.

(7) Rursus de Veri litteris ad Senatum. Recole p. 116.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD AMICOS LIB. I. (1)

INDEX (2)

- I. CL. SEVERO.
Commendandi mos.
- II. LOLLIANO AVITO.
Montanum Licinium.

(1) In nostro antiquissima Codex uterque Liber inscribitur discrete *Epistularum ad Amicos*. Quod siquis quaerat cur hæc non appellentur potius *Epistulae familiares* vel *ad Familiares*, is legat Victorium et Gebhardum ad Epist. I. Lib. I. Ciceronis ad Familiares, qui plane negant, eum titulum Epistularum Ciceronis vel antiquum esse vel satis convenientem. Melius igitur in nostro Codice hi Libri inscribuntur *ad Amicos*.

(2) Acephalus est in Codice hic Index. Ceterum Frontonis Epistulae ad Amicos plurimae non fuerunt, quum ipse de se in Epist. v. huius Libri Frontonis dicat: „Nec quisquam est hominum qui „rarius quam ego scripserit ad Amicos, aut re- „scripserit“. Ergo nos Indices pæne integram Frontonis Epistularum ad Amicos deprehendisse speramus.

- III. VICTORINO GENERO.
Has saltem.
- IV. ACCRI(LIO PL.) ARIANO (1).
Iulium Aquilinum.
- V. CL. IULIANO
.....
- VI. CL. IULIANO.
Cnperemus profecto.
- VII. AVIDIO CASSIO.
Iunius Maximus.
- VIII. AUFIDIO VICTORINO.
Antonius Aquila.
- IX. PASSIENO RUFO.
Æmilius Pius.
- X. CELIO OPTATO.
Sardius Saturninus.
- XI. PETRONIO MAMERTINO.
Sardius Saturninus.
- XII. VELIO RUFO SENI.
Figuree orationis.

(1) Fortasse legendum est PLARIANO.

- * XIII. AUFIDIO VICTORINO (1).
Litteras (quas) Domine.
- * XIV. AUFIDIO VICTORINO.
Graviter oculos dolui.
- XV. AUFIDIO VICTORINO.
Ad (maius) tempus.
- XVI. PRÆCILIO POMPEIANO.
Verum ex me mi.
- * XVII. PRÆCILIO POMPEIANO.
Lege carissime mihi.
- * XVIII. CL. IULIANO.
' Habuisti igitur domi.
- * XIX. CL. IULIANO.
Nescio quo pacto fit.
- XX. FULVIANO.
Ego (genus) hoc epistularum.
- XXI. SARDIO SATURNINO.
Gravissimum casum.
- * XXII. IUNIO MAXIMO.
Humani casus homini.

(1) Quas Epistolas asterisco notamus, em vel in mutilo nostro Codice desiderantur, vel legi propter obliuionem non queunt.

* XXIII. SARDIO SATURNINO.

Hortatus sum con . . .

XXIV. IUNIO MAXIMO.

Per Ulpium nos.

XXV. SQUILLE GALLICANO.

Tibi Domine Frater.

M. FRONTONIS
EPISTULARUM AD AMICOS

LIBER I.

I. FRONTO CL. SEVERO (1) SALUTEM

COMMENDANDI mos initio dicitur benivolentia ortus, cum suum quisque amicum ali (2) amico suo demonstratum conciliatumque vellet. Paulatim denique iste mos progressus est, ut etiam eos qui publico vel privato iudicio disceptarent, non tamen improba res videretur iudicibus ipsis, aut iis, qui consilio adessent, commendare: non opinor ad iustitiam iudicis labefactandam, vel de vera sententia deducendam; sed iste in ipsis

(1) Cl. Severum peripateticam philosophiam studiosum audivit M. Aurelius, ut Capitolinus testatur in *Marco* p. 33. G. Idem consulatum gessit cum Erastio Claro anno Urbis DCCCXCIX. Pii imperantis nono.

(2) *Alii pro ali.*

iudiciis mos inveteratus erat, causa perorata, laudatores adhibere (1), qui id, quod de reo existimarent, pro sua opinione cum fide expromerent. Item istæ commendantium litteræ laudationis munere fungi visæ sunt. Quorsum hoc tam ex alto prohæmium (2)? Ne me existimasses parum considerasse gravitatem auctoritatemque tuam commendando Corneliano Sulpicio (3) familiarissimo meo, qui

(2) De laudatoribus in publicis esse recole sis quæ diximus ad Orat. Tullii pro Scæuro Editionis nostræ p. 12. n. 4.

(1) Ita Cod. prohæmium cum adspirata.

(3) Carolino Phrygius suam dictionum atticarum *Eclogæ* dicavit. Idem de Corneliano loquitur magistice in prohæmio Operis: tum in voc. *facilissæ* dicit sum scribendis Imperatorum epistulis adscitum Præcipue vero commendat in voc. *πρόσωπα*, quo in loco dicit eundem: « porum et » antiquum oratorem, immo solum qui post Demosthenis mortem, facultatem dicendi in veterem formam atque elegantiam revocaverit, universis « grecorum negotiis expediendis præfectum ab » Imp. p., atque adeo ab iisdem adiutorem imperii « regendi electum ». Iam vero Phrygius sub Principibus floruit Marco et Commode suis filiis, ut narrat Photius Cod. CLVIII. Ergo fuit æqualis

propediem causam apud vos dicturus est. Sed, ut dixi, veteris instituti exemplo Necessarium meum laudare apud te ausus sum. Industrius vir est, strenuus, ingenio libero ac liberali, patriæ amantissimus, innocentia fretus magis, quam confideus litterarum studio et bonarum artium elegantia. Mihi ad . . * . . Iam . . . qui cum

* *In margine: Iusso, non iussu, quia pluraliter his iussis facit (1).*

Frontonis Cornelianus ille cui Phrynichus prædictum Opus inscripsit. Adde quod Fronto in Epist. v. græce hiedem fere laudibus Cornelianum prosequitur, quibus a Phrynichus honestatur. Fronto enim in utraque Epistula, latina nimirum et græca, dicit hunc *Cornelianum Sulpicium*; ergo Sulpicius est ille Cornelianus de quo Phrynichus. Frustra igitur Nannæus (in Præfatione ad Phrynichum) et Tillemontius (Histoire des Emper. Tom. II. p. 451.) suspicati sunt Cornelianum Phrynichi eundem esse ac Attidium Cornelianum Syriæ præfecum, de quo Capitolinus in *Marco* p. 37. B. quam suspicionem iam pridem improbavit Fabricius Biblioth. Græc. Edit. nov. T. VI. p. 175. Et quoniam Tillemontium oominavi, fateor me mirari quod tantus vir dicat se apud *Suidam* non deprehendere Phrynichum, qui tamen manifeste in eo Lexico occurrit.

(1) Verbum *iusso* amicum in pagina oblitterata, servatum est in margine.

mi(hi) . . . *intercedit*. Neque forte aut temere necessitudine ista sumus copulati, nec ultro me amicitiam Kornelianæ adeptisse fatear. Laus ad me de ingenio eius iam pervaserat, quam veram ad aures meas accidisse, usu didici, multisque documentis expertus sum. Habitavimus una, studuimus una, iocum seriumque participavimus, fidei consilii periculum fecimus, omnibus modis amicitia nostra et voluptati nobis et usui fuit. Quamobrem quantum plurimum possum, tantum *te rogo*, ut carissimo mihi homini in causa faveas . . . citarit ad accusationem nostri ordinis virum. Sed lectis concilii commentaris (1) . . . (propul)sare conisus est. Sollicitudo (animi) mea . . . limitis cum verbis commendare: sed fidum amorem nostri spondet. *Spero autem, ubi cogitaveritis* quid postulem, orationem vobis unum meum verbum visum iri.

(1) Ita Cod. pro commentariis.

II. FRONTO LOLLIANO AVITO (1)

SALUTEM

* MONTANUM (2) Licinium; ita te reducem complectar! quo iureiurando mea tusque salus æque continetur; sic diligo, ut non temere quemquam eorum, quiscum mihi hospitii iura sunt, Montano meo anteponam. Quotiescumque Romam venit, in meo contubernio

* *In margine*: De amicitia.

(1) Lollianus Avitus dicitur consularis vir a Capitolino in *Pertinace* p. 78 D. Revers Lollius Avitus consulatum gessi anno Urbis MCCXCVII. Pii imperantis septimo. Coram hoc Lolliano Avito sit publice se disseruisse Apuleius (Apolog. p. 443. Ed. Paris. anni 1688.). Proconsulem Africæ fuisse patet iterum ex Apuleii Apologia p. 549 — 550. ubi et eiusdem litteræ citantur laudesque amplissimæ scribuntur. Denique ab Ulpiano in *Pand. Lib. L Tit. 11. de Decur.* 3. citatur Divorum Fratrum Marcæ et Lucii Rescriptum ad Lolliannum Avitum Bithyniæ præsidem.

(2) De Montano Autiano loquitur Plinius in *Epist. XXII. Lib. VI.* ubi vides in notis plures Montanos, sed neminem Licinium. Obiter moneo Montanum hæreticum celeberrimum, circa hæc ipsa tempora sectæ suæ dogmata portentosa docuisse.

fuit, meis ædibus usus est, una nobis mensa semper: postremo omnium pænerum consiliorumque communicatio et societas fuit. Huic tantum honorem haberi a te velim, quantum tuo contubernali consiliari(oque) *haberi* tuo postulares Bonarum artium sectator est Montanus: tum doctrina et facundia est eleganti. Etsi sentio me meo artificio nimium favere, quod ipse nihil eloquentiæ antetulerit Apud me antiquissimum locum laudis eloquentia possidet * Ex summis benignitatis opibus tribuas. Nihil postulabit pro sua verecundia, nisi quod probum honestumque sit et tibi datum et sibi postulatum Frangi, probus, philostorgus, cuius rei nomen apud romanos nullum est (1)

* *In margine: Laus eloquentiæ (2).*

(1) Eadem dicta sunt in Epist. v. Lib. I. ad Verum.

(2) Totus hic Epistolæ locus de eloquentia evanuit in Codice.

facundissimo omnium quæ tua nobilitas est Ægre, abstractum contubernio meo, quod pectoris valetudine correptus *levari isto cælo posse magno opere* videatur. *Cum* eum inter paucissimos diligam, fac mihi cape . . . eum præsentem accipias et propicia . . . iuxta . . . salutem . . . cupio . . . ita generatus est . . .

III. VICTORINO GENERO

HAS saltem . . . Ita instituimus amicitiam, ut hæc vulgata officia neglegere-
mus, vero amore contenti . . . Cum amico omnia amara et dulcia communicata velim . . . savia . . . nis. Eo pervenit, ut esset mihi non tantum carissimus, sed pæne solus . . . (1) Venetus venalis est (2). Scis

(1) Quæ sequuntur verba non pertinent ad hanc Epistolam, nam in codice præcedunt eius initium. Ea tamen heic subteximus, quæ sola supersunt in paginis prorsus oblitterata.

(2) Censeo hoc a Frontone dici non de gente eed de factione Veneta. Quatuor quippe romani Circi

hoc perpetuum Venetis fatum esse, ut
numquam venierit, Veniat (1) semper . . .
has saltem das curare. Rescribit
mihî litteras se nullas accepisse
loquar.

factiones fuerunt, Veneta, Russata, Albata, Prasina, ita dictæ a vestium colore. Cuiusmodi autem romanam civitatem, immo ipsos Imperatores modo huic modo illi factioni favisse, et præmia amplissima Victoribus proposuisse Sic L. Verus favebat Prasinis contra Venetos. Quare, ut narrat Capitolinus in eius vita p. 54 B. « Præsentis (in Circo) » et cum Marco sedens, multas a Venetiis est » passus iniurias, quod torpissime contra eos fa- » veret. Nam et Volucris equo prasino aurum si- » mulacrum fecerat, quod secum portabat ». Iam ex hoc Epistulæ loco apparet etiam Frontonem Venetis adversum fuisse. Porro Frontonem in Circo frequentem adesse solitum, et studio Circensium valde irretitum fuisse, constat ex Epist. ad L. Lib. II. ad Amicos, eiusque margine.

(1) Ita Cod. *veniat* pro *veneat*. Sic in Inscript. apud Murator. p. MCCCXI. 2. legitur *veniet* pro *venibit*.

IV. FRONTO ACCR(ILIO PL.)

ARIANO (1) SALUTEM

IULIUM Aquilinum (2) virum, siquid mihi credis, doctissimum, facundissimum, philosophiæ disciplinis ad optimas artis, eloquentiæ studiis ad egregiam facundiam, ex iure eruditum cominendo tibi quam possum studiosissime. Decet a te gravissimo et sapientissimo viro tam doctum tamque elegantem virum non

(1) Haud ætæ an hic sit Flavius Arrianus Nicomediensis, philosophus et historicus his temporibus præstantissimus. Ex Chronico Eusebii ad annum Christi 148, quidam suspicati sunt Arrianum præceptorem fuisse Verissimi, seu M. Aurelii. V. Tillemontium Hist. des Emper. T. II. p. 337. et notam 28. ad Gellii cap. II. Lib. I. *Flavi* prænomen tribuit Arriano Dio LXIX. 15. Ad Arrianum quendam Plinii quoque æstant plures Epistolæ. Arrianus etiam iurisconsultus sub Pio laudatur in Iure. Sed hi omnes cum duplici r. Præterea in nostro Cod. non videtur legendum PL. sed PL. Immo legendum suspicor PLARIANO. Et quidem nomina *Plarius* et *Plaria* occurrunt in Inscriptionibus apud Gruterum et Muratorium.

(2) Iulius quidam Aquilinus memoratur in Inscriptione reperta iuxta fontem Timavi non longe ab Aquileia. V. Gruterum CXV. 7. Murator. DCCCLXXVIII. 6.

modo protegi, sed etiam provehi et inlustrari. Est etiam, siquid mihi credis, Aquilinus huiusmodi vir, ut in tui ornamenti æ(que ac) nostri merito numerandus sit. Non dubitabis ita esse, ut dico, si eum audire (dispu)ntem de platonicis disciplinis dignatus fueris. Perspicias pro tua prudentia intelligentiaque summa *haud* (1) minorem fama*, luculentissimum verborum apparatus, maxima frequentia sententiarum. Quom hæc ita esse deprehenderis, scito amplius esse in hominis moribus. Tanta probitate est et verecundia! Maximi concursus ad audiendum eum Romæ sæpe facti sunt. Plurimi nostri ordinis viri facundiam eius non modo probant, sed etiam admirantur. Officio necessario inductus est ut (hiuc) profiscisceretur (2) ad

* *In margine: Laus Aquilini.*

(1) *Addidi haud.*

(2) *Fortasse in Cappadociam, cui præerat Flavius Arrianus, ut narrat Dio loco nuper laudato.*

consolandam consobrinam suam casu gravi adflictam. Quantumcumque Aquilino meo honoris tribueris, id te mihi tribuere existimato.

V. » FRONTO CL. IULIANO (1) SALUTEM »

. . . . omnes provinciales loqui. Multa etiam laboriosius facere, quam ipsa res postulat: acta cognitionum, epistulas omnes denique ad provinciam adtinentes. Te iuvabunt toisque.... adsidue munera

(1) De hoc fortasse loquitur inscriptio apud Gruterum XXXII. 6. SOLI SACR. PRO. SAL. CL. IULIANI P. V. PRÆF. ANNONE. TI. IULIUS. BALBILLUS. S. SOL. DED. XIII. KAL. FEB. L. ANNIO. FABIANO. M. NONIO. MUCIANO. COS. Porro Fabiani et Muciosi consulatus incidit in annum Urbis DCCCCLIV. quo tempore et hoc speressee potuit is qui familiaritate Frontonis meus fuisset. Atque hic quidem in inscriptione memoratus Cl. Iulius precipue notandus fuit, quoniam etiam præcoeco congruit. Ceterum plures Iuliani circa eadem tempora occurrunt. Ex gr. Photio Cod. clviii. narrat Phrynichum cuidam Iuliano civi et amico suo inscripsisse quartum et octavum sui Apparatus Libros. Atque Phrynichus fuit æqualis Frontonis; ergo etiam ille Iulianus cui Phrynichus eos Libros inscripsit.

obires . . . cum honore provinciales tractare: ut verum sit, quod antiqui Veteres ⁽¹⁾ dixerunt τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ παῖζειν ⁽²⁾ καὶ σπουδαίνει. Valerianum ⁽³⁾ . . . bonus si . . . studebam conclusus: nec me Valerianus noster videre potuit. A Dominis nostris Imperatoribus non propter aliud amari me opto, quam ut te quoque participem mei corporis et animi diligant. Et cum bonitate eorum certus sum ita fore. Quom tibi scriberem, paulo commodius valebam. Adhuc quidem eo tempore eram ex longissima mea valetudine, quam contra

(1) *Antiquum et vetus non raro coniunguntur apud Latinos scriptores, ut satis exploratum est. De his autem vocabulis sic loquitur ipse Præsto in suo Opusculo de Differentiis Vocabulorum, quod unicum ante nostram Editionem exstabat apud Postelium p. 1192. « Antiquum et vetus. Antiquum est, quod » excessit patrum memoriam. Vetus annorum mul- » torum secutus utilitatem. Vinum hoc melius est, » quo sit vetustius ».*

(2) Codd. παῖζειν. Sed tamen littera *z* prior videtur deleta. Revera τὸ παῖζειν opponi solet τῷ σπουδαίνειν, qua de re vide H. Stephanum in utroque verbo.

(3) Valerianum Pertinacis Imp. magistrum memorat Capitolinus in illius vita p. 85. G.

curam male mulcavit. Recitavi in senatu satis repeterem, postularetur. Fac, mi Naticelli (1), valetudinis tuæ curam geras, ut fortis ad nos venias. Di præstabunt ut me quoque forficulum invenias. Valerianus noster magnas ad te plagas rettulit, quas ab omnibus gravius cum tractavi . . . quam Stratonabian (aut Pyrrallum) (2). Stragula mihi) linea . . . (quæ germani) . . . Munus hoc ab ineunte ætate infrequens habui, et pæne neglectum: nec quisquam est hominum, nisi qui rarius quam ego

(1) Ex hoc loco eruius inscriptionem acephalæ Epistolæ, siquidem in sequente Epistula, quæ diserte in Codice inscribitur *Cl. Iuliano*, idem dicitur *Naticellius*. Porro Fronto sicuti *Cl. Iuliano* addit cognomen (an agnomen?) *Naticellii*, ita Cornelio Repentino *Contuccii* in Epist. IV. Lib. II. ad Amicos.

(2) Locus hinc, ut alii multi, et cooclamamus. Ita tamen in Codice mihi legere videor. *Pyrrallis* cognomentum femininæ non semel occurrit in Inscript. apud Græterum, semel etiam apud Marator. MEXXCV. 8. *Pyrrallus* quoque in Indice Grosari. Dubitabam etiam num in Codice legendum esset *Pyrrudem* pro *Pyrrallum*.

scripserit ad amicos aut rescripserit (1).
Nec quisquam de quam no-
scitur

VI. FRONTO CL. IULIANO SALUTEM

CUPEREMUS profecto, mi Naticelli
carissime, eo nos fato præditos, ut si
mihi liberi etiam virilis sexus nati fuis-
sent, eorumque ætas hoc potissime tem-
pore ad munia militiæ fungenda adole-
sceret (2), quo tempore tu provinciam
cum exercitu administrares (3); uti sub te
mei liberi stipendia mererent. Non lon-
ge aberit, quin hoc quod uterque cupe-
remus evenerit. Nam *Faustinianum* (4)

(1) Note morem Frōtonis.

(2) In antiquis Codd. scribitur *promisene* adu-
lesco et *adolesco*, sed illud *amplas*.

(3) Iulianus ætuario memoratur in *Inscript. apud*
Murator. DCCCLXXVI. 3. et DCCCLXXVII. Idem fortasse
is est, qui deinde provinciam eum exercitu admi-
nistravit.

(4) *Faustianus* recensetur a *Spartiano* in *Se-*
vero p. 101. D. inter nobiles senatores, quos *Se-*
verus Imp. *esusa* iudiciâ occidit.

Sta(tirni) ⁽¹⁾ mei filium non minus diligo, neque minus eum diligi cupio, quam si ex me genitus esset. Is nunc sub te merebit. Tu . . . diu meliore bono an . . . Quantum ex tua benivolentia Faustinianus ornamenti adsequetur, tantum tu voluptatis ex Faustiniani elegantia capies. Quam doctus sit, mihi crede. Quam rei militaris peritus, prædicant omnes, sub quibus meruit. Sed tum demum doctrinæ industriæque suæ fructum se percepisse putabit, ubi se tibi probarit. Fac periculum * in militiæ muneribus, fac periculum in consiliis iudicialiis ⁽²⁾, fac periculum in litteris, omni denique prudentiæ et facilitatis usu vel serio vel remisso; semper et ubique eum parem sui invenies. Patrem vero eius egregium virum, nisi tute nosses, satis ego laudare non

* *In margine: Laus exercitationis.*

(1) Ita proævus Statirni, et non v. g. Saturnini, videor mihi legere in Codice hic et inferius in hac Epistola.

(2) Cod. *utilicaris*.

possem, quin aliquanto minus dixerim, tametsi plurimum dixerem. Prosus ⁽¹⁾ ego Statirni mei filium qualemcumque diligerem tam hercule, quam Faustiniani mei ⁽²⁾, patrem qualemcumque carum haberem. Nunc vero uter utri plus apud me gratiæ conciliet, ignoro. Nisi quod utrumque impensius alterum alterius gratia diligo.

VII. FRONTO AVIDIO CASSIO ⁽³⁾ SALUTEM

IUNIUS Maximus ⁽⁴⁾ tribunus qui laureatas Romam adtulit litteras ⁽⁵⁾, non

(1) *Prosus* archaismus pro *prosus*. Causæ Epist. III. Lib. II. ad Amicos. Sed tamē in Epist. sequente huius Libri I. legitur *prosius*.

(2) Cod. *Faustinioni mei filium patrem*. Sed tollit *filium*.

(3) Avidius Cassius rex præstantissimus sub Antoinis in Armenia, Arabia, Ægypto, alibiq. rem optima gessit. Quum se, vivente adhuc Marco, imperatorem in Oriente dixisset, brevi occisus est. Exstat eius vita a Valesio Gallicano conscripta.

(4) Ad Iulium Maximum scriptæ sunt Epist. XXII. et XXIV. huius Libri.

(5) Litteræ diest victoriæ Parthicæ nunciæ. Recole Epistolam IV. Libri II. ad Verum p. 116. n. 2.

publico tantum munere strenue, sed privato etiam erga te officio amice functus est. Ita de laboribus et consiliis tuis et industria et vigilantia prædicator ubique frequentissimus extitit. Ad me quidem minus valentem cum in suburbanam villam (1) venisset, numquam cessavit in vesperum usque fabulas (2) nectere itinerum tuorum, et disciplinæ ad priscum morem institutæ ac retentæ (3): tum in agmine ducendo et manu conserenda strenuissimi vigoris tui et consultissimæ opportunitatis. Prorsus ut nullus miles Plautinus de suis, quam (4) hic de

Namque Avidius Cassius fuit unus a duobus qui bellum Parthicum confecarunt, V. Capitol. in *Vero* p. 55. A.

(1) Suis hortos commemorat Fronto etiam in *Epist. iv Lib. I. ad Verum*.

(2) *Nempe sermones*. Sic Capitolinus in *Pertinace* p. 85. C. ait: « Quum sine amici conaret (*Pertinax*) » adhibebat uxorem suam et Valarianum, ut cum » eodem qui docuerat, fabulas literatas haberet ».

(3) De Avidii Cassii in regendis militibus severitate fere agit Valentinus in sua vita.

(4) Sic Codex non præcedente tom: quoniam quidem inquisitionem aliis antiqua exempla confirmant

tuis virtutibus gloriatur, prædicaret: nisi quod Plautus de suo nilite cum lepore, hic de te cum amore et cum summa fide. Dignus est quem diligas et suffragiis tuis ornes. Tux propriæ gloriæ addideris, quantum dignitati prædicatoris tui adiuuxeris.

VIII. FRONTO AUFIDIO VICTORINO

SALUTEM

ANTONIUS Aquila (1) vir doctus est et facundus. Quod si tu dicas, audisti ne eum declamantem? Non medius fidius ipse audiui, sed credidi adfirmantibus id doctissimis et honestissimis et mihi carissimis viris, quos et iudicare recte

(1) Aquila ex orientali Galatia oriendus discipulus Chrestii, qui sub Hadriano imp. floruit, dicitur rhetor probatissimus a Philostrato Soph. II. in Chresto. Alius est Aquila Romanus cuius exstat *De figuris sententiarum et elocutionis libellus* ex Alexandro Numenio expressus, qui Alexander item ut Chrestus sub Hadriano claruit. Sed de Aquilæ romani ætate definite non constat. Aquila orator nominetur a P. Consecutio apud Putschium p. 2026.

posse, et ex animi sententia testimonium perhibere certo scio. Velim, Domine, ut adiaves eum, quo facilius in civitate aliqua istius provinciae instituendis adulescentibus adsciscatur. Impense istud a te peto: factum enim Aquilae volo honoris eorum causa, qui pro eo studiose laborant: nec ita ei staderent, nisi protectionis dignum tanto studio arbitrarentur: nec nisi facundiam eius magnopere (1) probarent, tibi eum commendare tantopere postularent, quom te gravissimum et prudentissimum iudicem, cum aliarum rerum, tum vel praecipue eloquentiae sciant. Ego vero etiam nomine hominis faveo * ut sit *ῥητόρων ἀριστος*, quoniam quidem Aquila appellatur.

* *In margine*: Faveo illa re (1).

(1) Sic Cod. *magnopere* et inferius *tantopere*. At alibi *quanto opere* et *tanto opere*.

(2) Hæc notari videtur ut non vulgaris loquutio,

IX. FRONTO PASSIENO RUFO SALUTEM

ÆMILIUS Pius cum studiorum elegantia, tum morum eximia probitate mihi carus est. Commendo eum tibi, Frater. Nec ignoro nullum adhuc inter nos mutuo scribitiantem ⁽¹⁾ usum fuisse. Quamquam ego te optimum virum, bonarumque artium sectatorem, communium amicorum fama cognossem: et tu fortasse aliquid de me secundi rumoris acceperis. Sed nullum pulchrius *tempus* amicitiae copulandæ reperire potui, quam Adulescentis optimi conciliandi tibi occasionem. Ama eum, oro te. Cum ipsius causa hoc peto, tum mea quoque. Nam me etiam magis amabis, si cum eo ⁽²⁾ familiarius egeris. Novit enim Pius nostra omnia: et in primis quam cupidissimus sim amicitiarum quom eiusmodi viris, qualis tu es, copulandarum.

(1) Ita codex, neque ego sum ausus substituere *scribitiandi*, quod equidem mallet.

(2) Codex pro cum eo habet *cupio*.

X. FRONTO CELIO OPTATO SALUTEM

SARDIUS Saturninus artissima mihi familiaritate coniunctus est per filios suos doctissimos Iuvenes, quos in contubernio mecum adsiduos habeo. Magnopere enim tibi, Frater, commendo: et peto, siquid negotii eum ad te eduxerit, carissimum mihi virum omni honore dignum iudices, et ope tua protegas.

XI. FRONTO PETRONIO MAMERTINO (1)
SALUTEM

SARDIUS Saturninus filium habet Sardinum Lupum doctum et facundum virum, de mea domo meoque contubernio

(1) Petronius Mamertinus consul fuit cum Treballio Rufo anno Urbis DCCCXXXV. Hunc Petronium Mamertinum narret Lampridius in Commodo p. 71. A. occisum ab hoc imperatore cum filio Antonio, quem Mamertinus ex filia Marci imp. suseperat: ex quo loco patet eum fuisse Marci generum.

in forum deductum, ad omnis bonis (1)
 artis a me institutum, frequentissimum
 auditorem, tuum(que) maximum lauda-
 torem . . . minus (angerem) habuit . . .
 egregias . . . gravissim(um) . . . mihi . . .
 cum Sordio Saturnino qui aliq. . . . no-
 stræ numeres ac diligas.

XII. FRONTO VELIO RUFO SENI (2)
 SALUTEM

FIGURE orationis sunt quæ maxime
 orationem ornant. Duplex autem genus
 est figurarum: aut enim verborum figu-
 ræ sunt, aut sententiarum. In figuris ver-
 borum est tropus metaphora. Hac figura
 usus sum cum figuram dixi de corpore,
 in quo neque sincerus, neque aqua pura,

(1) Sic Cod. *bonis* pro *bonas*, non secus ac *omnis*
artis pro *omnes artes*: de quo exemplo pro libito
 suo quisque iudicet.

(2) Velium Rufum memorat Marcus Aurelius in
 Opere *De rebus suis* XII. 27. Edit. Traiect. ad Rhen.
 1697. Velium item Rufum consularem occipum sub

neque ullus humor liquidus, sed ita, ut in palude, corrupta omnia. Quod autem plerosque (fugit), cum te hominem vehementem, et cum doctrina, tum multo magis natura validum (scirem artes) eius modicæ. . . . as aliter dicenti fidem habere. Orationem istam pro Bithynis (1)

Commodo Imp. narrat Lampridius in *Commodo* p. 69. A. Rufi sophistam Perinthii, ex gente consulari, qui Herodis Attici auditor fuit, vitam scripsit Philostratus l. 17. Ex ea vita constat, Rufum figuræ præcipue orationis genere usum esse, eoque incluisse: satis eruditum hominem fuisse, dicendi etiam ex tempore facultate præditi, tum corpore gymasticis laboribus et diuina confirmato. Quam qui conferet cum hac Epistula, Rufum Philostrati et Velium Rufum Frontonis uouum eundemque virum facile existimabit. Nec obstat, quod Graem eum dicat Frontonem, quum tamen ex Philostrato constet eundem puerum auditorem fuisse Herodis qui fuit Frontonis æqualis. Nam Senex fortasse is dicitur, ut ab aliquo filio cognomine discernatur. Et filium quidem Rufi sophistæ memorat Philostratus.

(1) Orationem pro Bithynis Frontonem appellat Orationem Bithynam in Epistula ad Aufidium Victorinum quæ incipit ad maius tempus, quam nos Epistolam exhibemus post Fragmentum Orationis de Hereditate Materna. Plinius in Epistula IX, Libri IV, loquitur prolixè de causa, id quæ Iulius Bassus

ante annum fere in manus sumpseram,
et corrigere institueram. Tibi etiam Ro-
mæ tunc agenti nonnihil de ista oratione

contra accensantes Bithynos defensus est. Quo in loco
ait Plinius: EGERUNT PRO BASSO HOMULUS
ET FRONTO MIRIFICE. Homulus quidem aequa-
lis fuit Frontonis, si tamen est ille M. Valerius
Homulus, de quo Capitolianus in Pro p. 31. A. et
in Marco p. 36. A. quique consulatum gessit anno
nono post Frontonem consulem, nempe Pii impe-
rantis anno XV., et non potius C. Titius Homulus,
ut praeferunt nonnulla Plinii exemplaria. Nec ob-
stat, quod Bassus dicatur in principio Plinianæ
Epistolæ accensatus etiam sub Vespasiano: nam illa
accusatio accidit ei admodum iuveni, hæc autem
causa Bithyna confata est eidem seculi, teste Plinio
in fine Epistolæ: « Misso senata Bassus magna
» hominum frequentia, magno clamore, magno
» gaudio exceptus est. Fecerat enim favorabilis
» renovata discriminum vetus fama, notumque pe-
» rienlis nomen, et in proceri corpore mæsta et
» aequalis ævoetas ». Neo rorens obstat, quod
causa Bassi dicatur a Plinio de acceptis muneribus,
hæc vero, de qua nunc Frontonem oster, habuerit
locum quemdam de crimine mandata cædis; plura
enim et varia in eadem causa saepe tractantur.
Duo tamen me deterrent, quousians Frontoni no-
stro disertis tribuam causam Bithynam, quam Plinius
narrat a Frontone ortam Primum, quod
Messonius Plinianæ vitæ auctor causam Bithynam

promiseram. Et quidem, si recte memini, cum sermo inter nos de partitionibus

Bassi anno Urbis sirsiter DCCCLIV. egitatem iudicatur quod si vere dicitur, eius orator Fronto intelligendus videtur nem noster quidem consul demum fuit anno quadregesimo secundo post eum seusem distam. Alterum, quod Fronto noster eit in causam egiss pro Bithynia; at illa apud Plinium memoratus Fronto, egit causam Bessi contre Bithynos.

Alius seuse Bithynæ meminit Plinius, sum alibi, cum Epist. xxi. Lib. VI. in que seusa Rufus Verenus edversus Bithynos item essuantes defensue est e Frontonis Catio. Sis enim ibi ait Plinius: RESPONDIT (pro Rufo Vareno) FRONTO CATIUS GRAVITER ET FIRME. Sed mittimus licet Catii cognomen Fronto edditum; eadem argumenta ee superius memorata suadera nobis videatur, ut ne Rufi Varenii quidem seusem a Frontone nostra oratam sine dubitatione putemus. Hens enim stetim pæne actam fuisse post priorem Bithynem Bassi, petet ex Plinii Epist. xx. Lib. V. Quere et Messonius sem in eum Urbis DCCCLV. aut tequentem confert. Tum Fronto Catus dixit pro Rufo Vereuo contra Bithynos, et noster egiss se dicit pro Bithynis. Frontonem Catium, de quo Plinius loquitur, suadem esse ut M. Aurelii præceptorem Petrus Beylius (in Frontonis) non probet, idque immo ibidem in notis vehementer negatur: refutaturque Catus qui ad Plinii Epist. xi. Lib. ii. ei sententiæ subscripsisset. Notemue temsa Frontonem nostrum scribere hunc de ene aretione Bithynæ ad Rufum, eamque secundam causam Bithynem, de qua Plinius, dictam fuisse pro Rufo.

orationum ortus esset, dixeram et præ me tulcrum satis me diligenter in ista Oratione coniecturam, quæ in crimine mandatæ cædis verteretur, divississe argumentis ac refutasse. Interea nervorum dolor solito vehementior me invasit, et diutius ac molestius solito remoratus est. Nec possum ego membris cruciantibus operam ullam litteris scribendis legendisve inpendere: nec umquam istuc a me postulare ausus sum, philosophis etiam mirificis hominibus dicentibus, sapientem virum etiam in Phalaridis tauro inclusum, beatum, nihilominus fore. Facilius crediderim beatum eum fore, quam posse tantis(per) perambulanti in aheni proœmii meditari, aut epigrammata scribere. Reconciliata deinde mihi longo post tempore comoda valetudine, alias egi res potius: adversus istam Orationem alienato animo fui, nec pudebit me fateri odium ac similitudinem Rediit igitur post

repudium renuntiatum Oratio domum
meam et mecum mansitavit. . . . *

XIII. AUFIDIO VICTORINO

LITTERAS quas, Domine
.....

XIV. AUFIDIO VICTORINO

GRAVITER oculos dolui
.....

XV. AUFIDIO VICTORINO

AD (maius) tempus . . . (c)
.....

* In margine: Ab annu anucella (s).

(c) Hanc Epistolam collocandam cecimus post
Fragmentum Oratiois Frotonianae de *Hereditate*
Motidia, quia eam locum non parum declarat.

(s) Nota vocabulum *anucella*, quod amissum in
pagina oblitterata, servatum est in margine.

XVI. FRONTO PRÆCILIO POMPEIANO
SALUTEM

VERUM ex me, mi Pompeiane, uti
res est audies: velimque te mihi verum
.....

XVII. PRÆCILIO POMPEIANO

LEGE carissime mihi
.....

XVIII. FRONTO CL. IULIANO
SALUTEM

HABUISTI igitur domi
.....

XIX. CL. IULIANO

NESCIO quo pacto fit
.....

XX.

FULVIANO (1)

Ego (genus) hoc epistularum (2)
 ultro citroque . . . tibi . . . est . . . ta-
 men . . . amicis et comitibus . . . quod
 . . . non . . . post . . . quæ . . . neque du-
 co, neque umquam querar. Quid igitur?
 Non(ne) illud quoque evenire solet, ut
 is qui (diu) amaverit quem(piam), su-
 bita vel levitate morum, vel copia no-
 vorum amicorum desinat amare? Scis
 sæpenumero hoc multis evenisse, sed
 non nostræ mensuræ hominibus . . . hoc
 . . . alias . . . amicis . . . dilige(ntiæ) . . .
 nostræ mediocritas retinet.

(1) Fulvianum eundem fortasse, qui antea Sellustius dictus est. Is videtur servatus in exercitu L. Vero bellum Parthicum gerentis. Resole Epist. II. Lib. II. ad Verum.

(2) Fulvianus videtur missus fuisse a Vero imperatore cum litteris de bello Parthico gerentibus ad Fronto-
 nem, qui eius belli historiæ moliebatur. Vide rarus laudatam nuper Epistolam.

XXI. FRONTO SARDIO SATURNINO
SALUTEM

* GRAVISSIMUM casum tuum recenti malo consolari nequivi, periculosa valetudine ipse et in hoc usque tempus conflictatus, cum quidem mihi languore fesso plurium ægritudinum (venit) nuntius amissi Iuvenis, quem tibi optimum filium fors iniqua abstulit, mihi incundissimum contubernalem (1). Quamobrem quamquam recuperata sit commoda valetudo, tristitia tamen inhæret animo meo, magisque in dies augetur mœrore (2) Lupi nostri (3) fratrem optimum misere desiderantis.

* *In margine: Consolatoriz (4).*

(1) Recole huius Libri Epistolam X. ubi de filio Saturnini, qui discipuli et contubernales erant Frontonis.

(2) Ita Cod. cum æ, quæ scriptura huius vocabuli videtur antiquior quam cum æ adhibetur.

(3) De hoc Lupo Saturnini filio vide Epist. XI. huius Libri.

(4) Nempe plures sequebantur in Codice Epistolæ consolatoriz.

Quom præsentem ac loquentem vix consolarer ⁽¹⁾, sentio quam *sit* difficile te absentem per litteras consolari. Neque postulo ut mærare desinas, sed ut moderatius

XXII. IUNIO MAXIMO ⁽²⁾

HUMANI casus homini

XXIII. SARDIO SATURNINO

HORTATUS sum con

XXIV. IUNIO MAXIMO

PER Ulpium ⁽³⁾ nos *honestatis*
gravitatisque tuæ prædicatorem. Quem
 cupio ad me celeriter remittas. Neque

(1) Ita Cod. sed videtur emendandum *consoler*.

(2) Iunius Maximus fuit tribunus in exercitu Avidij Cassi, ut constat ex Epist. VII. huius Libri.

(3) Ulpium Marcellum iuris peritum memorat Capitolinus in *Pio* p. 31. A. Ulpium item Marcellum sub Commodo in bello Britannico clarum narrat Dio LXXII. 2.

enim cum alio ullo tanta mihi familiaritas est, aut tantus usus studiorum bonarumque artium communicandi⁽¹⁾. Multo etiam mihi iucundior erit, quoniam sermones de te mutuo recolemus ac recensebimus.

XXV. FRONTO SQUILLÆ GALLICANO⁽²⁾

SALUTEM

* **T**IBI, Domine Frater, commodius evenit, qui pro Filio nostro⁽³⁾ præsens

* *In margine: Mire scripta Epistula.*

(1) Nota gerundii constructionem non volgarem, cuius tamen exstant exempla etiam apud Ciceronem. Sic Philipp. V. Cap. 3. « Antonio facultas » detur agrorum suis latronibus condonandi ».

(2) Gallicanus consul cum Titiano occurrit anno XL Hadriani imp. Gallicanus (idem vel alius) consul cum Vetere anno Pii imp. XII. Uterque (vel utrobique) Gallicanus caret prænominis et nominis in antiquis monumentis, licet Blanchinius, nescio quoductus coniectura, primo fecerit prænomen Titii et nomen Villii, alterum dixerit Q. Romulum Gallicanum. Sed videndi Sigonius in Continens. Fast. et Muratorius in Annal. Ital. ad utrumque annum. Squilla cerie Gallicanus, Frontonis æqualis, consul esse potuit cum sub Hadriano tum sub Pio: quare suspicari licet consuli Gallicano fuisse nomen *Squilla*.

(3) Intellige filium Gallicani, discipulum et conubernalem Frontonis.

trepidaveris, quam mihi qui trepidaverim absens. Nam tua trepidatio pro eventu actionis, facile sedata est. Ego quoad mihi ab omnibus contubernali-
bus (1) nuntiatus est quo successu noster Orator egisset, trepidare non destiti. Et tu quidem ad singulos Orationis successus, prout quæque sententia laudem meruerit, gaudio fruebare; at ego domi sedens sæpe tua sollicitudine angebar, ut qui periculum actoris recorderer, laudibus actionis non interessem. Tum præterea multiplicis tu fructus abstulisti: non enim adfuisi tantum, sed et vidisti agentem: nec eloquentia solum, sed etiam vultu eius et gestu lætatus es. Ego tametsi quid dixerit scio, tamen ignoro quemadmodum dixerit.

(1) Domus Frontonis ludos atque officina eloquentiam Romæ fuit. Immo Fronte, quod paucis secidit, novem secism oratorum exorditus est. Eius enim discipuli, quique eiusdem dicendi genus præoptaverunt, *Frontoniani* dicti sunt, quorum meminit Sidosius Apollinaris *Epistul. I. Lib. I.*

Postremo (cui Callistus lacrimas) patrem adeptus
 es quin gaudeo
 esse si hodie mens
 In forum descendit natalibus nobilis,
 de foro rediit eloquentia quam genere
 nobilior.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD AMICOS

L I B R U S I.

explicit.

Legi emendavi qui supra (1).

(1) Hæc verba scripta sunt in Codice eadem manu, quæ Notæ in margine. Atque hæc recensio subiungitur, præter hunc locum, etiam Libris inscriptis de Nepote amisso, I. et II. de Orationibus, de Bello Paribico, Principia Historiæ, nec non I. ad Marcum (V. infra post Fragmentum Orationis de Hereditate Matidis); sed, quod valde dolandum est, nomen recensentis nusquam occurrit. Tantum o scripturæ specimine, quod in Tabula ad calcem nostri Libri exhibemus, illius docti viri statim coniectare licebit.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD AMICOS LIB. II.

I N D E X (1)

- I. VOLUMNIO QUADRATO.
Secreto (habe)bo.
- II. VOLUMNIO QUADRATO.
Castricius noster.
- III. VOLUMNIO QUADRATO.
Legam, Fili.
- IV. CORNELIO REPENTINO.
Fecisti, Frater Contucci.

(1) Aut integer est Index huius Libri II, aut una et altera ad summum desunt Epistolae. Eius rei argumenta sunt, quod et Index materiae Epistularum primi et secundi Libri satis arcte utrinque concluditor, et in codice, quantum videre licuit, eodem ordine occurrunt Epistolae atque in Indicem relatae sunt.

- V. ARRIO ANTONINO.
Mulum amicorum.
- VI. III. VIRIS ET DECURIONIBUS.
Quantæ mihi curæ.
- * VII. III. VIRIS ET DECURIONIBUS (1).
Meæ gloriæ totius.
- * VIII. (CAVIO MAXIMO).
.....
- * IX. ARRIO ANTONINO.
Gratul(or)... plerosque.
- * X. ARRIO ANTONINO.
Valerius Clitianus.
- XI. ARRIO ANTONINO.
Sicut eos qui.

(1) Epistulæ asterisco distinctæ absunt a Codice.

M. FRONTONIS

EPISTULARUM AD AMICOS

LIBER II

I. VOLUMINIO QUADRATO (1)

SECRETO (habe)bo ita ut vis: legam libenter (2), itaque ut soleo corrigam, quantum manus, quæ infirmissimæ sunt, tolerare poterunt. Ex voto studiorum cultum teneto, et siquid vacui temporis detur, exerceudo ingenio occupare.

(1) Multis in horum temporum historiis occurrunt Quadreti, quos inter ille rhetor et vir consularis, Favorius imitator, de quo Philostretus in *Paro* et ille nobilissimus Ioveus, qui, ut narrat Herodianus, Dio, et Lampridius, coalerevit in Commodum imperatorem.

(2) Nempe scriptum aliquod missum. Confer Epistolam huius Libri tertiam.

II. VOLUMNIO QUADRATO

CASTRICIUS noster ⁽¹⁾ libellum tuum mihi heri reddidit de balneo egredienti, ut mane ad me veniret ad rescriptum accipiendum. Per noctem ita vexatus sum tussi et vigiliis ⁽²⁾, ut necessario in quintam horam dormierim. Ita Castricium nostrum detinui. Ciceronianos emendatos et distinctos habebis adnotatos a me ⁽³⁾.

(1) T. Castricius illustrum rhetorum sub Hadriano laudat Gellius Lib. I. 6. ff. 27. 21. 23. 24. 25. quo postremo in loco ad usum quoque eo magistro asserit. Sine dubio igitur Castricius a Gellio memoratus Frontonis aequalis fuit; verum in hac Epistula verum Castricius rhetor, an potius libertus aliquis nominatur, insertum est.

(2) De vigiliis quibus questum Frontonem vides etiam in Epist. IX. Lib. I. ad Marcum.

(3) Puto intelligendos Libros Ciceronis, et nota a Frontone emendatum adnotationibusque illustratum Ciceronem. Porro his loca Frontonis notus quidem iam mihi erat, cum Asconii esse dicebam sum Commentarium ineditum anonymum in Ciceronis aliquot Orationes, quem nuper edidi; sed tamen a mea sententia non idcirco mihi recedendum putavi. Namque ut Asconio illud Opus ascriberem, multa indicia suadebant; ut Frontonis esse dicerem, nulla.

Leges ipse: in volgus enim eos exire
quare nolim, scribam ad te diligentius.

III. VOLUMNIO QUADRATO

LEGAM, Fili, libenter Orationem
istam, quam misisti mihi. Siquid vide-
bitur corrigendum, corrigam, sed librari
manu. Nam mihi manus (dextera) dolo-
ribus non mediocribus *torquetur*. Cum
istis tamen doloribus in Circum delatus
sum. Rusum (1) studio Circensium teneor *
. . . quantum . . . tuoque . . . orationis . . .
hic cupiat . . . hic libel . . . colat . . . item
composita sit rhetorico tota.

* *In margine*: 'M. Fronto studio
Circensium impense tenebatur.'

(1) Sic Cod. pro *rusum*. V. etiam inferius *Fragm. I.*
Libri II. de Oratioibus. Et quidem ita loque-
bantur Veteres. V. Augustinum *de Civ. Dei* Lib. VII.
23. ubi ex Varrore Deus quidam dicitur *Rusor*,
quod *rursus cuncta eodem revolvuntur*. Sic etiam
olim scribebatur *isum* et *isum* pro *sursum* et
deorsum.

IV. CORNELIO REPENTINO (1)
FR. PR. (2) SALUTEM

FECISTI, Frater Contucci (3), pro tua perpetua consuetudine et benignitate, quod Fabianum (4) spectatum in iudiciis civilibus, frequentem in forum, meum

(1) Cornelius Repentinus praefectus fuit Urbi, et gener Didii Iuliani imperatoris, at in huius vita narrat Spartianus p. 89. D. Apud Cruternum p. LXV. 5. Igitur haec inscriptio in hortis D. Sebastiani extra Romam reperta:

SILVANO. SANCTISSIMO

CORNELIUS. REPENTINUS. V. C. FECIT.

(2) Ita perspicue Codex FR. PR. Quod si scriptum fuisset PR. PR. explicavisset *Propratori*. Parro FR. interdum significat *Fratrem*. V. Usatum de *Notis romanorum* p. 191. b. Fratrem autem statim vocat Repentinum Fronto.

(3) V. Fragmentum Epistolae XIII. Libri ad Pium, quamvis valde incertum est, ob evanidam scripturam, utrum illa Epistola scripta sit ad Contucolum. Ceterum haec sine dubio est ad Cornelium Repentinum, quem Fronto dicit etiam Contucium, de quo cognomine seu agnomine confer dicta ad Epist. V. Lib. I. ad Aemium p. 139. n. 1.

(4) Mustius Fabianus nobilis senator occisus indicta causa sub Severo Imp. memorator a Spartiano in huius vita p. 101. C. Tum L. Aelius Fabianus consul fuit anno Urbis DCCCCLV. Sed hic vix videtur familiaritate Frontonis potuisse uti.

familiarē ita tutatus es, ut ei existimationem incolumem conservares. Meritis tibi parem gratiam referendam Di immortales prospe

V. ARRIO ANTONINO (1)

MULTUM amicorum properare censorio servaverim eram. Demonstratus est mihi a doctis et multum mihi familiaribus viris, quorum apud me voluntas ipsorum (2) merito valet plurimum. Igitur, si (3) me amas, tantum Volumnio (4) tribue honoris facultatisque amicitiae tuae complectendae. αὶ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες (5) conciliaverunt eum mihi.

(1) Videtur hic Arrius Antoninus iunior, qui sub Commodō imp. post Asiū proconsulatum occisus est: qua super re vide disputata a nobis in Monito praeposito Orationi pro Volumnio Sereno p. 295-296.

(2) Proaomen ipse non raro iungitur eleganter relativo quā.

(3) Ita Codex n' pro quantum.

(4) Intellige Volumnium Serenum Concordiensem, de quo infra in Fragmento Causidictionis, quā pro eo Fronto conscripsit ad Arrium Antoninū.

(5) Iliad. i. 204.

Igitur tam comi amicitia accipias velim,
quam ille (1) volebat, Me-(ncetiadi) Ζωρότερον
δὲ κέραιε (2) quom imperabat.

VI. II. VIRIS ET DECURIONIBUS (3)

QUANTE mihi curæ
. multoque malim patriæ nostræ
tutelam auctam, quam meam gratiam (4).
Quare suadeo vobis patronos creare, et
decreta in eam rem mittere ad eos qui
nunc fori locum principem occupant,
Aufidium Victorinum, quem in numero
municipum habetis (5), si Di consilia

(1) Achilles.

(2) *Iliad.* 1. 203.

(3) Nempe urbis Cirtæ, ut apparet infra. Porro
etiam Cicero ad *Famil.* Lib. XIII. 76. scribit Quatuor
Viris et Decurionibus.

(4) II. Viri et Decuriones Cirtenses Frontonem
oraverant ut Patriæ nescio quo in negotia patro-
cinium exhiberet: quibus ipse excusat gravio-
rem suam ætatem et valetudinem, suadetque vigen-
tiores patronos eligere.

(5) Aufidius Victorinus ducta unica Frontonis
filia transiit in eiusdem Frontonis familiam; quare
et in Inscriptione Pisarense (vide inferius p. 200.)
Victorini Nepos dicitur *M. Aufidius Fronto*. Hinc

mea iuverint: nam Filiam meam despondi ei. Nec melius aut mihi posteritatem, aut meæ filiæ in omnem vitam consulere (1) potui, quam cum talem mihi generum illis moribus tantaque eloquentia elegi (2). Servilium quoque

noster Orator iure dicit Aufidium Victorinum ob id matrimonium fieri quoque municipem Cirtensem. Itaque προληπτικῶς tantum dictus est a nobis Cirtensis Aufidius Victorinus in Commentario prævio Part. I. Cap. I. Ceterum Aufidium gentem Hannibal Oliverius Pisarensem fuisse suspicatus est ad Narm. Pisaur. p. 161., præsertim ex Inscript. Pisaur. XXXV. Idem p. 160. monet, Aufidium Victorinam in Inscriptionibus, quas profert, esse prænomine: ita prorsus se res habet etiam in scriptis his Frontonianis.

(1) Nota loquutionem *consulere mihi posteritatem*.

(2) Moris Aufidii Victorini prolixè commendat Fronto in Epist. II. de Nepotæ amisso. In excerptis autem Dionis Lib. LXXII. 17. celebratur præcipue eius abstinencia ab accipiendis muneribus quum gereret magistratus. Victorini item eloquentiam celebrant Fronto et Dio locis nuper laudatis, et a Dione quidem Victorinus dicitur τῇ τῶν λόγων παρασκευῇ ὑδρευὺς τῶν καὶ* αὐτὸν δεύτερος γινώσκων, facultate dicendi suæ orationis nemini secundus. Nullus autem dubito quin Victorinus institutus sit in litteris a Frontone. Quippe iam monui (ad Epist. I. Lib. I ad Marcum p. 40 n. 1) Victorinum condiscipulum Marci fuisse, qui Frontonis fuit discipulus.

Silanum ⁽¹⁾ optimum et facundissimum virum iure municipis ⁽²⁾ patronum habebitis, cum sit vicina et amica civitate Hippone regio. Postunium Festum ⁽³⁾ et morum et eloquentiæ nomine recte patronum vobis feceritis, et ipsum nostræ provinciæ et civitatis non longinquæ. Horum patronorum non mediocrium . . . familiares essent . . . vicina . . . adesse

(1) Servilium Silanum inter occisos a Commodo recenset Lampridius in huius vita p. 71. A. Certe *Silano*, qui fuit consul aliter anno decimo Commodo imp., plerique recenses Auctores (in Continuatione Fastorum Sigonii) nomen faciunt *Servilium*.

(2) Ita Cod. *municipis* aut *municipiis*.

(3) Postunium Festum cum Frontone nostro fabulantem inducit Gellius XIX. 13 « Stabant forte » una in vestibulo Palatii fabulantes Fronto Cornelius et Festus Postumius, et Apollinaria Sulpicius ». Barthius Adv. Lib. II. Cap. 3. suspicatur Postunium Festum eundem esse ac Pompeium Festum grammaticum præstantissimum, cuius exstant Libri XX. Siquid Barthii coniecturæ pro ea opinione valent, Festi quidem grammatici ætas iam patebat ex Gellio loco citato; at ex hac Frontonis Epistula non solum illius ætas, verum etiam patria innoscitur, nempe eum fuisse Numidam et civitatis a Circa metropoli non remotæ.

adversus rem . . . nolint dicam.
 Quoad ætas mihi et valetudo integra
 fuit, negotia sunt. et æta-
 te *Coloniam* nostram (forensium)
 et iuniorum præsiidiis esse fundatam.
 Nec nere quantus nostra
 virum popularem habeamus, et virum
 consularem ius publicum respondentem.
 Ego quoque, ut spero, quoad ætatis vis
 viguit, in officiis civilibus non obscure
 versatus sum. Alii quoque plurimi sunt
 in senatu Cirtenses ⁽¹⁾ clarissimi viri.
 Postremus est honor maximus, tres ve-
 stri cives sed etiam suave est
 utor quo sed vos melius est iam
 nunc interdum quantum

(1) Ex hoc loco confirmatur, Frontonis patriam
 fuisse Cirtam: quod quom iam satis consistet ex
 Minutio Felice, Galli tamen aliquot recentiores
 Genti suæ, ut fit, festive blandientes cum Aphi-
 tæum fuisse dixerunt. Sed nos de hoc capite egi-
 mus in dissertatione, quam his scriptis Fronto-
 nis præposuimus.

VII. III. VIRIS ET DECURIONIBUS

MEÆ gloriæ totius

VIII. (CAVIO MAXIMO) (1)

IX. ARRIO ANTONINO

GRATUL(OR) plerosque

X. ARRIO ANTONINO

VALERIUS Ciliānus

XI. ARRIO ANTONINO

SICUT eos qui (2).

(1) De CAVIO MAXIMO vide dicta ad Epist. IV. et VII. Libri ad PINUM.

(2) Vide hanc Epistolam, seu potius Causidicationem, inter Fragmenta Oratorum Frontonis.

M. FRONTONIS

DE FERIIS ALSIENSIBUS (1)

I. MAGISTRO MEO

FERIAS apud Alsium quam feriatas egerimus, non scribam tibi, ne et ipse angaris, et me obiurges, mi Magister. (Lorium)⁽²⁾ autem regressus Cumnulam⁽³⁾

(1) Alsium fuit oppidum Etruriae non longe ab ostiis Arnois fluminis. Locum pressius designat Antonini Itinerarium p. 300. « Iter a Roma per » portum Centumcellarum M. P. LXVIII. In Portum » M. P. XVIII. Fregenas M. P. IX. Alsio M. P. IX. » Villas Alsenses memorant Cicero *pro M. T.* XX. *ad Famul.* IX. 6. Plinius *Epist.* I, Lib. VI. Valerius Max. Lib. VIII. Cap. I. *Dama* 7. Illuc quum feriandi gratia recessisset M. Aurelius, nata est ei et Fronto occasus hasce mutuas Epistulas conscribendi.

(2) De Lorio recte dicta ad *Epist.* VIII. Lib. II. ad Marcum. Ea villa scilicet sita erat inter Romam et Alsium.

(3) Cumnulam. Ita proxus mihi legere videtur in Codice. De filiabus Marci dixi aliquid ad *Epist.* V. Lib. I. ad Marcum n. 3. Sane Marci filias complures natas fuisse narrat Herodianus in exordio

meam.... febricitantem repperi. Medicus dicit, si.... cito nobis me.... tu quoque.... valeas.... *lartior* sim. N(am) oculis spero te(cum lau)dem sanis, et.... Vale mi Magister.

II. DOMINO MEO ANTONINO AUGUSTO

F^{ERIAS} Alsienses.... misi... ni...
in nobellæ. Quid cantetur viniæ atque...

Libri I. Τὴ βασιλεύοντι Μάρκῳ Αυγαπίρῃς ἔγγραφον πλείους. Nonnullorum nomina istiusmodi in Veterum scriptis aut monumentis supersunt. *Præter Lucillam* setis celebrem, memorantur *Fibla Aurelia Sabina* apud Gruterum p. CCLII. 8. *Fadilla* spud Muratoriam p. CCXLII. 3. *Domitia Faustina* spud Mabillonium Analect. vet. edit. nov. p. 363. Quinta est igitur certi nominis filia Marci Cumanula. Pagine quidem ad annum Chr. 180. inter filias Marci recenset etiam *Lucillam minorem*, quæ nupsit Pertinaci. Verum is græcum textum Herodiani Lib. IV. cap. 6. (ssu posias 11.) unde eam notitiam hausit, non setis consideravisse videtur. Alius est enim ibi filius Pertinacis, alius Lucillæ filius; uterque eodem, non unus idemque, a Caracalla occisus est. Res evidenter constat ex Spartiano in *Caracalla* p. 127. D. ubi dicitur: « Occidit (Caracalla) Pom- » psianum Marci nepotem ex filia natum, et ex

quid multarum rusticarum. Catonem quoque in Oratione adversus Lepidum (1) verbum cantari solitum commemorasse, cum ait: STATUAS POSITAS OCHÆ ATQUE DIONYSIDORO EFFEMINATIS, QUI MAGIRAS FACERENT (2). Id in velint post redire

» Pompeiano cui nupta fuerat Lucilla post mortem
 » Veri Imperatoris ». Tum p. 128. C. » Helvium
 » Partinacem suffectum eos. ob hoc solum, quod
 » filius eius imperatoris occidit (idem Caracalla) ». Ergo Spartianus et Herodianus loquuntur de una eademque Lucilla Veri primum, deinde Pompeiani uxore. Igitur *Lucilla minor* fictitia.

(1) Cellius, Nonius, Festus, Charisius, Priscianus plures laudant Catonis Maioris Orationes: Orationem tamen huius adversus Lepidum apud eos non vidi citatam. Sed enim Catonis quoque nepotis Orationes existisse exploratum est. Quia et Cato Uticensis orator fuit: atque hic adolescens quidem adversus eum Lepidum dicere potuisse videtur, qui bellum patriæ insolit anno Urbis DCLXVIII. Certe Cato Uticensis familiaris fuit Lutatii Catuli contra quem Lepidus bellum civile conflagavit (V. Plutarchum in *Catone* Edit. Londin. 1723. Tom. IV. p. 230.). Obiter noto, adversus hunc Lepidum L. quoque Philippi exstare Orationem apud Sullianum in *Fragmentis Libri I. Historiarum*.

(2) Arbitrari licet hæc esse ipsius verba Catonis. Codex autem habet evidenter *MAGIRAS*.

in ea.... facit. Opportune.... brum....
rim cantandi ludendique initium capiunt.
Et paravit

II. DOMINO MEO ANTONINO AUGUSTO

· QUID? Ego ignoro ea te mente Al-
sium isse, ut animo morem gereres,
ibique ludo et ioco et otio libero per
quattriduum universum operam dares?
Nec dubito quin te ad Ferias in secessu
maritimo fruendas ita compararis. In sole
meridiano ut somno obcedires cubans.
Deinde Nigrum (1) vocares, libros intro
ferre inberes. Mox ut te studium legendi
incessisset, aut te Plauto expolires, aut
Accio expleres, aut Lucretio delenires,
aut Ennio incenderes (2) in horam ist(ic)

(1) Lampridius in *Commodo* p. 70. B. memorat Nigrum, qui sub eo Imperatore praefectus praetorii sex horis suis perhibetur.

(2) Nota tandem quam his principibus poetarum Frosto tribuit, quorum Plantum dieit positum, Accium plentum, Lucretium delenientem, Ennium ardentem.

musarum propriam quintam. Re(dires)...
 inde libris mitteres. Ciceronis si
 sermones ad te detulisset, audires
 in devi(um) quantum poteris litus per-
 geres, et raucas *paludes* ambires
 vel, si videretur, aliquam navem con-
 scenderes, vel æthere tranquillo in al-
 tum *provectus* portisculorum et remigum
 visu audituque te oblectares. Actutum
 inde balneas peteres, corpus ad sudorem
 uberem commoveres: convivium deinde
 regium agitares conchis omnium gene-
 rum, plantino PISCATU HAMATILI,
 ut ille ait (1), ET SAXATILI, alulibus
 veterum saginarum, mattiis (2), pomis, bel-
 lariis, crustulis, vinis felicibus, calicibus
 perlucidis sine delatoria nota. Quid hoc
 verbi sit quæras fortasse. Accipe igitur.
 Ut homo ego multum facundus et Senecæ

(1) Rud. 2. 1. 10.

(2) Ita Cod. *mattiis* pro *mattyis*. Nisi forte 'est
 adiectivum, nempe *mattiis* pro *mattianis pomis*.

Annæi sectator (1), Faustiana vina (2) de Sullæ Fausti (3) cognomento felicia appello: calicem vero sine delatoriâ nota cum dico, sine puncto dico. Neque enim me decet qui simul iam homo doctus, volgi verbis falernum vinum aut calicem acentetum (4) appellare. Nam qua te dicam

(1) Ironice id dicit. Nam in Fregm. I. Lib. II. de Orationibus stilum Senecam vehementer insectatur Fronto.

(2) Faustiana vina celebrat Plinius Hist. Lib. XIV. Sect. VIII.

(3) Syllæ dictetorem tribus nominibus *Feliciis*, *Epaphroditi*, *Fausti* insignitum tredit Appianus (Bell. civ. I. edit. Tollianus p. 684-685). Hæc eidem nomine nomini conferunt (V. Eckhelium Doctrin. num. vet. T. V. p. 194.). Porro Sylla suos quoque liberos, merem *Faustum*, feminam *Faustam* appellavit.

(4) Plinius Hist. Lib. XXXVII. Sect. I. ait: « In-
 » festantur (crystalli) plurimis vitis: scabro fer-
 » rumine, maculose umbæ, occulta aliqua vomica,
 » prædura fragilique centro: nem sale appellate.
 » Est et rufa aliquibus rubigo: aliis capillamentum
 » rimæ amile. Hoc certiores cæcitate occultant.
 » Quæ vero sine vilio cœnt, puras esse meliunt,
 » ACENTETA appellantur. Contra definiit idem
 Plinius Lib. XVI. Sect. LXXVI. *duritiam clavo symi-*
lem. Quo in loco vide et Harduinum. *Crystallina*

gratia Alsium maritimum et voluptarium
 locum, et, ut ait Plautus, LOCUM
 LUBRICUM delegisse, nisi ut bene ha-
 beres genio, utique verbo vetere FACE-
 RES ANIMO VOLUP. Qua o, malum,
 VOLUP? Immo si dimidiatis verbis ve-
 rum dicendum est, ubi tu animo faceres
 VIGIL, vigiliis dico: aut ut faceres
 LABO, aut ut faceres MOLE, labores
 et molestias dico o. Tu umquam VO-
 LUP? Vulpem facilius quis tibi, quam
 voluptatem conciliaverit. Dic, oro te
 Marce, idcirco ne Alsium petisti, ut in
 prospectu maris esurires? Quid? Tu Lorii
 te fame et siti et negotiis agendis adfligere

centra iterum nominat Plinius Lih. XXXV. Sect.
 XXXI. Hæc puncta seu centra calicum dici Fronto
 delatorias notas. Unum punctorum in indicie indicat
 Asconius ad Orat. pro Scauro. » Scaurus ita abso-
 » lutus est, ut a tribus damnetur, a XXXI.
 » absolvetur, et in eis pauca puncta inter damna-
 » tionem et absolutionem interessent ».

(1) Ita Codex Quo.

(2) Decurtata interdum apud Veteres vocabula, in-
 dicat etiam Quintilianus l. 7. ubi ait: *Vesperug*, quod
vesperuginem occipimus. Quo in loco vide et Notas.
 Sic apud Veteres etiam *capitul*, *facul*.

nequibas? In apopsi (1) iucundiores tibi esse videntur. Memini me ad (vos) pueros in balneis esse rescribas . . . liber . . . te non . . . per . . . quis . . . favor . . . ne . . . gravi . . . Mare ipsum aiunt, ubi Alcedonia (2) sint, fieri feriatum. An alcedo cum pullis suis tranquillo otio dignior est, quam tu cum tuis liberis? . . . At enim res plane iam postulat; num

(1) Itē evidentē Codex In apopsi. Suspīcor autem esse ipsissimū græcum vocabulū ἀπόψις, quo utitur Plutarchus (in Comparat. Cimonis cum Lucullo) ad indicandē Luculli *speculas*: τοῖς ἐν Νεαπόλει θαλάμοις καὶ τὰς περιχλιδίτοις ἀπόψις, *Neapolitana conclavia et circumfusus undis speculas*. Certe H. Stephenus hanc Plutarchi loci explicationem non improbat, sic enim cit: « Quidam eo nomine » accipiunt cœnationes et diætes, vel etiā xystos » circūmclusos, unde despectus eret in vivarie et » stagis ». Dicit igitur Frontū aliquem apopsim, nempe *speculam*, regis villā Alsiensis.

(2) Confer Plautum Pœnul. 1. 2. 142-143. Item Cæsin. Prolog. v. 26. ubi Servii nota in Edit. Gronov. viensis (ALCEDONIA) Hæc evē nidos faciunt in » meri, media hyeme, quibus diebus tanta est tranquillitas, ut penitus nihil in mari possit moveri. » Inde etiā *dies Halcyonil* vocantur ». Eadem dicit Varro de Ling. lat. Lib. vi. Cap. 5.

(studium)? num laborem? num
 Quis arcus perpetuo intenditus (1), quæ
 fides perpetuo suo strictæ sunt (oculi
 coniugio . . . durant) qui uno obnixi ob-
 tutu interissent. Hortus, qui crebro pau-
 gitur, ope stercoreis indiget, herbas et
 holuscula nilulî procreat. Frumento vero
 et solidis frugibus requietus ager deli-
 gitur *, ubertas soli otio paratur. Quid
 Maiores vestri qui remp. et imperium
 romanum magnis auctibus auxerunt?
 Proavus vester (2) summus bellator, ta-
 men lustrionibus interdum se delectavit,
 et præterea potavit satis (3); strenue ta-
 men eius opera populus romanus in
 triumphis malsum sæpius bibit. Avum
 item vestrum doctum principem et na-
 vum orbis terrarum nou regendi tantum;

* *In margine: eligitur.*

(1) Sic Cod. *intenditur*.

(2) *Traianus*.

(3) In Codice ipso interponitur post *satis*.

sed etiam perambulandi diligentem ⁽¹⁾, modulorum tamen et tibicinium studio devinctum fuisse scimus: et præterea praudiorum opimorum esorem optimum fuisse. Iam vero Pater vester divinus ille vir prudentia pudicitia frugalitate innocentia pietate sanctimonia omnis principum virtutes supergressus, tamen et palæstram ingressus est, et hamum * instruxit, et scurras risit **. Nihil de Caio

* *In margine:* theatrum (4).

** *In margine:* Traianus histrionibus delectatus et vino. Hadrianus modulorum et tibicinium studio. Antoninus et palæstram ingressus est, et theatrum instruxit, et scurras risit (5).

(1) Spartianus in Hadriano p. 12 C. » Peregrinationis ita cupidus fuit, ut omnia quae legerat u. de locis orbis terrarum, præcens vellet addiscere.

(2) Ita emendavi nescio quis, cui scilicet hamus nihil ad hunc locum facere videbatur. Capitolianus tamen in Pio p. 30. C. apud » Amavit (Pius) histrionum arces, piscando se et venando multum » oblectavit ».

(3) Eadem de his Principibus dicuntur a Dione, Spartiano, et Capitoliano.

Cæsare dico acerrimo Cleopatrarum hoste *, nihil de Augusto Liviarum viro. Romulus ipse Urbis huius conditor (1) cum hostium ducem manu comminus conserta obtruncavit, cumque spolia opima Feretrio vexit (2), suo (3) ne tenui victu usum putas? Profecto neque esuriens quisquam neque abstemius animum induxisset virgines adultas de spectaculis rapere (4). Quid Numa senex sanctissimus? Nonne

* *In margine:* Caius Cæsar hostis Cleopatrarum, post moechus.

(1) Cod. *condictorem*.

(2) Rsm eleganter narrat Propertius Lib. iv. Eleg. x.

„ Nunc Iovis incipiam saevas aperire Feretri,

„ Armaque de duclibus trina recepta tribos.

„ Acron Hæculeus Cæcina ductor ab arce,

„ Roma, tuis quondam finibus horror erat.

„ Hunc videt ante cavas vibrantem spicula turres

„ Romulus, et votis occopat ante ratis.

„ Iuppiter, hæc hodie tibi victima corruat Acron.

„ Voverat, et spoliom corroit ille Iovi.

Vide et Livium Lib. I. Cap. x. Dionysium Halicæ Lib. ii. Csp. xxxiii.

(3) Codex videtur habere *suo*, sed fortasse legendum *tuo*.

(4) Sabinarum raptus indicatur.

inter liba et decimas profanandas, et suum taurilia mactanda ætatem egit, epulorum dictator, cenarum (1) libator, Feriarum promulgator? saturatum et feriatum dico. (Nunquid tu) esurialis ferias (2) celebras? Nec Chrysippum * tuum prætereo, quem quotidie (3) ferunt madescere solitum (4). Et pleraque (posci. Habebo) Socratem ex

* *In margine: De Chrysippo.*

(1) Ita Cod. sine diphthongo. Porro de Numæ religiosis V. Livium Lib. I. Cap. xix-xxii. Est autem opportunissimum exemplum Numæ, a quo Marcus ducebat originaam, ut Capitolinus et Eutropius tradiderunt.

(2) *Esuriales feriae*, quibus nempe esuritur, seu ieiunatur. Confer Plantum Captiv. 3. 1. 8.

(3) Sic Cod. hic *quotidie*. At alibi *cotidie* aut *cotidie*.

(4) Ebriosum hominem Chrysippum dicit etiam Laertius in eius vita, eumque in potationibus quiescere solitum, sola cura agitantem, unde illud festivum eius ancillæ: *Chrysippi sola cura ebria esse*. Immo hoc extremum morbum ex ebrietate incidisse, narratur ibidem. Fronto autem scribens ad M. Aurelium dicit, *Chrysippum tuum*, quia Marcus libris Chrysippi sive dialecticis sive rhetoricis, quos plurimos is philosophus scripsit, vehementer studebat, ut patebit infra ad Fraga. I. Lib. 1. de

Socraticorum sumposiis (1) et dialogis (2)
et epistulis (3) existimes hominem multum

Orationibus. Et Marcum quidem Stoicorum sectæ præcipua deditum fuisse constat ex Capitolino in eius vita p. 33. B. Iamvero post Zenonem ex secta nobiliorem naminem Chrysippo habuit. Chrysippum his saltem nominat ipsa Marcus in *Opere De rebus suis* Lib. VI. 42. et VII. 19.

(1) Intelligit Xenophontis et Platonia *symposia*.

(2) Præcipue Platonia.

(3) Socraticorum Epistolas nunc spuriss indicant, secus ac Allatius existimavit, eruditi viri plerique omnes, quos inter Gotifridus Olenius in Exercit. adv. Allat., Ioannes Pearsonius in Part. 2. *Viudiciorum Ignatii* Cap. I. Richardus Bentleius in *Dissert. de Epistulis Socraticis*. Et quidem Bentleius suspicatur conscriptas saltem post Athenæum, quoniam hic nunquam earum meminit. Sed ecce tibi Athenæum antiquior Fronto, qui Socraticorum Epistolas se nosse testatur, idque in codice apertissime legitur. Atque ego quidem Allatii sententiam de Socratica Epistula non propugno. Ceterum quanto vetustiores eæ probantur, tanto validius sit argumentum, quod ego duobus abhinc annis ea Epistula Socratica XXVIII. eduxi, cum eam opinionem adstruissim, primam nimirum Isocratis Epistolam scriptam videri tam ad Dionysium Siciliæ tyrannum, tam ad Philippum Mæcedoniarum regem. Vide, si placet, Appendixem I. ad Oratorem Isocratis de *Permutatione* actam, et post græcam Editionem, latine (quod attinet ad partem novam) primam excusam Mædiolani MDCCCXIII.

scitum et facetum fuisse. Socratem intelleges Aspasie discipulum (1), Alcibiadi magistrum (2). Iam si bellum indixisti ludo, otio, satietati, voluptati; at tu dormi saltem, quantum libero homini satis est. Intensus ad supremam... in... ad luminis... An tandem si ignem de cælo nemo surrupisset, sol non esset tibi satis ad iudicandum? Ne (3) cum animo tuo reputes, te mendacio adstringi, cum te diem cognitioni dare ais, et nocte cognoscis (4).

(1) De Aspasie sapiente femina, quæ Socratis in eloquentiæ studiis magistrae fuit, vide Athenæum Libro V. p. 219.

(2) "Alcibiades (inquit Nepos in eius vitæ) "educatus est in domo Periclis, et studitis a Socrate". Quod attinet ad genitivum *Alcibiadi* vide dicta ad Epist. II. Lib. I. ad Marcum p. 42. n. 2. et Epist. IV. Lib. II. ad Verum p. 122. n. 1.

(3) Ne pro nō, ut et inferius p. 183.

(4) Hunc locum confirmant plene Dionis Excerpta Lib. LXXI. 6. Marcum nempe vacantem a bellis, ius constanti reddidisse, et letum spatium oratoribus ad dicendum concessisse: in causis diligenter perpendendis fuisse prolixum, deque una controversie dies sæpe XI. aut XII., aliquando etiam noctem cognovisse. Eodem pertinet quod narrat Capitolinus in *Vero* p. 56. A. nempe quum Verus in

Tum (1), sive condemnes sive absolvas, mendax futurus. Si quempiam condemnas, PARUM CAVISSE VIDETUR (2), ais. Istuc quidem, si lucernæ removeantur, nihil videri (3) poterit. At tu, obsecro, vel loco vel serio te exorari a me patere, ne te somno defraudes, utique terminos diei et noctis serves. Agere de finibus apud te iudicem duos claros et nobiles Vesperum et Luciferum * puta. Utrique

* *In margin:* De Lucifero, de Vespere, et Somno.

villa quadam ingenti luxuria debaccharatur, variis si in mensam Marci quoque invitandi « qui venit ut Fratri venerabilem morum suorum et imitandam ostenderet sanctitudinem; et quinque diebus in eadem villa residens, cognitionibus continuis operam dedit, aut convivente Fyestre, aut convivis comparante ».

(1) *Cad. Tuum.*

(2) Ita dicta Codex PARUM CAVISSE VIDETUR. Hanc autem fuisse veram demonstrationis formulam constat etiam ex Festo in voc. *Parum*. Quam Festi locum male quidam Eruditi corruerunt supponentes potuisse etiam *parum cavisse*, ut iam notavit Scaliger. Ex corrupta formula recepta est etiam a Sigonio de *Iudiciis* Lib. II. Cap. XIII.

(3) Ledit Fronto in duplici senao verbi *videri*, quod verbum apud Veteres in ferendis sententiis sollemne fuit.

demoustrationem sui quisque limitis ostendunt. Horum cognitioni interesse postulat Somnus. Nam se quisque adfinem esse negotio, et adtingi iniuria ait. Vellem autem tantum mihi vigoris aut studii adesse, quantum adfuit cum illa olim nugalia conscripsi, LAUDEM FUMI ET PULVERIS ⁽¹⁾. Ne ego SOMNI LAUDEM summis opibus conscripsissem! Nunc quoque si tibi fabulam brevem libenti est audire, audi.

* Iovem Patrem ferunt cum res humanas a primordio conderet, ævum vi medium uno ictu percussum in duas partis undique paris diffidisse. Partem alteram luce, alteram tenebris amicisse: diem noctemque appellasse ⁽²⁾: noctique otium,

* *In margine* : Fabula de Somno.

(1) Huius Opusculi Fragmenta nos infra exhibemus. Interim nota, ea ludicra scripsisse Frontonem multo ante has Epistulas Alcienses.

(2) Nota quam hæc congruant cum divico Moysis *Genes. I. 3. 4. 5.*

diei negotium tradidisse. Tum Somnus
 necdum natus erat, et omnes pervigiles
 ætatem agebant. Sed quies nocturna vi-
 gilantibus pro Somno fuerat promulgata.
 Paulatim deinde, ut sunt ingenia homi-
 num inquieta, agitandi ac turbandi cu-
 pida, noctes diesque negotiis exercebant,
 horam otio nullam impertibant. Tum
 Iovem ferunt, ubi iam iurgia et vadi-
 monia nocturna sisti, et noctes quoque
 comperendinari videat (1), cum corde suo
 agitasse de suis germanis Fratribus unum
 præficere, qui nocti atque otio hominum
 curaret. Neptunum multas et graves eu-
 ras maritimas causatum, ne fluctus ter-
 ras totas cum montibus obruerent, neve
 moti venti cuncta funditus percellerent,
 silvas et sata radicitus haurirent. Diem
 quoque Patrem causatum multa opera,
 multaque cura templa infera ægre coer-
 ceri, amnibus et paludibus et stagnis

(1) Ita Cod. videat. Dic, si placet, videbat.

stygiis Acheruntem ægre commœniri. Canem denique custodem apposuisse umbris territandis, quæ aufugere ad superos cuperent: eique Cani trinas latraudi fauces sc trinos hiatus, trinasque dentium formidines addidisse. Tum Iovem Deos alios percontatum, animadvertisse gratiam vigiliæ aliquantum pollere (1): Iunonem plerosque partus nocturnos ciere: Minervam artium atque artificum magistram multum vigilari velle: Martem nocturnas eruptiones et insidias mutare iuvare. Venerem vero et Liberum multo maxime pernoctantibus favere. Capit tum consilium Iuppiter Somni procreandi, in Deum numerum adsciscit, nocti et otio præficit (2), eique claves oculorum tradit. Herbarum quoque sucos, quibus corda hominum Somnus sopiret, suis Iuppiter manibus temperavit. Securitatis et voluptatis herbæ de cæli nemore

(1) Nempe (ut puto) plures esse vigiliæ utilitates.

(2) Cod. videtur habere *præfigit*.

advectæ, de Acheruntis autem pratis
 leti (1) herba petita. Eius leti guttam unam
 aspersisse minimam, quanta dissimulantis
 lacrima esse solet. Hoc, inquit, suco
 soporem hominibus per oclorum repa-
 gula iuriga: cuncti, quibus inrigaris,
 ilico post procumbent, protinus viribus
 tuis immobiles iacebunt: tum tu ne ti-
 meto, nam vi veniet (2) paulo post. Ubi
 evigilaverint, exsurgent. Post id Iup-
 piter alas, non ut Mercurio talares, sed ut
 Amori,umeros (3) exaptos Somno adnexuit.
 Non enim te (soleis) (4) aut talari or-
 natu ad pupulas hominum et palpebras
 incurrere oportet curruli strepitu et cum
 fremitu equestri, sed placide et clem-
 enter pinnis teneris in modum hiru-
 dinum advolare, non, ut columbæ, alis

(1) Letum proprie est obliuio ut docent Varro de
 Lingua lat. Lib. vi. 3. et Festus.

(2) Nempe sopor.

(3) Ita sine exspirata etiam in Epist. v. Libri ad
 Piam p. 11. ubi vide et notam 3.

(4) Cod. videtur habere solis.

plaudere. Ad hoc, quo incundior hominibus Somnus esset, donat et multa somnia amœna, ut quo studio quisque devinctus esset: ut histrionem in somniis fautor spectaret, ut tibicinem audiret, ut aurigæ agitandi *strategemata* (1) monstraret. Milites somnio (2) vincerent, imperatores somnio triumpharent, peregrinantes somnio domum redirent. Ea somnia plerumque ad verum (3) convertunt (4). Igitur, Marce, siquo tibi somnio

(1) Supplendum videbatur *strategemata* aut *artem*, aut aliud eiusmodi.

(2) Cod. *somno*, sed corrigitur ex subsequentibus.

(3) Cod. *adversum*, at sequentia suadebant ut emendaremus *ad verum*.

(4) Innuit Fronto morem Veterum petendi oracula per incubationem. De huiusmodi oraculo Amphiarai vide Pausaniam in *Atticis* XXXIV. De Iuca Fauni hæc canit Virgilius *Æneid.* VII. 86. et seqq.

„Huc dona sacerdos

„Quem talit et cæsarum ovium sub nocte silenti

„Pallibus insubuit stratis, somnosque petivit:

„Multis modis simulacra videt volentia miris,

„Et varias audit voces, frangiturque Deorum

„Colloquio.

Vide ibi et Servii notam v. 85. Confer etiam Aristophanem in *Pluto* Act. III. Sc. 2.

hinc opus est, censeo libens dormias tantisper, dum quod cupis quodque exoptas vigilant tibi contingat (4).

Sed quod magis ad rem facit, ipsum Frontonem constat non mediocriter hae superstitionis fuisse imbutum. Is enim arthriticus, curatione a Diis petita, ut narrat Artemidorus *de Somniis* iv. 24., visus sibi per somnium est valetudinis mox levandae auspiciom capere. Vide eum locum Artemidori inter testimonia Veterum de Frontone, quae nos in dissertatione praevia exhibuimus.

(1) Hic desinit sine dubio Epistula ccl. cum in eadem codicis pagina sequitur proximè alia Epistula. Sed tamen *Somni Laudes* a Frontone compositae, non plane enectae Scripto hoc comprehenduntur. Nam M. Aurelius in ea Epistula (secunda scilicet Libri I. ad Marcum) qua Frontonianis omnibus argumentis pro Somno respondet, ait Frontonem sibi acripisse, Q. Ennium ex somno et somnio initium sibi fecisse, Hesiodumque pastorem dormicioem, poetam esse factum. Jam vero nihil horum in hac Frontonis Epistula. Tum in Fragmento I. Libri I. de Oratioribus ait Fronto magistrum Enni fuisse Homerom et Somnium. Nullus autem dubito, quin Fronto id utrumque continetim prolixèque asseruerit in Epistula de *Laudibus Somni*, quae doquidem Merens loco onper citato sumit ab Homero argumenta adversus Somnium, tum transit ad Q. Ennium. Patet ergo, Frontonem aliam saltem addidisse Epistulam, qua *Somni laudes* fuso persorbatur. Sed haec, ut alia multa Frontonis Opera, a lacero oblitterato et mutilo nostro Codice abest.

IV. » ANTONINO AUGUSTO
FRONTO » (1)

. . . nullius ante, nisi unius Caii Salustii trita solo sensum dictu periculosum et pæne opstetricium pulcherrimo culta et honestissimo ornatu protulisti. Εὐφρανας ὑπερεὐφρανας, σῶζες μὲν. Quod

(1) Supplevi inscriptionem. Ex clausula autem huius Epistolæ comparata cum Epistula VI. Alsiensi, duo certissime erantur, nempe et Frontonis esse ad M. Aurelium hanc Epistolam, et uosm ex Alsiensibus. Nam quod hic ab Fronto, se videlicet digitis consuluisse, id scribit in Epistula vt. Marcus, se in eius Epistula Alsiensi sibi missa legisse. Scribit autem ibi Marcus *Legi litteras Alsienses*. Tunc subicit: *Quid est quod in fine Epistolæ manum (vel manni) consuluisse dicis?* Iam hæc Epistula, quam eos facimus quartam, sine dubio non est pars primæ aut secundæ aut tertiæ aut sextæ; cæ enim in codice inter se mutuo consequuntur, cœtinuoque ordine scriptæ sunt. Neque rursus est pars quintæ: nam quinta in eadem codicis pagina huic ipsi, quam facimus quartam, subiicitur. Huic autem loco hanc et sequentem Epistolam inseruimus, quia Epistula M. Aurelii, quæ in codice quartam sedem occupat, in postremum potius locum reicienda videbatur.

librari manu Epistula scribita est, a labore gravi digitis consului, qui sunt iam in suspitione (1).

V. ANTONINO AUGUSTO FRONTO

QUID scrutetur qua
 propera Neque balbam virginem
 quæ Vestalis sit capi fas est (2), neque sir-
 benam (3) Verba de balbutientibus
 ponenda varie Balbutientium vitium

(1) Nempe: quos suspicor articulorum dolore max
 vexatum iri.

(2) Consonat Gellius I. 12. » Qui de Vestali vir-
 » gine capiendi scripserunt, negaverunt capi fas
 » esse quæ lingua debili sensuque surium dimissa
 » aliave qua corporis labe insignita sit. Capi autem
 » virgo propterea dici videtur, quia pontificis ma-
 » ximi manum prehensa ab eo parente, in cuius
 » potestate est, veluti bello capta abducitur ».

(3) Nota latinum vocabulum *sirbenus*, cuius si-
 gnificatio petenda est e graeco *συρβηνός* (quasi etiam
 scribendum videbatur *syrbenus*). Est autem *συρβηνός*
 qui confuse et incondite loquitur. Hinc illud adjectivum
συρβηνός *χορός* apud Schottum Z. 6. 1. S. 13. 1. St. 962.
 Vide ibi et Schotti notas. *Syrbenorum chororum* il-
 lerte defuit Athenæus Lib. xv. p. 697. *ὅς ἐκαστον*
τὸ δυνάμει ἰαυτῷ κατῴσται δῖον, πρηνίζοντα οὐδὲν τὸ

his ferme verbis significatur *: vox impedita, vox vineta, vox difficilis, vox (fracta), vox imperfecta, vox absona. Illis contraria quærenti tibi subvenisse certum habeo: vox expedita, vox absoluta, vox facilis, vox (perita), vox (amabilis). Tua vox . . . vere . . . non . . . his omnibus

VI. MAGISTRO MEO SALUTEM

MODO recepi Epistolam tuam, qua confestim fruar. Nunc enim imminebant officia *δυσπαράτηρα*. Interim, quod cupis, mi Magister, breviter ut occupatus

* *In margine: Quibus vocabulis appellantur sirbeni.*

προκαθήμενος καὶ διδάσκων τοὺς χορὸν, in quo singuli canunt quidquid visum fuerit, nihil auscultantes quid cantet chori doctor ac præceptor. Immo ἐκπύρεται est a ἐκπύρε, qua voce in v. lex. dicuntur uti subulei ad sues. Vide etiam Hesychium, Etymologum, et Suidam.

Parvolam (1) nuntio nostram melius valere, et intra cubiculum discurrere.

Dictatis his, legi Litteras Alsienses meo tempore, mi Magister, cum alii cenarent, ego cubarem tenui cibo contentus hora noctis secunda (2). Multum, inquis, cohortatione mea (3); multum, mi Magister: nam verbis tuis adquievi, sæpiusque legam ut sæpius adquiescam. Ceterum verecundia officii quam sit res imperiosa (4), quis te magis novit? Sed, oro te, illud quid est, quod in fine

(1) Nempe *Cunulam*, de qua recolit Epist. I. Alsiensem.

(2) In Excerptis etiam Dionis Lib. LXXI. 6. dicitur Marcus tenuissimo cibo usus, cumque ipsam noctu semper cepisse, cumquam interditi.

(3) Nempe: *multum, inquis, cubes, me hortatore*. Cui respondet Marcus: *multum sane cubabo, nam etc.* Nisi quis malit explicare: *multum inquis cohortandi mei causa, multum mi Magister: nam etc.*

(4) Dicit Marcus se verecundia officii sui, et personam regie quam sustinebat, ad satagendum vigilandamque compelli. Quod de Marco vehementer confirmant Excerpta Dionis loco nuper laudato: *φιλότονος ἦν, καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσετίμωτο, laboris amans* (Marcus) erat, sequē diligenter ad officia principis intendebat.

Epistulae manum consuluisse ⁽¹⁾ dicis? Illatenus dolueris, mi Magister, si me compotem voti boni *Di* ⁽²⁾ faciunt. Vale, mi Magister, optime φιλέσταργε ἄνθρωπε.

M. FRONTIONIS

DE FERIIS ALSIENSIBUS

explicit

(1) Cod. *consuluisse*. Recola autem Epistulam IV. Alsienisam, p. 195. ibique notam nostram t. Immo, ut ei loco melius hic responderet, scribendum esset *manui consuluisse*.

(2) Supplevi *Di*. *Boni* quidem dicuntur saepe *Dii* apud Veteres, coniunctim tamen, nempe *Dii boni* nam absolute *Boni* pro *Dii*, non memini me videre. Hoc nihilominus loco vel iocunde omittendum est *Dii* aut *Di*, vel *Boni* poni videntur absolute pro *Di boni*. Quod si *boni* adiungas τῷ *voti*, carebit nominativo verbum *faciunt*, nisi praeponas *Di*. Marcus quidem (in Epist. VII. Lib. I. ad Marcum) eandem sane sententiam his verbis protulit: *O qui ubique estis Di boni, valent, oro, meus Fronto*.

Denique moneo, totam hanc Epistularum Alsienisium disputationem pro honestis obiectationibus et somno scriptam esse a Frontone adversus Stoicorum dogmata, quibus Marcus studebat. Et de eius quidem secta ἐπερωμαξίῳ Veteres multa tradiderunt. V. gr. Persius Sat. tit. 53.

Quæque ducet sapiens braccatis illita Media
Porticus; insomnis quibus et detonsa iuventus
Invigilat, aliquis ei grandi pasta polenta.

M. FRONTONIS
DE NEPOTE AMISSO (1)

I. MAGISTRO MEO SALUTEM

MODO cognovi de casu. Cum autem in singulis articulorum tuorum doloribus torqueri soleam, mi Magister, quid opinaris me pati cum animum doles? Nihil conturbato mihi aliud in mentem venit,

(1) Luget Fronto in hoc Libro Nepotem amissum. Patet autem inferius hunc natum ex Aufidio Victorino genere et Filia Frontonis, perisse in Germanis, dictumque fuisse *Decimianum*. Ex Epistula autem vit. Libri I. ad Verum constat eundem perisso tripulum.

Ex Aufidio Victorino et Filia Frontonia duo saltem masculi liberi procreati sunt, ut patet ex Epistula huius Libri secunda. Alter est is, de cuius obitu in hoc Scripto agitur; alter M. Aufidius Fronto, qui anno Urbis MCCCLXIII. cum P. Cornelio Anulino consulatum gessit. Hic quoque filium amisit, nepotam ideo Aufidii Victorini, pronepotem Frontonis arstatis. Huius exstat sepulchrum Pisauri, cuius epigraphem, cum plures, tam omnium accuratissime illustravit Henrichus Olearius. Est autem

quam rogare te, ut conserves mihi dulcissimum Magistrum, in quo plura solacia vitæ huius habeo. Quæ (1) tibi tristitiæ istius possunt ab ullo contingere? Mea manu non scripsi, quia vesperi loto tremebat. Vale mi iucundissime Magister (2).

hec sexagesima nona in Marmoribus Pissurensibus. M. AUFIDIO. FRONTONI. PRONEPOTI. M. CORNELL. FRONTONIS. ORATORIS. CONSULIS. MAGISTRI. IMPERATORUM. LUCI. ET. ANTONINI NEPOTIS. (corr. NEPOTI) AUFIDI. VICTORINI PRÆFECTI. URBI. BIS. CONSULIS. FRONTO. CONSUL. FILIO. DULCISSIMO

Frontonis Filio, qui trimulus obiit, positus olim lapis inventos est in agro quoque Nespolitano, cuius lapidis inscriptio existit apud Gruterum p. DCXCV. 9. sed parentum nomina non congruunt. Eam tamen hec proferam. M. MARIO. PROCULO. VIX. ANN. III. M. III. D. VIII. M. MARIUS FRONTO. ET COSCONIA. HYGEA. PARENT. INFELICISS. FILIO PISSIMO. FECERUNT. etc. Addo denique ex eodem Grutero p. CMXXXIII. 6. tertiam inscriptionem D. M. Q. AUFIDIO. FRONTONI. LEIB. B. M. GN. DOMITI VS. FRONTO.

(1) Nempe *Quæ solacia*.

(2) Moneo, Marci hanc esse Epistolam, ut patet ex clausula Epistolæ d, quæ Epistula huic Fronto respondet. Porro etiam Verus per litteras (recole VIII. Lib. I. ad Verum) Frontonem de Nepote amico consolatus est.

II. ANTONINO AUGUSTO FRONTO

MULTIS huiusmodi mæroribus fortuna me per omnem vitam meam exercuit. Nam, ut alia mea acerba omitiam, quinque amisi liberos miserrima quidem condicione temporum meorum. Nam quinque omnes unumquemque semper unicum amisi, has orbitatis vices perpressus, ut numquam mihi nisi orbato filius nasceretur. Ita semper sine ullo solacio residuo liberos amisi, cum recenti luctu procreavi (1). Verum illos ego

(1) Confer hunc locum cum Epistola vi. Lib. I. ad Amicos, quo loco etiam iocuit Fronto se feminas tantum gennisse. Ex filiis quum præmatura morte infantes exstinguerentur, una superflua, quæ deinde Aufidio Victorino nupsit. Recte igitur Olivarius ad Marm. Pisaur. p. 160-161. ex eo quod nepos Victorini Aufidius Fronto, Corneli Frontonis pronepos dicitur, collectavit, cum eâ feminâ (Filiâ Corneli Frontonis) id Aufidiam gentem Frontonis cognomen transiisse. Iure etiam suspicatus est, Oratoris Filiam patris hereditatem universam viro suo contulisse: quum vix verisimile videatur, si

luctus toleravi fortius, quibus egomet ipse solus cruciabar. Namque meus animus dolori obuixe oppositus, quasi solitario certamine unus uni resistebat. At nunc dolor *meus* dolore *alieno* multiplicatur, et cumulum meorum *alienorumque* luctuum ferre nequeo. Victorini mei lacrimis tabesco conliquesco. Sæpe etiam expostulo cum Dis immortalibus, et fata iurgio compello. Victorinum pietate, mansuetudine, veritate, innocentia maxima, omnium denique optimarum artium præcipuum virum (1) acerbissima

Oratori filii, aut nepotes superfuissent, ad quos propius illius laus pertinuisset, M. Aufidium Frontonem in Inscriptione Pisarenſi Oratoris pronepotem dictum foisse.

(1) De laudibus Victorini recola Epistolam vi. Lib. II. ad Amicos ibique notam nostram 5. p. 169. Porro (quod moneri vix opus erat) longe alius est Fabius Marcius Victorinus, quemvis et ipse Afer, qui sub Constantio imp. Rhetoricam Romæ docuit, et cuius exstat *Expositio in primum Rhetoricorum Ciceronis Librum*. De pluribus Victorinis legi, si placet, dissertationem Ioannis Launœi Operum ams Tom. II. P. I. p. 634. et seqq. cum Appendice.

morte Fili (1) afflictum? Hoccine ullo modo æquum aut iustum fuit, si providentia res gubernat? Hoc idem recte provisum est, si fato cuncta humana decernuntur? Hoccine fato decerni *par fuit*? Nullum ergo inter bonos ac malos fortunarum discrimen erit? Nulla dies (2), nulla fati diiudicatio, quali viro filius eripiat? Facinorosus aliqui (3) et scelestus mortalis, quem ipsum numquam nasci melius foret, incolumes liberos educit, in morte sua superstites relinquit. Victorinus vir sanctus, cuius similes quam plurimos gigni optimum publicum (4) fuerit, carissimo filio privatus est. Quæ, malum, providentia tam inique prospicit? Fata a fando appellata aiunt: hoccine est

(1) *Fili pro filii.*

(2) Nempe adeo fata cæca sunt. Vel refertur ad rem forensem.

(3) *Maturissem alloqui.* Ceterum aliqui pro aliquis non est admodum infrequens. Vide Interpretem nuper a nobis editum ad Orat. Tullii pro Sylla p. 80. cum nota 2. et p. 82.

(4) Ita plana Codex optimum publicum.

recte fari? Poetae autem colus et fila
fatis adsignant (1). Nulla profecto tam sit
inportuna et insciens laudifica, quae erili (2)
togae solidum aut uodosum, servili autem

(1) Percae dicuntur Fata etiam ab Apulcio in
eius Operis de Mundo. Inest autem hic exscribere
eum locum, utpote huic similem, et Auctoris eiusdem
ex Fronto mentis, ex eisdemque provincie Numidia
oriendi: «Tria Fata sunt; numerus cum ratione tem-
» poris faciens, si potestatem eorum ad eiusdem si-
» millitudinem temporis referas. Nam quod in fuso
» perfectum est, praeteriti temporis habet speciem;
» et quod torquetur in digitis, momenti praesentis
» indicat specie; et quod nondum ex cola tractum
» est subiectumque cure digitorum, id futuri et
» consequentis seculi posteriore videtur ostendere.
» Hinc illis conditio ex nominum eorumdem pro-
» prietate contingit. Ut sit Atropos praeteriti tem-
» poris Fatum, quod ut Deus quidem faciet
» infectum. Futuri temporis Lechesis a fine co-
» gnominata, quod etiam illis quae futura sunt,
» finem suum Deus dederit. Clotho praesentis tem-
» poris habet eam, ut ipsis actionibus suadet,
» ne extra sulcos omnibus rebus desit». Obiter
monco, apud Ioannem Lucium in *Inscriptionibus*
Dalmaticis unam Ennos superstitem sic habere.
D. M. S. APPULEIO. P. F. FRONTONI. AE. TI
VIR Q. Q. PONT. SAE. MAXIMA. MARITO
D. S. B. M. Quae tamen epigrapha ad Madeirens-
sem Scriptorum prorsus non pertinet.

(2) Ita sine adspireta, velere orthographia.

subtile et tenue suptegmen neverit. Bonos viros luctu adfici, malos re familiari incolumi frui, neque meusum neque pensum fatorum lanificum duco. Nisi forte alius quidem nos error iactat, et ignari rerum, quæ mala sunt, quasi prospera concupiscimus: contra, quæ bona sunt, pro adversis aversamur: et mors, quæ omnibus luctuosa videtur, pausam laborum adfert et sollicitudinum et calamitarum, miserrimisque corporum vinculis liberatos ad tranquilla nos et amœna et omnibus bonis referta, animarumque conciliabula travehî (1). Hoc ego fas esse facilius crediderim, quam

(1) Ita Cod. *travehî*, ut in Epist. I. Lib. II. ad Marcum *transmisimus*. Confer Cellarium Orthograph. lat. Edit. Patav. 1724. p. 39. Porro pretium operæ fuerit conferre hunc nobilissimum Frontonis nostri lacum cum illustri item Ciceronis (De Senect. XII. et seqq.) super immortalitate et futura beatitudine animorum. Quo in loco Tullius (sen apud eum Cato) disputationem ex summorum philosophorum sententiis constatam, ita concludit: « O præclarum » diem, cum ad illud divinum animorum coacervum cœtumque proficiscar, cumque ex hac turba » et colluvia discedam! »

cuncta humana aut nulla aut iniqua providentia regi. Quod si mors gratulanda potius est hominibus quam lamentanda, quanto quisque eam natu minor adeptus est, tanto beatior et Dis acceptior existimandus est: ocius corporis malis exutus, ocius ad honores liberæ animæ usurpandos exictus (1). Quod tamen verum sit licet, parvi nostra refert, qui desideramus amissos (2): nec quicquam nos animarum immortalitas consolatur, qui carissimis nostris dum vivimus careremus. Istum statum, vocem, formam, aures liberam quærimus: faciem defunctorum miserandam mæremus, os obseratum, oculos eversos, colorem undique deletum. Si maxime esse animas

(1) Videtur participium ab *exigo* pro *exactus*. Si *maxima*, factâ metathesi, scribe *exictus*.

(2) In eandem sententiam scribit Cicero (Epiat. xvi. Lib. v ad Famil.) ad Titium pari luctu affectum: « Quod si tuum te desiderium movet, » aut si tantum rerum cogitatione mœrea, non » facile exhaustiri tibi istum dolorem posse uni- » versum puto ».

immortales consteterit (1), hoc philosophis
 disserendi argumentum, non parentibus
 desiderandi remedium. Sed utcumque
 sunt ista divinitus ordinata, mihi quidem
 neutiquam divinum adferent sollicitudi-
 nem, cui tam propinqua mors. Sive in
 æternum extinguimur, olim cupienti mihi
 tandem (2)
 tu acerbi(ora) . . . neque arborum, neque

(1) Ita Cod. *consteterit*.

(2) Rursum idem Cicero (de Senect. prope finem)
 eum Frontone nostro consentit: « Quod si in hoc
 » erro, quod animos hominum immortales esse
 » credam, libenter erro: nec mihi hunc errorem,
 » quo delictor, dum vivo, extorqueri volo. Sin
 » mortuus (et quidam mortui philosophi censent)
 » nihil sentiam; non vereor ne hunc errorem
 » meum mortui philosophi irrideant. Quod si non
 » sumus immortales futuri, tamen extingor homini
 » suo tempore optabile est ». Ceterum immortali-
 tatem solimorum disertissime testor Cicero etiam
 in Libro I. Tusculanorum, ubi hanc sorem præsertim
 dicte (Cap. xv) mirari licet: « Nescio quomodo
 » inhæret in mentibus quasi ænolorum quoddam
 » ægurium futurorum; idque in maximis ingenis,
 » altissimisque animis et existit maxime et appe-
 » ret facillime ». Tum Cap. xvi. « Ut Deos esse
 » nature opinamur, sic permanere animos arbi-
 » tramur consensu nationum omnium ».

... eodem tempore ... (h)eres tuus ...
 ad vindemiam isto tempore
 aspe(r)ius nequivi præ fletu ac dolore.
 Meus etiam iam hinc me dulcissimus
 Nepos (1) quem ipse sinu meo educo,
 hic est profecto qui me magis magisque
 lacerat prorsus et excruciat. Nam in huius
 facie illum amissum contemplor, exem-
 plum oris imaginor, sonum vocis eundem
 animo fingo. Hanc sibi dolor meus
 picturam commentatur. Verum defuncti
 voltum ignorans, dum verisimilem con-
 iecto, maceror. Sapiet mea Filia (2): viro

(1) Hic est (ut arbitror) M. Aufidius Fronto, Victo-
 rini filius, qui anno Urbis DCCCLIII. consul fuit, ut
 dixi superius p. 199. n. 1. Hunc ipsum indicatam pu-
 to s. M. Aurelio quum Frontoni scriberet (Epist. v.
 Lib. I. ad Marcum): *Nepotem saluta*. Qui autem obiit
 trimulus Frater, is nato minor fuisse ex hoc Epi-
 stula loco videtur.

(2) Filiam Frontonis Antonius Augustinus (de
 Famil. rom. in *Cornelia* prope finem) dicit *Aufidiam*
 ex nomine coniugis *Aufidii*. Olivarius (ad Marmor.
 Pisur. p. 156. et 161.) *Corneliam* appellat ex no-
 mine Patris *Cornelii*. Nos tamen ex Epist. v. Lib. II.
 ad Marcum coniecitavimus vocitatus fuisse nomine
 ipso Matris *Gratiam*.

suo omnium quantum est hominum optimo
adquiescet: is eam consolabitur pariter la-
crimando pariter suspirando, loquendo pa-
riter *et conticiscendo*(1). Senex ego parens(2)
indigne consolabor: dignius enim foret
ipsum me ante obisse. Neque ulla poetarum
carmina aut sapientium præcepta tantum
promoverint ad luctum Filiæ meæ sedan-
dum et dolorem leniendum, quantum ma-
riti vox(3) et carissimo pectore et iunctissimo
profecta. Me autem consolatur ætas mea
prope iam edita et morti proxima. Quæ
cum aderit, si(4) noctis si lucis id tempus
erit, cælum quidem consalutabo discedens,
et quæ mihi conscius sum protestabor.

(1) Ita Cod. *conticiscendo* a *conticisco*, quod non
ceret aliis antiquitatis exemplis.

(2) Sive Nepos perierit in Mercomanicis eive etiam
in Catlico bello (qua de re infra), certe Fronto
cenex erat, ut ex Commentario (Part. I. Cap. xxiii.)
quem nos eiusdem Scriptis præsumimus, constat.

(3) Cod. *uzor*, sed videbatur omnino corrigen-
dum *vox*.

(4) Si pro *sive* non est inusitatum apud latinos
Auctores.

Nihil* in longo vitæ meæ spatio a me admissum, quod dedecori aut probro aut flagitio foret: nullum in ætate agunda avarum, nullum perfidum facinus meum extitisse: contraque multa liberaliter, multa amice, multa fideliter, multa constantèr, sæpe etiam cum periculo capitis consulta. Cum Fratre optimo concordissime vixi, quem Patris vestri bonitate summos honores adeptum⁽¹⁾ gaudeo: vestra vero amicitia satis quietum et multum securum video.

* *In margine*: Virum bonum qualem esse oportet. Qualis Fronto fuerit.

(1) Multi in veteribus monumentis occurrunt Frontones honores magnos adepti. Apud Gruterum p. DLXXIII. 2. Julius Fronto alams Misceneis præses Imp. Hadriano. Ibidem p. CCCLXXVIII. 1. Q. Marcius Turbo Fronto Publicius Severus præfectus prætorii Imp. Hadriani. Sub eodem Imperatore Papyrius Fronto iurisconsultus floruit. Vide et alius Frontonus illustras in nostra Commentario prævio Part. I. Cap. V. et in Fabricii Biblioth. lat. Ed. vet. Tom. III. p. 746. Obiter tamen monso, non bene ibi Fabricium ab Oratore nostro distinguere Frontonem arthriticum qui opud Artemidorum IV. 24. laudatur Nam Frontonem nostrum fuisse arthriticum constat nunc ex

Honores quos ipse adeptus sum, numquam inprobis rationibus concupivi. Animo potius quam corpori curando operam dedi. Studia doctrinae rei familiari meae prætuli. Pauperem me * quam ope cuiusquam adiutum, postremo egere quam poscere

* *In margine: Mire.*

eius scriptis. Iam Pronto noster dicit Fratrem suum beneficio Antonini Pii summos honores adeptum. Quada re scrutanti mihi, occurrabant plures nummi sub Pio eius, in quibus Cl. Fronto dicitur Asiarcha. Vide Vaillantium Num. Gr. p. 47 et 59.

Apud Eckhelium (Doctr. num. vet. Tom. II. p. 508) memoratur item similis nummus cum inscriptione Cl. Frontonis, editus in Cismio Vindob. Part. II. p. VII. Nummus Pii, Itemque nummus M. Aurelii adhuc Caesaris quibus inscriptus est Cl. Fronto, exstant etiam in regio Mnra Mediolanensi, eosque nos edidimus in Commentario prævio Part. I. Cap. X. Sed enim Prontonem Oratoris nostri fratrem, licet Afrum, consecutum esse a Pio Asiarchatum (qui certe foret summus honor) ego quidem affirmare discrete non aueim. Præsertim cum Frontone quoque Pergamone exstitisse sciam, siquidem Aristides Frontonis nostri æqualis, Genathliæon scripsit Apallæ nabilis Pergameni, Frontonis cuiusdam F.

manlui (1). Sumptu numquam prodigo fui, quæstui interdum necessario (2). Verum dixi sedulo, verum audiui libenter. Potius duxi neglegi quam blandiri, tacere quam fingere, infrequens amicus esse quam frequens adsentator. Pauca petii, non pauca merui: Quod cuique potui, pro copia commodavi. Merentibus promptius, immerentibus audacius opem tui. Neque me parum gratus quispiam repertus segniorem effecit ad beneficia quæcunque possem prompte impertienda. Neque ego unquam ingratis offensor fui... eas... mihi... obæratos... in re... cum... putavi. Cuperem equidem... male... Finem... teneo... male... quam... si vobis carere... operam. Sentio... me proderes... quam... leto (col)ens et statu mentis... doleam... aliud... reperto... apud... tis... sona mundum... solver... veritatis

(1) Ita Codex *manlui* pro *malui*. Hæc autem non pugnant cum dictis de Frontone in Epistula XII. Libri ad Pium: ibi enim meri ioci miscentur.

(2) Ita Codex. Regulariter vero diceres fere: *Sumptus* numquam prodigiui fui, *quæstus* interdum necessariui.

nostra ... cum iis se indigere solacio ...
 Filiam ... Generum ... mes ... domo ...
 his ... nunc de .. quorum ... vastitatem ..
 Multum et graviter valui, mi Marce ca-
 rissime. Dein casibus miserrimis Nepotem
 in Germania (1) amisi: miserum me!

(1) Aufidius Victorinus missus est a Disis Fra-
 tribus in Germaniam contra Catos eodem fere tem-
 pore quo L. Verus Parthicam expeditionem suscep-
 pit. Sic enim ait Capitolinus in *Marco* p. 37. B.
 " Fuit eo tempore etiam Parthicum bellum, quod
 " Valogesus paratum sub Pio, Marci et Veri tem-
 " pore indixit, fugato Atidio Corneliano, qui Sy-
 " riam tunc administrabat. Imminchat etiam Bri-
 " tannicum bellum, et Catti in Germaniam ac Rhe-
 " tiam irruerant. Et adversus Britannos quidem
 " Calpurnius Agricola missus est, contra Catos
 " Aufidius Victorinus. Quid in Catto bello Victo-
 " rius gesserit, memoriam non est proditum, inquit
 Muratorius ad annum Chr. 162. Certe filiolum in
 Germania amisit, si sse domo vectum, si in ipso
 exercitu genitum. Nam uxorem quidem habuisse
 secum constat ex hac Epistula. Nequis autem mi-
 retur, Victorinum trimulam prolem cum uxore
 later arma gestasse, hoc etiam monebo, M. ipsum
 Imperatorem Sirmii in Pannonia penas se habuisse
 Faustinum cum filia trimula, ut narrat Philostratus
 in *Herode* p. 560-561. Et expeditio quidem Victo-
 rini contra Catos certa est. Ceterum suspicari licet,
 Victorinam comitam esse etiam Divos Fratres,

Decimanum (1) nostrum amisi. Ferreus si essem, plura scribere non possem isto in tempore. Librum misi tibi, quem pro omnibus haberes.

M. FRONTONIS
DE NEPOTE AMISSE
explicit.
Legi emendavi.

cum h. confecto Partibico bello ad Marcomannicum in Germaniam profecti sunt, ibique tunc a Victorino emissum filiolam. Alius Victorinus, nempe Furius, qui erat prefectus prætorio, amissus est in eo bello Marcomannico, ut narrat Capitolinus in *Marco* p. 41. C. Sed Aufidius Frontonis gener sine dubio superfluit: namque cum Commodus imp. consulatum gessit anno Urbis DCCCXIV. Immo Victorinum hic fuisse consulem constat ex Inscriptione a nobis superius laudata p. 200. iam primo quidem fuisse consulem tantummodo suffectum probabile est, siquidem deficit nota eius consulatus. Denique simplicissimis magistratibus gestis (nam et prefectus Urbi fuit et Africam ac Germaniam rexit) sub Commodos morte obiit Aufidius Victorinus, eique defuncto status posita est, ut narrat Dio in *Excerptis Libri LXIII.* 11.

(1) Ea nomen Nepotis emissi *Decimanus*. Neque eam aliud fasces indicere a Frontone puto.

Explicit Pars prior.

005662025

